

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Навчально-науковий інститут управління, економіки та бізнесу

**Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису**

Міляєва Марія Володимирівна

УДК 342.9:[351:004.738.5](477)

ДИСЕРТАЦІЯ

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗБУДОВИ
ЕЛЕКТРОННОГО ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ**

081 – Право

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право.

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ **Міляєва Марія Володимирівна**

Науковий керівник:
Кукін Ігор В'ячеславович,
д.держ.упр., проф.

Київ - 2025

АНОТАЦІЯ

Міляєва М. В. Адміністративно-правове забезпечення розбудови електронного врядування в Україні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право. – ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом». Київ, 2025.

Дисертацію присвячено комплексному дослідженню та узагальненню теоретичних й практичних аспектів адміністративно-правового забезпечення розбудови електронного врядування в Україні, у розробленні пропозицій та рекомендацій щодо вдосконалення законодавства в цій сфері.

Запропоновано визначення поняття «адміністративно-правове забезпечення електронного врядування» як регламентована адміністративно-правовими нормами діяльність уповноважених суб'єктів, що спрямована на впорядкування і розвиток суспільних відносин, гарантування прав, інтересів всіх суб'єктів правовідносин щодо оптимального забезпечення функціонування й розбудови належного електронного врядування у сфері публічного управління в Україні. Встановлено, що структура адміністративно-правового забезпечення електронного врядування складається з таких елементів: 1) об'єкт адміністративно-правового забезпечення електронного врядування (суспільні відносини, які виникають у сфері електронного врядування і зачіпають фактично всі сфери суспільного буття); 2) суб'єкти адміністративно-правового забезпечення електронного врядування (органи публічної влади адміністративних відносин, які наділені правом і відповідними зобов'язаннями, що безпосередньо стосуються сфери електронного врядування); 3) адміністративно-правові норми права (різновид правових норм, що регулюють суспільні відносини в сфері електронного врядування); 4) адміністративно-правові відносини в сфері електронного врядування (за складом учасників, за сферою виникнення, за станом взаємної підпорядкованості

суб'єктів) урегульовані адміністративно-правовими нормами правові зв'язки, які виникають, розвиваються, припиняються між суб'єктом забезпечення електронного врядування у процесі реалізації повноважень в сфері електронного врядування; відображають вплив адміністративно-правових норм на суб'єкти/об'єкти публічного управління у сфері електронного врядування, виникають з настанням відповідних, передбачених адміністративно-правовими нормами юридичних фактів; 5) гарантії адміністративно-правового забезпечення електронного врядування (комплекс передбачених законодавством правових засобів, способів і форм, методів, через які забезпечується реалізація суспільних відносин у сфері електронного врядування).

Проаналізовано принципи адміністративно-правового забезпечення електронного врядування як основоположні керівні ідеї, засади, що визначають особливості виникнення, функціонування, розвитку та розбудови інституту адміністративно-правового забезпечення електронного врядування, зорієнтовані на реалізацію прав, свобод та законних інтересів їх учасників. Запропоновано класифікацію принципів адміністративно-правового забезпечення.

Аналіз сучасного стану нормативно-правової бази у сфері електронного врядування в Україні дозволив виявити її характерні особливості: комплексний галузевий характер, адже до складу норм в даній сфері відносяться норми конституційного, адміністративного та інформаційного права; поєднання правових норм різної юридичної сили, що знайшли свій зовнішній вияв в актах інформаційного та адміністративного законодавства; наявність великої кількості нормативно-правових актів, що регулює функціональну складову в досліджуваній сфері.

Обґрунтовано, особливе місце наданню електронних публічних послуг та виявлено потребу напрацювати цілісний механізм нормативно-правового забезпечення розбудови системи електронних публічних послуг.

Запропоновано адміністративно-правовий статус суб'єктів забезпечення розбудови електронного врядування визначити як комплекс зафіксованих нормами законодавства прав та зобов'язань, які відповідають завданням та

функціям, а також повноважень й своєрідній організації діяльності органів публічної влади (органів державної влади та органів місцевого самоврядування, інших суб'єктів публічних відносин), шляхом яких забезпечується подальший розвиток та розбудова сфери електронного врядування.

Встановлено, до інструментів впровадження електронного врядування віднесено електронні реєстри, електронні публічні послуги, електронні платформи й інформаційні системи органів публічної влади. Вимоги воєнного стану зумовили утворення нових проєктів, сервісів, процедур, надання нових різновидів електронних послуг. Обумовлені найбільш значущі покращення з надання послуг та цифровізації запуском програми «Держава в смартфоні», системи електронної взаємодії «Трембіта», порталу державних послуг онлайн та мобільного застосунку «Дія». Акцентовано, портал та мобільний застосунок «Дія» постають центром послуг громадян та бізнесу. Виявлено негативні тенденції через відсутність цілісної єдиної стратегії, недосконалість нормативно-правового забезпечення впровадження електронних публічних послуг, що обумовлено різними підходами публічної влади до реалізації цього питання (технічні, фінансові, правові); не достатньо визначені правові умови захисту персональних даних при отриманні послуг. Наголошено на потребі діяльності аналітичних порталів як інтелектуальних системах аналізу даних та підтримки прийняття управлінських рішень в містах.

В аспекті запозичення цінним для України цінним визначено досвід: цифрової ідентифікації громадян (інституційні, правові, суспільні вимоги), рівень обміну цифровими даними й програм, що розроблені різними державними та приватними установами; співпраці між державними та приватними установами для створення надійного середовища безпеки щодо забезпечення електронних публічних послуг, сконцентрованість на кінцевому користувачі; цілісному підході до управління, де цифрові ініціативи бездоганно інтегровані в різні сектори; зручність урядових порталів для користувачів; посиленні кібербезпеки та інформаційної безпеки; застосування багаторівневої ефективної

системи щодо надання якісних публічних послуг громадянам; спроможності будь-якого органу публічної влади підключити свої платформи до загальної структури, надаючи послуги; централізованого фінансування і перейняття фінського проєкту AuroraAI щодо розроблення власної стратегії розвитку штучного інтелекту, розширення цифровізації та впровадження в сфері інформаційних технологій освітньої компоненти; забезпечення кібербезпеки не тільки електронного уряду, але підвищення потенціалу всього населення (створення національного центру з спеціалізованою технологією).

Аналіз різних моделей впровадження електронного врядування європейських держав підтверджує ключовим успішним важелем технічну інтегрованість систем, доступність публічних послуг усіх категорій громадян, забезпечення кібербезпеки, активна участь в процесі розробки й удосконалення послуг громадянам, що має бути адоптовано й в Україні. Розроблені власні національні стратегії електронного врядування зарубіжних держав мають різні інструменти впровадження і свої особливості, й саме тому рівні успіху різняться.

Запропоновано пропозиції щодо стратегічних векторів розбудови електронного врядування в Україні.

Ключові слова: електронне урядування, діджиталізація, національна безпека, інформаційне суспільство, інформаційна безпека, цифрова держава, кіберпростір, електронні публічні послуги, правова політика, адміністративно-правові процеси, публічне управління, кібербезпека, комунікація, електронні ресурси, інформаційна зброя.

SUMMARY

Miliaieva Mariia. Administrative and legal support for the development of e-government in Ukraine. – Qualified scientific work on the rights of the manuscript. Dissertation for the Doctor of Philosophy degree in specialty 081 – Law. – PrJSC «Higher educational institution «Interregional Academy of Personnel Management». Kyiv, 2025.

The dissertation is devoted to a comprehensive study and generalization of theoretical and practical aspects of administrative and legal support for the development of e-government in Ukraine, in the development of proposals and recommendations for improving legislation in this area.

The definition of the concept of "administrative and legal support for e-government" is proposed as the activity of authorized entities regulated by administrative and legal norms, which is aimed at organizing and developing social relations, guaranteeing the rights and interests of all subjects of legal relations in order to optimally ensure the functioning and development of proper e-government in the field of public administration in Ukraine. It is established that the structure of administrative and legal support for e-government consists of the following elements: 1) the object of administrative and legal support for e-government (social relations that arise in the field of e-government and affect virtually all spheres of social life); 2) subjects of administrative and legal support of e-government (public authorities of administrative relations, which are endowed with the right and corresponding obligations directly related to the sphere of e-government); 3) administrative and legal norms of law (a type of legal norms that regulate public relations in the sphere of e-government); 4) administrative and legal relations in the sphere of e-government (by the composition of participants, by the sphere of occurrence, by the state of mutual subordination of subjects) are regulated by administrative and legal norms, legal relations that arise, develop, and terminate between the subject of e-government in the process of exercising powers in the sphere of e-government; reflect the influence of administrative and legal norms on subjects/objects of public administration in the sphere of e-government, arise with the occurrence of relevant legal facts provided for by administrative and legal norms; 5) guarantees of administrative and legal support of e-government (a complex of legal means, methods and forms, methods provided for by law, through which the implementation of social relations in the field of e-government is ensured).

The principles of administrative and legal support of e-government are analyzed as fundamental guiding ideas, principles that determine the features of the emergence,

functioning, development and development of the institute of administrative and legal support of e-government, oriented towards the implementation of the rights, freedoms and legitimate interests of their participants. A classification of the principles of administrative and legal support is proposed.

Analysis of the current state of the regulatory and legal framework in the field of e-government in Ukraine allowed us to identify its characteristic features: a complex sectoral nature, because the norms in this area include the norms of constitutional, administrative and information law; a combination of legal norms of different legal force, which have found their external manifestation in acts of information and administrative legislation; the presence of a large number of regulatory and legal acts regulating the functional component in the studied area.

It is substantiated that the provision of electronic public services occupies a special place and the need to develop a holistic mechanism for regulatory and legal support for the development of the system of electronic public services has been identified.

It is proposed to define the administrative and legal status of subjects ensuring the development of electronic governance as a set of rights and obligations fixed by the norms of legislation that correspond to the tasks and functions, as well as the powers and a kind of organization of the activities of public authorities (state authorities and local self-government bodies, other subjects of public relations), through which the further development and development of the sphere of electronic governance is ensured.

It is established that the tools for implementing electronic governance include electronic registers, electronic public services, electronic platforms and information systems of public authorities. The requirements of martial law have led to the creation of new projects, services, procedures, and the provision of new types of electronic services. The most significant improvements in service provision and digitalization are due to the launch of the “State in a Smartphone” program, the “Trembita” electronic interaction system, the online public services portal and the “Diya” mobile application. It is emphasized that the portal and the “Diya” mobile application are becoming the

center of services for citizens and businesses. Negative trends are identified due to the lack of a holistic unified strategy, imperfect regulatory and legal support for the implementation of electronic public services, which is due to different approaches of public authorities to the implementation of this issue (technical, financial, legal); the legal conditions for the protection of personal data when receiving services are not sufficiently defined. The need for the operation of analytical portals as intelligent systems for data analysis and support for the adoption of management decisions in cities.

In terms of borrowing, the following experiences were identified as valuable for Ukraine: digital identification of citizens (institutional, legal, public requirements), the level of exchange of digital data and programs developed by various public and private institutions; cooperation between public and private institutions to create a reliable security environment for providing electronic public services, focusing on the end user; a holistic approach to management, where digital initiatives are seamlessly integrated into different sectors; the convenience of government portals for users; strengthening cybersecurity and information security; the use of a multi-level effective system for providing high-quality public services to citizens; the ability of any public authority to connect its platforms to the general structure, providing services; centralized financing and adoption of the Finnish AuroraAI project to develop its own strategy for the development of artificial intelligence, expanding digitalization and introducing an educational component in the field of information technologies; ensuring cybersecurity not only of e-government, but also increasing the potential of the entire population (creation of a national center with specialized technology).

Analysis of various models of e-government implementation in European countries confirms that the key successful levers are the technical integration of systems, the accessibility of public services to all categories of citizens, ensuring cybersecurity, and active participation in the process of developing and improving services to citizens, which should be adopted in Ukraine. Developed national e-government strategies of foreign countries have different implementation tools and their own characteristics, which is why the levels of success vary.

Proposals are made regarding strategic vectors for developing e-government in Ukraine.

Keywords: e-government, digitalization, national security, information society, information security, digital state, cyberspace, electronic public services, legal policy, administrative and legal processes, public administration, cybersecurity, communication, electronic resources, information weapons.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

А. В яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

Статті у фахових виданнях:

1. Міляєва М.В. Адміністративно-правове забезпечення електронного врядування: Поняття, структура. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 8. С. 567-573. http://lsej.org.ua/8_2024/137.pdf, <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-8/135>,

2. Міляєва М.В., Сліпчук Ю.В. Сучасний стан нормативно-правового забезпечення розбудови електронного врядування в Україні. *Право та державне управління*. 2024. №2. С. 257-268, http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2024/35.pdf, 77) DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.2.33>.

Авторський внесок: здійснено аналіз нормативного забезпечення щодо функціонування інформаційно-комунікаційних систем в органах публічної влади, виокремлені проблеми здійснення адміністративних дій в електронній формі з використанням відповідних систем, запропоновано шляхи вирішення проблеми забезпеченні захисту інформації в межах державних інформаційних електронних ресурсів.

3. Міляєва М.В. Розбудова електронного врядування в Україні: Стратегічні напрями. *Право і суспільство*. 2024. № 4. С. 405-417. http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2024/4_2024/59.pdf, <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.4.57>.

4. Міляєва М.В. Адміністративно-правове забезпечення розбудови електронного врядування. Експерт: парадигми юридичних наук та державного управління. 2024, №2. <https://journals.maup.com.ua/index.php/expert/article/view/4413>.

Стаття у виданні у науково-метричній базі Scopus:

5. Shandryk, V., Turetskov, T., Liakh, Yu., Drobotov, I., Udovenko, I. & Miliaieva, M. State Policy and Public Management of Economic Activity in the Context of the Military-Political Crisis (Analysis of the Construction and Other Spheres). [ref]: *Review of Economics and Finance*, vol.21.2023. available at: <https://refpress.org/ref-vol21-a107>, <https://doi.org/10.55365/1923.x2023.21.107>.

Б. Які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

Тези конференцій:

6. Міляєва М.В. Окремі аспекти поняття “електронне врядування”. II Міжнародна науково-практична конференція “Інноваційні методи управління економікою в умовах цифровізації бізнесу”: Зб. матеріалів конференції (м. Київ, 10 жовтня 2024 р.), С. 349-353, <https://research.maup.com.ua/assets/files/conferency/innovacijni-metodi-upravlinnya-2.pdf>.

7. Міляєва М.В. До питання впровадження інструментів електронного врядування в країні. Актуальні питання державотворення та захисту прав людини в Україні: зб. наук. пр. / гол. ред. Л. Г. Білий. Хмельницький: Вид-во Хмельниц. ін-ту МАУП, 2025. Вип. 14, С. 126-129, <https://km.maup.com.ua/institut/naukova-robota/naukovi-vidannya/>.

8. Міляєва М.В. Адміністративно-правові засади розбудови електронного врядування: зарубіжний досвід. Актуальні питання державотворення та захисту прав людини в Україні: зб. наук. пр. / гол. ред. Л. Г. Білий. Хмельницький : Вид-во Хмельниц. ін-ту МАУП, 2025. Вип. 14, С. 121-125, <https://km.maup.com.ua/institut/naukova-robota/naukovi-vidannya/>.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	13
Розділ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗБУДОВИ ЕЛЕКТРОННОГО ВРЯДУВАННЯ	22
1.1. Теоретичні засади електронного врядування	22
1.2. Поняття та змістовне наповнення адміністративно-правового забезпечення розбудови електронного врядування	43
Висновки до розділу 1	68
Розділ 2 СУЧАСНИЙ СТАН АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗБУДОВИ ЕЛЕКТРОННОГО ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ	74
2.1. Нормативно-правове забезпечення розбудови електронного врядування в Україні	74
2.2. Адміністративно-правовий статус суб'єктів забезпечення розбудови електронного врядування в Україні	100
2.3. Моніторинг впровадження інструментів електронного врядування в Україні в сучасних умовах	125
Висновки до розділу 2	145
Розділ 3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗБУДОВИ ЕЛЕКТРОННОГО ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	152
52	
3.1. Стратегічні вектори розбудови електронного врядування в Україні.....	152
3.2. Напрями удосконалення організаційного та адміністративно-правового забезпечення електронного врядування в Україні	181
Висновки до розділу 3	203
ВИСНОВКИ	211
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	223
ДОДАТКИ.....	258

ВСТУП

Актуальність теми. На сьогодні найефективнішим інструментом відкритості та прозорості органів публічної влади, належної взаємодії між державою та суспільством вважається електронне врядування, яке спрямоване на задоволення потреб й інтересів громадян, належної взаємодії між ними. Побудова ефективної системи електронного врядування потребує таких інструментів, що забезпечать належний рівень прозорості та відкритості діяльності органів публічної влади, сприятимуть доступності та довірі громадян до інформаційних ресурсів, а також підзвітності перед громадськістю. Адже саме електронне врядування потенційно сприяє збільшенню суспільної довіри громадян і робить максимально простим та доступним їх щоденне спілкування із державними інституціями.

Визначення України правовою, соціальною державою на сьогодні базується, поміж іншого, на характері діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування. В умовах пошуку її дієвих форм актуальним постає ефективне адміністративно-правове забезпечення розбудови електронного врядування в Україні. Здійснення системного дослідження цього питання є необхідною умовою з метою аналізу ефективності такого регулювання, виявлення ключових проблемних аспектів і формулювання пропозицій з його вдосконалення. Пріоритетність цього напрямку обумовлене також й прагненням нашої держави стати повноправним членом Європейського Союзу та приведенням національного законодавства у відповідність до європейських стандартів.

Забезпечення надання якісних, оперативних публічних послуг суб'єктами владних повноважень має стати першочерговою прерогативою у їх діяльності та важливим компонентом забезпечення прав, інтересів людини та громадянина.

Дослідження даного питання набуває особливого значення, з огляду на сучасний швидкісний розвиток інформаційних технологій, а також постійні

зміни в національному законодавстві через впровадження нових електронних інструментів.

Належний рівень адміністративно-правового забезпечення сфери електронного врядування функціонально повинен гарантувати ефективність практичної реалізації прав кожної людини, передусім, відносно одержання публічних послуг, доступу до публічних відомостей, інших адміністративних актів. Актуальність роботи зумовлена необхідністю розбудови електронного врядування в Україні, що полягає у виявленні специфічних особливостей адміністративно-правового забезпечення та підвищення результативності шляхом впровадження ефективних інструментів у цій сфері.

Аналіз вітчизняної джерельної бази підтверджує, що проведені на сьогодні дослідження М.Александрової, С.Барегамян, В.Борисенка, О.Дніпрова, Г.Жекало, М.Заяць, О.Вакур, А.Касич, І.Пономаренка, П.Клімушкіна, І.Коліушка, І.Кононенко, І.Костенка, І.Кравець, М.Микулець, Н.Матійчука, М.Лазаренка, Д.Луніна, О.Лялюк, В.Марченка, М.Міхровської, Т.Нижній, О.Скорик, О.Романчука, В.Фурашева, В.Харенка, І.Царенка, Р.Юсіфбейлі та ін. присвячені питанням електронного врядування, його змістовному наповненню та особливостям.

Загальнотеоретичні підходи представників науки права, державного управління В.Авер'янова, А.Бабенко, В.Білої, В.Бойко, В.Бондаренка, А.Герич, В.Греська, О.Гуміна, М.Ільницького, Г.Канцер, Ю.Легези, О.Максименка, В.Медяник, Р.Мельника, Б.Мельниченко, О.Моргунова, О.Музичук, В.Нікітіна, В.Пашинського, В.Повидиш, А.Пухтецької, О.Савинець, Е.Сидорова, Є.Соболь, І.Шопіна, В.Целенка, В.Юровської та ін. приділено розумінню адміністративно-правового забезпечення в різних сферах, його структурі (елементах) та змістовній складовій.

З огляду на важливість і наукову цінність наявних напрацювань, необхідно констатувати відсутність у науці адміністративного права цілісного, комплексного дослідження питання адміністративно-парового забезпечення розбудови елеронного врядування в Україні.

Таким чином, вищевказане підтверджує необхідність дослідження адміністративно-правового забезпечення розбудови електронного урядування в Україні як важливої наукової проблеми адміністративного права, що потребує вирішення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до наукової теми НДР Міжрегіональної академії управління персоналом «Дослідження теоретико-методологічних основ розвитку української державності в контексті світових модернізаційних процесів формування національних громадянських суспільств: політичний, юридичний, економічний, соціальний, психологічний та управлінський аспекти» (ДР № 01191U100492). Внесок автора полягає у розробленні нових підходів до адміністративно-правового забезпечення розбудови електронного урядування в Україні.

Мета і завдання дослідження. *Мета* дисертаційної роботи полягає у тому, щоб на підставі комплексного наукового аналізу теоретичних джерел, норм чинного законодавства України, вивченні зарубіжного досвіду з'ясувати характерні особливості адміністративно-правового забезпечення розбудови електронного урядування в Україні, сформулювати низку пропозицій і рекомендацій щодо його вдосконалення.

Для досягнення поставленої мети в роботі визначено такий комплекс *завдань*:

- розкрити сутність та окреслити характерні особливості електронного урядування;
- охарактеризувати поняття та структуру адміністративно-правового забезпечення розбудови електронного урядування;
- виокремити принципи адміністративно-правового забезпечення електронного урядування;
- охарактеризувати нормативно-правові засади впровадження та реалізації електронного урядування в Україні;

- розкрити адміністративно-правовий статус суб'єктів забезпечення розбудови електронного врядування;
- обґрунтувати впровадження інструментів електронного врядування в Україні;
- висвітлити зарубіжний досвід адміністративно-правового забезпечення розбудови електронного врядування;
- розробити пропозиції та рекомендації щодо шляхів удосконалення адміністративно-правового забезпечення розбудови електронного врядування.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають, змінюються та припиняються в процесі розбудови електронного врядування як об'єкта адміністративно-правового забезпечення.

Предмет дослідження – адміністративно-правове забезпечення розбудови електронного врядування в Україні.

Методи дослідження. Для реалізації поставлених мети та завдань використано сукупність методів та прийомів наукового пізнання як загальнотеоретичних, так і спеціально-наукових. Логіко-семантичний метод дозволив поглиблено дослідити понятійно-термінологічний апарат (підрозділи 1.1, 1.2). Структурно-функціональний аналіз надав можливість визначити відповідність нормативно-правових актів у сфері електронного врядування реальним суспільним відносинам та потребам в цій сфері (підрозділ 2.1). Порівняльно-правовий метод покладено в основу аналізу адміністративного законодавства у сфері регулювання електронного врядування, а також принципів, функцій діяльності органів публічної влади; дослідження зарубіжного досвіду забезпечення електронного врядування (підрозділи 1.3, 2.2, 2.3, 3.1). Метод узагальнення було застосовано при дослідженні й визначенні пропозицій та рекомендацій стосовно шляхів удосконалення правових та організаційних засад електронного врядування (підрозділ 3.2, 3.3.). Використання зазначених методів забезпечило одержання науково обґрунтованих висновків та пропозицій.

Нормативно-правовою основою дослідження стали положення Конституції України, чинних законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, що визначають правові засади сфери електронного врядування, законодавство зарубіжних країн у досліджуваній сфері.

Емпіричну базу дослідження склали теоретичні напрацювання вітчизняних науковців з загальної теорії держави і права, адміністративного права, інших галузевих правових наук, у тому числі зарубіжних дослідників, періодичні видання, матеріали науково-практичних конференцій.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в комплексному науковому дослідженні теоретичних та практичних проблем адміністративно-правового забезпечення розбудови електронного врядування в Україні. У результаті проведеного наукового дослідження сформульовано низку наукових положень та висновків, запропонованих особисто здобувачем, що характеризуються науковою новизною, мають важливе теоретичне та прикладне значення і можуть бути використані в юридичній практиці для ефективної розбудови електронного врядування, зокрема:

уперше:

- надано авторське визначення категорії «адміністративно-правове забезпечення електронного врядування» як регламентовану адміністративно-правовими нормами діяльність уповноважених суб'єктів, що спрямована на впорядкування і розвиток суспільних відносин, гарантування прав, інтересів всіх суб'єктів правовідносин щодо оптимального забезпечення функціонування й розбудови належного електронного врядування у сфері публічного управління в Україні;

- запропоновано структурований підхід до характеристики адміністративно-правового забезпечення електронного врядування, вибудований на основі поєднання комплексу інформаційно-технологічних, організаційних та адміністративно-правових компонентів, що дозволить отримати потужний інструментарій розбудови електронного врядування;

– визначено й охарактеризовано структуру адміністративно-правового забезпечення електронного врядування, що складається із таких елементів: 1) об'єкт адміністративно-правового забезпечення електронного врядування (суспільні відносини, що виникають в сфері електронного врядування та зачіпають фактично всі сфери суспільного буття); 2) суб'єкти адміністративно-правового забезпечення електронного врядування (органи публічної влади, які наділені правом і зобов'язаннями, що безпосередньо стосуються сфери електронного врядування); 3) адміністративно-правові норми права (різновид правових норм, що регулюють суспільні відносини в сфері електронного врядування); 4) адміністративно-правові відносини в сфері електронного врядування, що врегульовані адміністративно-правовими нормами, правові зв'язки, що виникають, розвиваються, припиняються між суб'єктом забезпечення електронного врядування в процесі реалізації повноважень в сфері електронного врядування; 5) гарантії адміністративно-правового забезпечення електронного врядування (комплекс передбачених законодавством правових засобів, способів і форм, методів, через які забезпечується реалізація суспільних відносин у сфері електронного врядування);

– запропоновано поділ принципів адміністративно-правового забезпечення на три видові групи: загальноправові, організаційно-функціональні та спеціальні (галузеві);

удосконалено:

– адміністративно-правовий статус суб'єктів забезпечення розбудови електронного врядування в Україні як єдиної, взаємопов'язаної системи, місце та роль кожного з яких визначається характером компетенції, завданнями, функціями, особливостями його функціонування обумовленими його адміністративно-правовим статусом;

– підходи до нормативно-правового регулювання сфери електронного врядування шляхом визначення механізмів і термінів формування системи електронного врядування в Україні; забезпечення захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах; порядків оприлюднення публічної

інформації у форматі відкритих даних; створення та функціонування державних інформаційних електронних ресурсів, переліку та впровадження електронної взаємодії цих ресурсів; особливостей надання публічних електронних послуг (їх переліках), які надаються в автоматичному режимі;

– пропозиції щодо успішного адміністративно-правового забезпечення розбудови електронного врядування на основі зарубіжного досвіду таких країн як Данія, Естонія, Мальта, Норвегія, Фінляндія, Швеція, Великобританія, США, який доцільно використати в Україні;

– науковий підхід, що поєднує сукупність синергетично обґрунтованих елементів забезпечення захисту інформації та посилення кібербезпеки, розширення сфери сукупних електронних публічних послуг шляхом унормування адміністративної процедури, розширення різновидів електронних публічних послуг «Дія» та форм участі громадян в управлінні справами через законодавчо закріплений алгоритм публічних консультацій та відкритих даних, упорядкування електронного документообігу, що справить позитивний ефект на розбудову електронного врядування та сприятиме зменшенню корупційних проявів;

набули подальшого розвитку:

– наукові підходи щодо визначення «принципів адміністративно-правового забезпечення електронного врядування», «адміністративно-правового статусу суб'єктів забезпечення розбудови електронного врядування» та «електронного врядування» в дуальному розумінні;

– напрями послідовної реалізації низки організаційних, техніко-економічних, наглядових та контрольних заходів для зміцнення державних інформаційних ресурсів та переходу на новий інформаційно-технологічний рівень. Першочергового виокремлено: а) проведення єдиної цілеспрямованої політики технічного спрямування; б) удосконалення нормативно-правової бази, що регламентує використання державних інформаційних ресурсів; в) створення необхідних адміністративних механізмів для здійснення організації нагляду,

контролю і регулювання сфери державних інформаційних ресурсів; г) розвиток національних інформаційних ресурсів;

– законодавче закріплення самостійної функції забезпечення розбудови електронного врядування як самостійного напрямку діяльності органів публічної влади, які здійснюють публічне управління в сфері електронного врядування, враховуючи їх компетенції, спектр покладених завдань;

– обґрунтування необхідності розробки та прийняття Закону України «Про загальні засади електронного врядування», що сприятиме комплексному врегулюванню цієї сфери суспільних відносин; визначенню термінологічного базису; загальної системи органів, які здійснюють діяльність в сфері електронного врядування в Україні та принципи їх функціонування; форми та методи здійснення діяльності; порядок здійснення контролю та нагляду за додержанням установлених правил; загальні засади взаємодії органів публічної влади в цій сфері;

– пропозиції щодо удосконалення законодавчого забезпечення електронного врядування в Україні, зокрема прийняття стратегічного нормативно-правового акту – Національної стратегії розбудови електронного врядування в Україні.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що висновки та рекомендації, які містяться в роботі, можуть бути використані:

у науково-дослідній діяльності – для подальших наукових досліджень в сфері розбудови адміністративно-правового забезпечення електронного врядування в Україні;

у правотворчій діяльності – при формуванні концептуальних напрямів реформування механізмів використання електронних інструментів в діяльності органів публічної влади, а також удосконаленні законодавства з зазначених питань;

у правозастосовній діяльності – для вдосконалення адміністративної практики, а також інструментів організації та адміністрування системи електронного врядування;

в освітньому процесі – для підвищення якісного рівня правових знань студентів-юристів та правової (цифрової) освіти громадян України. Матеріали дисертації можуть бути використані для підготовки монографій та підручників, лекцій, навчальних посібників, методичних матеріалів.

Результати дослідження було впроваджено:

- у роботі Державної освітньої установи «Навчально-методичний центр з питань якості освіти» Державної служби якості освіти України (довідка №07-01/2112 від 09 грудня 2024 р.);
- у науково-дослідній роботі Міжрегіональної Академії управління персоналом (довідка №4720/1 від 14 червня 2024 р.).

Особистий внесок здобувача. Теоретичні положення і розробки в рамках дослідження, зокрема ті, що характеризують його наукову новизну та практичне значення результатів, отримані здобувачем особисто.

Апробація результатів дисертації. Отримані результати, висновки та пропозиції наукового дослідження доповідались й обговорювались на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, круглих столах, зокрема на: II Міжнародній науково-практичній конференції “Інноваційні методи управління економікою в умовах цифровізації бізнесу” (м. Київ, 2024 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання державотворення та захисту прав людини в Україні» (м. Хмельницький, 2024 р.) та ін.

Публікації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження викладені у 8 наукових працях, у тому числі: чотирьох статтях у вітчизняних фахових виданнях, одній статті у науковому періодичному виданні Scopus; трьох тезах у матеріалах наукових конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Повний обсяг дисертації – 262 сторінки. Обсяг основного тексту становить 222 сторінки. Робота містить 12 рисунків, 2 таблиці, список використаних джерел налічує 284 найменування, у тому числі 29 – іноземними мовами.

Розділ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗБУДОВИ ЕЛЕКТРОННОГО ВРЯДУВАННЯ

1.1 Теоретичні засади електронного врядування

Процеси глобалізації дедалі глибше проникають у структури сучасного суспільства, внаслідок чого виникають ускладнення структур та динамічність соціальних процесів. Швидкісні зміни, що зв'язані з відповідними процесами інформатизації, обумовлені значним збільшенням інформації і скороченням строків щодо їх отримання й обробки, мали суттєвий вплив на діяльність органів публічної влади. Поняття інформаційно-комунікаційних технологій перестало сприйматися, як важливе значення лише для певної групи людей, а трансформаційні зміни є універсальними та відбуваються практично в усіх країнах світу.

Розвиток інформаційно-комп'ютерних систем та технологій, впровадження автоматизації електронних звернень розширило сферу застосування інформаційно-комунікаційних технологій в публічному управлінні та зумовило нові можливості для органів публічної влади, громадян та бізнесу посиливши тим самим комунікацію та створивши електронне врядування.

Прагнення України стати повноправним членом Європейського Союзу (ЄС) вимагають посиленої уваги щодо імплементації європейських цінностей для побудови демократичного суспільства та впровадження інноваційних трендів. Для цього Україна здійснила ряд кроків в напрямку впровадження електронного врядування, що спрямовано на взаємодію владних інституцій та суспільства, прозорості й відкритості роботи органів публічної влади, наданню громадянам якісних й оперативних публічних послуг тим самим сприяючи зниженню корупційних ризиків. Поміж важливих кроків, які стали фундаментальними щодо створення електронної системи, слід вважати ухвалену Урядом постанову «Про заходи щодо створення електронної інформаційної

системи «Електронний Уряд»» [185], а також наступні законодавчі акти: Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» [168] і Закон України «Про електронний цифровий підпис» (втратив чинність на підставі Закону України від 5 жовтня 2017 р. № 2155-VIII). Не можна не відзначити проголошену в 2019 році реформу «Діджиталізації», якою передбачено пришвидшення і вдосконалення електронного врядування шляхом ухвалення ряду законодавчих актів та створення матеріально-технічної основи щодо його впровадження.

Звернення до наукових праць засвідчує про значний масив робіт, які присвячені розкриттю поняття електронного врядування, його змістовному наповненню, притаманних особливостях, виокремленню позитивних та негативних аспектів досліджуваного явища. Зокрема, присвячено праці в різних галузях права таких науковців М.Александрової [1], С.Барегамян і Ю.Карпі [11], В.Борисенка [21], О.Дніпрова [57; 60], Г.Жекало, М.Заяць, О.Вакун [68], А.Касич, І.Пономаренка, С.Бреус [82], П.Клімушкіна й А.Серенок [84], І.Коліушка [88], І.Кононенко [91], І.Костенка [95], І.Кравець, М.Микулець, Н.Матійчука [97], М.Лазаренка [99], Д.Луніна [104; 105], О.Лялюк та Є.Гриненко [106], В.Марченка [116], М.Міхровської [124; 126], Т.Нижній [132], О.Скорик [215], О.Романчука, Ю.Бисага, В.Берч, Г.Нечипорук, В.Чечерського [209], В.Фурашева [233], В.Харенка та О.Толстанова [234], І.Царенка та Н.Красножон [239], Р.Юсіфбейлі [251] та інших. Проте, вказані дослідження щодо проблематики електронного врядування лише фрагментарно розглядають окремі аспекти даного явища. У роботах простежується розкриття переважно загальних підходів електронного врядування без виокремлення проблематики в аспектів адміністративно-правового забезпечення розбудови електронного врядування в Україні.

Електронне урядування існувати не може в тому середовищі, де не зважають на права, обов'язки й можливості громадян. Саме тому електронне урядування зв'язане з важливим й актуальним нині поняттям «електронна демократія». Це поняття походить з США, а протягом останніх років набуло

популярності в більшості держав. Ґрунтується на принципах прозорості й відкритості, рівності, а її ключовою суттю вважається максимальне розширення участі громадян в розв'язанні питань суспільного характеру шляхом застосування (використання) електронних технологій. З огляду на зазначене, електронне урядування впроваджується у рамках електронної демократії, а її головні принципи є базисом задля функціонування уряду. В своїй роботі Уряд має враховувати ключові демократичні засади розвитку шляхом застосування новітніх комп'ютерних технологій. Проте, якщо е-демократія відображається та формує на концептуальному рівні модель розвитку суспільно-політичних інститутів, а також їхніх відносин із громадськістю, то е-урядування віддзеркалює адміністративну модель щодо надання публічних послуг, співробітництва з населенням [68].

Для дослідження цього розділу першочергово важливим передбачається аналіз поняття «електронного врядування», що надасть можливість досягнути змістовне наповнення цієї категорії, виокремити її основні ознаки, негативні та позитивні аспекти впровадження електронного врядування, а також сконцентруватися на його ролі в процесі розвитку публічного управління в Україні.

Для початку, щоб ґрунтовно осмислити поняття «електронне врядування» необхідно уточнити такі дефініції як «врядування» та «урядування». Для нашого дослідження вбачається це важливим, оскільки в наукових роботах зустрічаємо як термін «урядування» так й «врядування».

У наукових дослідженнях з питання теорії врядування наголошується на відмінностях між «врядуванням» («governance») та «урядуванням» (включає виконавчо-розпорядчу діяльність органів публічної влади та співставляється із терміном «government»). Одночасно, А.Колодій акцентує увагу, що між поняттями «урядування» і «врядування» різниці не має, адже є буквальним відтворенням змістовного наповнення поняття «government», у той час як «governance» асоціюється (пов'язується) із «публічним врядуванням». Отже, публічне врядування вважається різновидом управлінської діяльності органів

публічної влади, через яку держава й громадянське суспільство гарантують самокерованість всієї суспільної системи, а також її розвиток у відповідному тренді [цит. за: 91, с.302].

Під «врядуванням» тлумачиться процес прийняття і реалізації відповідних рішень. Належне врядування означає прийняття рішень і вживання дій, які характеризуються: 1) залученням усіх зацікавлених сторін; 2) верховенством права; 3) прозорістю; 4) реагуванням на соціальні потреби; 5) прагненням до консенсусу; 6) врахуванням голосів меншин; 6) ефективністю; 7) загальновизнаною відповідальністю перед суспільством [227, с.21].

Подібний підхід можна простежити у дослідженні М.Міхровської [125, с.183], де «урядування» вважається процесом оперативного ухвалення рішень стосовно взаємодії двох сторін, де одна зі сторін – суб'єкт публічної влади, а іншою є громадяни щодо питань, які стосуються здійснення публічного управління.

Дефініція «урядування» на думку В.Тертичка, – «процес здійснення органами влади своїх функцій для реалізації суспільної політики. (Врядування чи урядування – це зрештою лише філологічне питання. І переклад з англійської однозначний: governance – врядування) [227, с.20]. Ми підтримуємо дану наукову позицію та будемо в нашій роботі розуміти (застосовувати) ці два терміни як ідентичні.

Таким чином, врядування (governance) розглядається: а) урядування як процес здійснення влади й прийняття рішень, діяльність уряду (government), та українською мовою можливо передати як «правління» – це традиційне розуміння. Поміж тим його називають ще «політичним врядуванням»; б) урядування як суспільне чи системне урядування (public governance) значить, що влада – тільки одна з організацій, які беруть участь в процесі врядування. Ринки й владні ієрархічні структури, а також мережі є головними акторами врядування; с) мережеве врядування (network governance) – це самоуправління на основі мереж, горизонтальних зв'язків та координації із мінімізацією влади й

максимізацією позавладних стейкхолдерів (це «врядування без влади») [227, с.23-24].

О.Лялюк та Є.Гриненко зазначають, що сучасне тлумачення дефініції «e-government» характеризується не тільки як «електронний уряд», але й «електронне управління державою», що знаменується застосуванням в органах влади сучасних інформаційно-комунікаційних технологій [106, с.102].

В різний час тлумачення понять «електронний уряд» й «електронне урядування» розумілося по-різному, від надання послуг в онлайн-режимі урядом або урядовими інституціями до обміну інформацією й послугами в електронному форматі з громадянами, бізнесом й іншими органами публічного управління. Усталено розглядається «електронне урядування» як процес використання технологічно-комунікаційних пристроїв (комп'ютери, Інтернет) щодо надання публічних послуг громадянам та приватним особам. Діяльність електронного уряду полягає в підвищенні прозорості й ефективності, а також залученні громадян до різноманітних операцій, процесів задля пришвидшення й поліпшення надання публічних послуг громадянам.

З кожним роком термін «електронне врядування» або e-government стає усе більш поширеним в Україні через поширення ідеї «держави в смартфоні». Однак, ідею щодо застосування інформаційних технологій в сфері управління у перший раз було запропоновано колишнім президентом США Б.Клінтон (1991 р.). З офіційних документів й наукових досліджень термін усе частіше стали застосовувати засоби масової інформації, пізніше й в законодавчих документах. На даний час, американське законодавство визначає «електронне врядування» як діяльність щодо застосування публічними органами влади Інтернет-додатків, а також інших інформаційних технологій, які інтегровані з процесами, що використовують означені технології задля того аби сприяти покращенню доступу до поширення державної інформації, публічних послуг громадянам та іншим державним організаціям або поліпшити роботу органів публічної влади, першорядно їхню результативність, якість надання адміністративних послуг та будь-яких докорінних змін [цит. за: 239].

Дане поняття Європейська Комісія (ЄК) визначає як використання інформаційно-комунікаційних технологій у державному управлінні в поєднанні з організаційними змінами й новими навичками щодо поліпшення послуг і здійснення демократичних перетворень, а також зміцнення підтримки державної політики у державі [цит. за: 239]. Таким чином, між наданими визначеннями «електронне урядування» є певна різниця.

У документах міжнародних організацій, зокрема таких як Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) та Організація Об'єднаних Націй (ООН) можна знайти визначення терміну «електронний уряд». Так, ОЕСР пропонує розуміти «електронний уряд» як застосування інформаційно-комунікаційних технологій, в першу чергу інтернет-технологій, як засіб, що направлений на підвищенню рівня ефективності уряду. Одночасно в електронному уряді наголос має бути зроблений на уряд, аніж на електронний.

Дефініцію «електронний уряд» в документах ООН пропоновано розуміти як уряд, що використовуючи, надає громадянам і підприємствам змогу взаємодіяти з урядом, використовуючи різні електронні засоби масової інформації. Електронне урядування ООН пропонує розуміти з позиції двох наступних підходів: 1) як системне використання ІКТ урядом задля взаємодії із громадянами та підприємствами; 2) задля спрощення/удосконалення демократичного управління [283].

П.Клімушкін й А.Серенок надають наступне пояснення категоріям «електронний уряд» й «електронне урядування». Перший термін тлумачиться як система взаємодії органів публічної влади з громадянами (населенням), що базується на широкому застосуванні сучасних інформаційних технологій, передусім мережі Інтернет, задля підвищення якості (доступності) публічних послуг, зменшення строків їх надання й унеможливлення адміністративного навантаження на фізичних та юридичних осіб, пов'язаного з їх одержанням [84, с.4]. Електронне урядування (більш широка категорія), вважається формою організації публічного управління, за якого здійснюється діяльна взаємодія

органів публічної влади між собою, суспільством, бізнесом, громадянином (людиною) завдяки інформаційно-комунікативним технологіям [84, с.28].

У цьому контексті Д.Лунін зазначає, що дефініція «урядування» є більш точнішою за «уряд», оскільки передусім змінюється не структура уряду (форми його роботи), а метод здійснення цієї роботи. На думку дослідника, тільки згодом зміна інструментів управління державою робить важливими зміни в самій структурі уряду, в його керівних принципах, меті/завданнях щодо його діяльності [105, с.126]. Проте, ці зміни вже припадають на період формування електронної демократії тоді, коли повністю функціонують основні складники інформаційного суспільства [105, с.126].

О.Дніпров наголошує на тому, що необхідно відмежовувати урядування, яке облаштоване електронним інтерфейсом → уряд on-line, від електронного уряду, оскільки прозорість структур органів публічної влади не досягається звичайним підключенням до мережі Інтернет, створенням інформаційного web-сайту. Онлайн-інтерфейс є обов'язковим елементом електронного уряду, однак не завжди онлайн-уряд буде вважатися електронним. Останній вимагає більш глибокого перелаштування традиційних структур функціонування і визначається прозорістю публічного управління, моніторингом і контролем, ухваленими рішеннями і інше [57, с.151].

Резюмуючи вищевикладене можемо стверджувати, що категорія «електронне врядування» є ширшою за «електронний уряд», адже перша категорія є формою організації публічного управління (за якого здійснюється взаємодія), тоді як друга є системою взаємодії органів публічного управління з суспільством.

Узагальнивши всі визначення поняття «електронний уряд», на думку І.Коліушка [88], доречнішим є застосовувати термін «електронне урядування», під яким пропонує розуміти спосіб організації влади через системи локальних інформаційних мереж/сегментів інформаційної глобальної мережі, яка гарантує функціонування відповідних служб в режимі реального часу й максимально

простим (доступним) робить повсякденне спілкування громадянина із офіційними організаціями.

Електронне урядування В.Фурашев пропонує розуміти як форму організації державного управління, що забезпечує підвищення ефективності → відкритості → прозорості діяльності органів публічної влади із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, що спрямована на максимально легке, доступне спілкування із ними приватних (фізичних, юридичних) осіб, а також організацій неурядового спрямування і формування інформаційного суспільства [233, с.48].

У національному законодавстві обґрунтування електронного врядування відбувається завдяки системі управління, до якої входять принципи, форми, положення (норми), які здійснюються в електронному форматі. У схваленій Урядом Концепції розвитку електронного урядування в Україні [203], поняття «електронне урядування» визначено як форма організації державного управління, що сприяє підвищенню ефективності, відкритості/прозорості діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування із використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій щодо формування нового типу держави, спрямованої на задоволення потреб громадян.

Подібним чином до законодавчого визначення знаходимо тлумачення даної дефініції в наукових працях В.Борисенка [21, с.39] та І.Костенка [95, с.119].

Проте, як зазначають О.Романчук, Ю.Бисага, В.Берч та інші [209, с.28-29], поняття, що детерміновано в законодавстві є застарілим, адже не відображає сучасних тенденцій й має, ряд властивих недоліків: 1) містить декларативні широкі категорії, однак при цьому опосередковано визначає головну сутність поняття – публічна управлінська діяльність здійснюється через ІКТ; 2) незрозумілим вбачається законодавцем визначення «для формування нового типу держави»; 3) акцентується увага на задоволенні потреб громадян. Зазначене не є цілком правильним, адже електронне урядування нині – система, що окреслює досить значний спектр відносин органів публічної влади й фізичних (окрім того, не завжди це громадяни, також це можуть бути іноземці/особи без

громадянства/біженці, адже для них теж працюють широкі сервісні послуги) та юридичних осіб, адже нормалізація відносин влади й бізнесу теж включено до новітньої системи урядування.

Ми цілком підтримуємо позицію науковців [209, с.30], що електронне врядування на сьогодні варто розуміти більш масштабніше, аніж надання технічними інструментами електронних публічних послуг, адже врядування значно розширило сферу використання через долучення до участі всіх заінтересованих суб'єктів. Виступає електронне врядування ефективним інструментом задля досягнення кращого управління. Зважаючи на означене через певний проміжок часу національні уряди пропонують цілий ряд нових інформаційно-комунікаційних технологій стосовно трансформації влади на засадах демократії, інклюзивності й показують досить вагомий результати своєї діяльності.

Разом із цим вести мову про новий тип держави у широкому розумінні вважається не цілком правильно, адже, незважаючи на втілення електронної комунікації, усе ж держава продовжує мати той самий тип виробництва й не відмовляється від традиційних засобів одержання прибутку та користування власністю і все ще лишаються традиційні форми щодо надання публічних послуг. Поміж тим оновлена система публічного управління зумовлює оновлену політику, зорієнтовану на досить широке застосування цифрового суспільства, економіки шляхом орієнтації на інформативний розвиток, що спрямований на людей [209, с.30-31].

Таким чином, електронне врядування зумовлює цифрову трансформацію тих вимог, які зафіксовані нормативно-правовими актами, що є основою адміністративно-правового законодавства. Перед тим як таку діяльність здійснювати, потрібно створити гідний зміст, що може носити різні форми. Трансформація в сторону електронної форми та одночасне створення або вдосконалення змісту обтяжують процеси запровадження в сферу публічного управління інноваційних технологій [105, с.129].

Впровадження електронного врядування в сферу публічного управління зумовлює щодо створення нових форм організації роботи органів влади шляхом долучення громадськості стосовно участі в управлінні справами (державними) із застосуванням Інтернету, а також гарантуванням взаємодії із громадянами шляхом надання доступу до інформаційних державних ресурсів, а також змоги отримання публічних електронних послуг.

Як відзначається, електронне врядування «є не простим технологічним рішенням, а інноваційною концепцією управління державою як важелем масштабного перетворення суспільства» [105, с.130].

В.Марченко надає тлумачення електронного урядування в органах виконавчої влади у:

широкому розумінні $\Rightarrow$ як система взаємовідносин між органами виконавчої влади, приватними (фізичними/юридичними) особами, а також іншими органами влади, що вибудовується на дво- або багатосторонній взаємодії і розлоному діапазоні інформаційно-комунікаційних технологій, програмного, апаратного забезпечення, достатніх задля максимально якісного, оперативного децентралізованого та деперсоналізованого обслуговування сторін в дистанційному форматі чи в режимі реального часу (он-лайн) для задоволення їхніх запитів (потреб), а також підвищення прозорості, ефективності, відкритості діяльності органів виконавчої влади;

вузькому розумінні $\Rightarrow$ як специфічна форма та процес організації між органами виконавчої влади, приватними особами, іншими органами державної влади взаємовідносин, яка направлена на сервісне (інтерактивне) обслуговування сторін на засадах використання цілого комплексу сучасних інноваційних технічних (технологічних) інструментів [116, с.4].

У наукових дослідженнях існують й інші підходи до тлумачення електронного врядування як: 1) одного з засобів чи інструментів, що допомагають отримувати потрібну інформацію, послуги й здійснювати комунікацію між владою і громадськістю. Ряд науковців наголошують на можливості альтернативного засобу надання публічних послуг в електронному

форматі (електронне врядування може бути рівнозначним цифровому адмініструванню, онлайн-адмініструванню чи в певному аспекті трансформаційному адмініструванню, що зосереджується на застосуванні Інтернет-технологій як відповідної платформи щодо обміну інформацією, надання публічних послуг й взаємодії із громадянами та підприємствами тощо; електронне врядування це є електронне надання урядової інформації і послуг двадцять чотири години на добу, сім днів на тиждень) (вузький підхід); 2) ефективна взаємодія органів публічної влади й суспільства з використанням ІКТ та надання публічних якісних послуг. Під електронним врядуванням тлумачиться трансформація як внутрішніх так і зовнішніх відносин в системі управління, що гарантується шляхом запровадження технологій, інформації і комунікації із ціллю оптимізувати публічно-управлінські процедури/процеси надання адміністративних послуг та гарантування прав громадян. Зазначене свідчить, що ідеєю електронного врядування є взаємодія із громадянами та бізнесом через Інтернет, інші інформаційно-комунікаційні системи (широкий підхід) [21, с.38].

Широкий спектр визначень електронного врядування містить об'єднуючу рису, що характеризується активною роллю держави з приводу втілення концепції електронного урядування як ініціатора⇒ координатора⇒ інструмента втілення та головного учасника адміністративно-управлінських, демократичних і службових процесів [251, с.100].

Електронне урядування вважається системою взаємодії державний інституцій із окремим громадянином і суспільством загалом шляхом ІКТ, яка забезпечує швидке й відкрите, а також неупереджене розв'язання будь-яких проблем соціально-побутового спрямування [57, с. 152]. Поміж тим, електронне урядування гарантує мінімізацію контакту з чиновниками громадян, що тим самим зменшує корупційний складник в публічному управлінні на всіх рівнях [60, с.148-149].

У монографічному дослідженні «Електронне урядування: конституційно-правове дослідження» (2021 р.) [209, с.56-57] авторами запропоновано

електронне урядування розуміти як форму організації публічно-владної сфери, включаючи публічне управління, яка здійснюється через використання інформаційно-телекомунікаційних технологій і слугує підвищенню ефективності, відкритості й прозорості функціонування органів публічної влади із ціллю системного взаємодіяння міжнародних та українських інституцій, а також населення і суб'єктів господарювання.

У дисертаційному дослідженні М.Александрова (2024 р.) [1, с.196-197] окреслила концепт поняття електронного урядування і виокремила ключові підходи тлумачення його змісту, зокрема щодо:

- ❖технократичного підходу електронне урядування визначено як основа інформаційного суспільства, чи ж як один із періодів впровадження ІКТ в публічне управління;

- ❖теоретичного підходу електронне урядування характеризується як концепція, теорія, ідеологія, чи як одна зі сучасних форм державного управління, яка конкурує чи вибудовується на політичній мережі, синергетичному, зокрема новому інституціональному підході.

Як відзначає дослідниця [1, с.197], електронне урядування є новітньою формою публічного адміністрування, яка надає можливість вдосконалити (раціоналізувати) витрати й поліпшити взаємодію громадянина зі суб'єктом публічно-владних повноважень, а також мінімізувати корупційні ризики щодо надання адміністративних послуг.

На думку Т.Нижній, під поняттям «електронне урядування» варто розуміти «спосіб організації державної влади за допомогою систем локальних інформаційних мереж і сегментів глобальної інформаційної мережі, що забезпечує функціонування органів влади у режимі реального часу й робить максимально простим та доступним щоденне спілкування із ними громадян, юридичних осіб, неурядових організацій» [132, с.116]. Автор зазначає, що по суті, електронне урядування варто тлумачити як: 1) аналог бізнес-моделі, прийнятої підприємницьким сектором й адаптованої до сучасних умов/потреб, сутність якої полягає в одержанні конкурентних переваг за рахунок реалізації

наступних заходів, як безкінечний процес удосконалення, концентрація уваги на головних функціональних повноваженнях органів публічного управління і реорганізації її внутрішніх адміністративних процесів; 2) використання широкого спектра інформаційно-комунікаційних технологій в період здійснення публічного управління у традиційному значенні [132, с.116].

В.Харенко та О.Толстанов відмічають, що електронного врядування являє собою відповідний спосіб організації діяльності органів державної влади й місцевого самоврядування на основі ІКТ, мережі Інтернет й її сегментів, що дозволяє працювати владним установам у реальному часі й спрощує комунікацію громадян, суб'єктів господарської діяльності й громадських організацій із державою у сфері надання адміністративних послуг [234, с.56].

У наукових дослідженнях не існує одностайної думки щодо визначення поняття «електронне врядування». Із однієї сторони, електронне врядування розуміється як новий метод управління, а з іншої сторони як система міжвідомчої взаємодії; концепція підвищення рівня ефективності/прозорості роботи органів публічної влади, що має першочергово звести до мінімуму владу чиновника [95, с.119].

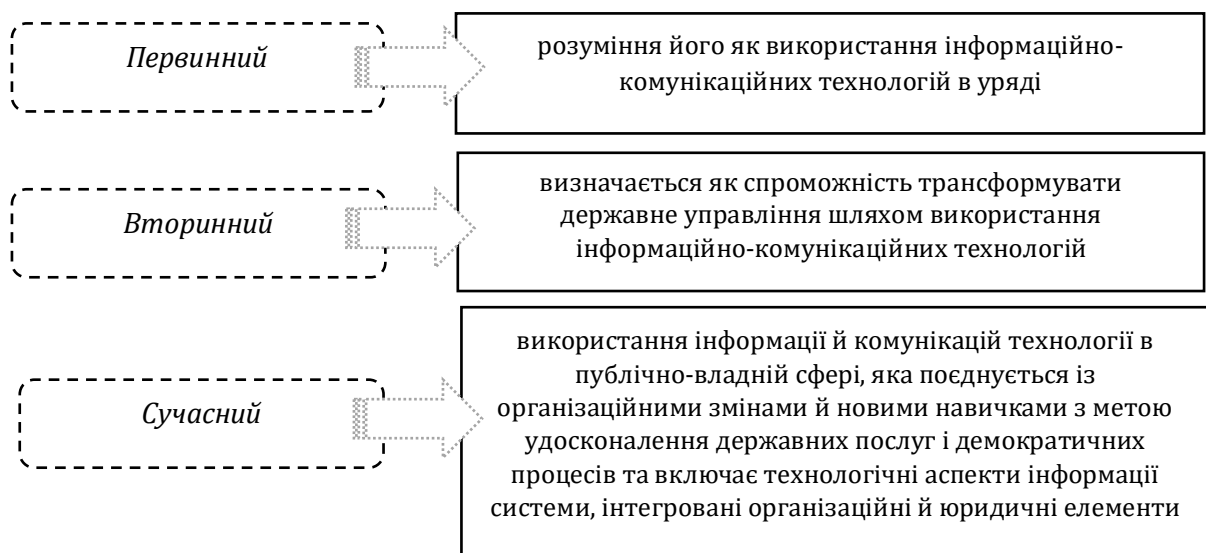

Рис. 1.1. Еволюційні підходи до розуміння електронного врядування

Джерело: сформовано на основі [209, с.56].

Отже, електронне врядування надає можливість змінити підходи щодо сутності органів влади та зробити їхню діяльність в більшій мірі прозорою і

підзвітною громадськості, знизити рівень залежності особи (громадянина) від свавілля зі сторони чиновника, а тому буде результативним інструментом попередження корупційних ризиків, що надасть можливість досягнути в Україні стимулювання соціально-економічного розвитку, спричинить до покращення інвестиційного клімату [11].

Електронне врядування означає імплементацію цифрових технологій в діяльність органів влади на усіх рівнях із ціллю забезпечення якісно нового рівня надання послуг зі сторони держави, забезпечення прозорості її діяльності [82].

З огляду на характеристику цифрового урядування, М.Міхровська пропонує виокремити наступні відмінні риси між цим поняттям й електронним урядуванням:

- цифрове урядування є не одним з етапів (стадій) електронного урядування, а вважається його якісним перевтіленням;

- цифрове урядування – це про якісні зміни, а не про кількісні показники;

- метою електронного урядування від його заснування було поширення по усьому світі інтернет-технологій, тоді як метою ж цифрового вважається їхнє виведення на відносно новий рівень;

- розвиток електронного урядування здійснювався першочергово екстенсивним шляхом, тоді як цифрове урядування передбачає розвиток інтенсивний;

- цифрове урядування першочергово передбачає трансформаційні процеси глобального характеру й відносно новий підхід щодо розуміння якості так званого цифрового «спілкування» між країною і суспільством [126, с.144].

Ціллю запровадження електронного врядування в нашої державі вважається досягнення надання якісних електронних послуг за європейськими стандартами, прозорості й відкритості публічної влади для людини (громадянина), громадських організацій і бізнесу. Мова йде не про так звану тривіальну інформатизацію існуючої системи публічного управління, а про можливість ІКТ щодо переходу до держави, сконцентрованої на задоволенні відповідних потреб людини (громадянина), що зумовлює: по-перше, підвищення

якості/доступності публічних послуг, а також спрощення відповідних процедур за умов скорочення витрат адміністративного характеру; по-друге, покращення якості адміністративно-управлінських процесів, гарантування контролю за ефективністю роботи органів публічної влади з одночасним гарантуванням гідного рівня інформаційної безпеки; по-третє, гарантування відкритості інформації щодо діяльності органів публічної влади, а також розширених можливостей доступу до неї і надання змоги прямої участі людини, громадянина, інституцій громадянського суспільства у процесі підготовки/експертизи проєктів рішень, які ухвалюються на всіх рівнях публічного управління [60, с.147].

Досягнення означеного зумовлює впровадження системи взаємопов'язаних цілей в межах відповідної державної політики. Ці цілі, на думку Т.Нижній, на жаль, в існуючих офіційних національних документах в основному представлені в якісному вигляді без застосування кількісних чітких показників щодо їх досягнення, що в значній мірі спричиняє ускладнення державного управління/регулювання в зазначеній сфері [132, с.115].

Рис. 1.2. Стратегічні завдання електронного врядування

Джерело: сформовано на основі [132, с.115]

На рисунку 1.2. розміщено стратегічні завдання електронного врядування. Кожне з зазначених завдань вимагає відповідного нормативно-правового, організаційно-технічного, ресурсного, інформаційно-аналітичного та іншого забезпечення, а також їхнього взаємозв'язку за часом і виконавцями.

На думку Д.Луніна [105, с.126], ключова помилка щодо трактування функцій та призначення електронного врядування полягає в сприйнятті його скоріше як чергового прикладного рішення, засобу модернізації уже наявних структур й відносин, а не як самостійної ідеї стосовно цілісної трансформації принципів з організації управління країною. Дослідник зауважує, що поняття електронне врядування посадовці зводять до електронного спілкування влади із громадськістю, а також ще кількох аспектів прикладних.

З огляду на аналіз міжнародних актів, національного законодавства та значний масив наукових підходів пропонуємо електронне врядування розглядати в широкому та вузькому розумінні. У широкому значенні електронне врядування запропоновано розуміти як форму та процес організації публічно-управлінської сфери, що обумовлено використанням інформаційно-комунікаційних технологій для забезпечення відкритості, прозорості й ефективності діяльності/функціонування органів публічної влади та належної взаємодії з приватними особами для оперативного та якісного вирішення їх суспільно значимих потреб. У вузькому розумінні електронного врядування можна охарактеризувати як впровадження інноваційної системи міжвідомчої взаємодії шляхом імплементації цифрових технологій в діяльність органів публічної влади щодо забезпечення якісно нового рівня надання публічних послуг громадянам (населенню).

Можна виділити кілька ознак, що притаманні дефініції електронне врядування: 1) існування розвинутої мережі Інтернет, що надає можливість втілювати таку притаманну властивість публічної влади, як високоякісне, ефективне надання публічних послуг громадянам в пришвидшеному темпі й без особистої потреби в відвідуванні приміщень органів публічної влади;

2) інформація (її захист), характерні особливості формування, зберігання й обміну; 3) електронне врядування є засобом щодо зменшення корупції у діяльності органів публічної влади, забезпечення прозорості їхньої діяльності; 4) електронне врядування репрезентує собою відповідну концепцію розвитку держави, а також цифровізацію суспільства [106, с.102].

Зміст електронного врядування вбачається досліджувати на трьох рівнях:

I. Концептуальному. Електронне врядування можна окреслити концептуально як інноваційну модель політичного, адміністративного управління чи нову форму стосовно організації роботи органів влади. У такому аспекті ідеї цієї системи управління вкладаються у концептуально усталені моделі, зокрема такі як *good governance* та *new public management* й інші та характеризуються як кінцева форма втілення цих ідей або як відповідний засіб щодо їх досягнення.

II. Процесному. Процесний рівень електронного врядування охоплює комплекс функціональних можливостей, що впроваджувати може держави шляхом використання різноманітних видів ІКТ. Передусім, сюди слід віднести інформаційно-технологічну підтримку ухвалення управлінських рішень, а також належне надання публічних послуг у он-лайн режимі, розширена доступність до інформації, наданої органами управління, й відповідно, змога зворотного зв'язку, що є доступною шляхом застосування технологій участь громадськості до ухвалення суспільних і актуальних рішень.

III. Технічному. В технічному контексті електронне врядування становить комплекс інформаційних систем і програмних апаратних інструментів, спосіб зв'язку та обробки інформації, а також каналів передачі інформації, баз даних та ін., що залучені до процесу управління [68].

До особливостей електронного врядування як сукупності тактик й дій публічної влади можна віднести наступні: а) відкритість роботи уряду, загальнодоступність інформації щодо діяльності владних інституцій задля широкого спектру людей; б) просторова й часова незалежність, яка полягає в можливості громадськості одержувати потрібну інформацію і користуватися

послугами в будь-якому місці й в будь-який час; в) орієнтація на потреби споживача, яка передбачає урахування реакції населення на ті або інші дії публічної влади, на запити (потреби), що громадяни можуть лишити через відповідні засоби комунікації; г) зменшення рівня бюрократизації у наданні публічних послуг, передусім зменшення рівня особистої комунікації громадян та влади й перенесення можливості одержати відповідні публічні послуги завдяки інтернет-комунікації (зокрема й зменшення корупції у державі); д) інтеграція послуг, зокрема можливість щодо об'єднання процесів надання різних видів послуг через один спосіб; ж) безпосередня залежність сфер (соціальна, економічна, політична та ін.) суспільного життя від розвитку ІКТ; з) активна взаємодія структур вищих органів публічної влади, громадянських структур та окремих громадян (людей) шляхом ІКТ [68].

Варто звернути увагу на роботу О.Скорика, де сформовано два основні концепти:

структурно-функціональний підхід → розглядає дефініцію електронне врядування у структурному взаємному узгодженні в аспекті функціонального навантаження. Даний підхід зумовлює дослідження наступних категорії – «електронний уряд» (egovernment), «електронне врядування» (e-governance), «електронна адміністрація» (e-administration), «цифровий уряд» (digital government), «електронна демократія» (e-democracy) в структурному взаємоузгодженні з відповідною деталізацією функцій кожної складової;

еволюційний підхід → досліджувану категорію розглядає із позицій перетворення їхнього змісту в процесі розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. За цим підходом наступні категорії електронного врядування – «електронний уряд» (e-government), «цифровий уряд» (digital government), «мережевий уряд» (wired government) і «блокчейн-уряд» (blockchain government) визначаються із позицій перетворення їхнього змістовного наповнення й функцій у процесі розвитку інформаційно-комунікаційних технологій [215].

Поміж тим, за умов визначення змістовного наповнення електронного врядування актуальним і важливим постає розрізнення двох його аспектів:

- електронне врядування як відповідна сума технологій, яка фактично перетворює всі публічно-управлінські сфери й електронне врядування як відділена сукупність взаємообумовлених заходів, які реалізуються у межах державної інформаційної політики. Зважаючи, що одним із ключових завдань державної інформаційної політики вважається реалізація права громадян на доступ до інформації, побудова електронного уряду виступає досить значущим інструментом зазначеної політики;

- електронне врядування виступає певною проекцією існуючої системи органів публічної влади на інформаційно-психологічну сферу суспільства. Отже, електронне врядування потрібно розуміти як цілісне явище, яке стосується публічного управління загалом й одночасно постає однією із його сфер, яка реалізується у межах інформаційної політики держави [215].

Зазначеним автором запропоновано визначення, що об'єднує між собою структурно-функціональний й еволюційний підходи. Під електронним врядуванням тлумачиться зміна системи механізмів й інститутів публічного управління через вплив розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Застосування ж зазначеними органами інформаційно-комунікаційних технологій задля здійснення своїх функцій, а також взаємодії між собою та соціумом постає змістом електронного врядування [215].

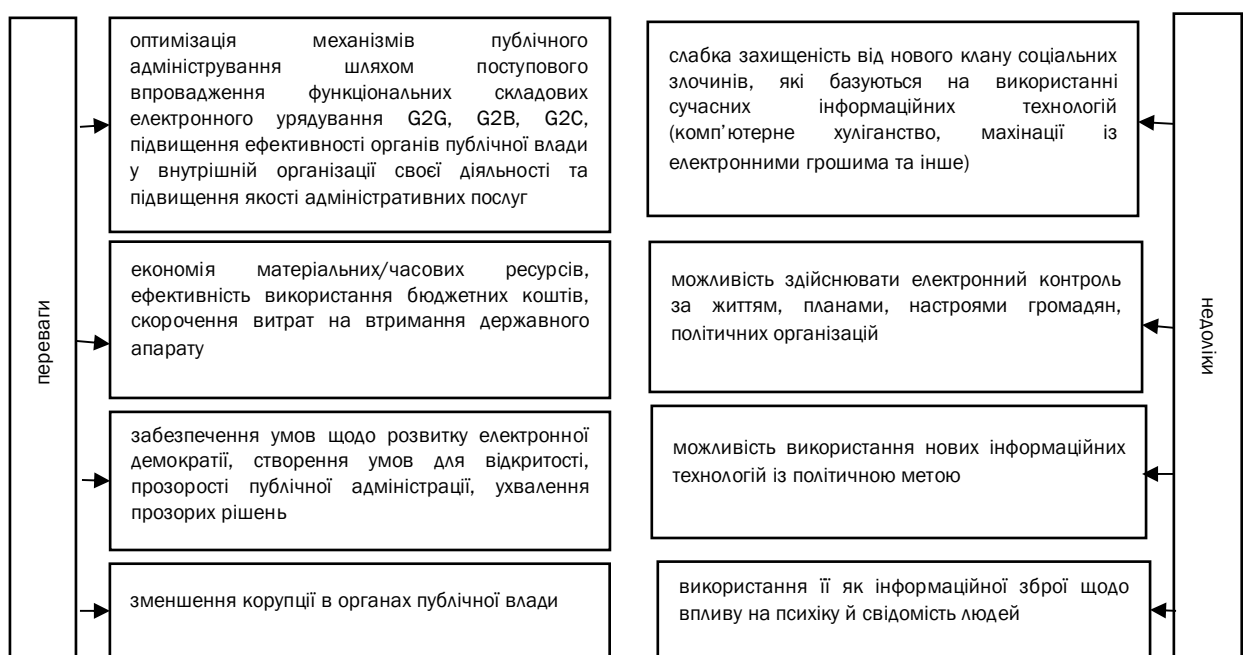

Рис.1.3. Переваги та недоліки системи електронного врядування

Джерело: сформовано на основі [57, с.151-152]

Активізація провадження сучасних інформаційних технологій у всі суспільні сфери життя, роботу органів публічного управління вважається одним з пріоритетних трендів політики держави. Електронне врядування, яке втілене в державне управління, змінює його, тим самим створюючи відносно нову модель державного управління, яка радикально змінює відносини між громадянами та державною владою, першорядно гарантуючи партнерські відносини, прозорість, чесність, а також контроль влади. За рахунок збільшення відповідних процесів щодо обміну інформацією, розвитком інформаційних технологій також змінюються і принципи та форми, методи управлінського впливу структур державно-владного характеру на усі системи публічних відносин в інформаційно-комунікаційному просторі [21, с.39].

Як слушно відмічають О.Лелюк та Є.Гриненко, простого запровадження онлайн-послуг, поліпшення спілкування, так же само як й копіювання інформації та контактів органів публічної влади на офіційних веб-сайтах, вбачається недостатнім задля того, щоб вважати зазначене успішним гарантуванням розвитку електронного врядування. Електронне врядування покликане змінити ставлення один до одного громадян, створити нові підходи щодо взаємозв'язку громадян і держави в контексті потреб й відповідальності, а також надасть громадянам можливість комунікувати із урядом, брати участь в формуванні політики й демократичному процесі [106, с.102].

Ефективне запровадження технологій електронного врядування вбачається можливим забезпечити лише за умов цілісного реформування в сучасних умовах усієї системи органів публічної влади. Щодо реального впровадження його у життя потрібні деталізовані об'єктивно взаємопов'язані передумови, що гарантуються у рамках єдиної державної політики:

економічні $\Rightarrow$ спроможність держави гарантувати створення, упровадження, існування електронного врядування як цілісної системи;

науково-технічні й технологічні $\Rightarrow$ наявність високорозвиненого науково-технічного фундаменту сфери інформаційно-комунікаційних технологій,

інфраструктури телекомунікаційних систем, а також створення об'єднувального інформаційно-телекомунікаційного середовища структур (урядових), їх технічне забезпечення й ведення;

організаційні $\Rightarrow$ чітко структурована та організована система влади, а також окреслені прозоро функції органів всіх рівнів і гілок влади, продуктивна система стандартизації у комплексі інформаційних ресурсів, впровадження регламенту щодо мережевої взаємодії урядових структур з ціллю спільного обслуговування бізнес-структур, населення – впровадження системи «єдине вікно»;

правові $\Rightarrow$ створення вичерпної законодавчої бази, яка регламентує використання інформаційно-комунікаційних технологій та електронного врядування, фіксує і забезпечує усі інші передумови;

кадрові $\Rightarrow$ наявність системи кадрового забезпечення фахівцями усіх рівнів, що спроможні здійснювати інформаційний менеджмент електронного врядування для усіх рівнів, галузей і напрямів, впроваджувати й використовувати технології електронного врядування [60, с.148-149].

Оцінка рівня розвитку електронного врядування у органах публічної влади здійснюється за наступними напрямками: а) доступ до інформації; б) зворотний зв'язок з громадськістю; в) адміністративні послуги; г) доступ до публічної інформації; д) зручність користування веб-сайтом; е) оцінка системи електронного документообігу органів влади; є) оцінка організації роботи центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП) [цит. за: 11].

Таким чином, електронне врядування є найбільш оптимальним і результативним інструментом публічного управління й економічної демократії, спроможним створити потрібні умови задля розвитку бізнесу, вибудовування між органами публічної влади й громадянами (населенням) взаємовідносини на засадах відкритості й прозорості, довіри, поліпшити інвестиційний клімат, підвищити рівень економіки та забезпечити реальну участь населення в політичному житті держави. Однак, процес створення і запровадження

електронного врядування є великомасштабним і довготривалим проєктом [99, с.146].

Електронне врядування відіграє визначну роль в забезпеченні балансу інтересів між державою і громадянами. Мова йде про стан, коли права й обов'язки всіх учасників відносин є збалансованими, а їх можливості задля реалізації власних інтересів – рівними. Розбудова електронних реєстрів й онлайн-сервісів в основних сферах, зокрема таких як соціальний захист, інфраструктура, митниця, правоохоронна діяльність, оподаткування, транспорт, виборчий процес та інші, спрощує взаємодію громадян із державою. Означене захищає права й законні інтереси всіх залучених сторін, гарантуючи оперативний доступ до необхідних публічних послуг і ресурсів. Таким чином, інструменти електронного врядування зумовлені врівноважити баланс між різними групами інтересів; вони роблять державні процеси більш ефективними й відкритими, сприяючи верховенству права й утвердженню демократичних стандартів співіснування всіх учасників суспільних відносин [97, с.57].

1.2 Поняття та змістове наповнення адміністративно-правового забезпечення розбудови електронного врядування

У аспекті нашого дослідження розкриття сутності поняття «адміністративно-правове забезпечення» буде сприяти вдосконалення наукових підходів щодо формування цього поняття в правовій науці, а також слугуватиме орієнтиром задля удосконалення діяльності органів публічної влади в сфері, що стосується розбудови електронного врядування, оскільки саме цей термін визначає, що влада повинна «забезпечувати» за допомогою адміністративно-правових засобів (відповідного інструментарію).

Загальнотеоретичні підходи до питання адміністративно-правового забезпечення в тій чи іншій мірі досліджували багато науковців. Безпосередньо «правове забезпечення» й похідний від цього термін «адміністративно-правове

забезпечення», його структура (елементи) та змістовна складова досліджувалося у теорії права такими науковцями як В.Біла [13; 14], В.Бондаренко [19], А.Герич [33], О.Гумін, Є.Пряхін [39], Г.Канцер [79; 80], Ю.Легеза [101], О.Максименко [111], В.Медяник [118], О.Моргунов [127; 128], В.Повидиш [144], О.Савинець [210], Е.Сидорова [212], Є.Соболь й О.Звенигородська [218], І.Шопіна [248], В.Целенко [241], В.Юровська [250] та інші. Окремі сфери, що стосуються адміністративно-правового забезпечення стали предметом дослідження таких науковців як В.Бойко [17], В.Гресько [37], М.Льницький [76], Д.Лунін [105], Б.Мельниченко [119], О.Музичук [130], В.Пашинський [138], О.Пашинський [140], В.Нікітін [133], О.Савинець [210], В.Сірко [213; 214], Ю.Шовкун [247] та ін.

Проте аналіз їх наукових підходів засвідчує, що не існує усталеного єдиного підходу в цьому напрямі, адже сутність означеної категорії авторами розкривається через різні складові елементи в залежності від сфери.

У вітчизняній правовій науці однією із провідних категорій вважається поняття «адміністративно-правове забезпечення». У нашому дисертаційному дослідженні мова йде про сутність, змістовне наповнення та особливості адміністративно-правового забезпечення розбудови електронного врядування в Україні. Для того, щоб комплексно дослідити понятійно-термінологічний апарат даного питання нам, в першу чергу, необхідно здійснити аналіз таких дефініцій як «забезпечення» і «правове забезпечення», а також розкрити наукові підходи до поняття «адміністративно-правове забезпечення».

У великому тлумачному словнику української мови слово «забезпечувати» тлумачиться як: 1) щось в достатній кількості постачаючи, задовольняти що-небудь в якихось потребах; 2) створювати надійні умови щодо здійснення чого-небудь, щось гарантувати; 3) охороняти, захищати кого-, що-небудь від небезпеки [30, с.375]. Отже, із наведених понять дана дефініція спрямована на задоволення певних потреб, створення відповідних умов.

Термін «забезпечення» тлумачиться як «сукупність засобів, за допомогою яких створюються надійні умови для здійснення чогось, щось гарантується чи захищається» [210, с.206].

Можна відзначити, що в юридичній галузі забезпечення зазвичай зв'язане з правом та його зовнішньою формою виявлення у нормативно-правових директивах (вимогах) законодавчих актів, що слугують для врегулювання суспільних відносин.

В теорії управління означений термін визначається як відповідна дія, зберігання або виконання чогось. Відповідно, коли мова йде про будь-яке часткове забезпечення управління, вказують на його якісний конкретний аспект, то мається на увазі комплекс дій, засобів, умов, які гарантують проходження управлінських процесів [цит. за: 210, с.206]. Таким чином, під «забезпеченням» варто розуміти умови гарантування [218, с.73].

Дефініцію «забезпечення» розглядають в двох аспектах як відповідний порядок діяльності суб'єктів суспільних відносин і як систему напрямів чи (або) визначені міри що націлені на вдосконалення чогось контурного. Поміж тим, даний термін можна розглядати в: а) теоретичному значенні як сукупність засобів, умов, інструментів, призначених та спрямованих розв'язанню визначених завдань; б) практично-функціональному розумінні як комплекс тенденцій створення означених вище засобів (умов), визначення правил і порядку їх апробації, втілення та застосування у практичних сферах діяльності [цит. за: 118, с. 580].

Правове забезпечення в тлумачному словнику визначено як комплекс правових норм, які регламентують юридичний статус і правові взаємовідносини [30, с.375].

Теоретики права поняття «правове забезпечення» визначають як державно впроваджений шляхом правових норм, сукупність інструментів (засобів) регулювання суспільних відносин, їх правової фіксації й охорони, забезпечення і розвитку [218, с.71]. Таким чином, правове забезпечення вважається

регламентованою і встановленою законом діяльність держави, що направлена на реалізацію прав, свобод й законних інтересів її громадян [218, с.72].

У досліджених простежуються відповідні напрями стосовно формулювання дефініції «правове забезпечення», що мають свій прояв в декількох основних підходах, зокрема: 1) акцент зроблено на процесуальному аспекті розуміння даного поняття, розуміючи правове забезпечення як систему законодавчо визначених правових гарантій чи комплекс інструментів впорядкування суспільних відносин; 2) наголос на діяльнісному аспекті, запропонувавши під правовим забезпеченням тлумачити специфічну діяльність, яка своє вираження знаходить в безперервній роботі суб'єктів права й державних органів, а також громадських організацій та посадових осіб й громадян [140, с.188]. На думку О.Пашинського, найбільш правильним щодо розуміння і розкриття сутності правового забезпечення слід вважати саме діяльнісний підхід, оскільки, означене явище зв'язане з вчиненням відповідної компіляції дій. Отже, під правовим забезпеченням варто розуміти регламентовану нормами права діяльність держави та органів публічного управління (органи державної влади й місцевого самоврядування), що скоординована на забезпечення прав і свобод, а також законних інтересів осіб та їх реалізації [140, с.188].

В.Сірко відмічає, що найбільш точно змістовне наповнення поняття «забезпечення» характеризується через застосування таких конструкцій як «створення умов» чи «впорядкування», адже зазначені дії відповідно самі по собі вважаються як процесом, так і станом. Зважаючи на зазначене автор пропонує під правовим забезпеченням розуміти здійснюваний державою за допомогою правових приписів, норм, засобів і заборон процес впорядкування суспільних відносин стосовно юридичної фіксації і втілення, охорони, захисту, а також відновлення прав/інтересів суб'єктів [214].

Ю.Шовкун правове забезпечення визначає як «дії держави в особі уповноважених суб'єктів, спрямовані на упорядкування правовідносин за допомогою спеціальних інструментів (юридичних засобів, способів та методів)» [247, с.114].

Таким чином, в дослідженнях правової науки приділяється досить значна увага визначенню правового забезпечення, що спрямовано на відповідні дії суб'єктів владних повноважень шляхом застосування правових норм (інструментів, засобів, методів) для впорядкування суспільних відносин (реалізацію прав, свобод та законних інтересів відповідних суб'єктів).

В ході осмислення сутності забезпечення як такого, О.Музичук підходить до двох аспектів щодо його розуміння крізь призму людської діяльності – це права й соціальних норм як ключових рушіїв і регуляторів соціальної поведінки. На думку дослідника, саме крізь призму суспільства, якісних і людиноцентристських послуг у сучасному розумінні постає феномен адміністративно-правового забезпечення [130, с.146].

Щодо категорії «адміністративно-правове» й «правове» забезпечення, то слід відзначити, що їх співвідносяться як видове й родове поняття, й тому можна засвідчити, що метою першого, так же само є врегулювання суспільних відносин, які входять до предмету адміністративного права, але за допомогою специфічних методів характерних задля вказаної галузі [247, с.114-115].

Під адміністративно-правовим забезпеченням, на думку Є.Соболь, слід тлумачити визначену й законодавчо регламентовану діяльність органів державної влади, стосовно забезпечення оптимального механізму впорядкування, закріплення і втілення, захисту суспільних відносин (передусім зважаючи першочергово на предмет відповідного дослідження) [218, с.72]. Так, в нашому випадку це буде сфера електронного врядування.

О.Гумін висловив думку, що адміністративно-правове забезпечення слід розглядати в: широкому розумінні як впорядкування уповноваженими на те державою органами суспільних відносин, їх юридична фіксація через правові норм, охорона, втілення і розвиток; вузькому розумінні досліджувана дефініція буде зазнавати змін у залежності від того аспекту, про які саме суспільні відносини буде йти мова [39, с.49].

У праці О.Пацинського простежується подібний підхід стосовно розуміння сутності адміністративно-правового забезпечення в широкому

(закріплені юридично державою правові норми, що врегульовують суспільні відносини, а атож їх реалізацію, охорону, розвиток) та вузькому (спеціальному) (притаманна властивість щодо змінюваності з огляду на суспільні відносини, які досліджуються) [139, с.86].

Під адміністративно-правовим забезпеченням В.Медяник пропонує розуміти урегульовану нормами адміністративного права діяльність органів публічної влади з застосуванням своєрідного адміністративно-правового інструментарію (процедур, засобів, способів, методів та ін.) через які гарантується адміністративно-правове регулювання та впорядкування у визначеній сфері суспільних відносин, що під цей регулюючий вплив потрапляє [118, с.581].

Адміністративно-правове забезпечення загалом, як відмічає В.Бойко, вважається сукупність відповідних дій органів публічної влади (публічної адміністрації), що націлені на створення оптимальних умов щодо функціонування механізму держави через ухвалення владно-публічних приписів, а також здійснення розпорядчої діяльності, координування протилежних суб'єктів органів публічної влади, виконання інших дій, що носять організаційно-правовий характер із ціллю правового впливу на суспільні відносини, захисту прав, свобод і законних інтересів осіб [17, с.98].

На думку Д.Луніна, адміністративно-правове забезпечення є «...чітким алгоритмом упорядкування суспільних відносин уповноваженими на те державою органами, їх юридичне закріплення за допомогою правових норм» [105, с.129].

Зважаючи на особливий стан та умови в яких опиналася Україні через повномасштабне вторгнення російської федерації доцільним й актуальним вбачається провести паралелі між двома такими поняттями як «адміністративно-правове регулювання» й «адміністративно-правове забезпечення» в період режиму воєнного стану (рис. 1.4).

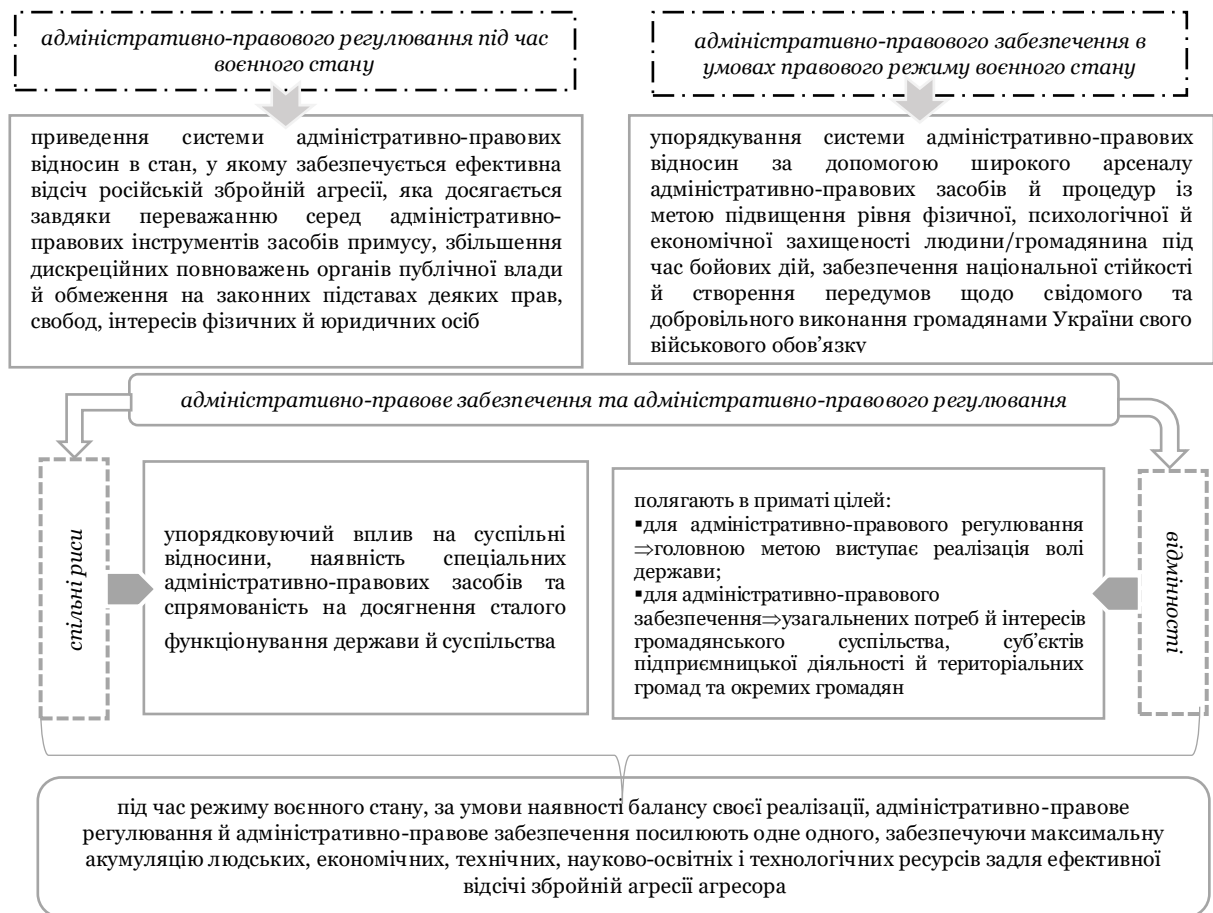

Рис. 1.4. Співставлення сутності «адміністративно-правове регулювання» і «адміністративно-правове забезпечення»

Джерело: сформовано на основі [248, с.553-554]

Досліджуючи адміністративно-правове забезпечення в різних сферах суспільства, науковці пропонують різні підходи поняття відповідного забезпечення. Так, О.Савинець, вбачає в адміністративно-правовому забезпеченні складовий елемент механізму адміністративно-правового регулювання. Автор пропонує адміністративно-правове забезпечення мобілізації Збройних Сил України визначити як діяльність держави у особі її органів й посадових осіб, й також інших суб'єктів, що відповідно до чинного законодавства наділені правами або відповідними обов'язками у означеній сфері уповноважених державою суб'єктів, направлених на створення потрібних умов щодо належного здійснення мобілізації і визначена законодавчими нормами як система гарантій належного здійснення в Україні мобілізації [210, с.208].

Адміністративно-правове забезпечення громадського контролю, на думку О.Пацинського [140, с.189], варто розуміти як законодавчо регламентовану

діяльність суб'єктів державно-владних повноважень, що направлена на гарантування (забезпечення) функціонування, впорядкування, розвиток й охорону суспільних відносин в сфері роботи органів місцевого самоврядування шляхом здійснення розпорядчих й організаційно-правових дій публічного характеру із ціллю виконання завдань й реалізації цілей громадського контролю.

В.Пашинський адміністративно-правове забезпечення оборони держави розглядає як регламентовану адміністративно-правовими нормами системну діяльність суб'єктів забезпечення оборони, першочергово діяльність суб'єктів публічного управління, з приводу адміністративно-правового регулювання, втілення, охорони, захисту суспільних відносин в сфері оборони, забезпечення прав й законних інтересів всіх суб'єктів правовідносин, направлену на створення необхідних умов щодо оборони держави у випадку збройної агресії [138, с.26].

В.Нікітін дослідив поняття адміністративно-правове забезпечення реєстраційної діяльності й запропонував розуміти його як інститут адміністративного права, що визначає систему засад та адміністративного інструментарію адміністративної діяльності суб'єктів публічної адміністрації, втілюються у правореалізації на засадах норм адміністративного права, на меті має забезпечення прав та законних інтересів приватних осіб, що вернулися до реєстраційних органів, окреслює правові, організаційно-штатні, інформаційні, фінансові, охоронно-профілактичні, матеріально-технічні, організаційно-технічні й науково-методичні питання функціонування суб'єктів державної реєстрації [133, с.127-128].

Під адміністративно-правовим забезпечення охорони прав суб'єктів інтелектуальної власності О.Коротун пропонує розуміти «регламентовану адміністративно-правовими нормами діяльність публічної адміністрації, їх посадових осіб, уповноважених забезпечити конституційні гарантії охорони й захисту прав суб'єктів інтелектуальної власності, права, інтереси інших учасників правовідносин в сфері інтелектуальної власності» [94, с.94].

Визначення адміністративно-правового забезпеченням волонтерської діяльності надав В.Сірко. Дане поняття дослідник визначає як здійснюване

уповноваженими суб'єктами через норми адміністративного права завдяки спеціальному механізму впорядкування, фіксації та втілення й захисту, охорони в сфері волонтерства суспільних відносин [213, с.151].

Адміністративно-правове забезпечення функціонування органів судової влади тлумачиться як визначена й регламентована законодавством діяльність органів державної влади (судової публічної адміністрації і деяких органів виконавчої влади), яка забезпечує оптимальний механізм функціонування судової системи шляхом вчинення різноманітних організаційно-правових й розпорядчих дій публічного характеру, що створюють усі умови правильного функціонування судової системи [17, с.98].

У наукових дослідженнях також знаходимо підхід В.Гераська до визначення адміністративно-правового забезпечення охорони здоров'я як сукупності взаємообумовлених структурних елементів – об'єкт і суб'єкти, адміністративно-правові норми, адміністративно-правові відносини, гарантії, а також методи й форми адміністративно-правового забезпечення. Автор наголошує, що всі означені структурні елементи одночасно є не тільки між собою пов'язаними, проте й направлені не на номінальну фіксацію права людини (громадянина) на охорону здоров'я, однак на створення обставин та підмогу щодо фактичного втілення публічного й приватного інтересів у сфері, що стосується охорони здоров'я [37, с.126].

Важливим для нашого дослідження вбачається підхід Б.Мельниченка до поняття адміністративно-правового забезпечення публічного управління. На думку дослідника, означене поняття варто розуміти як регламентовану адміністративно-правовими нормами системну діяльність суб'єктів публічного управління стосовно реалізації/захисту публічних інтересів [119, с.124].

Таким чином, у проаналізованих наукових дослідженнях можемо простежити, що не залежно від того яка сфера суспільних відносин досліджується, адміністративно-правове забезпечення розглядається як діяльність уповноважених державних органів стосовно урегулювання суспільних відносин, їхньої правової фіксації через правові норм.

Підходячи ближче до нашої сфери дослідження електронного врядування, доцільним вбачається сфокусувати увагу на наданому М.Льницьким поняттю адміністративно-правового регулювання електронного урядування в сфері публічного управління у Україні як взаємоузгодженій системі норм і принципів адміністративного права та уповноважених суб'єктів й їх діяльність, яка нам меті має забезпечення належного електронного врядування в сфері публічного управління в Україні [76, с.65].

Підсумовуючи вище запропоновані науковцями різні підходи щодо тлумачення адміністративно-правового забезпечення в контексті відповідної сфери досліджуваного явища можемо зазначити наступне. Усі надані визначення конкретизуються шляхом уточнення змістовного наповнення системи адміністративно-правового забезпечення, через уточнення (деталізацію) відповідної сфери функціонування цієї системи.

Отже, зважаючи на значний доробок вчених правових наук з дослідження адміністративно-правового забезпечення в різних сферах, пропонуємо авторське визначення дефініції «адміністративно-правове забезпечення електронного врядування» як регламентовану адміністративно-правовими нормами діяльність уповноважених суб'єктів, що спрямована на впорядкування і розвиток суспільних відносин, гарантування прав, інтересів всіх суб'єктів правовідносин щодо оптимального забезпечення функціонування й розбудови належного електронного врядування у сфері публічного управління в Україні.

Разом з тим, дослідження сутності адміністративно-правового забезпечення електронного врядування надасть можливість в подальшому дослідити особливості здійснення діяльності окремих уповноважених суб'єктів електронного врядування, а також особливості цієї діяльності й проблемні аспекти, які виникають та сформулювати шляхи щодо їх вирішення.

Зважаючи на аналіз теоретичних підходів та авторське визначення досліджуваної дефініції варто зазначити про властиві риси адміністративно-правового забезпечення електронного врядування, зокрема:

- властивий (типовий) суб'єктний склад (уповноважені особи, що наділені публічно-владними повноваженнями);

- є діяльність уповноважених суб'єктів, що має свій прояв у формі вчинення правових, організаційних і розпорядчих дій публічного спрямування, які скоординовані на забезпечення функціонування, впорядкування і розвиток суспільних відносин;

- означена діяльність має цілеспрямований напрям, зокрема здійснення будь-яких дій має бути чітко обумовлено існуванням відповідного задуму дій;

- означена діяльність має на меті звершення завдань і впровадження цілей електронного врядування.

Відповідно, наявність ефективного адміністративно-правового забезпечення електронного врядування стосовно роботи органів публічної влади в Україні надає можливість: по-перше, чітко розмежувати компетенцію стосовно здійснення окремих дій в сфері електронного врядування; по-друге, з'ясувати особливості функціонування електронного врядування; по-третє, виявити колізії адміністративно-правового забезпечення електронного врядування.

Як відзначається, «в науці адміністративного права сукупність адміністративно-правових засобів прирівнюється до механізму адміністративно-правового регулювання» [цит. за: 79, с.213].

Свій механізм реалізації має адміністративно-правове забезпечення. Так, кожен механізм виражається високо організованою надскладною системою зі своєю властивою структурою. Відповідно, структурну систему вбачається охарактеризувати цілісністю елементів, які перебувають у тісному взаємному зв'язку між собою і окреслюють сутність об'єкта як інтегрального явища. Відтак є усі аргументи засвідчити, що до складу повинні включені бути тільки ті з елементів, що за своїм напрямом і значенням спроможні посідати роль інструментів впливу на відповідний об'єкт з ціллю гарантування підходящого періоду його існування [218, с.72].

Механізм адміністративно-правового забезпечення електронного врядування має своєрідні складові елементи, до яких можна віднести:

(а) структуру механізму, до складу якого входять дві між собою взаємозв'язані підскладові – впорядкування суспільних відносин і державно-владних; (б) означений механізм постає як інструмент втілення публічної влади з приводу управління суспільними відносинами загалом; даний механізм не виключає можливості щодо його розділення, спеціалізації задля якомога найоптимальнішого забезпечення окремих однакових груп суспільних відносин, що охоплюються державою, власне відповідними функціями; (с) механізм адміністративно-правового забезпечення окреслюється своїм власним, особливим змістовним наповненням, що ознаменувати можливо як об'єкт.

Отже, пропонуємо під механізмом адміністративно-правового забезпечення електронного врядування розуміти єдину комплексну систему правових засобів (інструментів), через які здійснюється правове регулювання суспільних відносин у цій сфері.

Реалізація механізмів електронно врядування у сфері публічного управління опирається на суспільно-політичну активність громадян, а також обговорення соціально значущих питань державно-управлінського значення та ухвалення на цій основі обґрунтованих рішень органами публічної влади враховуючи громадську думку, безперебійним процесом надання громадянам публічних послуг. Задля цього застосовуються технологічні засоби, які уможливають громадянам (населенню) брати активну в формуванні державної політики та задовольнити їх потреби.

У низці наукових досліджень [138, с.23; 210, с.208; 39, с.48-49] виокремлюють наступні елементи структури адміністративно-правового забезпечення:

об'єкт адміністративно-правового забезпечення $\Rightarrow$ об'єктом будуть ті суспільні відносини/діяльність, що потребують державного регулювання. Об'єкт розкривається через визначення сутності, поняття, історії виникнення, правових засад, мети, принципів, функцій, елементів тощо;

суб'єкт (суб'єкти) адміністративно-правового забезпечення $\Rightarrow$ суб'єктом вважається той уповноважений державою орган (органи), який наділений

повноваженнями стосовно реалізації, охорони або розвитку таких відносин. Цей суб'єкт буде характеризуватися через структуру й адміністративно-правовий статус;

норми права (норми адміністративного права) $\Rightarrow$ нормами адміністративного права регулюються у сфері державного управління суспільні відносини;

адміністративно-правові відносини й їх зміст $\Rightarrow$ адміністративно-правовими відносинами вважаються правові зв'язки, які з'являються, розвиваються і припиняються між суб'єктом/об'єктом у процесі виконання вказівок адміністративно-правових норм;

гарантії, форми, засоби, заходи та методи $\Rightarrow$ характеризуються як елементи, які й втілюватимуться на практиці в життя, політику держави щодо певних суспільних відносин.

Доцільно навести запропоновану структуру адміністративно-правового забезпечення публічного управління Б.Мельниченка, що зараховує наступні елементи:

- об'єкт адміністративно-правового забезпечення публічного управління;
- суб'єкти адміністративно-правового забезпечення публічного управління;
- адміністративно-правові норми;
- адміністративно-правові відносини й їх зміст;
- форми публічного управління;
- засоби захисту прав та свобод, а також законних інтересів приватних осіб в сфері публічного управління [119, с.124].

На думку Ю.Шовкун, комплексний підхід стосовно характеристики елементів системи адміністративно-правового забезпечення дотримання обмежень під час проходження публічної служби, надає можливість її представити як цілісне утворення, яке складаються із: а) суспільних відносин, що складаються у сфері публічної служби; б) суб'єктів реалізації означеного процесу; в) норми права, що регламентують сферу проходження публічної служби та норми антикорупційного законодавства; г) адміністративно-правові

відносини, що складаються під час вступу й проходження публічної служби; д) «інструментального» компоненту, що включає гарантії, заходи, форми й засоби/способи реалізації (зокрема контроль, нагляд та механізм юридичної відповідальності) [247, с.117].

Об'єктом адміністративно-правового забезпечення електронного врядування виступають суспільні відносини, що стосуються електронного врядування як сфера публічно-управлінської діяльності держави, яка потребує правового регулювання і реалізації за допомогою норм адміністративного права. Звісно, нормами адміністративного права врегульовують різноманітні сфери публічного управління, поміж яких теж виокремлюють сферу електронного врядування. Коли мова йде саме про сферу цього врядування, то вона нині пронизує фактично всі суспільні сфери та зачіпає широке коло відносин.

Під суб'єктом адміністративно-правових відносин розуміють фактичного учасника правових зв'язків сфери публічного управління, що виникають на основі відповідних юридичних фактів; неодмінно він бере участь в визначених адміністративно-правових відносинах, які й є ключовою рисою властивою якраз суб'єктам адміністративних відносин, на противагу щодо суб'єктів адміністративного права в теорії адміністративного права [111].

Суб'єктами адміністративно-правових відносин із забезпечення електронного врядування, із однієї сторони, є органи публічної влади (зокрема органи виконавчої влади та місцевого самоврядування, а також інші державні інституції), а з іншого – фізична та юридична (приватна) особа, підприємства, установи й організації, діяльність яких є зв'язана з гарантуванням своїх прав, їх реалізація, отримання якісної та своєчасної публічної послуги тощо.

Норми права представляють собою установлене загальнообов'язкове правило поведінки державою, додержання якого першочергово гарантується юридичними інструментами, в тому числі й використанням державного примусу. Означене певним чином зачіпає норми адміністративного права. Так, дефініція «адміністративно-правова норма» осмислюється як норма права, що впорядковує суспільні відносини сфери управління стосовно внутрішньої

організації роботи органів виконавчої, законодавчої й судової влади, відносини, що зачіпають сферу державної служби та ті відносини, що пов'язані з організаційною складовою адміністративного судочинства [138, с.24].

Адміністративно-правові норми за сферою дії поділяються на норми загальнообов'язкові й внутрішньоапаратні. Так, нормам адміністративного права властиві відповідні риси, що їх вирізняють поміж норм інших галузей права: 1) предметом з приводу їх регулювання вважаються суспільні відносини щодо сфери функціонування управлінських інститутів публічної влади, а ціль означених норм – гарантування як організації і впорядкованості дій суб'єктів виконавчої влади, місцевого самоврядування, інших суб'єктів адміністративної діяльності, так й умов задля втілення та захисту прав, свобод громадян, стосовно яких окреслена діяльність вчиняється; 2) переважній більшості норм адміністративного права властивий імперативний характер, оскільки одна з сторін в відносинах, які врегульовуються цими нормами, повсякчас вважається виразником владних компетенцій, саме тому для цих відносин притаманне «одностороннє волевиявлення» виразника означених функціональних повноважень. Зазначена імперативність проявляється у: а) прямій вказівці, змушує вчиняти суб'єкта лише відповідним чином, й унеможлиблює зміни щодо умов норми за його волевиявленням; б) можливості суб'єкта вибрати варіант поведінки тільки з передбачених в нормі таких варіантів; в) можливості використання примусової сили держави у разі недодержання правил, установлених нормою [19, с.150-151].

Норми адміністративного права в сфері впровадження електронного врядування складаються із норм Конституції України та спеціальних законів України, а також підзаконних актів; й норм загальних законів і підзаконних актів. Даний інструментарій забезпечує формування об'єктивного права, загальнообов'язкових правил поведінки учасників суспільних відносин.

У цьому аспекті слушно навести позицію М.Ільницького стосовно того, що правовою основою електронного врядування є адміністративно-правові норми, адже «саме вони забезпечують публічно-правові інтереси та виступають

організуючим фактором в системі регулювання управлінських відносин» [76, с.65-66].

Отже, адміністративно-правові норми відносяться до первинних структурних елементів адміністративного регулювання суспільних відносин в сфері електронного врядування та посідають центральне місце, адже їх брак пророкує бездіяльність усієї системи щодо функціонування адміністративного права.

Завдяки адміністративно-правовим нормам встановлюється механізм реалізації прав, свобод людини й громадянина, а також дотримання їхніх прав й свобод в діяльності фізичних осіб, підприємств, організацій, установ, органів публічного управління та ін. Поміж тим, вони обумовлюють лояльну поведінку суб'єктів адміністративно-юрисдикційної діяльності стосовно забезпечення прав, свобод громадян; спрямовують на задоволення інтересів людини (громадян) через застосування відповідної адміністративної відповідальності щодо порушення їх права, інтересів.

Важливе місце відводиться у цій системі адміністративно-правовим відносинам, адже обов'язок держави гарантувати права, свободи, зумовлювати до створення сприятливих обставин (умов) щодо їх втілення, що є похідним від пріоритету прав, свобод людини та громадянина у державі, наділяє органи публічної влади (органи державного управління, місцевого самоврядування) владно-розпорядчими функціями щодо забезпечення реалізації означених прав, свобод людини та громадянина, які передбачають адміністративно-правові норми.

Визначаються адміністративно-правові відносини усіма властивими ознаками правових відносин, проте, окрім цього, мають деякі риси, що полягають в наступному: а) адміністративно-правові відносини утворюються в сфері управління, зокрема в щоденному практичному втіленні завдань/функцій держави стосовно виконання управління соціальним, культурним і господарським будівництвом, адміністративно-політичною сферою, а також іншою управлінською діяльністю; б) у всіх відносинах однією з сторін

неодмінно є орган влади (державного управління) чи ж громадська організація, що наділена повноваженнями державно-владними; в) адміністративно-правові відносини є винятковий зв'язок поміж їх учасниками, де один має право через обставини змушувати від іншого такої поведінки, яка завбачена адміністративно-правовою нормою; г) орган управління змушений втілювати свої процесуальні й матеріально-правові права, себто водночас право є й обов'язком суб'єкта адміністративно-правових відносин; д) адміністративно-правові відносини виникнути можуть за ініціативою будь-якого суб'єкта адміністративного права, проте згода іншої сторони не є обов'язковою умовою щодо їх виникнення [111].

При впровадженні електронного врядування адміністративно-правові відносини з'являються між органами публічної влади, фізичними та юридичними особами. На даному етапі здійснюється докорінна зміна правових норм в відповідну правову поведінку. Властивістю цих відносин вважається те, що правові зв'язки між суб'єктами поліпшуються через інформаційно-комунікаційні технології. Платформа означених зв'язків – електронна інфраструктура. Вважається традиційно, що адміністративно-правові відносини з'являються як відповідний підсумок впливу адміністративно-правових норм щодо поведінки суб'єктів управління, а зв'язки, що утворюються за таких обставин, носять державно-владну спрямованість. Однак при запровадженні електронного врядування особливістю правовідносин є те, що істотна частина їх має сервісне спрямування, що обумовлена наданням суб'єктами публічного управління електронних послуг. Поміж іншого, ці відносини містять традиційну структуру: суб'єкт → органи державної (місцевої) влади, юридичні/фізичні особи; об'єкт → інформаційно-комунікаційні технології, поведінка фізичних осіб, дії (бездіяльність) органів публічного управління, управління; зміст → сукупність прав й обов'язків [79, с.213; 80, с.147].

Поняття адміністративно-правових відносин, що стосується сфери електронного врядування вибудовується на поняттях «адміністративне право» й «електронне врядування». Адміністративне право визначається як галузь права,

що регулює діяльність органів публічної влади й встановлює (визначає) порядок розв'язання питань, що стосується громадського й державного життя. Електронне врядування характеризується сукупністю інформаційних технологій й електронних засобів (інструментарію), який застосовується для здійснення публічного управління і надання публічних послуг через електронні мережі, системи.

Отже, адміністративно-правові відносини в сфері електронного врядування охоплюють взаємодію суб'єктів, що включають урядові органи, громадян, підприємства й інші організації в аспекті надання й отримання публічних електронних послуг. Виникають ці відносини на основі законодавства, яке регулюється адміністративно-правовими нормами й визначають права/обов'язки сторін.

Адміністративно-правові відносини в сфері електронного врядування можна класифікувати таким чином:

I. Відносини між державними органами та громадянами (B2C): а) надання електронних послуг громадянам; б) взаємодія із органами соціального захисту.

II. Відносини між державними органами (B2G): органи влади й управління співпрацюють задля забезпечення державного управління.

III. Відносини між організаціями (B2B): взаємодія між підприємствами й іншими юридичними особами щодо вирішення питань в сфері оподаткування, торгівлі, ліцензування та ін.

IV. Відносини між громадянами (C2C): громадяни можуть взаємодіяти за допомогою електронних платформ, сприяючи обміну послугами, інформацією й ресурсами [120].

Гарантії в найбільш широкому тлумаченні включають у себе всі існуючі суб'єктивні й об'єктивні детермінанти, що створюють необхідні умови, а також сприяють реалізації прав, законних інтересів, усунення можливих перепон їх повного або належного здійснення [138, с.25].

Як елемент адміністративно-правового забезпечення електронного врядування гарантії, що уособлюють комплекс засобів, форм, способів, методів

забезпечення є необхідними на усіх стадіях забезпечення електронного врядування, зокрема: на стадії урегулювання суспільних відносин (це нормотворча діяльність); на стадії впровадження правовідносин і використання правових норм (це безпосередньо визначається правозастосовною діяльністю); на стадії охорони та захисту правовідносин (охоронна діяльність).

Резюмуючи вищевикладене, гарантії, що є елементом адміністративно-правового забезпечення електронного врядування через правові способи, засоби, форми та методи адміністративно-правового впливу на практиці забезпечують впровадження електронного врядування, практичну реалізацію суб'єктами своїх повноважень, а у сукупності – впровадження суспільного інтересу в сфері електронного врядування.

Адміністративно-правовими засобами впровадження електронного врядування вважається комплекс засобів впливу на відносини між органами управління та приватними особами з приводу надання публічних послуг, здійснення владних повноважень із використанням ІКТ та цифрової інфраструктури. Зокрема, до таких засобів варто віднести: першорядно, норми адміністративного права; по-друге, адміністративно-правові відносини; по-третє, акти тлумачення норм адміністративного права; по-четверте, акти втілення адміністративно-правових норм [79, с.213; 80, с.148].

Інструменти упровадження електронного врядування реалізуються умовно в правовій формі та неправовій. Під правовою формою реалізації розуміються вище окреслені нормативно-правові акти, а також інші джерела, зокрема адміністративні договори, двосторонні договори щодо співпраці, локальні акти органів управління тощо [80, с.147].

Розглядаючи форми та методи адміністративно-правового забезпечення електронного врядування, варто підкреслити, що їх аналізують через призму адміністративно-правового регулювання, що є компонентом адміністративно-правового забезпечення.

Правова форма є комплексним поняттям правової науки, значимість якої для теорії адміністративного права й практики публічного управління полягає у

її спроможності систематизувати й узагальнювати, створювати зв'язки як між структурними елементами правової матерії, так й між правовими/неправовими фактами, надаючи останнім правової значимості, а також забезпечувати їх правовий захист. Правова форма на галузевому рівні набуває інтегративних якостей, які мають свій прояв у спроможності виявляти міцні зв'язки між нормами й інститутами адміністративного права, показувати ззовні та формалізувати діяльність суб'єктів публічної адміністрації, – внаслідок цього гарантувати їхній вплив на існуючі суспільні відносини щодо сфери публічного управління, які вимагають правового регулювання, надавати підсумкам роботи учасників адміністративно-правових відносин правової значимості [14, с.26-27; 144].

Форма адміністративно-правового забезпечення електронного врядування є різновидом юридичної діяльності, яка складається з цілого комплексу взаємно узгоджених заходів організаційного характеру, мета яких полягає у забезпеченні належного регулювання електронного врядування, а також їх успішної впровадження і розбудови.

Сучасний період розвитку науки адміністративного права, як відзначають науковці [13, с.94] характеризується розвідкою нових засобів, форм і методів роботи публічних органів управління, а також взаємодії з інституціями громадянського суспільства. Посилення ролі останніх в ухваленні державно-управлінських рішень, колегіальність як засада діяльності органів управління, окремих новоутворених органів, введення нових еталонів врядування, у тому числі й збільшення ролі електронного врядування, обумовлюють появу нових видів правових форм публічного управління [13, с.94]. Провідну роль в розвитку форм та методів публічного управління посідає перенесення частини відносин в кіберпростір [128, с. 180].

У аспекті нашого дослідження доцільним вбачається розглянути поняття та зміст форм реалізації електронного врядування, що з адміністративно-правових позицій проявляється у публічно-правовій діяльності органів публічної влади. У адміністративно-правовій науковій літературі переважно

розглядаються форми публічного управління, форми діяльності публічних адміністрацій, що є цілком доцільним до діяльності органів публічної влади, що зокрема й реалізують політику в сфері електронного врядування.

Зважаючи на змістовне наповнення поняття форм реалізації електронного врядування, реалізації відповідної політики, що стосується сфери електронного врядування, системи суб'єктів публічного управління, що безпосередньо беруть участь у впровадженні політики зорієнтованої на суспільно значимі потреби громадян, слід виділити такі правові форми реалізації в сфері електронного врядування: а) видання нормативно-правових актів, що окреслюють фундаментальні засади та напрями розвитку й розбудови сфери електронного врядування; б) видання адміністративних нормативно-правових актів, що характеризуються підзаконним рівнем, норми яких спрямовані на регулювання питання, які стосуються втілення електронного врядування; в) прийняття індивідуальних адміністративних актів; г) укладання адміністративних договорів.

До притаманних ознак адміністративно-правових форм реалізації електронного врядування відносимо: 1) зовнішній вираз адміністративної діяльності органів публічної влади, їх посадових осіб; 2) питання щодо форм регулюється нормами як адміністративного, так й адміністративно-процесуального права; 3) впровадження форм спричиняє настання правових наслідків; 4) означені форми з'являються у результаті адміністративної діяльності багатогалузевої системи органів публічної влади у різних сферах публічного управління (інформаційна сфера, соціальне забезпечення та інші) та ці органи публічної влади на це уповноважені законодавчо.

Ведучи мову про методи адміністративно-правового забезпечення електронного врядування, відмітимо, що вони є взаємопов'язаними з формами, й саме тому вбачається доцільним їх виокремити.

Здійснюючи аналіз адміністративно-правового забезпечення електронного врядування першочергово доцільним є сконцентрувати увагу на визначеннях поняття «метод».

У загальному розумінні під методом визначають систему принципів, способів, прийомів за допомогою яких реалізуються завдання із досягнення конкретної мети [33, с.264].

В наукових дослідженнях розділяють методи адміністративного права та методи адміністративно-правового регулювання, а також виокремлюють методи державного управління та ін.

В.Целенко в загальному розумінні пропонує адміністративно-правові методи розуміти як способи й прийоми цілеспрямованого безпосереднього впливу органів державного управління на підвідомчі їм об'єкти управління. Дослідник констатує, що в будь-якому випадку методи здійснення адміністративної діяльності мають тлумачитися як повноваження (компетенція) органу виконавчої влади, що ним реалізуються у рамках компетенції задля виконання завдання, що покладено відповідними нормативно-правовими актами [241, с.563].

Методи правового регулювання містять низку виняткових ознак, зокрема: через методи правового регулювання визначаються особливості порядку, правових аргументів та юридичних обставин, що є необхідні для виникнення та впровадження учасниками суспільних відносин, які з'являються на основі закону (договору), унаслідок правопорушення; виявляють правосуб'єктність учасників правових відносин, установлюючи особливі процедури щодо її реалізації [70, с.247-248].

До методів правового регулювання більшість дослідників відносять такі методи як імперативний та диспозитивний. Відповідно, перший метод правового регулювання визначається як метод владних приписів, що притаманний для адміністративного права. Тоді як другий метод встановлює юридичну рівність учасників правовідносин та використовується, зазвичай, у цивільному праві (проте має місце у приватному адміністративному праві). Цей метод в адміністративному праві використовується щодо встановлення правового статусу публічних службовців, здійснення своїх функціональних повноважень в сфері публічного управління [101, с.112].

У своєму дослідженні щодо класифікації методів В.Юровська [250, с.62] пропонує кваліфікаційний розподіл, що заснований на традиційній уяві щодо методів адміністративного права й загалом правового регулювання. За ступенем їх використання, на думку автора, методи адміністративного права класифікуються на основні й акцесорні (додаткові).

Вказані методи адміністративного права між собою взаємодіють, а також мають спільні зв'язки горизонтального й вертикального характеру, утворюють самостійну систему [250, с.62].

Від методів правового регулювання необхідно відокремлювати методи управління загалом й, приміром, методи публічного управління. Так, методи управління класифіковано за наступними критеріями: а) спрямованістю зовнішньо-економічного впливу (адміністративні й організаційні); б) морально-психологічна спрямованість (виховання, переконання, моральне заохочення); с) економічний вплив (стимулювання виробництва, матеріальне заохочення); d) організація діяльності об'єкта управління (організація, прогнозування, координація, контроль) [цит. за: 101, с.112].

Таким чином, адміністративно-правовий метод запропоновано розуміти як систему правових засобів та способів, що використовують органи публічного управління задля гарантування регулюючого впливу на суспільні відносини норм адміністративного права. Зокрема, метод адміністративно-правового регулювання відрізняється від інших методів владно-імперативним характером. А до особливостей методу адміністративного права слід віднести той аспект, що його норми зорієнтовані на задоволення першорядно публічних інтересів – інтересів держави та суспільства [33, с.265].

Якщо не викликає сумнівів розподіл методів на правові й організаційні, то аспект щодо обмеження адміністративних методів підпорядкуванням, як відзначається в наукових працях, вимагає відповідних уточнень. Зокрема уточнення викликане переосмисленням ролі й місця адміністративного права в сучасному суспільстві в аспекті зміни парадигми державного управління із його

переорієнтованістю на людину, її визначення як найвищою соціальною цінністю [127, с.73].

Таким чином, методи адміністративно-правового забезпечення електронного врядування можна розглядати як сукупність прийомів і способів здійснення діяльності уповноважених суб'єктів владних інституцій з метою забезпечення належного регулювання електронного врядування, їх успішної реалізації.

Отже, методи даного виду забезпечення відображають систему публічно-управлінського впливу на процеси впровадження та використання інформаційно-комунікаційних технологій, впорядкування відносин в сфері надання електронних послуг та інше. Особливістю методів є їх значний функціональний потенціал, оскільки спектр впорядкованих ними відносин є досить широким та посідає вагоме місце.

Адміністративно-правове забезпечення електронного врядування: по-перше, визначає систему засад (принципів і концепцій), форм та методів, а також інших засобів адміністративної діяльності суб'єктів публічного управління і адміністративних процедур; по-друге, впроваджується у правореалізації на засадах норм адміністративного права; по-третє, має на меті забезпечення прав, законних інтересів фізичних та юридичних осіб, що звернулися до органу публічної влади для вирішення суспільно-значимих питань; по-четверте, визначає правові, організаційні, інформаційні, фінансові, матеріально-технічні, питання функціонування суб'єктів органів публічної влади.

З зазначеного можемо констатувати, що структура адміністративно-правового забезпечення електронного врядування складається із таких елементів:

об'єкт адміністративно-правового забезпечення електронного врядування є суспільні відносини, які з'являються в сфері електронного врядування та зачіпають фактично всі сфери суспільного буття;

суб'єктами адміністративно-правового забезпечення електронного врядування є органи публічної влади адміністративних відносин, що наділені

правом та відповідними зобов'язаннями, що стосуються сфери електронного врядування;

адміністративно-правові норми права, які представляють собою різновид правових норм, що регулюють суспільні відносини в сфері електронного врядування;

адміністративно-правові відносини в сфері електронного врядування (за складом учасників, за станом взаємної підпорядкованості суб'єктів, за сферою появи/виникнення) врегульовані адміністративно-правовими нормами правові зв'язки, що виникають, розвиваються, припиняються між суб'єктом забезпечення електронного врядування у процесі реалізації функціональних повноважень у сфері електронного врядування; віддзеркалюють вплив адміністративно-правових норм на суб'єктів й об'єкти публічного управління в сфері електронного врядування, з'являються з настанням відповідних, передбачених адміністративно-правовими нормами юридичних обставин;

гарантії адміністративно-правового забезпечення електронного врядування – набір передбачених законодавством правових засобів, способів й форм, методів, через які забезпечується реалізація суспільних відносин в сфері електронного врядування.

Всі ці структурні елементи адміністративно-правового забезпечення електронного врядування спрямовані на створення першочергово адміністративного права усіх існуючих правових засобів, методів, способів й відповідних умов для реалізації електронного врядування. Саме тому метою адміністративно-правового забезпечення розбудови електронного врядування слід вважати створення гідних умов ефективного функціонування органів публічного управління зважаючи на реальний стан суспільних відносин, здійснення публічного управління електронного врядування на засадах чітко визначеного розподілу повноважень між суб'єктами забезпечення, а також встановлення адміністративно-правовими нормами гарантій реалізації суб'єктами забезпечення своїх прав й обов'язків в сфері електронного врядування.

Висновки до розділу 1

1. Досліджено наукові підходи до категорій «урядування» та «врядування» й виявлено: 1) відмінності в цих поняттях; 2) розуміння цих понять як ідентичних. Аналіз засвідчив різницю підходів до категорій «електронний уряд» (система взаємодії органів публічного управління із суспільством) та «електронне врядування» (форма організації публічного управління за якого здійснюється взаємодія) та обґрунтовано другу категорію розглядати як більш ширшу та точнішу. Здійснено аналіз документів міжнародних організацій та визначено певні відмінності в підходах щодо розуміння даної термінології.

З'ясовано, поняття «електронне врядування» в наукових працях містить безліч підходів як: спосіб організації державної влади через систему локальних інформаційних мереж і сегментів інформаційної глобальної мережі; специфічна форма та процес організації взаємовідносин між органами виконавчої влади, фізичними й юридичними особами; інноваційна концепція управління державою; новітня форма публічного адміністрування; новий метод управління; система міжвідомчої взаємодії; концепція підвищення ефективності й прозорості діяльності органів державної влади; форма організації публічно-владної сфери (публічного управління); аналог бізнес-моделі, прийнятої підприємницьким сектором й адаптованої до сучасних умов; один із засобів, що спомагає одержувати потрібну інформацію, послуги, комунікацію між громадськістю та владою тощо. Аргументовано, об'єднуючим складником цих визначень постає роль держави як ключового координатора впровадження електронного врядування.

Встановлено, в національному законодавстві категорія електронне врядування містить низку недоліків та потребує оновлення, оскільки сьогодні врядування значно розширило сферу впливу зумовлену залученням всіх суб'єктів щодо участі в управлінні та сучасними інноваційними тенденціями. Аргументовано, що електронне врядування постає ефективним інструментом щодо досягнення дієвого управління.

Обґрунтовано, електронне врядування має дуальне значення: 1) у широкому розумінні – це форма та процес організації публічно-управлінської сфери, що обумовлено використанням інформаційно-комунікаційних технологій для забезпечення відкритості, прозорості й ефективності діяльності/функціонування органів публічної влади та належної взаємодії з приватними особами для оперативного та якісного вирішення їх суспільно значимих потреб; 2) у вузькому розумінні – це впровадження інноваційної системи міжвідомчої взаємодії шляхом імплементації цифрових технологій в діяльність органів публічної влади щодо забезпечення якісно нового рівня надання публічних послуг громадянам.

З'ясовано, електронне врядування слід досліджувати як комплексне явище, що загалом стосується публічного управління та одночасно постає однією із його сфер, що реалізується у рамках державної інформаційної політики. Електронне врядування є реакцією на процеси інформатизації суспільних процесів.

Проаналізовано ознаки, мета й завдання, змістовне наповнення та характерні особливості впровадження електронного врядування. Акцентовано на відмінностях цифрового та електронного врядування.

Електронне врядування обумовлено перевагами підвищення якості й оперативності надання публічних послуг органами публічної влади, сприяє відкритості їх діяльності, гарантуванню доступу громадян до інформації щодо діяльності державних інституцій, наданих ними публічних електронних послуг, підвищенням рівня поінформованості населення про стан та напрями вирішення нагальних проблем державницького характеру, сприяє впровадженню партнерських взаємин між державою та приватним сектором, зменшенням корупційних ризиків, економією ресурсів (часові, матеріальні).

До проблемних позицій розбудови електронного врядування визначено наступні: дотримання принципу відкритості в діяльності органів публічної влади; вдосконалення інформаційно-комунікаційних технологій, їх відповідність до потреб реалізації електронного врядування (технічне/технологічне оснащення органів управління, що не завжди відповідає

викликам сучасності); недосконалість законодавчої бази адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності в сфері електронного врядування; надмірна контрольованість; прослідковується не завжди адекватна (адресна) електронна передача звітності та іншої інформації засобами мережі Інтернет, її пошкодження або викривлення, що пов'язано з недостатньо чітким розподілом, а іноді й дублюванням функцій; недостатній рівень захищеності інформаційно-комунікаційних технологій тощо.

2. Проаналізовано наукові підходи до дефініцій «забезпечення», «правове забезпечення» та «адміністративно-правове забезпечення». Виявлено, не залежно яка сфера суспільних відносин досліджується, адміністративно-правове забезпечення розглядається як діяльність уповноважених органів публічного управління щодо врегулювання суспільних відносин, їх правового закріплення шляхом правових норм. Усі досліджені визначення конкретизуються через уточнення змістовного наповнення системи адміністративно-правового забезпечення шляхом конкретизації відповідної сфери функціонування цієї системи.

Запропоновано адміністративно-правове забезпечення електронного врядування визначити як регламентовану адміністративно-правовими нормами діяльність уповноважених суб'єктів, що спрямована на впорядкування і розвиток суспільних відносин, гарантування прав, інтересів всіх суб'єктів правовідносин щодо оптимального забезпечення функціонування й розбудови належного електронного врядування у сфері публічного управління в Україні.

Виокремлено притаманні риси адміністративно-правового забезпечення електронного врядування: властивий (типовий) суб'єктний склад (уповноважені особи, які наділені публічно-владними повноваженнями); діяльність уповноважених суб'єктів, що має прояв у формі вчинення організаційно-правових, розпорядчих дій публічного характеру, які спрямовані на функціонування, упорядкування, розвиток суспільних відносин; цей напрям діяльності носить цілеспрямований характер; має на меті звершення завдань та впровадження цілей електронного врядування.

Наявність ефективного адміністративно-правового забезпечення електронного врядування надає можливість: а) чітко розмежувати компетенцію щодо здійснення окремих дій у сфері електронного врядування; б) з'ясувати особливості функціонування електронного врядування; в) виявити колізії адміністративно-правового забезпечення електронного врядування.

Механізм адміністративно-правового забезпечення електронного врядування можна визначити як єдину комплексну систему правових засобів (інструментів), через які здійснюється правове регулювання суспільних відносин в досліджуваній сфері.

Встановлено, структура адміністративно-правового забезпечення електронного врядування складається з таких елементів: 1) об'єкт адміністративно-правового забезпечення електронного врядування (суспільні відносини, які виникають у сфері електронного врядування і зачіпають фактично всі сфери суспільного буття); 2) суб'єкти адміністративно-правового забезпечення електронного врядування (органи публічної влади адміністративних відносин, які наділені правом і відповідними зобов'язаннями, що безпосередньо стосуються сфери електронного врядування); 3) адміністративно-правові норми права (різновид правових норм, що регулюють суспільні відносини в сфері електронного врядування); 4) адміністративно-правові відносини в сфері електронного врядування (за складом учасників, за сферою виникнення, за станом взаємної підпорядкованості суб'єктів), урегульовані адміністративно-правовими нормами правові зв'язки, які виникають, розвиваються, припиняються між суб'єктом забезпечення електронного врядування у процесі реалізації повноважень в сфері електронного врядування; відображають вплив адміністративно-правових норм на суб'єкти/об'єкти публічного управління у сфері електронного врядування, виникають з настанням відповідних, передбачених адміністративно-правовими нормами юридичних фактів; 5) гарантії адміністративно-правового забезпечення електронного врядування (комплекс передбачених законодавством правових

засобів, способів і форм, методів, через які забезпечується реалізація суспільних відносин у сфері електронного врядування).

3. Досліджено наукові підходи до понять «принципи», «принципи права» й «принципи адміністративного права» та виокремлено їх особливості. З'ясовано, залежно від сфери дослідження принципи адміністративно-правового забезпечення по різному тлумачаться, поміж тим є й низка спільних рис: крім загального призначення усі принципи відповідного адміністративно-правового забезпечення мають загальну (вищу) мету щодо забезпечення прав, свобод людини (сприйняття діяльності держави в цій сфері виключно як комплексної гарантії цих прав, свобод); нормативний характер принципів визначає їх відображення у нормативно-правових документах; подальший розвиток принципів адміністративно-правового забезпечення зумовлює врахування надбань адміністративно-правової доктрини.

Принципи адміністративно-правового забезпечення електронного врядування запропоновано розуміти як основоположні керівні ідеї, засади, що визначають особливості виникнення, функціонування, розвитку та розбудови інституту адміністративно-правового забезпечення електронного врядування та зорієнтовані на реалізацію прав, свобод та законних інтересів їх учасників.

З'ясовано, в сучасній теорії адміністративного права виокремлюють принцип верховенства права та принципи належного врядування. Принципи електронного врядування є майже ідентичними та часто в міжнародному законодавстві не розмежовуються з іншою теж важливою групою принципів – належного врядування, що постає логічним з огляду на те, що вони містять одну засаду – поняття «врядування»; у міжнародному просторі принципи належного врядування невіддільно зв'язані з принципами сталого розвитку.

Проведений аналіз наукових праць, міжнародних актів, національного законодавства щодо принципів адміністративно-правового забезпечення електронного врядування свідчить про запропоновані переліки принципів та відсутність їх класифікацій. Пропонуємо умовно поділити принципи адміністративно-правового забезпечення на такі групи: а) загальноправові

принципи, на основі яких формуються і реалізуються адміністративно-правові норми, зокрема загальнообов'язкові вимоги, якими повинні керуватися усі суб'єкти управління незалежно від свого статусу (принцип верховенства права; принцип законності; принцип гласності; принцип рівності; принцип недискримінації; принцип оперативності та ін.); б) організаційно-функціональні принципи, що зафіксовані в законодавстві в сфері електронного врядування (принцип цифровий за замовчуванням; принцип одноразове введення інформації; принцип сумісність за замовчуванням; принцип доступність і залучення громадян; принцип відкритості та прозорості; принцип довіри; принцип орієнтованості на громадян; принцип інклюзивності та доступності й ін.); в) спеціальні (галузеві) принципи електронного врядування (принцип підзвітності; принцип співробітництва та партнерства; принцип єдності системи електронного врядування; принцип конфіденційності та інформаційної безпеки; принцип відповідальності; принцип ефективності та інші).

Принципи адміністративно-правового забезпечення електронного врядування не є сталими та постійно розвиваються. Їх можна розглядати як такі, що характеризуються міжгалузевим характером, оскільки відносини в сфері електронного врядування є комплексними.

Необхідним вбачається перегляд національного законодавства в сфері електронного врядування та необхідність визначення, закріплення приведених груп принципів, що буде слугувати концептуальним ядром сучасної наукової парадигми.

Розділ 2

СУЧАСНИЙ СТАН АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗБУДОВИ ЕЛЕКТРОННОГО ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

2.1 Нормативно-правове забезпечення розбудови електронного врядування в Україні

Україна обрала курс на євроінтеграцію, де гарантування і забезпечення прав, свобод людини є пріоритетним напрямом, а також здійснила низку діяльних кроків, що спрямовані на реформування публічно-управлінських відносин і вироблення публічної політики, що є зрозумілою та відкритою. Саме електронному врядуванню відводиться дієва роль для відкритості та прозорості органів публічної влади, надання якісних публічних послуг громадянам. Законодавча база є настільки широкою, що вбачається досить складним завданням здійснити аналіз та повністю охопити всі законодавчі акти, тому ми зупинимося на найбільш суттєвих.

Таким чином, одним з ключових видів забезпечення електронного врядування вважається його нормативно-правова база, що на рівні нормативних приписів фіксує ключові ідеї, пріоритетні цілі, стратегічно важливі завдання, напрями розвитку електронного врядування, стандарти й інструменти його втілення, а також в сфері розбудови інформаційного суспільства й інформації, трансформації, відкритого уряду й інформаційної безпеки. У національному законодавстві нараховується більш як триста нормативно-правових актів, які врегульовують функціональну складову електронного врядування [цит. за: 102, с. 117].

Першочергово слід зазначити про правові норми, які регулювали сферу демократії і права на інформацію, а також функціонування мережі Інтернет, посвідчували щодо принципів функціонування органів державної влади, органів

місцевого самоврядування. Означене відноситься до положень Конституції України [92], що поділяють на групи:

1) які вказують на організацію публічної влади, її місце (ніхто узурпувати не може державну владу (ст. 5); в Україні державна влада здійснюється на основі її поділу на законодавчу, виконавчу, судову (ст. 6); визначається та забезпечується місцеве самоврядування (ст. 7); визнається/діє принцип верховенства права (ст. 8); мають право громадяни брати в управлінні державними справами участь (ст. 38) й ряд інших);

2) які розкривають змістовну наповнюваність виборчого права (ст.ст. 38, 70-71, 76 і 141 Основного Закону, що знаменують розуміння виборчого права як права українських громадян вільно обирати й бути вибраним до органів публічної влади);

3) які фіксують інформаційні права (кожен право має на вільне збирання, зберігання, використання та розповсюдження інформації усно, письмово чи ж в якийсь інший засіб згідно свого вибору (ст. 34); кожному громадянину гарантується таємниця листування і телефонних розмов, а також іншої кореспонденції (ст. 31); кожний громадянин право має ознайомлюватися в органах публічної влади, організаціях, установах із відомостями щодо себе, що не вважаються державною чи іншою захищеною законодавством таємницею. Громадянину гарантується судовий захист права з приводу спростовування недостовірної про себе (членів сім'ї) інформацію і права витребувати вилучення будь-якої інформації, право щодо компенсації матеріальної/моральної шкоди, що заподіяна збиранням, зберіганням, а також використанням й поширенням цієї невірогідної інформації (ст. 32).

Таким чином, як слушно відзначають науковці [209, с.43], конституційні норми (положення) створюють засаду можливості впровадження електронного врядування.

Слід відмітити, що фундаментом адміністративно-правового забезпечення електронного врядування стали нормативно-правові акти, що сформували засаду тлумачення поняття інформації й поводження із нею.

Основні засади, що стосуються державної політики в сфері розвитку інформаційного суспільства й інформатизації, а також питань розбудови електронного врядування означено в ряді нормативно-правових актів до яких першочергово відносяться Закони України, які більш деталізовано на рисунку 2.1.

У відповідності до вказаних на рисунку 2.1 законів України та рядом інших правових актів інформаційного спрямування саме на державу покладена ключова координуюча, організуюча та контролююча роль в відносинах, які з'являються в ході запровадження електронного врядування поміж її головними суб'єктами: державою і бізнесом, громадськими й міжнародними організаціями, громадянами. Саме тому джерела, що стосуються інформаційно-правових положень надають можливість засвідчити висновок належності до інформаційного законодавства норм, статей з нормативно-правових актів адміністративного законодавства. Й, з іншої сторони, навпаки, в адміністративному законодавстві вкладено інформаційно-правові норми [78, с.141].

В ході нашого дослідження варто звернути увагу, що загальна вітчизняна система інформаційного забезпечення роботи органів публічної влади повинна відповідати не тільки запитам прозорості, однак й безпечності, яка є безсумнівно компонентом системи національної безпеки будь-якої країни світу, зокрема й нашої держави. Проте за таких умов гарантування прозорості й інформаційної відкритості органів публічної влади, одночасно з'являється проблема інформаційної національної безпеки [123, с. 32].

Адміністративне законодавство вважається зовнішньою формою прояву адміністративно-правового регулювання і посідає у системі нормативно-правового регулювання електронного врядування авторитетне місце [78, с.141].

Закон України «Про інформацію» [185Error! Reference source not found.]	регулює відносини стосовно створення, збирання, отримання, зберігання, застосування і поширення, охорони та захисту інформації
Закон України «Про науково-технічну інформацію» [191]	визначає засади державної політики у сфері науково-технічної інформації, порядок щодо її формування та впровадження у інтересах соціально-економічного, науково-технічного, прогресу держави; ціллю даного акту є створення в Українській державі правової бази стосовно отримання і застосування науково-технічної інформації
Закон України «Про захист персональних даних» [184Error! Reference source not found.]	регулює правові відносини, що зв'язані з захистом та обробкою персональних даних, скоординований на захист основоположних прав, свобод людини та громадянина (передусім права щодо невтручання у особисте життя, через оброблення даних персонального характеру); законодавчий акт розповсюджується на діяльність стосовно обробки персональних даних, що впроваджується повністю чи частково з використанням автоматизованих інструментів, на обробку персональних даних, які розміщуються у картотеці (або призначені для внесення у картотеку) з використанням неавтоматизованих засобів
Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» [183Error! Reference source not found.]	врегулює відносини в сфері захисту інформації у електронних комунікаційних, інформаційних, а також інформаційно-комунікаційних системах
Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» [194]	ключові стратегічні цілі розвитку в Україні інформаційного суспільства: пришвидшення розробки й втілення найновіших конкурентоспроможних ІКТ у всі суспільні сфери життя (національна економіка та діяльність органів публічної влади); утворення загальнодержавних інформаційних систем; застосування ІКТ щодо модернізації державного управління, відносин між державою та громадянами, а також становлення електронних форм взаємодії між органами публічної влади й приватними особами
Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» [168Error! Reference source not found.]	встановлює ключові організаційні та правові засади електронного документообігу, а також застосування електронних документів
Закон України «Про електронні комунікації» [169]	окреслює організаційно-правові засади державної політики щодо сфер електронних комунікацій і радіочастотного спектра; права, обов'язки й відповідальність приватних осіб, що беруть участь в певній діяльності чи послуговуються електронними комунікаційними послугами
Закон України «Про національну безпеку України» [192]	цей акт згідно ст. 1, 2, 17, 18 та 92 Основного Закону окреслює засади й принципи національної безпеки/оборони, цілі, головні засади державної політики, які будуть гарантувати суспільству, а також кожному громадянину від загроз захист
Закон України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» [170Error! Reference source not found.]	визначає організаційні й правові основи електронної ідентифікації і надання електронних довірчих послуг, права й зобов'язання суб'єктів відносин в сферах електронних довірчих послуг й електронної ідентифікації, порядок виконання державного контролю з приводу додержання вимог законодавства в сферах електронної ідентифікації, електронних довірчих послуг
Закон України «Про Національну програму інформатизації» [193]	регулює правові відносини, які з'являються в період формування і виконання Національної програми інформатизації
Закон України «Про ратифікацію Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних та Додаткового протоколу до Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних стосовно органів нагляду та трансграничних потоків даних» [198]	

Рис. 2.1. Основні законодавчі акти забезпечення державної інформаційної політики в сфері електронного врядування

До адміністративного законодавства у сфері електронного врядування можемо віднести наступні законодавчі акти.

Законом України «Про звернення громадян» [186] врегульовуються питання стосовно практичного втілення громадянами наданого права вносити до органів публічної влади, об'єднання громадян пропозиції стосовно покращення їхньої діяльності, оскаржувати дії державних/громадських органів, їх посадових осіб.

В цьому контексті варто зазначити про Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про звернення громадян» щодо електронного звернення та електронної петиції» від 2 липня 2015 року № 577-VIII [160], що стосується важливих змін розбудови електронного врядування. Зокрема мова йде про збільшення арсеналу втілення права громадян щодо звернення до органів публічної влади із використанням дієвих сучасних засобів (електронна петиція; електронне звернення).

У аспекті все більшого набрання популярності електронної петиції, її можливо визначити як досить ефективний інструментарій комунікації між органами публічної влади й громадянами. Завдяки петиції є можливість розширити контраст уваги на відповідній проблематиці, що збільшує її шанс на розв'язання [65].

З метою забезпечення виконання Закону України «Про звернення громадян», можемо до прикладу навести на місцевому рівні розроблене та затверджене рішенням міської ради від 27 березня 2024 року № 57/124 Положення про порядок подання і розгляду електронних петицій, адресованих Луцькій міській раді [177], що визначає процедуру розгляду електронної петиції до Луцької міської ради. Згідно цього документу громадяни мають можливість звертатися із відповідними петиціями до міської ради враховуючи функціональні повноваження, що встановлені Конституцією України та Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», а також іншими законами України.

Звертатися громадяни можуть через вебсайт Єдиної системи місцевих електронних петицій (<http://e-dem.in.ua/lutsk>), що є інтегрованою із офіційним вебсайтом Луцької міської ради та розміщена на головній сторінці сайту.

Статистика електронних петицій Київської міської ради за період від 1 жовтня 2015 року по 24 жовтня 2024 року засвідчує наступне: 8499 петицій опубліковано; 208 петицій, які набрали достатню кількість підписів; 1591602 нових користувачів; 5852735 підписів віддано; 134 петицій було підтримано владою [223].

Щодо електронних петицій до Президента України, то в 2021 році підтримку громадян та відповідь від Президента одержали тільки 19 петицій, а за 2022 рік таких петиції було 105. Поміж тим, кількість підтриманих громадянами електронних петицій в 2023 році зросла до 1196. Зазначена велика різниця є ще більш відчутною, із огляду на той факт, що загальне число в 2023 році зареєстрованих петицій – найменше за всі попередні роки. Тоді як кількість петицій, що одержали відповідь, стала за період каденції В.Зеленського найбільшою [135].

Таким чином, електронні петиції формують особливий суспільний порядок денний з приводу актуальних питань [66]. Має бути підвищення рівня відкритості роботи органів влади та налагодження комунікаційної складової із громадянами. В надскладних умовах війни й намагання поляризації українського суспільства зі сторони ворога відмінна взаємодія влади й суспільства набуває ще більшої значимості. Зважаючи на зазначене, спрямованість щодо питання петицій, а також інших інструментів участі повинна тільки зростати [135].

Важливим законодавчим актом є Закон України «Про доступ до публічної інформації» [167], що встановлює порядок виконання і гарантування права кожного щодо доступу до інформації, що перебуває в розпорядженні суб'єктів владних повноважень, а також інших розпорядників публічної інформації та інформації, яка являє суспільний інтерес.

Цей законодавчий акт було доповнено ст. 10-1 відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу до

публічної інформації у формі відкритих даних» (від 9 квітня 2015 року № 319-VIII) [155], яка стосується доступу до публічної інформації осіб в форматі відкритих даних. Норма даної статті визначає, що створення і гарантування функціонування єдиного державного веб-порталу відкритих даних виконується центральним органом виконавчої влади (ЦОВВ), який втілює в сфері електронного врядування державну політику.

Задля довершення Закону України «Про доступ до публічної інформації» Урядом було розроблено та прийнято постанову «Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню в формі відкритих даних» [176], що окреслює вимоги стосовно формату, побудови наборів даних, які підпадають в форматі відкритих даних оприлюдненню, періодичність оновлення і регламент їх оприлюднення та перелік цих наборів даних.

З огляду на зазначене, влучною є позиція М.Дурман, О.Дурман і Я.Лінецької про те, що розвиток інформаційного суспільства й впровадження принципів відкритого та прозорого доступу щодо публічної інформації у практичну площину публічного управління в Україні зумовлює ціленаправлену діяльність усіх гілок влади (зокрема включаючи органи місцевого самоврядування) стосовно формування і втілення державної політики з розбудови інформаційного суспільства. На думку науковців, якість національної законодавчої і нормативно-правової бази, змога й справдешня спроможність громадян і представників бізнес-структур вільно одержувати доступ до інформації з приводу діяльності органів публічної влади вважається ключовими детермінантами відкритості та соціально-економічного розвитку Української держави [63, с.114].

Закон України «Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України» [163] згідно Конституції України окреслює правові засадничі основи щодо організаційної складової і діяльності Державної служби спеціального зв'язку й захисту інформації України.

Важливим кроком розбудови Української держави став ухвалений в 2012 році Закон України «Про адміністративні послуги» [151], що встановлює

правові основи реалізації свобод, прав, законних інтересів приватних (фізичних, юридичних) осіб в сфері надання адміністративних послуг.

Відповідно до внесених змін згідно ч.1 ст. 3 іншими Законами України (від 10 грудня 2015 р. № 888-VIII; від 3 листопада 2020 р. № 943-IX) [158; 157] вищевказаного правового акту суб'єкти звернення мають право щодо безоплатного одержання інформації про адміністративні послуги, узгодженість їх надання, що гарантується через надання їм безкоштовного доступу до Єдиного державного вебпорталу електронних послуг, а також функціонування телефонної довідки, проінформованість цих суб'єктів через медіа.

В електронному форматі адміністративні послуги надаються із застосуванням Єдиного державного вебпорталу електронних послуг, зокрема шляхом інтегрованих із ними інформаційних систем органів публічної влади. Порядок і приписи з приводу інтеграції інформаційних систем органів публічної влади до Єдиного державного вебпорталу електронних послуг схвалюється ЦОВВ, який гарантує формування політики в сфері, що стосується надання адміністративних послуг (ст.9) [151].

Гідний рівень адміністративно-правового забезпечення публічних інформаційних сервісів, як відзначає О.Мінько [123, с.31], функціонально повинен забезпечити ефективність практичного впровадження прав кожної людини, передусім, стосовно одержання публічних (державних/адміністративних) послуг, а також доступу щодо публічних відомостей, інших адміністративних актів.

Розв'язання проблематики встановлення винятковості адміністративно-правового забезпечення запитів національної безпеки публічних інформаційних сервісів, а також підвищення рівня ефективності означеного механізму вважається стратегічно важливим завданням розвитку країни [123, с. 31].

Закон України «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг» від 15 липня 2021 року [195] окреслює основи надання електронних публічних послуг, цілісних електронних публічних послуг та автоматичного режиму з надання публічних електронних послуг.

У статті 4 вказаного вище законодавчого акту зазначається на побудові державної політики щодо сфери надання публічних/електронних публічних послуг на наступних принципах: а) верховенства права; б) рівності перед законом; в) відкритості; г) прозорості; д) багаторазовості використання; е) технологічної нейтральності та портативності даних; є) зорієнтованості на громадян; ж) інклюзивності й доступності; з) безпечності й конфіденційності; і) підтримки прийняття рішень; й) адміністративного спрощення; к) збереження інформації; л) оцінювання ефективності й результативності.

Як бачимо, деяка частина принципів, на яких має вибудовуватися надання електронних публічних послуг досліджувалися в першому розділі нашої роботи в теоретичних підходах науковців фрагментарно.

Українським парламентом наприкінці 2022 року був прийнятий Закон України «Про медіа» [189], яким передбачено утворення онлайн-медіа, які одержувати можуть державну підтримку й укладати угоди щодо висвітлення діяльності державних органів влади та місцевих. На онлайн-медіа покладено зобов'язання стосовно здійснення значущої місії в постійному інформуванні громадян з приводу справи країни, що буде підмагати підвищенню належного рівня довіри до органів публічної влади, а також буде сприяти збільшенню прозорості їх діяльної роботи.

Інформатизація і реалізація електронного врядування в значній мірі змінили проходження адміністративних процесів у органах публічної влади із подальшою можливістю неухильної скерованості їх щодо надання адміністративних послуг у електронному форматі. В нормативно-правовому забезпеченні на початкових стадіях інформатизації органів публічної влади України найбільша зосередженість в період втілення інформаційно-комунікаційних технологій присвячувалася ключовим стадіям адміністративного процесу, зокрема: а) окресленню завдання (запроваджувались інформаційні системи з статистичного подання інформації); б) підготовці до ухвалення управлінського рішення; в) прийняттю управлінського рішення (запроваджувались інформаційно-аналітичні системи); г) доведенню його до

одержувачів (адресатів) й організації виконання; h) контролю за виконанням ухвалених рішень (вводилися системи електронного документообігу). Важливості набув курс діяльності органів публічної влади щодо оприлюднення і доступ до публічної інформації, а також надання публічних послуг, в яких здійснюються адміністративні процеси у органах влади. Проте динамічна фаза нормотворчого забезпечення електронного врядування підтвердила, що ключовий акцент зроблено щодо надання адміністративних послуг у електронному вигляді (зокрема запровадження порталів і мобільних інтернет-сервісів щодо надання адміністративних послуг) [109, с.52-53].

Нормативно-правові акти щодо питань електронного врядування досить повільно впроваджуються в практичній площині й першорядно чинники тут технічного спрямування (відсутність типового програмного продукту, заплутаність термінології, а також єдиних встановлених форматів та технічного адміністратора й тому подібне). Нормативно-правове забезпечення електронного врядування переважно належить до питань електронної форми організації публічного управління із технічного боку, не визначені нові компоненти механізму його адміністративно-правового регулювання. Електронне врядування окреслює цифрову трансформацію тих вимог, які зафіксовані нормативно-правовими актами, що вважаються базисом адміністративно-правового регулювання таких відносин. У першу чергу перед тим як здійснювати означену діяльність, потрібно створити відповідний зміст, що може мати різноманітні форми. Здійснюваний перехід до електронної форми й одночасне створення чи вдосконалення змісту обтяжують процеси запровадження інноваційних технологій в сферу публічного управління [12, с. 25].

Доцільно навести позицію Н.Бортник, що для втілення ефективної системи електронного врядування практична компонента дії норм права вважається безмірно важлива. Як підмічає автор, швидке одержання потрібної інформації, що буде сприяти ухваленню відповідного управлінського рішення зокрема й засвідчує з приводу становища системи електронного врядування та її здатності

здійснювати ті завдання і функціональні зобов'язання, очікування, які покладаються на неї [22].

Поміж тим, питання розвитку інформаційного суспільства, інформаційної сфери загалом, розбудова та втілення електронного врядування регулюються рядом нормативних актів підзаконного спрямування. Зокрема, Указом Президента України «Про деякі заходи щодо поліпшення доступу фізичних і юридичних осіб до електронних послуг» від 29 липня 2019 року № 558/2019 [165] визначено створення єдиного державного вебпорталу й мобільного застосунку «Дія»; здійснення аудиту функціонування усіх електронних національних інформаційних ресурсів щодо стандартизації нормативних основ їх функціонування.

Іншим Указом Президента від 4 вересня 2019 року № 647/2019 [164] було прийнято актуальні й важливі заходи щодо підвищення надання якості послуг, зокрема зобов'язання розробляти й здійснювати контроль з приводу стандартів обслуговування, а також раціоналізувати адміністративні збори. Зазначені намагання відносно вдосконалення спрямовані на користувача політики та нормативно-правової бази продовжувалися у наступні роки.

Значну частину нормативно-правового підґрунтя щодо функціонування інформаційних систем посідають постанови КМУ, зокрема ключовим призначенням яких вважається конкретизація і доповнення законодавства в сфері розбудови електронного врядування.

Відповідно, затверджені Урядом Правила забезпечення захисту інформації у інформаційних, телекомунікаційних й інформаційно-телекомунікаційних системах [182**Error! Reference source not found.**] окреслюють загальні вимоги й організаційні основи гарантування захисту інформаційних державних ресурсів чи інформації, а також вимога стосовно захисту якої визначена законом, у інформаційних, ІКС та електронних комунікаційних.

Постановою КМУ «Деякі питання оприлюднення публічної інформації у формі відкритих даних» [49] було затверджено Порядок ведення Єдиного державного веб-порталу відкритих даних, окреслено механізм його ведення і

мету гарантування доступу до публічної інформації в форматі відкритих даних, а також взаємодії з приводу відкритих даних із користувачами. А відповідно до іншої постанови КМУ від 3 березня 2021 року щодо внесення змін [162] визначено невід'ємною складовою Єдиного державного веб-порталу відкритих даних – Центр компетенцій в сфері відкритих даних «Дія. Відкриті дані».

Розвиток інформаційного суспільства, суспільних відносин зумовлює в нагальній потребі надання публічних (адміністративних) послуг у електронному форматі. Цьому сприяла схвалена КМУ в листопаді 2016 року Концепція розвитку системи електронних послуг в Україні [203]. Ця Концепція окреслює напрями, механізм та терміни з приводу формування в Українській державі ефективної системи електронних послуг задля вдоволеності інтересів приватних (фізичних і юридичних) осіб шляхом розвитку та підтримки прозорих, досяжних, а також некорупційних і безпечних, у найменшій мірі затратних, оперативних і зручних електронних послуг.

Для досягнення цілі даної Концепції передбачено вибудовування на таких головних принципах як: (1) орієнтація на споживача; (2) доступність; (3) безпека й захищеність персональних даних; (4) прозорість; (5) дебюрократизація й адміністративне спрощення; (6) збереження електронної інформації (зокрема суб'єкти, які звертаються зобов'язані мати змогу одержувати інформацію щодо дій суб'єктів надання адміністративних послуг, які зв'язані з одержанням їхніх персональних даних); (7) відкритість і повторне використання (спроможність суб'єктів з надання адміністративних послуг взаємодіяти щодо надання ефективних, якісних послуг в електронному форматі, застосовуючи дані й технічного характеру рішення один одного); (8) ефективність та результативність; (10) технологічна нейтральність.

Реалізація зазначеної Концепції складається із трьох ключових етапів. Для її досягнення було визначено здійснення комплексу заходів за наступними намірами: по-перше, оптимізація порядків із надання адміністративних послуг; по-друге, встановлення і планування фаз розвитку системи електронних послуг; по-третє, формування інтегральної інформаційно-телекомунікаційної

інфраструктури, що гарантує надання електронних послуг; по-четверте, підвищення рішучості фізичних і юридичних (приватних) осіб відносно використання електронних послуг.

Прояв правової природи електронного врядування відбувається через його методологічну інструментарність шляхом технологічно забезпечувальної змоги державно-управлінської діяльності в досить багатьох сферах, що обумовлює захист прав і свобод, законних інтересів осіб, розв'язання проблематики конфлікту інтересів, а також створення суспільного блага, надання відкритості ресурсів стосовно загального користування, що базується на синергетичних підходах «непередбачувальності» дальших можливостей [69, с. 255].

Постановою українського Уряду «Про деякі питання електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів» від 8 травня 2016 року № 606 [45] було схвалено Положення про систему електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів «Трембіта» (у редакції постанови КМУ від 17 січня 2023 року № 38), що окреслює загальні основи гарантування функціонування електронної системи взаємодії «Трембіта».

До ключових функцій вказаної системи «Трембіта» віднесено:

- ✓здійснення обліку щодо програмних інтерфейсів електронного інформаційного сервісу (ресурсу) суб'єктів електронної взаємодії, які розташовані на шлюзах безпечного обміну між учасників вказаної системи;
- ✓надання доступу суб'єктам електронної взаємодії щодо програмних інтерфейсів електронного інформаційного сервісу;
- ✓гарантування обміну (документованого) електронними повідомленнями поміж електронними інформаційними ресурсами із застосуванням електронних комунікаційних мереж суспільного користування суб'єктів електронної взаємодії;
- ✓гарантування електронної ідентифікації й автентифікації учасників системи «Трембіта», а також суб'єктів електронної взаємодії чи операторів;
- ✓встановлення часу відправлення й одержання електронних повідомлень;

✓ гарантування здійснення моніторингу працеспроможності програмних інтерфейсів електронного інформаційного сервісу/ресурсу й здійснення виконання приписів регламенту й означеного Порядку в період виконання електронної інформаційної взаємодії та ін.

Іншою постановою КМУ «Деякі питання організації електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів» [50] було затверджено Перелік пріоритетних державних електронних інформаційних ресурсів для запровадження електронної взаємодії, зокрема Державний земельний кадастр; Державний реєстр виборців; Державний реєстр речових прав на нерухоме майно та Державний реєстр обтяжень рухомого майна; Державний реєстр актів цивільного стану громадян; Державний реєстр фізичних осіб – платників податків; Реєстр платників податку на додану вартість; Електронна система охорони здоров'я; Електронний реєстр листків непрацездатності; Державний реєстр загальнообов'язкового державного соціального страхування; Єдина державна електронна база з питань освіти та Єдина інформаційна система МВС; Реєстр осіб, що мають право на пільги; Єдиний реєстр об'єктів державної власності й Єдиний реєстр довіреностей; Єдиний державний реєстр судових рішень; Єдиний державний демографічний реєстр та Єдиний державний реєстр транспортних засобів; Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців і громадських формувань; Єдина державна електронна система в сфері будівництва, а також Єдиний державний реєстр ветеранів війни.

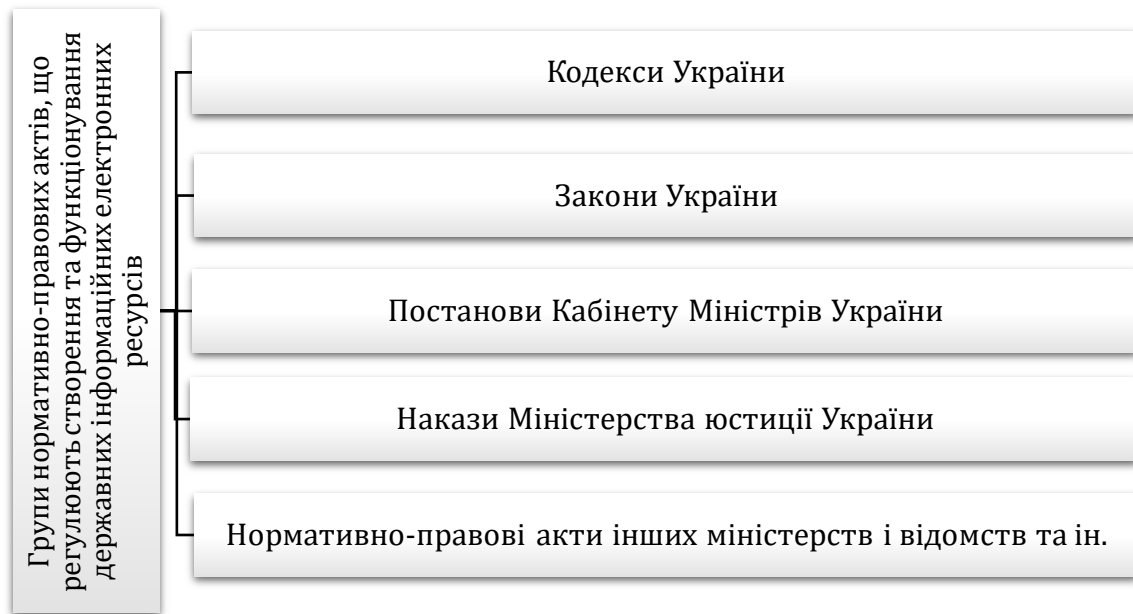

Рис. 2.2. Групування законодавчих актів, що регулюють державні електронні інформаційні ресурси

Джерело: розробка автора

Аналіз національних нормативно-правових актів, які регулюють органами публічної влади порядок використання державних електронних інформаційних ресурсів, свідчить про істотні проблемні сторони правового регулювання щодо їхнього функціонування і застосування органами державного управління та місцевого самоврядування, передусім:

1) існує не узгодженість термінологічна різноманітних нормативно-правових актів, які встановлюють порядок функціонування і застосування державних електронних інформаційних ресурсів;

2) відсутня будь-яка систематизація або класифікація державних електронних інформаційних ресурсів, яка утверджена на рівні нормативно-правового акту;

3) відсутність загальних засадничих основ і принципів організації, застосування, функціонування і зберігання державних електронних інформаційних ресурсів. Відповідно, одні нормативно-правові акти, яких менша кількість, мають у своєму складі відповідні засади, а інші – ні. Однак, навіть зауважені засади (принципи) з приводу організації й функціонування, а також

використання та зберігання державних електронних інформаційних ресурсів вражаюче різняться одне від одного [16, с.57-58].

До інших правових актів, які видаються Кабінетом Міністрів України є розпорядження. Проте, слід зазначити, що їхня спрямованість більш вузька й застосується з метою урегулювання окремих сторін діяльності органів публічної влади в сфері електронного врядування.

Зокрема, важливим для розбудови електронного врядування стала схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 року Концепція розвитку електронного урядування в Україні [203]. В цьому аспекті слід зазначити наступне. Даний правовий акт був розроблений згідно Указу Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020» від 12 січня 2015 року № 5, де, зокрема, в межах чотирьох напрямів руху (розвиток, безпека, відповідальність, гордість) було окреслено реалізацію шістдесяти двох реформ і програм розвитку країни. Відповідно, в межах напрямку безпеки було запроєктовано Програму електронного врядування, що КМУ було окреслено в вищезазначеній Концепції і розвиток електронного врядування передбачив одним із першорядних пріоритетних трендів саме реформування системи державного управління.

Ціллю цієї Концепції було визначено напрямки, механізми та терміни формування ефективної системи електронного врядування в Україні щодо задоволення інтересів, необхідних потреб приватних осіб, удосконалення системи державного управління та підвищення рівня конкурентоспроможності, а також стимулювання соціально-економічного розвитку Української держави.

Не можна оминати уваги Стратегію реформування державного управління України на 2022-2025 роки [54], оскільки мета даної Стратегії полягає у будівництві в Україні спроможної сервісної і цифрової країни, що гарантує захист інтересів громадян на засадах європейських еталонів, досвіду. Серед сподіваних підсумків здійснення реформи державного управління на період до 2025 року визначено гарантування надання високоякісних послуг і формування для громадян та бізнесу зручної адміністративної процедури.

Серед завдань, що визначені в цьому документі віднесено подальшу цифровізацію адміністративних, а також інших публічних послуг, яка буде спрямована на їхнє зближення до користувачів. Задля зазначеного передбачено забезпечити розвиток спроможної електронної інфраструктури, яка буде слугувати основою щодо збільшення кількісних показників адміністративних послуг, які надаються за допомогою застосування інформаційних технологій.

Завданнями з втілення високоякісних послуг та зручних процедур встановлено:

здійснення реінжинірингу адміністративних (інших публічних) послуг у відповідності до принципів клієнтоорієнтованості й впровадження щодо їхнього надання у електронному форматі, передусім цілісної електронної публічної послуги, яка зв'язана з утворенням і провадженням підприємницької діяльності, а також сукупної публічної електронної послуги, що зв'язана з настанням смерті особи;

стосовно дієвої інфраструктури: а) гарантування взаємодії між публічними електронними реєстрами (долучаючи електронні публічні реєстри, утримувачами яких вважаються органи місцевого самоврядування) задля одержання тієї інформації, яка є потрібною для надання адміністративних/інших публічних послуг без безпосередньої участі громадянина, через під'єднання до системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів «Трембіта» публічних електронних реєстрів; б) гарантування застосування приватними особами безпечних і надійних, сучасних інструментів й схем електронної ідентифікації шляхом інтегрованої системи електронної ідентифікації.

Табл. 2.1. Визначення прогресу щодо досягнення запланованих результатів (за індикаторами)

Індикатори			Базове значення	2022 рік	2023 рік	2024 рік	2025 рік
I. Рівень громадян	зростання якістю	задоволеності надання					

адміністративних, інших публічних послуг, які надаються (відсотків):					
■в центрах надання адміністративних послуг	70	73		78	80
■в державних органах	40			65	70
■в електронній формі	50			80	90
II. Кількість електронних публічних послуг (в тому числі комплексних електронних публічних послуг), надання яких є доступне із використанням Єдиного державного веб-порталу електронних послуг (одиниць)	120	130	150	200	250
III. Частка державних електронних інформаційних ресурсів, із якими впроваджено електронну взаємодію і здійснюється обмін даними шляхом системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів «Трембіта», із переліку пріоритетних електронних державних інформаційних ресурсів (відсотків)	50	60	70	80	90

Джерело: сформовано на основі [54]

Дослідження системи електронного врядування у галузевому вимірі можливо розділити: конституційного, адміністративного (має свій вияв шляхом гарантування функціонування суцільного інституту публічного адміністрування, іншими словами використання цифрових технологій у публічному управлінні в сфері надання публічних послуг) й інформаційного права (як відповідний об'єкт за умов здійснення інформаційних процесів, зокрема процесів виробництва,

пошуку, збирання та оброблення, накопичення, зберігання і передавання, а також розповсюдження і споживання інформації) [209, с.57].

Затверджене 4 грудня 2019 року КМУ Положення про Єдиний державний вебпортал електронних послуг та Реєстр адміністративних послуг [142] окреслює ціль, ключові завдання, функціональний арсенал і суб'єктів Єдиного державного вебпорталу електронних послуг (Портал Дія), змістовну наповнюваність розташованої інформації на ньому й порядок її додавання, а також порядок ведення Реєстру адміністративних послуг та інших питань стосовно функціонування Порталу Дія.

До ключових завдань Порталу Дія віднесено наступні завдання:

- надання електронних публічних послуг, передусім сукупних електронних публічних послуг та надання їх у автоматичному режимі із одержанням на випадок необхідності та використанням інформації з вітчизняних електронних інформаційних ресурсів, а також інших інформаційно-комунікаційних систем, що є потрібна задля надання цих послуг;
- ведення інформаційних/автоматизованих систем та інформаційно-комунікаційних систем, відповідних баз даних, реєстрів;
- гарантування доступу щодо одержання фінансових послуг користувачам;
- через електронний кабінет користувача гарантування доступу стосовно інформації із вітчизняних електронних інформаційних ресурсів, іншого роду інформаційно-комунікаційних систем, першорядно користувача;
- гарантування автоматизації і цифровізації процесів, що зв'язані з здійсненням посадових зобов'язань та обміном між посадовими особами й фахівцями органів виконавчої влади, Секретаріату КМУ й інших органів державної влади інформацією;
- гарантування доступу користувача щодо функціональних спроможностей електронної системи охорони здоров'я згідно законодавства, яким встановлюється порядок функціонування електронної системи охорони здоров'я;

– забезпечення інформацією щодо публічних/електронних публічних послуг користувачів, передусім інтегральні публічні електронні послуги, що надані у автоматичному режимі, з застосуванням Порталу Дія;

– подання через Портал Дія електронних звернень, а також здійснення інших завдань, що встановлені законодавством.

У іншому законодавчому акті «Деякі питання реалізації Закону України «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг»» [53] від 13 січня 2023 року затверджено: 1) перелік публічних послуг, які надаються на основі заяви (запиту чи звернення), виключно поданої у паперовому форматі; 2) перелік публічних послуг, результати стосовно надання яких винятково оформлюються у паперовій формі; 3) перелік електронних публічних послуг, які надаються в автоматичному режимі; 4) перелік випадків надання публічних/електронних публічних послуг без подання заяви/звернення/запиту стосовно надання публічної (електронної публічної) послуги; 5) перелік тих випадків, за яких суб'єкт надання публічних (електронних публічних) послуг надавати може за замовчуванням електронні публічні послуги.

Відповідно, до переліку електронних публічних послуг, які надаються у автоматичному режимі серед визначених суб'єктів, що гарантує функціонування певної інформаційної системи, через яку надається в автоматичному режимі послуга віднесено до прикладу Міністерство юстиції України та визначено перелік електронної публічної послуги, зокрема:

- державна реєстрація фізичної особи підприємцем;
- державна реєстрація відносно змін щодо відомостей про фізичну особу – підприємця, які розміщені у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців і громадських формувань (окрім змін з приводу даних паспорта громадянина України та реєстраційного номера облікової картки платника податків);
- державна реєстрація щодо припинення підприємницької діяльності фізичної особи – підприємця за її прийнятим рішенням;

➤ державна реєстрація стосовно створення товариства із обмеженою відповідальністю на основі модельного статуту;

➤ державна реєстрація з приводу переходу юридичної особи на діяльність (на засаді модельного статуту) відносно товариства із обмеженою відповідальністю;

➤ видача із Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців і громадських формувань витягу;

➤ надання із Державного реєстру речових прав на нерухоме майно інформації;

➤ державна реєстрація на нерухоме майно речових прав на основі: а) заяви відносно державної реєстрації права власності на об'єкт нерухомого майна, яка спільно подана з заявою щодо державної реєстрації прийняття у експлуатацію закінченого будівництвом об'єкта; б) інформації електронної системи відносно державної реєстрації завершення підготовчих робіт із знесення об'єкта нерухомого майна на випадок, коли в Державному реєстрі прав і Реєстрі будівельної діяльності Єдиної державної електронної системи в галузі будівництва розміщуватимуться факти з приводу ідентифікатора закінченого будівництвом об'єкта; в) надання інформації із Єдиного реєстру підприємств, відносно яких було порушено провадження щодо справи, яка стосується банкрутства.

Вищевикладений матеріал засвідчує про значний масив підзаконного нормативно-правового регулювання, що стосується функціонування електронних інформаційних систем.

Таким чином, аналіз підзаконного нормативно-правового регулювання основних питань досліджуваної сфери сфокусовано на: визначенні механізмів і термінів формування системи електронного врядування в Україні; гарантуванні захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах; порядку оприлюднення публічної інформації в форматі відкритих даних (Єдиний державний веб-порталу відкритих даних); створенні та функціонуванні державних інформаційних електронних ресурсів, переліку та впровадження

електронної взаємодії цих ресурсів; особливостях надання публічних електронних послуг, їх переліках, що надаються в автоматичному режимі (Єдиний державний вебпортал електронних послуг (Портал Дія); Реєстр адміністративних послуг) тощо.

Слід відзначити й про нормативно-правові акти, що видаються на рівні ЦОВВ. Зрозумілим й очевидним є той факт, що сфера електронного врядування містить значну кількість законодавчих актів, які неможливо цілком проаналізувати в даній роботі. Відповідно, до прикладу, можна зазначити про спільний наказ Міністерства юстиції України та Міністерства цифрової трансформації України від 14 липня 2022 року № 2933/5/66, яким затверджено Порядок надання електронних публічних послуг у сфері державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців в автоматичному режимі [180]. Даний Порядок встановлює механізм щодо надання електронних публічних послуг в сфері, що стосується державної реєстрації юридичних осіб і фізичних осіб – підприємців без участі державного реєстратора юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців і громадських утворень в автоматичному режимі реального часу шляхом програмного забезпечення Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців й громадських утворень на основі документів суб'єктів звернення, які в електронній формі інструментами Єдиного державного веб-порталу електронних послуг (Портал Дія) подані.

Іншим наказом Міністерства цифрової трансформації від 22 серпня 2023 року № 100 [161] внесено зміни щодо Критеріїв, за якими відбувається визначення організацій, установ і підприємств, що важливе значення мають задля галузі української економіки у сфері цифровізації.

Доцільним вбачається навести унормування сфери електронного врядування на місцевому рівні. До прикладу можемо зазначити про Положення про інформаційно-комунікаційну систему «Програмна платформа для надання електронних послуг, у тому числі адміністративних», яке схвалене рішенням Київської міської ради від 14 грудня 2023 року № 7569/7610 [175]. Цим Положенням визначено мету та завдання, а також функціональні можливості й

суб'єктів інформаційно-комунікаційної системи «Програмна платформа для надання електронних послуг, в тому числі адміністративних», порядок щодо надання електронних послуг, включаючи адміністративні та інші питання роботи порталу послуг.

Запровадження в Україні системи надання електронних послуг регулюється досить значною кількістю нормативно-правових актів. Водночас у цих законодавчих актах щільно між собою переплітаються як адміністративно-правові так й інформаційно-правові норми. Проте до нині простежується нагальним питання щодо відсутності єдиної державної політики в сфері надання електронних публічних послуг, чітко встановленої системи критеріїв щодо її втілення і контролю із сторони держави з приводу виконання відповідних заходів її запровадження. Відтак, до першої проблеми слід віднести відсутність комплексного механізму правового забезпечення запровадження електронних послуг, а до другої зарахувати недосконалу практику щодо правозастосування, а також правовий нігілізм громадян і бізнесу, посадових осіб органів публічної влади [87, с.165].

Досліджуючи нормативно-правове забезпечення розбудови електронного врядування вважаємо доречним зазначити про Міжнародну хартію відкритих даних (започаткована в 2015 року) як ініціативу відносно співробітництва урядів і приватного сектору, а також неурядових організацій щодо розвитку в світі відкритих даних. Нині до зазначеної ініціативи приєдналися більш ніж 70 урядів й організацій.

Наша держава до Міжнародної хартії долучилася 22 вересня 2016 року, що унормовано схваленим КМУ розпорядженням № 686-р «Деякі питання приєднання до Міжнародної хартії відкритих даних» [51], окресливши принципи роботи країни щодо сфери розвитку відкритих даних.

Таким чином, доєднавшись до цієї Хартії, уряд визнає наступні її принципи: (а) відкритість за замовчуванням; (б) чіткість та оперативність; (с) доступність та використання; (d) порівнюваність й інтеоперабельність; (е) розвиток електронного врядування і залучення громадян; (f) інклюзивний

розвиток й інновації) та бере зобов'язання в період оприлюднення відкритих даних ними керуватися.

До прикладу, згідно розпорядження Уряду від 21 листопада 2018 року № 900-р було затверджено План дій із реалізації принципів Міжнародної хартії відкритих даних на 2018-2020 роки [173].

Слід відзначити, що серед першим міст, які приєдналися до Міжнародної хартії, став саме Львів. Трохи згодом (2017 р.) принципи Хартії були впроваджені такими містами як Вінниця, Дніпро й Дрогобич та Чернівці. В 2018 році приєдналися такі міста як Хмельницький та Кропивницький, в 2019 році – Тернопіль та Івано-Франківськ, а в 2020 році долучилися Запоріжжя і Маріуполь, а також Слов'янськ [122].

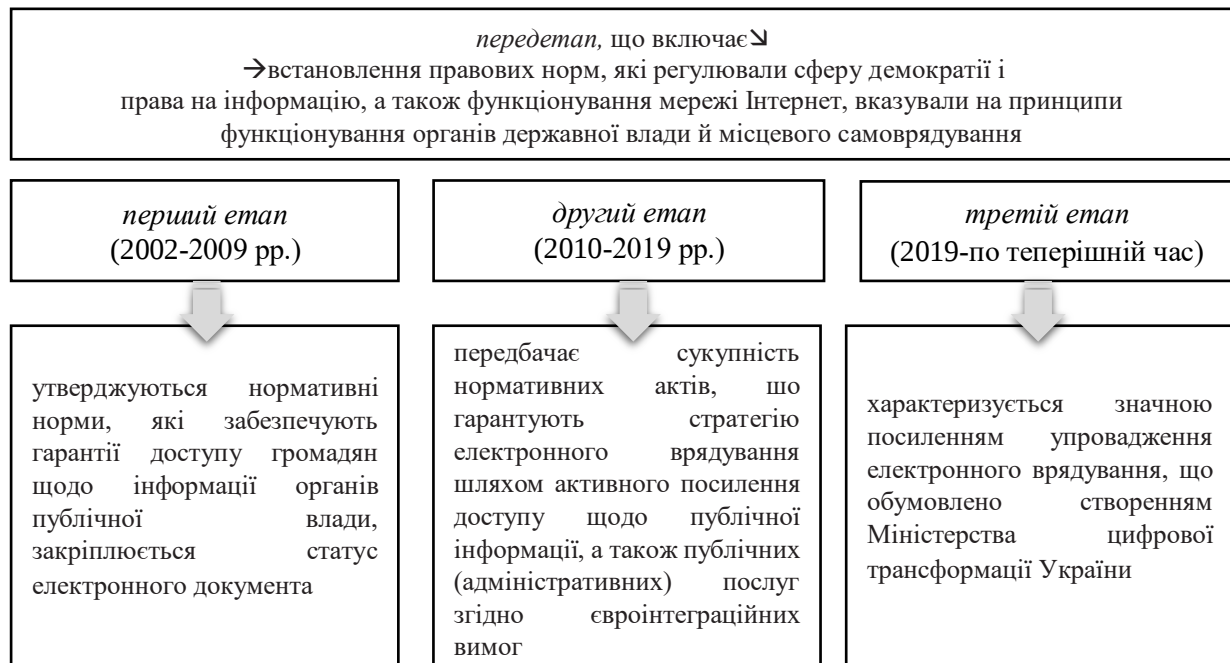

Рис. 2.3. Етапи правового забезпечення впровадження електронного врядування в Україні

Джерело: сформовано на основі [209]

Не дивлячись на широке нормативно-правове забезпечення й нині існують відповідні проблеми щодо цього напрямку: першочергово це стосується відсутності кодифікованого акту, оскільки частина нормативних норм (приписів) повторюються, інформація – дублюється, що спричиняє до правових колізій; потрібно нормативно-правові акти впорядкувати ієрархічно у відповідності до Основного Закону, чітко зробити розподіл переліку функціональних

повноважень між органами публічної влади з ціллю унеможливлення дублювання їхніх функцій, запобігання між ними конкуренції і розпорошення намагань та ресурсів в досліджуваній сфері; інституалізація електронного врядування, першорядно, значить розроблення і формальне ухвалення процедурного аспекту виявлення органу публічної влади (системи органів публічної влади), що буде відповідальний за втілення зазначеної сучасної інформаційної технології, зрозуміле формування і схвалення його повноважень, а також механізмів взаємодії із іншими структурними частинами системи управління/регулювання електронним врядуванням [цит. за: 102, с. 117].

Отже, сучасний стан нормативно-правової бази у сфері запровадження і розвитку електронного врядування засвідчує про багатоманітність норм, присутність дублюючих положень і брак ефективного практичного інструментарію впровадження [11].

Аналіз нормативно-правових актів відносно врегулювання певних суспільних відносин засвідчив присутність різнорівневої моделі правового забезпечення упровадження електронного врядування, що поєднує правові норми різної юридичної сили, які віднайшли свою зовнішню фіксацію у актах інформаційного й адміністративного законодавства та демонструє взаємний вплив та взаємодію зазначених галузей права в нинішніх обставинах [78, с.144-145].

Проведений О.Дніпровим аналіз законодавчої бази електронного документообігу та інформаційної взаємодії органів влади допускає визначити ряд наступних проблемних аспектів, як відсутність:

а) системного та цілісного підходу в період продукування відповідної нормативно-правової бази; б) швидкого ведення електронного врядування і брак координування;

потреба: а) унесення відповідних модифікацій і доповнень до законодавчих актів, які між собою не цілком злагоджені; б) гармонізації національного законодавства з міжнародними положеннями, стандартами;

с) правового регулювання питання захисту інформації у період взаємодії органів публічної влади через глобальну мережу Інтернет та інше [59, с.74].

Беззаперечно, з ціллю подальшого вдосконалення законодавчої бази, яка регулює сферу електронного врядування, першорядним вбачається оминати фрагментарності, суперечності й колізійності, які в ньому існують, прагнути досягнути повноти й охопити якнайбільше адміністративно-правовим регулювання правовідносин, що з'являються в означеній сфері [22].

Таким чином, аналіз питання нормативно-правового забезпечення електронного врядування в Україні свідчить про відносно велику кількість правових актів, якими регламентовано порядок функціонування електронного врядування в Україні. Зокрема, до таких актів віднесено та охарактеризовано: 1) Конституцію України, що фіксує основоположні основи діяльності та функціонування органів держаної влади в сфері електронного врядування в Україні; 2) закони України, які встановлюють порядок функціонування в органах публічної влади інформаційно-комунікаційних систем, здійснення адміністративних дій в електронному форматі з застосуванням відповідних систем тощо; в) підзаконні нормативно-правові акти (Укази Президента України, що визначають стратегічні напрями розвитку державної інформаційної політики, в тому числі й сфери електронного врядування); постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, а також накази центральних органів виконавчої влади й інші акти.

Поруч з цим, на сьогодні можна простежити не достатній рівень конкретизації окремих компонентів щодо сфери електронного врядування на нормативному рівні та функціонування електронної системи в практичній площині. Зазначене зумовлює необхідність відносно подальшого розроблення, удосконалення і створення узгодженої системи правових положень, що належним чином будуть регламентувати всю специфіку сфери електронного врядування в діяльності органів публічної влади для задоволення суспільних потреб громадян, надання високошвидкісних послуг в електронному вигляді.

Опираючись на аналіз зазначених документів можна відзначити про необхідність гарантування відповідності та взаємозв'язку законів України й підзаконних нормативно-правових актів. Саме тому на загальнодержавному рівні має бути побудована ієрархія нормативно-правових актів, які врегульовують розвиток інформаційного суспільства та цифровізацію органів публічної влади, а також впровадження електронного врядування [63, с.113].

Нормативно-правове забезпечення електронного врядування полягає у застосуванні сукупності достатніх інструментів, передусім правових та організаційних, що надають змогу гарантувати реалізацію означеного правового явища в Україні. Правові засади закладають важливий фундамент і закономірності, що визначені чинними нормами права, які регулюють між суб'єктами відносини в процесі розбудови електронного врядування.

Здійснений пошук підтверджує, що нормативно-правове забезпечення електронного врядування в Україні потребує подальших напрямів розбудови та оновлення, а також збалансованості. Здійснення результативних правових, управлінських перетворень в сфері публічного управління у аспекті євроінтеграційних прагнень на засадах людиноцентристської парадигми вбачається невідкладною життєвою потребою, яка буде спомагальним фактором становлення нашої держави як конкурентоспроможної з інноваційними технологіями.

2.2 Адміністративно-правовий статус суб'єктів забезпечення розбудови електронного врядування в Україні

Результативність внутрішньої політики України є залежною не лише від якості нормативно-правової бази, що регламентована її змістовним наповненням і цілями, однак і від узгодженої й інтегральної діяльності уповноважених владних суб'єктів втілення останньої, які щодо цього володіють екстраординарними правами за рахунок чого на них покладено необхідні

зобов'язання. Зокрема, розбудова електронного врядування через обумовлену комплексність та надзвичайно важливу місію, особливо в сучасних умовах, набуває надзвичайно важливого значення для України, здійснюється через діяльність значного кола учасників адміністративно-правових відносин, кожен із яких відображає свій властивий (особливий) адміністративно-правовий статус.

Отже, невід'ємним атрибутом ефективності системи адміністративно-правового забезпечення розбудови електронного врядування в Україні є визначеність адміністративно-правового статусу суб'єктів такого забезпечення, їхніх прав та зобов'язань.

Наявність правового статусу в кожного суб'єкта висвітлює важливу ознаку права – універсальність, однак ключовою ціллю права є регулювання суспільно значущих відносин та його регламентуючий вплив має розповсюджуваність й на інших суб'єктів, зокрема держава, органи місцевого самоврядування, юридичні особи та ін. Здійснюючи регулятивний вплив на відповідні суспільні відносини саме право надає їм парової (юридичної) форми, що окреслюється присутністю стійких взаємозв'язків між соціальними правовими явищами, які в контексті їхньої важливості щодо суспільства вимагають їх правової регламентації зі сторони держави. Зокрема в площині юридичної форми одержують суспільні відносини правову регламентацію, відповідно суб'єкти таких відносин – певний статус. Регламентується статус учасників суспільних відносин відповідними соціальними нормами, не є й виключенням правовий статус суб'єкта, що встановлюється нормами права [220, с.298].

До ознак правового статусу відносять урегульованість нормами права; універсальність, адже він властивий всім суб'єктам права; складається із прав, свобод, а також відповідних їх зобов'язань і відповідальності, яка в разі порушення вимог правових норм настає, які визначають статус; встановлює межі необхідної і можливої поведінки суб'єкта [220, с.298].

Дефініції «статус» і «правовий статус», як зазначає К.Токарева, застосовуються щодо фізичних осіб (громадян, осіб, посадових та службових осіб) і юридичних осіб (органів публічної влади, об'єднання громадян,

організацій та установ, підприємств). На думка авторки, дефініції «правовий статус» властивий загальний характер, що вказує на загальні характеристики суб'єкта права (юридичної або фізичної особи) щодо відношення до інших осіб чи органів державної влади в відповідній системі. Саме тому поняття «адміністративно-правовий статус» вважається «різновидом загального поняття «правовий статус» та може визначатися залежно від виду суб'єкта відповідних адміністративно-правових відносин» [228, с.81].

В.Сокурєнко надає подібне твердження, відмічаючи одним з видів правового статусу – адміністративно-правовий статус суб'єкта [220, с.298].

Отже, адміністративно-правовий статус як вид правового статусу уточнює повноваження і компетенцію суб'єктів права в адміністративних правовідносинах [228, с.82].

На сьогодні в наукових джерелах існує значна кількість підходів стосовно розуміння дефініції «адміністративно-правовий статус». Для кращого розуміння та ґрунтовного аналізу даного питання розглянемо деякі з цих підходів.

О.Дрозд, Л.Сорока та Л.Миськів надають визначення адміністративно-правового статусу органів виконавчої влади як різновиду правового статусу, що окреслює права та зобов'язання, а також повноваження і відповідальність відповідного суб'єкта такої системи (зокрема міністерство, агентство, інспекція, служба, ЦОВВ із спеціальним статусом, інший ЦОВВ, колегіальний орган, місцевий орган влади) в сфері публічного адміністрування й деталізованих адміністративних відносин. Встановлюється він законами чи ж іншими нормативно-правовими актами, проте в переважній більшості – положеннями щодо основ й організацію їх роботи (діяльності) [62, с.507].

Теоретико-правові підсумки науковців відносно характеристики адміністративно-правового статусу відповідного органу/підрозділу, а також його змістовного наповнення надають змогу визначити його притаманні особливості:

↗ нормативна визначеність, у переважній більшості нормами адміністративного права;

✎ окреслення мети, завдань та функцій, які притаманні відповідному органу/підрозділу, що вирізняють його поміж інших органів публічної влади чи іншого підрозділу в рамках конкретного органу;

✎ існування структурно-організаційної побудови, що надає можливість втілювати ефективно мету, завдання й функції діяльності відповідно органу/підрозділу;

✎ наділення компетенцією, іншими словами сукупністю специфічних (виняткових) прав й обов'язків, які притаманні саме відповідному органу чи підрозділу, що він втілює в установлених сферах й адміністративно-правових відносинах [236, с.18].

Поняття адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації, як зауважує А.Приходько [150, с.92], є абстракційним, через яке представники доктрини адміністративного права здійснюють спробу визначити сукупність потрібних передумов шляхом яких з'являється можливість описати практичне значення уповноваженого конкретно суб'єкта в відповідному забезпечувальному публічно процесі.

М.Загрійчук в науковій статті надає визначення «адміністративно-правовий статус суб'єктів здійснення цифрової трансформації регіону». На думку дослідника дану дефініцію слід розуміти як визначену нормами адміністративного законодавства ціль та завдання діяльності, функції і повноваження суб'єктів, що вступають в владно-управлінські відносини з ціллю втілення організаційних, а також інших заходів державного спрямування, засобів і методів, шляхом яких гарантується інноваційний сталий розвиток регіонів України, підтримка процесу імплементації у систему щодо їхнього функціонування здобутків інноваційного цифрового розвитку [71, с.99].

У наукових підходах для класифікації правового статусу виокремлюють два критерії: 1) за змістом; 2) за суб'єктами. Відносно окреслення змісту адміністративно-правового статусу виявлено три теоретичні аспекти: по-перше, ідентичність із поняттям правосуб'єктності; по-друге, на законодавчому рівні визначені права, обов'язки суб'єкта; по-третє, система нормативно встановлених

прав, свобод та обов'язків, а також законних інтересів і юридичної відповідальності, що забезпечуються державою і є фундаментом задля встановлення суб'єктом правовідносин [110, с.242-243].

Резюмуючи зазначене, можна виокремити декілька основних узагальнюючих аспектів, зокрема: а) загалом концепт адміністративно-правового статусу вважається похідним, а тому базується на наукових теоретичних підходах загального й спеціального характеру; б) в дискурсі обмеження щодо його змісту належністю досліджуваного суб'єкта стосовно сфери функціонування такого (в цій ситуації – публічного адміністрування) варто із надзвичайною обачністю виявляти елементний складник адміністративно-правового статусу, оскільки не завжди іменування публічного суб'єкта його організаційно-правовій формі відповідає; в) у разі дослідження адміністративно-правового статусу колективного суб'єкта, який до цієї організаційно-правової форми публічного суб'єкта (уповноваженого стосовно здійснення владно-управлінських функцій) як служба приналежності немає, проте іменується такою, раціональним вважається розкриття його в дуальному вияві [62, с.507].

Аналізуючи різні підходи науковців відносно ключових елементів адміністративно-правового статусу органу публічної влади, можна засвідчити, що в найбільшій мірі поширення набув підхід стосовно якого до адміністративно-правового статусу органу влади ходять наступні складники:

- цільовий, до якого входять цілі, принципи, завдання й функції органу публічної влади;
- структурно-організаційний, до якого входять такі компоненти як регулювання порядку створення і реорганізації, а також ліквідації й процедури діяльності, право на офіційні символи, функціональну/лінійну підпорядкованість;
- компетенційний, що включає в себе комплекс владних повноважень відносно: 1) прав та обов'язків, які зв'язані зі здійсненням влади та участю в публічно-управлінських відносинах, а також правом щодо видання відповідних

актів; 2) підвідомчості, нормативно-правової фіксації об'єктів, предметів та справ, відповідно на які такі владні повноваження поширюються [цит за: 131131, с.74].

Варто констатувати, що на сьогодні адміністративно-правовий статус суб'єктів в сфері електронного врядування є малодослідженим і на законодавчому рівні не достатньо врегульованим, що пов'язано із швидкістю впровадження новітніх електронних інструментів в діяльність органів публічної влади. Таким чином, адміністративно-правовий статус суб'єктів розбудови електронного врядування слід вважати складним поняттям, суцільним комплексом нормативно зафіксованих прав та зобов'язань, які відповідають завданням та функціям, а також повноваженням й особливостям організації діяльності органу публічної влади.

У цьому контексті варто зауважити, що обмеження кола суб'єктів адміністративно-правового забезпечення розбудови електронного врядування тільки до органів державної влади, їх посадових суб'єктів вбачається нетактовним, адже поза рамками даної системи лишають органи місцевого самоврядування, також територіальні органи. Адже норми Основного Закону та інших законів України чітко визначають ряд функціональних повноважень, що надає їм можливість здійснювати вплив на суспільні відносини в відповідних сферах в сфері розбудови електронного врядування. Зважаючи на це, категорія адміністративно-правового статусу суб'єктів електронного врядування має значно ширший спектр і не обмежується лише органами державної влади.

Під адміністративно-правовим статусом суб'єктів забезпечення розбудови електронного врядування пропонуємо розуміти комплекс зафіксованих нормами законодавства прав та зобов'язань, які відповідають завданням та функціям, а також повноважень й особливостей організації діяльності органів публічної влади (органів державної влади та органів місцевого самоврядування, інших суб'єктів публічних відносин) шляхом яких забезпечується подальший розвиток сфери електронно врядування.

Слід зазначити, що під зазначену теоретико-правову конструкцію потрапляє визначне коло суб'єктів, адміністративно-правове становище кожного із яких слід визначити задля окреслення їхнього місця, ролі в процесі здійснення розбудови електронного врядування в Україні. Зокрема, до них належать: ВРУ, Президент України, КМУ, органи виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Відповідно, до одного з основних суб'єктів забезпечення розбудови електронно врядування слід віднести Верховну Раду України, що у відповідності до Основного Закону має статус єдиного законодавчого органу.

Згідно положень Конституції України [92] до повноважень ВРУ, що безпосередньо стосується і сфери електронного врядування належить: прийняття законів; визначення основ внутрішньої/зовнішньої політики, а також реалізації стратегічного напрямку Української держави на набуття повноправного членства в ЄС; затвердження загальнодержавних програм науково-технічного, соціально-економічного розвитку; здійснення контролю щодо діяльності КМУ у відповідності до Конституції України й закону.

Ключовим та виключним повноваженням парламенту України є можливість прийняття законів України – вищих після Конституції України юридичних джерел на території Української держави. Зокрема, виключно законами України окреслюється і встановлюються територіальний устрій нашої держави; основи місцевого самоврядування тощо.

Відповідно до ст. 89 Конституції України [92] ВРУ задля виконання законопроектної роботи, здійснення підготовки та попереднього розгляду питань, що віднесені до її повноважень, а також здійснення контрольних функцій згідно Основного Закону з числа народних депутатів створює комітети ВРУ.

Задля забезпечення нормативно-правового регулювання роботи міністерства й інших органів влади стосовно цифрової трансформації врядування було створено Комітет Верховної Ради України з питань цифрової трансформації.

Головним завданнями вказаного Комітету визначено здійснення у відповідності до питань, які включено до предмета його відання, законопроектної роботи, а також підготовки й первинного огляду питань, що віднесені до повноважень ВРУ, здійснення контрольних функцій [89]. Так, на протязі 2023 року Комітетом була здійснена робота щодо розгляду та підготовки низки законопроектів, що українським парламентом було прийнято як закони, зокрема:

Закон України «Про внесення змін до деяких законів України у сфері електронних комунікацій щодо визначення періоду дії норм та положень, пов'язаних з правовим режимом воєнного стану» [154] від 13 липня 2023 року № 3245-IX.

Впродовж 2022 року було розроблено й ухвалено потрібну законодавчу базу, що забезпечила діяльність у сфері електронних комунікацій в умовах режиму воєнного стану. Означений Закон уносить деталізовані уніфіковані зміни щодо певних законів галузі задля відвернення ситуації різного правозастосування норм законів в сфері електронних комунікацій, що зв'язані з дією в Україні правового режиму воєнного стану.

Наступний Закон України «Про використання доменних імен у спеціальному публічному домені .gov.ua» від 28 липня 2023 року № 3284-IX [153]. Домен gov.ua – це спеціальний публічний домен, у якому реєструються й делегуються органам публічної влади доменні імена. Даний Закон України визначає вимоги з приводу розташування структурних елементів інформаційно-комунікаційних систем та стосовно власників цих систем, визначає суб'єктів відносин, а також прикметні риси застосування доменних імен в винятковому публічному домені .gov.ua.

Наступний законодавчий акт про який слід зазначити – це Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення державного управління і регулювання при наданні хмарних послуг» від 23 серпня 2023 року № 3343-IX [156]. Ухвалений Закон є важливим щодо користувачів і надавачів хмарних послуг, адже гарантує поліпшення управління безперервністю відносно

надання публічних послуг та якість послуг, а також управління захистом даних і безпекою, захист у системі хмарних обчислень від зовнішніх/внутрішніх небезпек інформації та кібератак, що вважається на сьогодні досить важливим, зважаючи на збройну агресію російської федерації. Таким чином, зазначені зміни передбачають вдосконалення публічного управління та правове регулювання за умов надання хмарних послуг.

Протягом 2023 року Комітетом також було підготовлено ще ряд законопроектів, що чекають подальшого розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України.

Серед впровадження електронного врядування, як приклад, можна навести впровадження Комітетом із питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку й містобудування електронної Платформи консультацій із органами місцевого самоврядування, що передбачає змогу стосовно онлайн опитування серед представників органів місцевого самоврядування [90].

Дана практика означених опитувань спрямована на надання Комітету можливості з'ясовувати насущні питання, що з'являються в органів місцевого самоврядування з приводу запровадження діючого законодавства, й буде направлено на поліпшення поінформованості стосовно рішень, що готуються для ухвалення на державному рівні й гарантуванню якості їхнього ухвалення задля продовження реформи місцевого самоврядування, територіальної організації влади в Україні зважаючи на позиції органів місцевого самоврядування, яке буде відповідати фундаментальним принципам Європейської хартії місцевого самоврядування.

Комітет передбачає, що Платформа буде ефективним діалоговим майданчиком й запорукою якісного законотворення стосовно питань місцевого самоврядування. Так, у вересні цього року на Платформі відбулося друге тестове опитування «Про деякі аспекти змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».

Поміж вищих органів влади з категорії суб'єктів забезпечення розбудови електронного врядування України слід віднести Президента України – главу держави й гаранта Конституції України.

Повноваження Президент України, що закріплені в Основному Законі, слід віднести до сфери повноважень законодавчої, судової та виконавчої гілок влади. Проте в найбільшій мірі наділений Глава держави обсягом повноважень в сфері виконавчої влади [20, с.23].

Статтею 102 Конституції України [92] визначено, що Президент України є гарантом державного суверенітету та територіальної цілісності України, а також дотримання Основного Закону, прав та свобод людини й громадянина. Іншою нормою (ст. 106) Конституції України встановлено, що Президент України: зупиняє із мотивів щодо невідповідності Конституції України дію актів КМУ із зверненням водночас до Конституційного Суду України з приводу їхньої конституційності; підписує закони, що прийняті ВРУ; президент має право вето з приводу ухвалених ВРУ законів (окрім законів щодо внесення змін до Конституції України) із поверненням наступним їх щодо повторного розгляд українським парламентом.

Президент України на основі та на виконання Конституції і законів України видає укази і розпорядження, які є обов'язковими до виконання на території України, в тому числі й питань, що стосуються розбудови електронного врядування.

Зокрема, з ціллю утвердження функціонування сервісної держави – держави задля громадян та бізнесу, гарантування належної реалізації прав фізичних/юридичних осіб в сфері надання публічних (адміністративних) послуг, а також створення сучасної інфраструктури й доступних, зручних електронних сервісів щодо надання цих послуг було підписано відповідний Указ Президента України [164]. Інший Указ Президента був спрямований на заходи із покращення доступу юридичних і фізичних осіб до електронних послуг [165].

Особливість органів виконавчої влади характеризується тим, що за допомогою їхньої діяльності здійснюється практичне використання нормативно-

правових актів у суспільне життя, відбуваються управлінські процеси. Таким чином, виконавча влада впроваджує теоретичні положення правових актів у практичному реальному вимірі [35, с.91].

До структури виконавчої влади України віднесено діяльності таких органів: а) Кабінету Міністрів України (Уряду); б) міністерств; в) агентств, бюро, служб, інспекцій; г) комітетів; д) органів місцевого самоврядування [].

Важливу роль в системі суб'єктів здійснення політики, спрямованої на розбудову електронного врядування у будь-якій демократичній країні посідає Уряд. Кабінет Міністрів України наділений відповідно до Конституції України та законів України значним спектром повноважень в сфері електронного врядування, як вищий орган виконавчої влади забезпечує реалізацію державної політики в цій сфері.

Функції і повноваження КМУ поширюється на всю територію України й зачіпають кожного громадянина держави. Тому виразне усвідомлення функціональних повноважень Кабінету Міністрів України, а також ступеня його відповідальності вважається визначальною гарантією існування соціальної, правової держави, інститутів громадянської суспільства.

У Конституції України визначено повноваження КМУ, до яких віднесено: віднести: гарантування економічної незалежності Української держави, захист її суверенітету, захист прав людини, контроль за здійсненням нормативно-правових актів, творення і впровадження соціально-економічних, наукових й освітніх програм державного рівня, реалізація фінансової/податкової політики, гарантування потреб громадян, підвищення рівня безпеки/охорони країни, а також контроль діяльністю міністерств й інших відомств тощо.

У ст. 2 Закону України «Про Кабінет Міністрів України» [32] окреслено його ключові завдання поміж яким виокремимо ті, що безпосередньо в тій чи іншій мірі стосуються сфери електронного врядування:

➤ гарантування державного суверенітету й економічної самостійності Української держави, здійснення зовнішньої/внутрішньої політики країни,

виконання Конституції України й законів України, а також актів Президента України;

➤здійснення зусиль відносно гарантування прав та свобод людини й громадянина, а також сприятливих умов щодо усестороннього розвитку особистості;

➤гарантування здійснення бюджетної, фінансової, інвестиційної, враховуючи амортизаційну та структурно-галузеву політику;

➤розроблення та здійснення державних програм науково-технічного, соціально-економічного розвитку, розроблення, схвалення та здійснення інших цільових державних програм;

➤гарантування розвитку і державної підтримки науково-технічного й інноваційного потенціалу країни;

➤скерованість і координація діяльності міністерств та інших органів виконавчої влади, а також забезпечення контролю щодо їхньої роботи.

Таким чином, у своїй роботі Уряд виконує керівництво органами державної влади задля впровадження державної політики в різних сферах й норм законодавчих актів, які ухвалені Верховною Радою України. Відповідно, КМУ регулює і здійснює контроль роботи інших органів виконавчої влади, що вважаються суб'єктами здійснення цифрової трансформації на території Української держави, виконує нормотворчість підзаконного рівня відносно втілення законодавства в цій галузі [71, с.101].

Стосовно вищезазначеного, до прикладу, можна навести постанову КМУ від 1 серпня 2023 року № 798 [179] в якій затверджено порядок щодо визначення вимог застосування кваліфікованих електронних довірчих послуг у органах державної влади та місцевого самоврядування, а також установах, підприємствах й організаціях державної форми власності.

КМУ постійно здійснює інформування громадськості через медіа з приводу своєї діяльності, долучає до процесу схвалення рішень громадян, які мають значення суспільного спрямування. Акти КМУ підпадають під

неодмінний розголос згідно ст. 3 Закону України «Про доступ до публічної інформації».

У Законі України «Про Кабінет Міністрів України» (ст. 35) є положення стосовно інформування ВРУ про свою роботу через здійснення щотижневих «Годин запитань до Уряду» (зокрема ВРУ в період пленарних засідань відводиться відповідний час щодо питань КМУ), що в прямому ефірі транслюються першими загальнонаціональними каналами телебачення та радіомовлення.

Дослідження специфічних особливостей діяльності КМУ надає можливість засвідчити, що до ключової функції Уряду можна віднести гарантування втілення законодавства у країні, контроль щодо діяльністю органів усієї системи виконавчої влади, за додержанням у їхній роботі принципу законності. Характер функцій КМУ вважається його підконтрольність законам ВРУ й актам глави держави [32].

До компетенції Уряду віднесено право відносно видання, на основі нормативно-правових актів ВРУ, Президента України такі акти загальнообов'язкового спрямування, як розпорядження та постанови. Ухвалення відповідних актів Уряду здійснює на засіданнях у процесі голосування членів Уряду.

Таким чином, здійснена характеристика адміністративно-правового статусу КМУ дає підстави зазначити, що в системі суб'єктів забезпечення розбудови електронного врядування в Україні найвищому поміж органів державної виконавчої влади відведено одне з визначальних позицій. Повноваження Уряду в сфері розбудови електронного врядування засвідчують щодо їх скерованості на втілення державної політики, яка зв'язна з контролем за діяльністю органів виконавчої влади, додержанням ними законодавства в цій сфері.

Систему ЦОВВ становлять міністерства України й інші центральні органи виконавчої влади. Система ЦОВВ є складовою системи органів виконавчої влади, вищий орган якої – Кабінет Міністрів України [204].

Міністерства забезпечують формування і впроваджують державну політику в кількох чи одній сфері, інші ЦОВВ здійснюють окремі функції щодо реалізації державної політики.

Головним державним органом України із питань електронного врядування є Міністерство цифрової трансформації України (Мінцифри), відповідно до затвердженого КМУ Положення [143] є головним органом в системі центральних органів виконавчої влади, який гарантує формування і впровадження державної політики в сферах: 1) цифровізації, цифрових інновацій і технологій, цифрового розвитку, цифрової економіки, електронного врядування й електронної демократії, а також розвитку інформаційного суспільства й інформатизації; 2) втілення електронного документообігу; 3) розвитку цифрових навичок і цифрових прав громадян; 4) відкритих даних і публічних електронних реєстрів, а також розвитку вітчизняних електронних інформаційних ресурсів й інтероперабельності, електронних комунікацій, розвитку інфраструктури доступу до Інтернету, електронного бізнесу й комерції; 5) надання електронних/адміністративних послуг; 6) в сферах електронної ідентифікації й електронних довірчих послуг; 7) розвитку ІТ-індустрії; 8) розвитку й функціонування правового режиму Дія Сіті; 9) хмарних послуг.

Як бачимо, до сфери державної політики вказаного органу влади входить досить значний спектр завдань.

Дослідження нормативно-правових актів, що окреслюють адміністративно-правовий статус Міністерства цифрової трансформації України, надає підстави класифікувати його за трьома складовими: 1) цілі; 2) завдання; 3) повноваження [103, с.277].

Таким чином, визначення цих трьох складових Мінцифри є засадою характеристики щодо рис його діяльності й адміністративно-правового статусу у системі органів виконавчої влади. А ефективність і якість здійснення своїх функцій міністерством напряду зв'язане з чітко встановленим нормативно-правовим визначенням цілей, завдань та повноважень як головного компоненту адміністративно-правового статусу органу державної влади [103, с.277].

Мінцифри відповідно до покладених на нього завдань: узагальнює практику застосування законодавства із питань, які належать до його компетенції, а також розробляє пропозиції стосовно вдосконалення законодавчих актів, актів КМУ, Президента України й в установленому порядку їх вносить КМУ; розробляє проекти законів й інших нормативно-правових актів щодо питань приналежних до його компетенції.

В цьому аспекті доцільно навести до прикладу наказ Міністерства цифрової трансформації від 18 січня 2024 року № 12 [172] в якому визначено Особливості вимог стосовно надання кваліфікованої довірчої електронної послуги формування й перевірки, а також підтвердження чинності кваліфікованих сертифікатів відкритих ключів, які розраховані винятково задля застосування у протоколі з погодження узгодження ключа шифрування, вимоги щодо інструментів криптографічного захисту інформації.

Інший наказ Мінцифри [166] стосується порядку здійснення досліджень існуючого стану й подальших перспектив розвитку щодо сфер електронної ідентифікації, а також електронних довірчих послуг, виконання аналізу інформації з приводу діяльності кваліфікованих надавачів електронних довірчих послуг, їх відмежованих місць реєстрації й центру (засвідчувального), надавачів електронної ідентифікації послуг.

Також профільне міністерство згідно покладених на нього завдань:

– здійснює заходи з приводу створення і гарантування функціонування:

- (а) системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів «Трембіта»; (б) системи електронної взаємодії органів виконавчої влади; (в) інтегрованої системи електронної ідентифікації; (г) єдиного державного вебпорталу відкритих даних; (д) Єдиного державного вебпорталу електронних послуг; (е) Національної веб-платформи центрів надання адміністративних послуг; (є) онлайн-платформи взаємодії органів виконавчої влади із громадянами, а також інститутами громадянського суспільства; (ж) державної платформи стану розвитку широкосмугового доступу до Інтернету (broadband.gov.ua); (з) державного веб-порталу правового режиму Дія

Сіті (city.diia.gov.ua) та реєстру Дія Сіті; і) єдиного державного веб-порталу цифрової освіти; ї) Єдиного державного вебпорталу щодо збору пожертв на підтримку України «United24»; й) веб-порталу «Дія. Цифрова громада»; (к) Єдиної інформаційної системи обліку Національної програми інформатизації; (л) Електронної системи обігу алкогольних напоїв, тютюнових виробів і рідин, які застосовуються у в електронних сигаретах;

- розробляє нормативну (технічну) документацію відносно цифрових трансформацій;

- здійснює функції Генерального державного замовника Національної програми інформатизації, а також й інших програм державних з цифровізації;

- здійснює погодження відповідно до встановленого законодавством порядку, призначення керівника щодо питань цифрових трансформацій, цифрового розвитку, чи цифровізації органу виконавчої влади (CDTO);

- здійснює заходи організаційного характеру відносно оптимізації процедур надання електронних публічних послуг (переведення у електронний формат публічних послуг);

- розробляє пропозиції з приводу встановлення ключових орієнтирів розвитку системи надання публічних електронних послуг (адміністративних послуг, виконує заходи стосовно її реформування);

- формує/веде Реєстр адміністративних послуг;

- здійснює відповідні заходи стосовно утворення, доопрацювання, а також забезпечує супроводжувальний процес програмного забезпечення реєстру Дія Сіті; є відповідальним за його технічне (технологічне) забезпечення;

- здійснює встановлені законодавством повноваження в сфері публічних електронних реєстрів;

- координує діяльність органів, які створили ЦНАП, щодо питань підвищення рівня їх якості з надання електронних (адміністративних) послуг, а також розвитку електронної інформаційної взаємодії цих ЦНАП із суб'єктами надання адміністративних послуг, функцій центрів й відповідного переліку послуг, що через них надаються;

– виконує моніторинг стосовно якості надання електронних послуг, відкритих даних і широкосмугового доступу до Інтернету;

– здійснює інструментами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг, (мобільний додаток Дія), опитування відносно ініціатив, які направлені на розв'язання питань державного управління в різних суспільних сферах;

– гарантує збір/зберігання інформаційних повідомлень з приводу пошкодженого або знищеного нерухомого майна через військові дії рф інструментами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг (мобільний додаток Дія);

– координує діяльність міністерств та інших ЦОВВ, Ради міністрів АРК, місцевих держадміністрацій та державних підприємств, організацій, установ, а також державних господарських об'єднань, навчальних закладів щодо питань приналежних до компетенції Мінцифри, надає методичну допомогу;

– розробляє пропозиції стосовно: а) окреслення цілей та завдань державної інформаційної політики, напрямів її втілення; б) впровадження норм, стандартів, норм, класифікаторів, порядків та правил в сферах приналежних до його компетенції; в) встановлення порядку щодо функціонування офіційних веб-сайтів органів виконавчої влади, державних інформаційних ресурсів та інформаційно-аналітичних систем, а також електронних баз (реєстрів) даних; г) ухвалення чи внесення до законодавчих актів із питань захисту персональних даних змін;

– бере участь в розробленні критеріїв та порядку здійснення оцінки стану в інформаційно-комунікаційних системах захищеності державних інформаційних ресурсів, наданні відповідних рекомендацій;

– розробленні й запровадженню вимог: 1) стосовно форматів даних електронного документообігу в органах влади; 2) з приводу функціонування електронного документообігу; 3) щодо оформлення документів та організації документообігу (електронний документообіг); 4) розробленні й організації здійснення державних програм стосовно питань із захисту інформації й кіберзахисту;

- сприяє впровадженню новітніх технологій, а також застосуванню управлінського досвіду стосовно питань приналежних до компетенції міністерства;

- сприяє запровадженню в органах публічної влади технологій цифрових трансформацій;

- здійснює координацію адміністрування і функціонування, а також застосування адресного простору національного сегмента Інтернету;

- здійснює встановлені законом повноваження ЦОВВ, який забезпечує формування і втілює державну політику в сферах електронних довірчих послуг, електронної ідентифікації;

- погоджує проекти дизайну офіційних веб-сайтів/веб-порталів органів виконавчої влади, офіційних веб-ресурсів, які зв'язані з діяльністю органів виконавчої влади, а також Єдиного веб-порталу КМУ.

Узагальнення повноважень Мінцифри засвідчили, що основний акцент в діяльності органу влади направлений на втілення загальнодержавних повноважень й адміністративних; вони вважаються в найбільшій мірі формально визначені й розтлумачені [103, с.234].

Здійснивши систематизацію цілей, завдань і повноважень Міністерства цифрової трансформації доцільно навести позицію Д.Луніна, що вони вважаються засадою визначення особливостей щодо його діяльності й адміністративно-правового статусу. Ми підтримуємо думку автора, що цілі є чітко змодельовані, конкретизовані, міжгалузеві й направлені на виконання реальних кроків; за основними напрямками згруповано завдання профільного міністерства: а) завдання державного управління; б) завдання громадського сервісу; в) завдання стимулювання підприємництва; запропоновано повноваження групувати за «типом повноважень», зокрема: 1) за формою (загальнодержавні та регіональні; 2) за напрямом (адміністративні, соціальні, господарські (підприємницькі) та ін.) [103, с.234].

Таким чином, стосовно інституційної організації, слід відзначити знаменним аспектом цього періоду створення Міністерства цифрової

трансформації й державного підприємства «Дія». Відповідно, підкреслені в звіті Програми SIGMA стандартні вимірювання за 2018 рік щодо відсутності координації цифрової і фізичної трансформації послуг успішно було вирішено. За пов'язані з послугами (процедурами) стратегії відповідальність покладено на заступника Державного секретаря Кабінету Міністрів України, Міністерство цифрові трансформації, Міністерство юстиції й Міністерство економіки України. Мінцифри слугує перетворенню у електронні фізичних послуг, здійснює контроль функціонування ЦНАП. Разом із Міністерством економіки України й різними галузевими міністерствами, а також органами виконавчої влади Міністерство цифрової трансформації зумовлює оптимізацію, а також об'єднання адміністративних послуг [43, с. 144].

Наступним суб'єктом розглянемо Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України, що є державним органом, призначення якого характеризується гарантуванням функціонування та розвитку державної системи урядового зв'язку, Національної системи конфіденційного зв'язку, а також формування й впровадження державної політики в сферах технічного й криптографічного захисту інформації, кіберзахисту, урядового фельд'єгерського зв'язку та протидії агресії в кіберпросторі, інших завдань.

Поміж тим, до ключових завдань цієї служби, віднесено: 1) участь щодо формування та втілення державної політики в сферах електронного документообігу в інформаційно-комунікаційних системах, відповідно в яких здійснюється обробка службової інформації й державна таємниця (в аспекті стосовно захисту інформації органів публічної влади); 2) реалізація державної політики щодо захисту критичної технологічної інформації, кіберзахисту об'єктів критичної інформаційної інфраструктури, здійснення державного контролю в цих сферах; 3) забезпечення контролю стосовно додержання законодавчих вимог в сферах електронної ідентифікації та електронних довірчих послуг; 4) гарантування функціонування системи активної протидії агресії в кіберпросторі; 5) створення і забезпечення діяльності Центру активної протидії

агресії в кіберпросторі; здійснення інших передбачених законодавством завдань, у даній сфері [163].

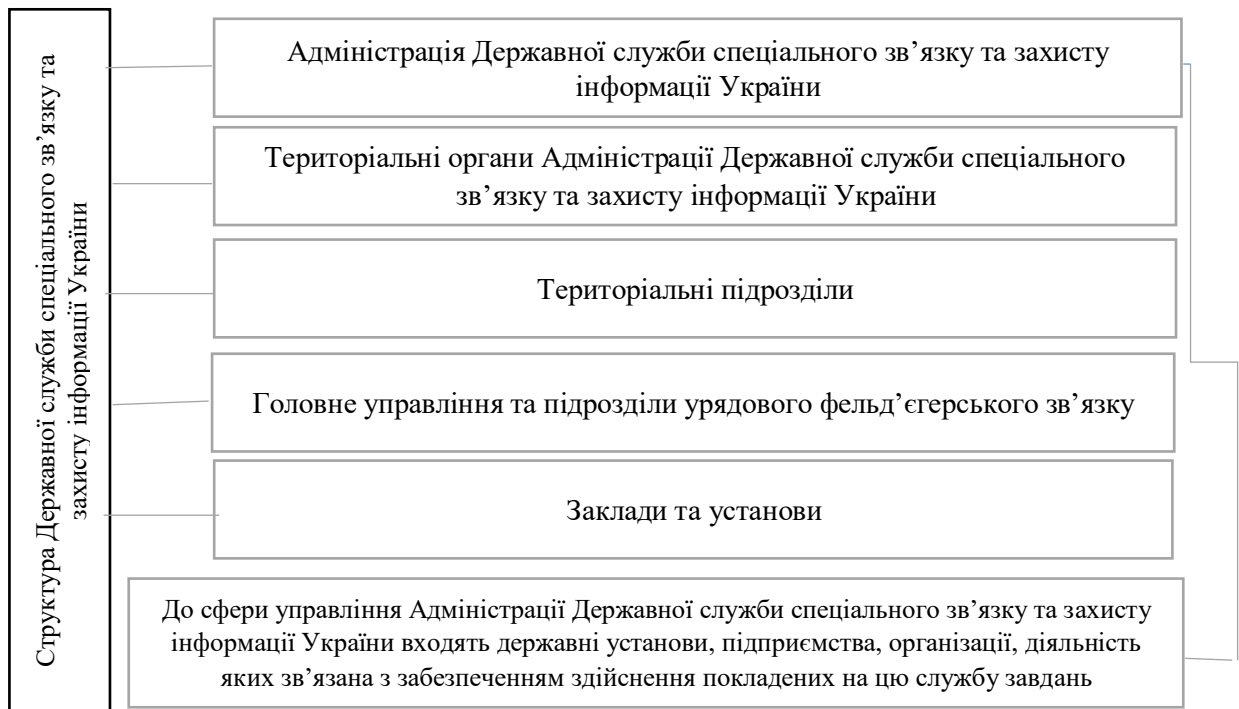

Рис. 2.4. Структура Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України

Джерело: сформовано на основі [224]

На регіональному рівні основний функціонал повноважень в сфері розбудови електронного врядування покладається на обласні державні адміністрації (обласні військові державні адміністрації) й органи місцевого самоврядування. Місцеві державні адміністрації відповідно до Закону України «Про місцеві державні адміністрації» [190] є місцевим органом виконавчої влади та входить до системи органів виконавчої влади. Зокрема на них покладаються повноваження щодо здійснення на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці виконавчої влади, втілення повноважень, що делеговані їм відповідною радою.

Здійснення завдань покладених на державні адміністрації виконується через роботу спеціально уповноважених структурних підрозділів таких органів, із яких окремі мають цілеспрямовану орієнтація із втілення (реалізації) саме процесів, що стосуються розбудови електронного врядування.

Як приклад можна навести Одеську обласну державну адміністрацію. Відповідно до Положення про Департамент цифрового розвитку, інформаційної політики та кіберзахисту Одеської обласної державної адміністрації від 9 серпня 2023 року № 571/А-2023 [174] підпорядковується голові Одеської обласної державної адміністрації та підконтрольне (підзвітне) Мінцифри й Міністерству культури та інформаційної політики України (МКІП) із питань впровадження державної політики в сфері інформаційної діяльності й комунікацій із громадськістю.

Метою діяльності цього Департаменту визначено забезпечення на території Одеської області запровадження державної стратегії, сприяння втіленню регіональної політики щодо сфери цифровізації, цифрового розвитку й інновацій, а також інформаційної діяльності й комунікацій із громадськістю, створення належних умов щодо розвитку громадянського суспільства задля гарантування прав членів територіальних громад на використання мереж телекомунікацій, зв'язку.

До ключових завдань Департаменту віднесено: а) інформатизацію і цифровізацію, електронне врядування та електронну демократію, цифровий розвиток, розвиток цифрових навичок та прав (цифрових) громадян, відкритих даних, а також розбудови регіональних електронних інформаційних ресурсів, інтероперабельності; б) впровадження електронних послуг/сервісів, передусім через реінжиніринг адміністративних і соціальних, а також інших публічних послуг; в) розвиток телекомунікаційних технологій (організація взаємодії ОДА з підприємствами, організаціями, установами стосовно питань розвитку телекомунікаційних технологій); г) технічний захист інформації, кіберзахист; д) гарантування запровадження державної політики на території області в сфері інформації, комунікацій із громадськістю; е) аналіз та прогнозування в області суспільно-політичних процесів.

Іншим прикладом є Івано-Франківська обласна державна адміністрація де до структури входить Управління цифрового розвитку, цифрових трансформацій й цифровізації [231], що має в своєму складі відділи (відділ цифрового розвитку,

цифрових трансформацій й цифрової освіти; відділ розвитку електронних й адміністративних послуг) [225].

Підпорядковане вищезазначене Управління голові облдержадміністрації й підзвітне та підконтрольне Мінцифри України, заступникові голови облдержадміністрації із питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій та цифровізації (CDTO) [147].

Головним завданням управління є гарантування на території Івано-Франківської області втілення державної політики в сфері:

- ✓ цифровізації та цифрового розвитку;
- ✓ цифрової економіки, цифрових технологій/інновацій;
- ✓ електронного врядування й електронної демократії;
- ✓ розвитку цифрових навичок/прав громадян;
- ✓ відкритих даних і розвитку регіональних електронних інформаційних ресурсів, а також інтероперабельності;
- ✓ розвитку телекомунікаційних технологій, зв'язку;
- ✓ кіберзахисту та технічного захисту інформації;
- ✓ впровадження електронних послуг (сервісів);
- ✓ розвитку ІТ-індустрії.

У Рівненській обласній державній адміністрації поміж структурних підрозділів є Департамент цифрової трансформації та суспільних комунікацій [42].

Відповідно до положенням щодо департаменту цифрової трансформації й суспільних комунікацій Рівненської обласної державної адміністрації, що схвалено розпорядженням голови Рівненської ОДА від 7 червня 2024 року № 441 (із змінами), департамент скоординовує діяльність в сфері інформаційної політики, цифровізації, електронного врядування й розбудови електронних інформаційних ресурсів, надання/розвитку адміністративних послуг, комунікацій із громадськістю, а також здійснює методичне управління впровадженням означених напрямів в РДА.

До ключових функцій вищезазначеного департаменту віднесено:

- 1) виконання моніторингу відносно стану цифровізації й інформатизації Рівненської області;
- 2) організація діяльності з підвищення рівня цифровізації області, а також розвитку діджиталізації;
- 3) організація взаємодії з громадянами, підприємствами, установами, організаціями щодо цифрової трансформації області, удосконалення е-урядування та е-демократії;
- 4) здійснення наповнення інформаційного офіційного вебсайту Рівненської облдержадміністрації;
- 5) запровадження ефективних інструментів комунікацій між Рівненською ОДА й інститутами громадянського суспільства;
- 6) організація щодо висвітлення шляхом ЗМІ діяльності місцевих й ЦОВВ;
- 7) гарантування запровадження на території області державної політики в галузі розвитку адміністративних послуг через здійснення:
 - а) інформаційно-методичної діяльності;
 - б) організації комунікації, взаємодії в сфері надання адміністративних послуг;
 - в) розроблення і втілення проєктів, методів і форм діяльності з приводу покращення роботи з надання адміністративних послуг, оперативного й якісного інформування громадян області щодо роботи ЦНАП;
 - г) моніторингу якості надання у області адміністративних послуг [136].

Ще одним прикладом слід навести Управління цифрового розвитку, цифрових трансформацій та технічного захисту інформації Чернівецької ОДА, що входить до складу апарату [232].

Відповідно до Положення про Управління від 20 грудня 2022 року № 1514-р. [178] до основних завдань віднесено: на території області забезпечення реалізацій й формування регіональної політики в сферах електронного врядування і електронної демократії, інформатизації і цифровізації, розвитку відкритих даних та регіональних інформаційних електронних ресурсів, цифровізації адміністративних послуг; розвиток інформаційно-комунікаційних систем (мереж), запровадження в діяльність ОДА сучасних технологій; організація взаємодії ОДА з органами місцевого самоврядування, організаціями, підприємствами з питань запровадження електронних послуг і цифрового розвитку; гарантування здійснення заходів щодо підвищення рівня кіберзахисту

інформаційно-комунікаційних систем ОДА; взаємодія із підрозділами стосовно ведення Державного реєстру виборців Чернівецької області, Центральною виборчою комісією задля достатньої організації робіт щодо ведення зазначеного реєстру.

Як можна засвідчити із зазначених прикладів, що функціонування подібних структурних підрозділів (управління або департамент) державних адміністрацій існують фактично в усіх областях, де їх завдання, повноваження закріплені на рівні відповідних положень ОДА, що дозволяє здійснювати впровадження та розбудову електронного врядування на регіональному (місцевому) рівні.

Потрібно підтвердити значущість впровадження електронного врядування на місцевому рівні, що можна пояснити тим фактом, що місто постає лакмусовим папірцем щодо усіх новацій з приводу розвитку на загальнодержавному рівні електронного врядування, а надання послуг громадянам і суб'єктам господарської діяльності та їх долучення до ухвалення управлінських рішень напряду знаходить своє віддзеркалення саме на місцевому рівні [11].

На рівні регіонів головні повноваження в сфері електронного врядування, цифровізації безпосередньо покладаються на обласні державні адміністрації й органи місцевого самоврядування. Відповідно, місцеві державні адміністрації – місцеві органи виконавчої влади, включено до системи органів виконавчої влади на які покладаються повноваження щодо виконання виконавчої влади на території певної адміністративно-територіальної одиниці та впровадження повноважень, що їм відповідно делеговані.

Проте, з активним впровадженням електронного врядування існує низка проблемних аспектів: 1) обмежений чи відсутній доступ до інформаційних ресурсів громадянам/бізнесу; 2) слабка взаємодія органів державної влади й органів місцевого самоврядування з приводу запровадження електронного врядування; 3) процес впровадження електронного врядування все ще на регіональних рівнях залишається нерівномірним і безсистемним та вимагає державного регулювання; 4) повноцінний перехід на електронний формат щодо

багатьох установ лишається викликом у зв'язку з високий рівень бюрократії органів влади, відсутність між різноманітними системами надання електронних послуг взаємодії; 5) фінансові обмеження з приводу закупівлі програмного забезпечення, утримання кваліфікованих ІТ-фахівців; 6) не досвітній рівень уваги приділяється навчанню працівників органів місцевого самоврядування роботі та підвищенню їхнього кваліфікаційного рівня стосовно питань електронного врядування [129, с.141-142].

Слушною вбачається навести позицію К.Ляпіна [108, с.173-174], який виокремлює особливості розбудови системи електронного врядування органами місцевого самоврядування:

– змога системної розбудови програмних продуктів й електронних сервісів. Проте зазначене не значить відсутність інтегрування уже діючих електронних державних сервісів із місцевими, однак із цим є труднощі. Передусім це стосується проблем технічного спрямування, оскільки програмні продукти завдяки яким надаються електронні сервіси вибудовані у різний часовий проміжок, а прогрес в сфері телекомунікаційних технологій, а також інноваційного розвитку весь час спрямований вперед й на законодавчому рівні та на законодавчо не визначено вимог щодо створення вебресурсів у частині з приводу обміну між ними даними;

– в законодавчому регулюванні процедур щодо надання окремих адміністративних послуг, де чітко визначені зразки подання заяв, присутність особистих підписів за умов подання документів, встановлені зразки стосовно результатів надання цієї послуги та ін.;

– фінансування розбудови цифрової інфраструктури. Навіть створення офіційного веб-сайту міської ради з функціоналом електронних послуг у сфері електронної демократії, таких як електронна петиція, електронне звернення, електронне голосування тощо, коштує чималих коштів;

– доцільність витрати коштів і часу щодо переулаштування адміністративних послуг у електронний формат. Надання у електронному вигляді населенню послуг вбачається пріоритетне завдання не лише органів

місцевого самоврядування, проте й державних органів загалом. І саме через при здійсненні зазначеного завдання органи місцевого самоврядування повсякчас оглядаються на те, що в досліджуваній сфері робить держава, оскільки не вбачається доцільним створювати місцевий програмний продукт, що дублювати буде функцію державного та через який будуть надаватися в електронному вигляді одні й ті ж адміністративні послуги.

Таким чином, нині сформована система суб'єктів формування та реалізації державної політики в сфері електронного врядування. Вбачається необхідність в оптимізації їх взаємодії, а також контроль кількості структурних елементів такої системи й контроль їх функцій задля усунення дублюючих зобов'язань. Також вимагає й удосконалення механізм взаємодії суб'єктів в аспекті розбудови електронного врядування, а атож автоматизації процедур взаємодії.

2.3 Моніторинг впровадження інструментів електронного врядування в Україні в сучасних умовах

Глобалізаційні процеси та стрімкий розвиток інформаційних технологій зумовлюють необхідність постійного впровадження нових інструментів в діяльність органів публічної влади. Цифрові засоби постають генеруючою частиною ефективного впровадження та розбудови електронного врядування в Україні в умовах сучасних обставин. Ключові тенденції скоординовані на надання високоякісних публічних послуг громадянам, покращення процесів ухвалення рішень, сприяють оптимізації та відкритості органів публічної влади.

Інструментами на сучасному етапі розвитку електронного врядування в Україні визначаються будь-які інформаційні технології, що застосовуються задля взаємодії органів публічної влади з громадянами та бізнесом, а також іншими суб'єктами. Зокрема, можна віднести до цих інструментів такі:

✓ електронні послуги $\Rightarrow$ адміністративна чи публічна інша послуга, що надається юридичній/фізичній особі в електронній формі (оформлення свідоцтво

про народження або одержання закордонного паспорту в електронному форматі на веб-порталі «Дія»);

✓ електронні реєстри $\Rightarrow$ автоматизована система обліку інформації відносно осіб, документів або майна, що утворюються та ведуться державою задля втілення своїх функцій (Державний реєстр речових прав на нерухоме майно; Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб підприємців і громадських формувань; Єдиний державний реєстр виборців);

✓ електронні платформи $\Rightarrow$ інформаційні системи, що націлені оптимізувати й узгоджувати електронну взаємодію між органами публічної влади, громадянами й підприємствами (Платформа електронних послуг «Дія»; Єдина державна електронна система закупівель «ProZorro»; Система електронного документообігу органів публічної влади);

✓ інформаційні системи органів влади $\Rightarrow$ сукупність апаратних і програмних засобів, що направлені на збір, оброблення, зберігання інформації, яка є потрібна задля ефективного управління публічними ресурсами й здійснення адміністративних функцій (Система електронного документообігу, що застосовується в роботі органами публічної влади) [253, с.201].

Впродовж останніх років було започатковано досить значну кількість нововведень щодо надання публічних послуг. Важливою ініціативою стало створення мобільного застосунку «Дія». Так, застосунок «Дія», що був введений в лютому 2020 року, акцентує користуватися громадянам електронною ID-карткою, а також іще 13 іншими цифровими документами в досить зручному режимі. В березні 2021 року українським парламентом було прийнято Закон України [159], відповідно до якого паперові й цифрові внутрішні посвідчення особи є однаково дійсними.

Документи, які засвідчують особу, можливо застосовувати як в онлайн-транзакціях, так узвичаєним методом. Громадяни мають можливість заявляти свої електронні документи приватним та державним надавачам послуг, задля того аби засвідчити свої облікові дані (шляхом QR-коду, що можна вивірити), та зокрема передати власні електронні документи (наприклад їх відправити через

застосунок «Дія»), у тому разі коли надавачеві публічних послуг з приводу надання такої послуги необхідна відповідна копія (поданні документів до закладу вищої освіти тощо). Поміж тим, до повномасштабного вторгнення в лютому 2022 року зазначений застосунок пропонував 26 цілковито розроблених електронних комплексних сервісів.

Після повномасштабного вторгнення російської федерації продовжився подальший розвиток застосунку «Дія». Профільне міністерство запустило нові електронні публічні послуги, задля втілення бачення «Держави в смартфоні». Серед прикладів можна навести один з відносно нових сервісів додатку Дія – це повідомлення щодо подій для включення в реєстр пошкодженого майна. На застосунок та портал «Дія» від березня 2022 року прийшло більш як 463 тисячі повідомлень стосовно пошкодженого й зруйнованого майна громадян України через військові дії рф. Із травня 2023 року громадяни теж мають можливість оформити на ремонт будинку (квартири) матеріальну допомогу. Серед інших запроваджених в умовах режиму воєнного стану послуг: звітування щодо стану внутрішньо переміщених осіб (ВПО), звернення для ВПО за соціальними виплатами та купівлю військових облігацій, а також надання інформації з приводу пересування військ рф чи перегляд українського телебачення/радіо, що залишався єдиним засобом для наших громадян у відповідних зонах одержувати новини щодо перебігу подій [43, с.146].

Станом під кінець червня 2024 року кількість зареєстрованих унікальних користувачів в застосунку «Дія» складав більш як 20,5 млн. У Міністерстві цифрової трансформації відзначається, що кожного місяця аудиторія застосунку поповнюється більш як на понад 100 тисяч нових користувачів. Такий позитивний тренд в профільному міністерстві обґрунтовують збільшенням кількості нових запропонованих послуг в «Дії» [84].

У застосунку поміж найбільш популяризованих сервісів відзначено послуги для водіїв. Відповідно, станом на 28 червня 2024 року шерингом авто скористалися 394 тисячі українських громадян; переоформили автомобіль – понад 125 тисяч користувачів, а замінили посвідчення водія – 236 тисячі [84].

Також портал «Дія» містить спеціалізований розділ, який надає послуги задля малого й середнього бізнесу. Так, в «Дії» кількість цілком допрацьованих послуг розширилася в грудні 2020 року з 50 до 72 у 2022 році [43, с. 146].

Стосовно спрощення бізнес-процедур одним з прикладів вважається реструктуризація і цифровізація процедури реєстрації бізнесу. Розпочинаючи із 2019 року підприємці мають можливість оголосити щодо своїх намірів зареєструвати юридичну особу як платника податку на додану вартість (ПДВ) в момент подачі заяви на державну реєстрацію юридичної особи, об'єднуючи в одну дві різні процедури. Поміж тим, користувачі portalу «Дія» мають змогу зареєструвати онлайн товариство із обмеженою відповідальністю на засаді типового статуту. В 2022 році з 19 317 зареєстрованих товариств з обмеженою відповідальністю були зареєстровані на засадах поданих в електронному форматі заявок – 4 220 (21,8%) [43, с.148].

Вагомим попитом користується на порталі «Дія» послуга автоматичної реєстрації фізичної особи-підприємця (ФОП), що станом на 28 червня 2024 року засвідчує понад 589 тисяч реєстрацій, а закриття ФОП – понад 154 тисячі [84].

Аналіз законодавчої бази засвідчив про створений в нашій державі Єдиний державний портал адміністративних послуг. Цей портал створений для супроводження інформаційних систем, через електронний кабінет користувача забезпечення доступу щодо інформації, надання яких відбувається із застосуванням Порталу Дія.

Постанова Уряду щодо «Питання Єдиного державного вебпорталу електронних послуг і Єдиного державного portalу адміністративних послуг» [142] стала своєрідним поштовхом створивши умови щоб залишити в минулому віджилі інтерфейси, недоладні інструменти, переплітання функцій, а також дублювання послуг, що є властиві значній кількості порталів послуг органів публічної влади.

Єдиний вебportal державних послуг «Дія» є: по-перше, змогою одержання публічних послуг, подання петицій, звернень і скарг громадян, а також реалізації електронного листування із органами публічної влади,

здійснення опитувань та ін.; по-друге, користування особистим кабінетом, а також змога доступу стосовно інформації із реєстрів; по-третє, запровадження мобільного додатку «Дія»; по-четверте, створення сучасного реєстру адміністративних послуг.

Цілком повністю усі заходи скеровані на поліпшення доступності й ефективності публічних послуг, зменшення корупційних проявів і підвищення відповідного рівня довіри до системи публічної влади в Україні. До прикладу, в Україні щодо сфери охорони здоров'я розбудовується електронна система обміну медичною інформацією, власне електронні рецепти й електронні медичні картки тощо, електронні документи підмагають вдосконаленню надання медичних послуг і гарантують оперативний доступ відносно інформації для медичних фахівців [237, с.322].

Отже, портал і мобільний застосунок «Дія» постають центром послуг щодо громадян та бізнес-спільноти, надаючи змогу громадянам зберігати, застосовувати й пред'являти онлайн (офлайн) посвідчення особи, а також 13 інших цифрових документів, що є цілком, з юридичної точки зору, дійсними так же само як і паперовий формат документів. Досягнення «Дії», а особливо її стійкість та спроможність надавати пропозиції щодо нових послуг в період військового стану, утворили разючий ефект мультиплікатора стосовно інновацій. Цілком слушним є те, що «Дія» слугує джерелом натхнення, а також дороговказом відносно посадовців з приводу поліпшення, спрощення і модернізації публічних послуг [43, с. 140-141].

Безперечно, надання зрозумілих, якісних електронних адміністративних послуг характеризується значною кількістю переваг: а) скорочення випадків щодо зловживання службовими особами своїм становищем; б) зменшення на подання документів (написання заяв) витрати часу; в) швидкісний доступ з приводу важливої інформації стосовно потрібної адміністративної послуги; г) гарантування умов задля розвитку бізнесу; д) відсутність комунікації із службовою особою, а також знаходження в органах публічної влади; ж) прозорість і оперативність сплати адміністративних послуг [217, с. 197].

Як відзначається у моніторинговому звіті за 2023 рік [43, с. 8], найбільш значущі покращення – щодо надання послуг та цифровізації, обумовлені створенням Міністерства цифрової трансформації України й запуском програми «Держава у смартфоні», а також системи електронної взаємодії «Трембіта» та порталу державних послуг онлайн, мобільного застосунку «Дія». Так, засвідчуючи в 2018 році показники в сфері надання послуг нижче за середні, в 2023 році Українська держава стала провідним лідером поміж держав-кандидатів на вступ до Європейського Союзу.

В цьому аспекті слід фокус уваги зосередити на дослідженнях ООН відносно електронного уряду, що сформульовані в форматі видань оцінки системи цифрового урядування ООН у всіх 193 країнах-членах. Опитування електронного уряду базується на результатах довготермінових досліджень, що тривали понад два десятиліття, й рейтинг держав базується на Індексі розвитку електронного уряду ООН (EGDI), а також поєднанні первинних даних (зібраних та належних Департаменту економіки ООН й соціальних справ) і вторинні дані з інших агентств ООН (табл. 2.2).

Табл. 2.2. Індекс розвитку електронного урядування та електронної участі України (EGDI)

	Рік						
Індекс розвитку електронного урядування	2022	2020	2018	2016	2014	2012	2010
Україна (рейтинг)	46	69	82	62	87	68	54
Індекс електронної участі	2022	2020	2018	2016	2014	2012	2010
Україна (рейтинг)	57	46	75	32	77	83	48

Джерело: сформовано на основі [282]

Сприятливий вплив мало електронне врядування для підвищення рівня ефективності й прозорості роботи уряду, а також позитивно вплинуло на активізацію діалогу із громадянами. Згідно Індексу розвитку електронного врядування Україна посідала в 2022 році 46 місце з 193 країн, натомість в 2020 році – 69 позицію. Щодо Індексу електронної участі, то в 2022 році – це 57 місце із 193 держав-учасниць, тоді як Україна порівнюючи з 2020 роком посідала 46 місце. Отже, Україна посідає місце серед країн із відносно високим ступенем розвитку електронного врядування.

Таким чином, можна відзначити про монументальну трансформацію в Українській державі адміністративних послуг. У дію введено всі основні механізми електронного врядування, а послуги цифровізуються й оптимізуються.

Динаміка застосування системи електронної взаємодії «Трембіта» є вражаюча: кількість цифрових транзакцій збільшилася із 62,7 млн. в 3 кварталі 2021 року до 541,3 млн. в 1 кварталі 2023 року, а кількість користувачів порталу «Дія» досягла понад 1,5 млн. на день [43, с. 9].

Удосконалено було кілька ключових детермінант гарантування безпеки надання послуг. Експериментування у КМУ було ймовірним на законних підставах як до початку війни, так й під час. Органи державної влади спонукаються щодо впровадження інновацій і в випадку успішних звершень – до перетворення їх в законодавчі акти. Хоча система взаємодії («Трембіта») ще не вийшла на цілковиту потужність вона зміцнюється. Частка тих баз даних, що діяльно взаємодіють у електронному форматі, зросла навіть в період режиму воєнного стану (із 60% у останньому кварталі 2021 року до 71% у 1 кварталі 2023 року) з відповідними похибками у зв'язку з військовою агресією сусідньої федерації. Таким самим чином кількість транзакцій у «Трембіті» за такий же період зросла практично у десять разів (із 62,7 млн. до 541,3 млн. операцій) [43, с. 140-141].

До того ж, результати моніторингу запровадження рівнів взаємодії Європейського збірника приписів сумісності в Україні підтверджують відмінні

показники із максимальною оцінкою 4/4 щодо кожного рівня взаємодії [61]. Законодавчий принцип стосовно надання інформації «лише один раз» не тільки зафіксований у національному законодавстві [151], проте й використовується у деяких послугах, коли більше не мусять громадяни приносити документи щодо аргументування інформації, що уже міститься в реєстрах публічного характеру й базах даних. Поміж тим, були оптимізовані онлайн-форми «Дії»: зменшена кількість полів, що мають заповнювати громадяни (підприємці) через виключення цих полів із форм, чи заповнення попереднього їх інформацією [43, с. 153].

Органи публічного управління під час війни виявилися витривалими й гнучкими та змогли оперативно відновити послуги. Доступність послуг на території збережена, а у деяких випадках навіть інтенсивніша, не дивлячись на знищення об'єктів, облаштування у зв'язку з активними військовими діями на окремих територіях. На постійній основі розширюється територіальна мережа Центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП): на початок 2023 року їх функціонал складає 1 127. У період війни були виведені з ладу тридцять центрів через бойові дії, однак там, де це було можливим, як їхня підміна застосовувалися десять мобільних пунктів. На протязі 2022-2023 рр. функції ЦНАП не лише збереглися, проте й навіть розширилися, адже деякі центри здійснювали нові функції (наприклад організація і надання гуманітарної допомоги та ін.). Поєднання ЦНАП і цифрових сервісів надало можливість одержати публічні послуги по всій державі навіть в найскрутніших обставинах [43, с. 141-142].

Як приклад, можна навести функціонування порталу електронних сервісів міста Харкова (<https://e-kharkiv.khmr.gov.ua/>) на якому запропоновано обрати та замовити послуги, які розміщено на рисунку 2.5. Також цей рисунок ілюструє як даний портал електронних сервісів працює на покращення та спрощення життя мешканців міста Харкова, результати цієї діяльності.

Рис. 2.5. Діяльність portalу електронних сервісів міста Харкова

Джерело: сформовано на основі [148]

Варто зауважити й про затверджене КМУ Положення про Державний вебпортал електронних публічних послуг в сфері національної безпеки й оборони «Армія+» від 30 липня 2024 року [44]. У Положенні окреслено мету й завдання, функціональні спроможності, суб'єктів Державного вебпорталу електронних публічних послуг в сфері національної безпеки та оборони «Армія+» (Портал «Армія+»), а також його структурну складову й порядок інформаційної електронної взаємодії, опис інформації, яка застосовується на Порталі «Армія+», інші питання з приводу роботи Порталу «Армія+».

Важливо відмітити, що вищевказаний Портал утворений задля реалізації права військовослужбовців й інших осіб (встановлених Законом України «Про

статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту») стосовно доступ до електронних публічних послуг, а також інших послуг в сфері національної безпеки/оборони, гарантування автоматизації і цифровізації процесів, які зв'язані із здійсненням службових (посадових) зобов'язань в сфері національної безпеки і оборони, відзиву до органів публічної влади, створення, обробки й обміну інформацією (документами) у електронній формі, одержання інформації із електронних інформаційних ресурсів, а також інших інформаційно-комунікаційних систем, що вбачається потрібною задля надання послуг.

Поміж тим, серед вищезазначених позитивних моментів, О.Буханевич [25] відзначає про існування в Україні відповідних проблемних аспектів щодо функціонування електронних адміністративних послуг: недостатність нормативно-правової бази, яка регулює сферу надання електронних послуг; недосконалість чинного законодавства щодо електронного документообігу; неврегульованість питання стосовно електронної ідентифікації; не в достатній мірі визначені правові умови захисту персональних даних в процесі надання електронних адміністративних послуг; відсутність єдиної стратегії відносно впровадження електронних адміністративних послуг.

Таким чином, на сьогодні Україна перебуває на етапі становлення розвитку адміністративних електронних послуг, які вимагають в подальшому удосконалення із врахуванням досвіду окремих зарубіжних країн. Запровадження одержання онлайн адміністративних послуг підвищить рівень довіри громадян до органів публічної влади, а також буде слугувати підвищенню надання якісних послуг. Однак, на даний процес має негативний вплив відсутність цілісної, єдиної стратегії і системи, а також недовершеність нормативно-правової бази відносно запровадження електронних послуг. Оскільки різні органи публічної влади застосовують не одноманітні підходи щодо реалізації даного питання, які зв'язані з такими аспектами як технічні, правові та фінансові. Саме тому, із огляду прагнень України стати повноправним членом ЄС та зважаючи на досвід європейських держав, потрібно створити єдину інтегровану систему надання адміністративних електронних послуг й орган

публічної влади, що буде виконувати контроль щодо забезпечення роботи надання цих послуг [217, с.200].

Постановою Кабінету Міністрів України від 5 липня 2024 року № 795 [199] затверджено Порядок, що встановлює механізм реалізації експериментального проекту щодо запровадження першого етапу Єдиної державної електронної системи дозвільних документів (експериментальний проект), процедуру й вимоги відносно впровадження першого етапу Єдиної державної електронної системи дозвільних документів.

Відповідно дія зазначеного Порядку розповсюджується на суб'єктів господарювання, що засвідчили бажання долучитися до експериментального проекту з приводу подачі документів щодо одержання адміністративних послуг в сфері валютного регулювання/охорони праці/ліцензування, й також нарікань щодо дії органів ліцензування у електронному форматі інструментами Єдиної державної електронної системи дозвільних документів.

Слід відзначити про активне запровадження українським Урядом електронної системи декларування й оподаткування, зокрема електронні податкові декларації, а також інші документи надають змогу підприємствам і громадянам ефективно виконувати перед податковими органами фінансову звітність [229, с.201].

Отже, поліпшення застосування інформаційних комунікаційних технологій в циклі взаємодії публічної влади й суспільства уже досить давно перестало вдовольнятися державними (місцевими) вебсайтами, здійснено масштабну діяльну роботу щодо перетворення платформи «Дія» і всіх зв'язаних із нею проєктів із додаткового онлайн-сервісу з приводу надавання публічних послуг населенню на дієвий засіб взаємодії між державою і громадянами в більшості суспільних сфер. Задля цієї мети були створені нові сервіси, проєкти, послуги, зокрема, щодо ідентифікації осіб, а також надання внутрішньо переміщеним особам різних категорій допомоги [211].

Не можна оминути уваги таку комплексну послугу для молодих батьків як «єМалятко» через портал Дія при народженні дитини. Зокрема, за період дії із

2020 року експериментального етапу, ця цифрова послуга виявилася одним із найкомфортніших інструментів задля молодих батьків. За цей період заявок для одержання цієї послуги подали понад 400 тис. Нині при реєстрації народження дитини 89% батьків обирають даний сервіс, відповідно рівень задоволеності послугою становить 95% [1].

Порядок надання комплексної електронної публічної послуги «єМалятко» затверджений, постановою Уряду 11 серпня 2024 року № 853 [48], визначив механізм із надання послуги «єМалятко» та відповідний перелік відомостей (документів), які є потрібні щодо її надання.

Вказана послуга складається із наступних компонентів послуг: (а) державна реєстрація народження і встановлення походження дитини; (б) декларування місця проживання дитини; (в) при народженні дитини призначення допомоги; (г) унесення відомостей до Реєстру пацієнтів у електронній системі охорони здоров'я про дитину; (д) реєстрація дитини в Державному реєстрі фізичних осіб – платників податків; (ж) унесення інформації щодо дитини до Єдиного державного демографічного реєстру із автоматичним формуванням унікального номера запису у ньому; (з) надання грошової компенсації вартості одноразової натуральної допомоги «пакунок малюка»; (і) видача посвідок батьків багатодітної сім'ї, а також дитини із багатодітної сім'ї; (й) призначення допомоги на дітей, що виховуються в багатодітних сім'ях.

Послуги, які включені до компонентів «єМалятко», надаватись можуть із врахуванням технічних можливостей втілення цих послуг інструментами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг (портал «Дія») й інформаційно-комунікаційних систем органів публічної влади, підприємств, організацій й установ, які можуть бути залучені щодо надання послуги «єМалятко».

Послуга «єМалятко», що у собі консолідує до десяти різноманітних адміністративних послуг для батьків новонародженої дитини, чи послуга «ID-14», що надає у віці 14 років і старше фізичним особам можливість (які заявку подають щодо одержання посвідчення особи), водночас, із застосуванням тієї ж

форми, здійснити в податковій службі реєстрацію й тим самим одержати реєстраційний номер платника податків [43, с. 147].

Вказане є свідченням того, що не зважаючи на виклики зумовлені воєнним станом, владі вдалося гарантувати стійкість системи надання адміністративних послуг із огляду безпекової складової, відкритості й реагування на потреби громадян. До того ж, пристосувавшись до потреб воєнного часу система громадянам надає пропозиції не тільки процедур надання, але і нові різновиди адміністративних послуг [238, с. 307].

Як зауважує А.Хребтова, в надзвичайних обставинах повномасштабного вторгнення російської федерації до України у державі провадилася діяльність відносно цифрової трансформації економіки на засадах запровадження інновацій, оптимізації, а також переведення механізмів державного регулювання бізнесу в електронний формат, об'єднання інноваційної вітчизняної екосистеми у європейську мережу [238, с. 307-308].

Зокрема, тільки на протязі травня 2023 року було зроблено ряд досягнень:

1. В рамках підготовки до саміту держав «Великої сімки» наша держава взяла участь в засіданні міністрів цифровізації – G7 Digital and Tech Ministers' Meeting 2023, де ключовий спектр уваги був зосереджений на принципах управління новими технологіями.

2. Про партнерство України у роботі GovTech-інкубатора ЄС (Govtech4all) і втілення 3-х пілотних проєктів (сума 6 млн. євро на протязі 2023-2025 років) задля створення нових моделей щодо транскордонного надання цифрових публічних послуг.

3. За програмою Seeds of Bravery Європейська інноваційна рада надасть 20 млн. євро задля розвитку в Україні інновацій. Для вітчизняних стартапів й інноваційних компаній грантовий фонд складає 12 млн. євро.

4. В рамках відбору учасників до глобальної програми Start Path Ukraine 5 національних фінтех-стартапів долучилися до програми Mastercard Start Path Ukraine та посвідчили інструменти щодо активізації фінтех-сектору, а також масштабування на українську економіку позитивного впливу.

5. Із врахуванням нової Європейської програми навчання дорослих на 2021-2030 роки Міністерство цифрової трансформації (за підтримки гранту в розмірі 2 млн. дол. США) та команди стипендіатів Google.org. запустило українську освітню платформу стосовно актуальних навичок, знань Diia.Education, що пропонує п'ятдесят освітніх нових серій із різних професій [244].

Слід зазначити й про такі нововведення як діяльність аналітичних порталів. Так, у жовтні 2023 року в Полтавській ОВА презентували геоінформаційну систему «Аналітичний портал Полтавщини», що була розроблена за підтримки Проєкту USAID «ГОВЕРЛА». Дана система надасть можливість згромаджувати й класифікувати внесення інформації усіх тенденцій життєдіяльності Полтавської області, а також інфраструктурну й соціальну мережу надання адміністративних послуг й інвестиційні об'єкти. Відповідно, тільки прозорість і підзвітність можуть впроваджувати зміни на краще [27].

Аналітичний портал Полтавщини (<https://gis.coliro.com/>) – інтелектуальна система аналізу даних і підтримки ухвалення управлінських рішень для бізнесу, науково-експертного середовища, донорів, а також громадськості. На цій платформі розміщена інформація щодо об'єктів природно-заповідного фонду, інвестиційну привабливість регіону, іригаційну інфраструктуру та спортивні заклади, а також сільське господарство. Портал на постійній основі доповнюється новими інформаційними дашбордами та оновлюється [7].

Аналітичний портал Львівщини (<https://apl.loda.gov.ua/portal/apps/sites/#/site>) містить інформацію з приводу інвестиційну привабливість регіону, стратегічне планування територіальних громад, а також можливості стосовно забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб та в розрізі старостинських округів систему надання адміністративних послуг [6].

Із липня 2024 року на Аналітичному порталі Львівщини доступний стан впровадження державної програми «Відновлення». На дашборді «Відновлення» можливо оперативно й в зручний спосіб просвітитися щодо інформації в розрізі

територіальних громад з приводу: а) кількості поданих заявок відносно одержання за пошкоджене або знищене житло компенсації; б) стану оброблення таких цих заявок певними комісіями, які сотворені при органах місцевого самоврядування (погоджено ~~У~~відхилено~~У~~на розгляді); в) розмірів схваленої і виплаченої компенсації. Дашборд дозволяє слідкувати не тільки за кількісними показниками, але й на основі них аналізувати ефективність роботи громад в частині розгляду заяв їх мешканців [5; 255].

8 лютого 2024 року виконувач обов'язків директора Місії USAID в Україні Т.Делл спільно із Київським міським головою В.Кличком презентували Аналітичний портал міста Києва [230]. Дана платформа на засадах геоінформаційної системи надає можливість ухвалювати рішення на засадах даних стосовно готовності до надзвичайних обставин, міського розвитку, а також благополуччя громадян; підвищує доступність і зручність геопросторової інформації задля планування територіального розвитку, оцінювання природних ресурсів, міського аналізу, а також екологічного моніторингу тощо. Зазначене надає можливості здійснювати в реальному часі оцінку, сприяючи тим самим оперативному розв'язанню питань розвитку громади.

Таким чином, аналітичний портал вважається трансформаційним інструментом будучи успішно вже реалізованим в Полтаві, Львові, Рівному. Цей портал міста Києва буде сприяти процесам ухвалення рішень і сталому розвитку столиці.

На Тернопільщині заплановано створення інструменту щодо впровадження проєктів стимулювання інвестиційної привабливості регіону, а також заохочення результативної взаємодії держави та громадського сектору, стратегування розвитку Тернопільської області – це інформаційно-аналітичну систему моніторингу статистичних показників територіальних громад [221].

Інформаційно-аналітичної системи сприятиме відстеженню актуальних даних у реальному часі, яка надасть можливість оперативніше реагувати на виклики й проблеми. Зібрані показники будуть допоміжним в оцінці того, які тренди розвитку вимагають пріоритетного фінансування й уваги. До прикладу,

негативні демографічні напрямки можуть стати сигналом стосовно потреби соціальної інфраструктури в інвестиції, освіту чи створення нових робочих місць.

Слід відзначити про Платформу «ЕкоСистема», яка була запущена у 2021 році та від тоді вважається єдиною онлайн-системою із інформацією стосовно стану довкілля для громадськості, а також цифровими послугами для бізнесу. Формування її триває й надалі, куди додають активно нові послуги, реєстри.

Постановою Кабінету Міністрів України від 5 грудня 2023 року № 1279 [181] було затверджено Порядок створення й адміністрування інформаційної системи управління відходами, що окреслює процедуру утворення, функціонування і забезпечення адміністрування даної системи, що ведеться в форматі електронної бази даних із ціллю гарантування надання електронних публічних послуг, відповідного обліку, звітності, а також аналізу інформації в сфері управління відходами, ведення і розташування реєстрів, гарантування інформаційної взаємодії між суб'єктами цієї сфери. Адміністратором і держателем інформаційної системи є Міністерство захисту довкілля і природних ресурсів України (Міндовкілля), а доступ до цієї системи відбувається через Єдину екологічну платформу «ЕкоСистема».

Б У Л О ↓

(за даними Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України щороку)

- 7,5 млн сторінок паперу → витрачали для подання звітів/запитів/звернень;
- 4300 год → очікували на відповідь чиновника стосовно однієї такої послуги;
- 3 млрд гривень податків → недоотримує бюджет держави через непрозорі процеси видачі дозвільних документів

С Т А Л О ↓

- зручні онлайн-послуги для бізнесу;
- відкриті дані про стан довкілля;
- заощадження часу, грошей і паперу;
- зменшення рівня корупції;
- прозоре формування екоподатку;
- інструменти управління природними ресурсами

автоматизований процес надання
послуг

Рис. 2.6. Зміни в сфері надання послуг екології через цифрову платформу «ЕкоСистема»

Джерело: сформовано на основі [64]

Громадські організації, журналісти та всі заінтересовані щодо питань екології громадяни мають можливість відстежувати на публічній частині платформи стан навколишнього середовища.

На даний час через платформу можна одержати 21 адміністративну послугу, а також є можливість скористатися 30 реєстрами. Відповідно, у розробленні перебуває 11 адміністративних послуг і 17 реєстрів. Зокрема, доступні наступні електронні сервіси «ЕкоСистеми»: 1) е-Повітря; 2) е-Довкілля; 3) е-Вода; 4) е-Ліс; 5) е-Надра; 6) е-Екоконтроль; 7) е-Пестициди; 8) е-Відходи; 9) е-СЕО; 10) е-ОВД; 11) е-ПЗФ [28].

Варто зауважити й стосовно затвердженого 5 березня 2024 року КМУ Порядку реалізації експериментального проекту щодо створення Єдиного державного реєстру адміністративно-територіальних одиниць і територій територіальних громад, Єдиного державного реєстру адрес, Реєстру будівель й споруд в складі Єдиної державної електронної системи в сфері будівництва [52]. Даним Порядком встановлено механізм впровадження експериментального проекту стосовно створення Реєстру адміністративно-територіального устрою та Єдиного державного реєстру адрес, а також Реєстру будівель і споруд в арсеналі Єдиної державної електронної системи в сфері будівництва.

Зокрема, органи місцевого самоврядування розпочали заповнювати Єдиний державний реєстр адрес, який буде цілісною базою даних адрес, відповідно де кожен населений пункт/вулиця/будинок будуть мати унікальний ідентифікатор.

Уже верифікували найбільшу кількість адрес в Сумах – 94% і місті Ніжині Чернігівської області – це 90%. Поміж територіальних громад в найбільшій мірі результативною є Локачинська громада у Волинській області, де вже верифіковано 95% адрес [67].

На протязі 2024-2025 років територіальні громади повинні провести інвентаризацію нерухомості й земельних ділянок в рамках меж за запровадження Національної стратегії доходів до 2030 року. Зокрема, в реєстрі якісні дані допоможуть оминати помилок або неточностей в відповідних базах даних та гарантують прозорість щодо нарахування податків.

У наукових дослідженнях О.Лялюк і К.Степанюк [107, с. 83-85] виділяють класифікацію проблем, що з'являються в аспекті втілення механізмів електронного врядування у діяльність органів місцевого самоврядування, зокрема:

1) правові, до яких ключовою проблемою віднесено недосконале законодавство

- у нормах Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» не зафіксовано таку дефініцію як «електронне врядування» чи повноваження органів місцевого самоврядування у означеній сфері;

- ряд органів місцевого самоврядування нині не створили свої власні сайти включаючи відсутність схожого законодавчого повноваження;

- на тепер відсутня чинна Стратегія розвитку електронного урядування задля органів місцевого самоврядування, а також план заходів із її впровадження;

2) інформаційні. Поміж ключових завдань органів місцевого самоврядування встановлено інформування щодо своєї роботи, налагодження комунікаційної складової із громадянами. Саме через це об'єднуючим ланцюгом між службовцем та громадянином, засадою електронного врядування, повинен виступати веб-сайт органу місцевого самоврядування. Нині значний масив цих органів належним чином не інформують громадян через власні сайти;

3) організаційні, до яких віднесено проблемні аспекти організації діяльності органу місцевого самоврядування у сфері електронного врядування. Електронні послуги, що надають зазначені органи на місцях онлайн, є в переважній більшості послуги, які гарантують змогу завантаження, заповнення і друку бланків заяв та інших документів, які потрібні щодо одержання адміністративних послуг і послуги із застосування різноманітних електронних

сервісів, які роблять одержання адміністративних послуг у більшій мірі комфортними (зручними) задля громадян. Отже, переважно електронні послуги від органів місцевого самоврядування вважаються швидше змогою записатись в електронну чергу або ж підвантажити приклад відповідного документу, проте не цілісне одержання послуги онлайн; нині електронне врядування не є організоване так, щоби перевести відносини максимально в онлайн сферу;

4) кадрові проблемні питання стосуються нестачі в органах місцевого самоврядування професійних кадрів, що теж сповільнює процес розвитку механізмів електронного врядування. Задля якісного надавання послуг онлайн необхідно мати розвинуту мережу онлайн складників (онлайн довідки (петиції), форми зворотного зв'язку та ін.), що потребує їх належне обслуговування. Це стосується працівників, що спроможні працювати з означеним інструментарієм, а також здійснювати поточний контроль роботи інформаційних систем. Так, в місцевостях (сільських або селищних радах), де працює незначна кількість людей, може просто бути відсутня кількість працівників, що якісно зможуть такі онлайн ресурси обслуговувати;

5) ґносеологічні. Як й у деяких європейських країнах, в Україні, присутній політичний нігілізм, що має свій прояв на й на місцевому рівні. Частка жителів територіальної громади жодним чином не бажає взаємодіяти з місцевою владою, на що вплинуло багато детермінант (корупція, фальсифікаційні аспекти в період виборів, посттоталітарне минуле та ін.). У частини громадськості не виникає бажання щодо подання звернення, підписання петиції, участі в громадських обговореннях не через те, що вимагає прямої участі та не зручно, а через незацікавленість громадян. Саме тому запровадження у систему місцевого самоврядування інноваційних електронних технологій не розв'яже в повному обсязі означену ситуацію брати участь онлайн у житті громади. Вбачається необхідним відповідна зміна світогляду, а також розуміння жителями територіальної громади своєї власної відповідальності з приводу становища речей на відповідній території.

З огляду на певні переваги впровадження електронного врядування, присутні проблеми, що сповільнюють процеси цифрової трансформації: обмежені фінансові ресурси, передусім на регіональному рівні, що зумовлює до ускладнення безперебійної роботи електронних систем; технічні проблеми теж з'являються у зв'язку з застосуванням неліцензованого програмного забезпечення, що не може забезпечити гідний рівень захисту особистих даних, а також кібербезпеки; консерватизм деяких публічних службовців та ускладнення зв'язані з труднощами досягнення нових технологій теж можуть бути перепорою (у громадян присутній низький рівень довіри до державних служб і процесів політичного характеру, недостатній рівень обізнаності щодо плюсів електронного врядування і прагнення брати в державних справах участь) [96, с.295].

На наш погляд доцільно навести позицію С.Яковлєва [253, с.204] про те, що на внутрішньому рівні, з однієї сторони, існують проблеми стосовно технологічного рівня і телекомунікаційною інфраструктурою, а також недостатньою законодавчою базою та низьким рівнем кадрової експертизи, які в значній мірі сприяють ускладненню ефективного запровадження інструментів електронного врядування; із іншої, на зовнішньому рівні – соціокультурний аспект, долучаючи прагнення громадськості й довіру до технологій, має безпосередній впливає на розвиток електронних інструментів. На думку дослідника, позитивне ставлення наших громадян до електронних публічних послуг, що засвідчене користуванням платформи «Дія», показує в цьому напрямку успішний шлях. На зовнішні детермінанти теж включають політичні події і міжнародна підтримка, які відзначають цифровізацію як основний елемент стійкості й спроможності Української держави.

Електронне врядування в Україні вважається стратегічно важливим компонентом в інтеграційному вимірі до глобальних інформаційних систем, а здійснений моніторинг впровадження інструментів електронного врядування в Україні задля подальшої розбудови підтверджує значний прорив в досліджуваній сфері незважаючи на надзвичайні обставини.

Висновки до розділу 2

1. Аналіз сучасного стану і розвиток нормативно-правової бази у сфері електронного врядування в Україні свідчить про характерні її особливості: законодавство, що регулює сферу електронного врядування, має комплексний галузевий характер, адже до складу норм в даній сфері відносяться норми конституційного (створюють фундамент впровадження електронного врядування), адміністративного (використання цифрових технологій в публічному управлінні в сфері надання електронних публічних послуг) та інформаційного права (здійснення інформаційних процесів); законодавство поєднує правові норми різної юридичної сили, що знайшли свій зовнішній вияв в актах інформаційного та адміністративного законодавства, ілюструючи взаємовплив і взаємодію; велика кількість нормативно-правових актів (більше трьохсот нормативно-правових актів), що регулює функціональну складову у зазначеній сфері.

До форм правового регулювання віднесено та охарактеризовано Конституцію України, норми якої закріплюють права на інформацію, принципи функціонування органів публічної влади, завдяки чому становлять фундамент запровадження електронного врядування; закони України, які мають поділ на: 1) правові акти загального спрямування щодо забезпечення державної інформаційної політики (інформаційного суспільства, інформатизації) в сфері електронного врядування; 2) правові акти спеціального спрямування, що мають адміністративне забарвлення та безпосередньо стосуються питань електронної форми організації публічного управління; втілення інформаційно-комунікаційних технологій в стадії адміністративного процесу; 3) підзаконні нормативно-правові акти (укази Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, нормативні акти інших органів публічного управління).

З'ясовано, підзаконне нормативно-правове регулювання досліджуваної сфери сконцентровано на: визначенні механізмів та термінів формування

системи електронного врядування в Україні; забезпеченні захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах; порядках оприлюднення публічної інформації у форматі відкритих даних (Єдиний державний вебпорталу відкритих даних); створенні та функціонуванні державних інформаційних електронних ресурсів, переліку та впровадження електронної взаємодії цих ресурсів; особливостях надання публічних електронних послуг, їх переліках, що надаються в автоматичному режимі (Єдиний державний вебпортал електронних послуг (Портал Дія); Реєстр адміністративних послуг) тощо.

Виявлено низку недоліків в нормативно-правових актах щодо функціонування і застосування державних електронних інформаційних ресурсів: термінологічні суперечності різних нормативно-правових актів; відсутність систематизації (класифікації) зазначених ресурсів, що затверджена на рівні правового акту; відсутність загальних основ (принципів) організації, застосування, функціонування та зберігання державних електронних інформаційних ресурсів.

Обґрунтовано, особливе місце в нормативно-правовому забезпеченні електронного врядування наданню електронних публічних послуг (запровадження порталів, інтернет-сервісів), що регулюється значною кількістю нормативно-правових актів, та виявлено проблеми відсутності цілісного механізму нормативно-правового забезпечення впровадження електронних публічних послуг, недосконалий практичний аспект правозастосування, правовий нігілізм громадян та бізнесу, посадових осіб органів публічної влади.

Встановлено, що питання нормативно-правового забезпечення розвитку електронного врядування в Україні головним чином належить до питань електронної форми організації публічного управління технічного аспекту, не визначено нові складники механізму його адміністративно-правового регулювання. Електронне врядування характеризує цифрову трансформацію тих вимог, що задекларовано нормативно-правовими актами, які є основою адміністративно-правового регулювання таких відносин.

Виявлено, що існуюче нормативно-правове забезпечення електронного врядування актуалізує необхідність прийняття кодифіковано акту у цій сфері; усунення дублюючих повноважень між органами публічної влади в даній сфері; необхідність щодо правового регулювання захисту інформації у період взаємодії органів публічної влади; ієрархічної впорядкованості нормативно-правових актів; забезпечення роботи органів публічної влади на відповідність не тільки запитам прозорості та відкритості, але й безпеки.

2. Поняття «суб'єкти забезпечення» спрямовано на систему органів публічної влади, які наділені спектром відповідних повноважень, що стосуються розбудови електронного врядування. Встановлено, що адміністративно-правовий статус є різновидом правового статусу, скерований на деталізацію компетенції та повноважень суб'єктів права в адміністративних правовідносинах. Запропоновано адміністративно-правовий статус суб'єктів забезпечення розбудови електронного врядування визначити як комплекс зафіксованих нормами законодавства прав та зобов'язань, які відповідають завданням та функціям, а також повноважень й своєрідній організації діяльності органів публічної влади (органів державної влади та органів місцевого самоврядуванням, інших суб'єктів публічних відносин), шляхом яких забезпечується подальший розвиток та розбудова сфери електронного врядування.

Систематизація суб'єктів забезпечення розбудови електронного врядування включає: суб'єкти загальної компетенції, які розробляють і визначають державну політику в сфері електронного врядування (Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, місцеві органи виконавчої влади); суб'єкти спеціальної компетенції, які впроваджують та забезпечують розбудову електронного врядування (Міністерство цифрової трансформації України, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України). Виявлено переважне значення суб'єктів загальної компетенції у здійсненні контрольно-наглядової функції та визначенні засад внутрішньої та зовнішньої політики даної сфери, а спеціальної компетенції – у

організаційно-розпорядчій та інших функціях, що дозволяють забезпечити реалізацію політики в даній сфері. Адміністративно-правовий статус суб'єктів забезпечення електронного врядування розглянуто за наступними критеріями: функції, завдання, повноваження, особливості функціонування.

Верховній Раді України, як суб'єкту забезпечення розбудови електронного врядування, важливе місце відводиться законодавчій функції, що спрямована на оперативне ухвалення законів та врегулювання відносин в даній сфері. Визначено, що Верховна Рада України справляє безпосередньо вплив через комітети і народних депутатів в процесі законопроектної роботи, підготовки, огляду питань, віднесених до відання парламенту, здійснення контрольних функцій стосовно цифрової трансформації врядування, створення ефективного діалогового майданчика для якісного законотворення.

Президент України як глава держави та гарант Конституції України найбільшим обсягом повноважень наділений в сфері виконавчої влади, видає укази та розпорядження з питань, що стосуються сфери електронного врядування. Повноваження Президента України щодо права вето прийнятих законодавчих актів парламентом та урядом виступає своєрідною гарантією їх конституційності та забезпеченням контрольної функції.

Кабінет Міністрів України, як вищий орган в системі суб'єктів забезпечення розбудови електронного врядування, забезпечує впровадження державної політики в сфері електронного врядування, здійснює нормотворчу діяльність підзаконного рівня в цій галузі на основі законодавчих актів Верховної Ради України та Президента України, контроль за виконанням нормативно-правових актів, спрямовує діяльність на забезпечення потреб громадян, здійснює контролюючу функцію щодо діяльності міністерств та інших відомств в сфері електронного врядування. Поінформованість громадськості щодо своєї діяльності Уряд здійснює через медіа.

Особлива увага сфокусована на адміністративно-правовому статусі Міністерства цифрової трансформації України, як головного органу в системі центральних органів виконавчої влади, що гарантує формування і впровадження

державної політики в сферах електронного врядування та електронної демократії, розвитку інформаційного суспільства та цифровізації, надання електронних публічних послуг, впровадження електронного документообігу тощо. Повноваження профільного міністерства найбільш спрямовані на впровадження загальнодержавних та адміністративних аспектів, що гранично визначені та деталізовані. Спільно з різними галузевими міністерствами та іншими органами влади міністерство обумовлює оптимізацію запровадження електронного врядування, має безпосередній вплив на покращення надання публічних послуг в електронному форматі. Встановлено, ефективність та якість виконання функцій міністерством наряду пов'язане з чітко встановленим законодавчим визначенням цілей, завдань і повноважень як головного компонента адміністративно-правового статусу органу влади.

Акцентовано увагу на особливому статусі Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, що зумовлено її компетенцією формування та впровадження державної політики у сферах електронного документообігу в інформаційно-комунікаційних системах, гарантування функціонування системи активної протидії агресії в кіберпросторі та ін.

На місцевому рівні адміністративно-правовими суб'єктами є структурні підрозділи (управління або департаменти) державних адміністрацій, де їх завдання, повноваження закріплені на рівні відповідних положень ОДА, що дозволяє здійснювати впровадження та розбудову електронного врядування на регіональному (місцевому) рівні. Управлінські підрозділи характеризуються слабкою взаємодією між органами державної влади та місцевого самоврядування, дублюванням повноважень та функцій, що мінімізує ступінь відповідальності та знижує ефективність публічного управління та контролю. Актуальною лишається проблематика належного кадрового та матеріального забезпечення, а також фінансування.

Зроблено висновок, що коло суб'єктів адміністративно-правового забезпечення електронного врядування представляє собою єдину та взаємопов'язану систему, місце та роль кожного з яких визначається характером

компетенції, обумовлений його адміністративно-правовим статусом. Достатньо складна та багатoeлементна структура системи суб'єктів адміністративно-правового забезпечення електронного врядування визначає значущість ефективної координації їх діяльності, що підвищує необхідність удосконалення міжгалузевого управління в цій сфері, загальна координуюча роль в якому має виконуватися Міністерством цифрової трансформації як органу, який має найбільш широкі надвідомчі повноваження.

3. Установлено, що до інструментів впровадження електронного врядування віднесено електронні публічні послуги, електронні реєстри, електронні платформи та інформаційні системи органів публічної влади. З'ясовано, органи публічної влади під час війни засвідчили свою гнучкість, стійкість та витривалість, змогли оперативно відновити доступність послуг, а подекуди підвищити інтенсивність реагування на потреби громадян зважаючи на безпекову складову. Вимоги воєнного стану зумовили утворення нових проєктів, сервісів, процедур, надання нових різновидів електронних послуг (ідентифікація особи, надання допомоги внутрішньо переміщеним особам різних категорій тощо).

Обумовлені найбільш значущі покращення з надання послуг та цифровізації створенням Міністерства цифрової трансформації України й запуском програми «Держава у смартфоні», системи електронної взаємодії «Трембіта», порталу державних послуг онлайн та мобільного застосунку «Дія». Акцентовано, портал та мобільний застосунок «Дія» постають центром послуг громадян та бізнесу.

Виявлено негативні тенденції через відсутність цілісної єдиної стратегії, недосконалість нормативно-правового забезпечення впровадження електронних публічних послуг, що обумовлено різними підходами публічної влади до реалізації цього питання (технічні, фінансові, правові); не достатньо визначені правові умови захисту персональних даних при одержанні послуг.

Акцентовано на започаткуванні аналітичних порталів як інтелектуальних системах аналізу даних та підтримки прийняття управлінських рішень в містах,

що спрямовані на сталий розвиток, міський аналіз, оцінювання природних ресурсів, стратегічний розвиток територіальних громад, інвестиційна привабливість регіону, доступний стан впровадження державної програми «Відновлення тощо. Система забезпечує нагромадження і групування внесеної інформації всіх суспільних сфер, надаючи оцінку в реальному часі, сприяючи оперативному вирішенню питань розвитку громад. Портал постійно оновлюється, доповнюється додатковими інформаційними дашбордами.

Закцентовано увагу на Індексі розвитку електронного врядування та електронної участі України (EGDI) та виявлено високий ступінь розвитку електронного врядування в Україні.

Виокремлено та проаналізовано динаміку використання системи електронної взаємодії «Трембіта»; державний вебпортал електронних публічних послуг у сфері національної безпеки й оборони «Армія+»; надання комплексної електронної публічної послуги «єМалятко»; єдиної онлайн-системи з інформацією щодо стану довкілля для громадськості та цифровими послугами для бізнесу (платформа «ЕкоСистема»); запровадження першого етапу Єдиної державної електронної системи дозвільних документів (експериментальний проєкт), процедурний аспект та вимоги відносно його запровадження; започаткування інформаційно-аналітичної системи моніторингу статистичних показників територіальних громад Тернопільської області; впровадження експериментального проєкту створення Реєстру адміністративно-територіального устрою, Єдиного державного реєстру адрес та Реєстру будівель й споруд (у комплексі Єдиної державної електронної системи в сфері будівництва) тощо.

Розділ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗБУДОВИ ЕЛЕКТРОННОГО ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

3.1 Стратегічні вектори розбудови електронного врядування в Україні

На сьогодні в Україні сфера електронного врядування потребує певної теоретичної основи, акумуляції та апробації усіх наукових розробок, моніторингових даних, які були накопичені досвідом фахівців із початку розвитку електронного врядування, а також введення єдиного термінологічного апарату в цій сфері.

Актуальність вдосконалення адміністративно-правового забезпечення розбудови електронного врядування обумовлюється тим, що його ефективне використання у рамках адміністративного права дасть змогу розв'язати важливу щодо сучасної системи публічного управління проблему – розвантажити її від надмірного обсягу навантаження, що перебуває у їх діяльності, зекономити ресурси, поліпшити відкритість.

На тепер наша держава характеризується досить складним періодом формування, оскільки нинішні обставини зумовили потребу по-новому подивитися на значний масив проблем публічно-правового розвитку, що активно проявилися чи ж набули відносно нових форм виявлення. Переконливим чинником втілення сучасної концепції розбудови Української держави з режимом конституційної законності вважається те, що напряду її успіх є залежним від того, наскільки захищеним та забезпеченим буде ключовий конституційний принцип верховенства права.

Серед ключових викликів, що нині є, варто виділити: якість та безпека, відкриті дані, участь та довіра, публічність, впровадження публічних консультацій, інституційний розвиток, освіта, регіональна (галузева) цифрова трансформація. Передумовами та детермінантами, що формують визначені

загрози вважаються: 1) недосконалість нормативно-правової бази в сфері кібербезпеки та її застарілість в сфері захисту інформації, повільний процес імплементації норм (положень) європейського права в національне законодавство, а також недостатній рівень урегульованості цифрової складової розслідування злочинів та низький рівень правової відповідальності щодо порушення вимог законодавства в даній сфері; 2) відсутність в значної частини міністерств, установ, відомств відповідних структурних підрозділів, а також необхідного кадрового забезпечення, належного за кіберзахистом контролю [9, с.13].

Розвиток інформаційних технологій, із однієї сторони, призводить до появи більш доступних, прогресивних та ефективних рішень в національній соціально-економічній сфері, а з іншої – зумовлює появу відносно нових ризиків і проблемних аспектів щодо національної безпеки країни, що обумовлені формуванням глобального інформаційного середовища, а також намаганнями держав світу встановити вектор розвитку даного середовища [222, с.471].

В цьому аспекті варто зазначити стосовно Указу Президента України Про Стратегію національної безпеки України [200], що поміж ключових напрямів зовнішньо й внутрішньополітичної діяльності країни щодо гарантування її національних інтересів та безпеки визначено наступні:

✓ Україна буде розвивати інклюзивний політичний діалог через створення: 1) системи стратегічних комунікацій; 2) публічного обговорення важливих й актуальних проблемних питань суспільного розвитку, а також підвищення рівня медіакультури суспільства; 3) розвиток конкуренції в сфері надання населенню інформаційних послуг;

✓ Україна здійснить цифрову трансформацію, гарантує надання адміністративних послуг шляхом безпечного «єдиного вікна» із застосуванням сучасних інформаційних технологій, а також буде ширити цифрову грамотність;

✓ достатній рівень адміністративно-правового забезпечення публічних інформаційних сервісів має функціонально гарантувати ефективність практичного запровадження реалізації прав кожного громадянина,

першочергово отримання публічних послуг, а також доступ до відомостей публічного спрямування, інших адміністративних актів;

✓ на сьогодні актуальним і важливим для розвитку Української держави постає розв'язання проблеми щодо визначення особливостей адміністративно-правового забезпечення запитів національної безпеки інформаційних публічних сервісів, а також обґрунтоване підвищення ефективності означеного механізму;

✓ на національному рівні стратегічною ціллю, яка досить наполегливо втілюється в нашій державі, є створення такої системи, яка санкціонує забезпечення безпеки інформаційних публічних сервісів й поміж тим рівночасно гарантує відкритість, прозорість, підзвітність перед українським народом, що тим самим слугує гарантуванню прав, свобод кожного громадянина;

✓ поміж ключових завдань розвитку системи кібербезпеки віднесено забезпечення кіберстійкості й кібербезпеки української інформаційної інфраструктури, передусім за умов цифрової трансформації.

Створення результативних заходів стосовно захисту інформації в аспекті національної безпеки віддзеркалює головний елемент управління державою у період інформаційних технологій. Гарантування конфіденційності, цілісності й досяжності державної інформації постає стратегічно значущим завданням з приводу збереження національної безпеки [123, с.32].

Безпека електронних послуг відіграє кардинальну значимість відносно успіху електронного врядування. Як наголошує Г.Решетова, важливим є забезпечити, щоби електронні послуги були безпечними, доступними, надійними задля громадян і бізнесу. На думку авторки, зазначеного можливо досягнути через запровадження надійних заходів безпеки, зокрема таких як автентифікація, шифрування і контроль доступу; вагомо забезпечити стійкість електронних послуг стосовно кіберзагроз, зокрема як шкідливе програмне забезпечення, хакерство й фішинг [207, с.1155].

У Стратегії інформаційної безпеки [202] встановлено актуальні виклики й загрози національній безпеці Української держави в інформаційній сфері,

стратегічні цілі, завдання, що направлені на протидію цим загрозам, а також захист персональних даних і захист прав осіб на інформацію.

Метою цієї Стратегії вбачається інтенсифікація спроможностей стосовно гарантування інформаційної безпеки країни, її інформаційного простору, підтримки інформаційними інструментами й заходами соціальної/політичної стабільності, захисту державного суверенітету й територіальної цілісності Української держави, гарантування прав, свобод кожного громадянина.

Поруч з цим, введення на території України режиму воєнного стану зумовило до внесення ряду нормативно-правових змін, що зачіпають безпосередньо регулювання суспільних відносин у цій сфері. Не дивлячись на намагання урегулювати один із ефективних видів зброї таких як інформація, проте ця сфера суспільних відносин вимагає цілісного законодавчого регулювання.

Слушною є позиція Н.Цибульник, що за обставин ведення гібридної війни визначальним є не тільки стежити за джерелами й змістом інформації, що до громадян доводиться, однак і слідкувати за її вивільненням, із ціллю недопущення трактування тих або інших подій двояко. Автор наголошує, що розв'язання такої комплексної проблеми як інформаційна безпека надасть змогу, першочергово, захистити суспільні та державні інтереси, а по-друге, забезпечити права громадян щодо користування інформацією об'єктивного, всебічного й якісного спрямування [242, с.428].

В рамках втілення запропонованих кроків доцільним вбачається:

- а) забезпечити гідні умови стосовно розвитку технічної освіти;
- б) втілити ефективні грантові програми, в межах яких було б можливо підтримувати науково-технічну інноваційну діяльність вітчизняних розробників, здобувачів закладів вищої освіти, а також науково-педагогічних працівників;
- в) розробити індивідуальний підзаконний нормативно-правовий акт, що на засадах діючого законодавства окреслить чіткі гарантії з приводу захисту інвестиційної діяльності в сфері високих технологій та гарантії повернення інвестицій в випадку потреби;
- г) до стратегії гарантування інформаційної безпеки як

складової національної безпеки долучити окремі заходи щодо гарантування безпеки функціонування об'єктів критичної інфраструктури, повсякчасна діяльність яких є фундаментом інформаційної безпеки; д) впровадити диференційований підхід стосовно визначення засобів формування інформаційної компетентності населення (від поширених нині вебінарів та онлайн-курсів до зустрічей на основі районних бібліотек й розташування певних інформаційних матеріалів в житлових будинках) [222, с.472].

В сучасних умовах війни, поміж Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [196], особливості щодо поширення інформації в умовах воєнного стану урегульовуються низкою актів підзаконного характеру, наприклад, постановою КМУ від 12 березня 2022 року № 263 «Деякі питання забезпечення функціонування інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних систем, публічних електронних реєстрів в умовах воєнного стану» [46]. В умовах режиму воєнного стану поруч із іншими обмеженнями визначено запровадження контролю за змістовним наповненням та поширенням інформації із ціллю обмеження чи ж недопущення неправдивої інформації або інформації, оприлюднення якої може спричинити шкоди життю і здоров'ю людини, національній безпеці.

Слід відмітити, що не завжди узгоджені між собою окремі норми законів, а також містять оціночні й в не достатній мірі чітко встановлені визначення, які можуть спричинити до відмінностей відносно тлумачення і свавільного застосування [149, с.6].

В період, коли усе більше публічних послуг і громадських обговорень здійснюються в онлайн-режимі, захист інформації і систем від кібератак постає критично актуальним та надзвичайно важливим. Інакше кажучи, це вважається своєрідним базисом довіри користувачів.

Слід констатувати, що інформаційна безпека і, відповідно, захист інформації в Україні нині на низькому рівні. Ґрунтовною проблематикою вважається недосконалість нормативно-правової бази. Першочерговим

вбачається доцільність удосконалення законодавства таким чином, щоб це було не лише прописано, проте й впроваджено в життя.

Доступ до повної, точної і вчасної офіційної інформації вважається життєво необхідним демократичним інструментом, відповідно обмеження якого зокрема в період збройного конфлікту повинен здійснюватися у чіткій відповідності щодо вимог закону й тільки в мінімально необхідному обсязі. ВРУ й народним депутатам варто докласти намагаць до розробки законопроєкту, який буде покликаний усунути відповідні недоліки чинного національного законодавства про доступ до інформації, й тим самим гарантувати швидку та недорогу, ефективну процедуру відносно перегляду рішень про обмеження доступу до інформації [149, с.19].

Усі розпорядники, розв'язуючи питання щодо обмеження доступу до інформації, мають застосовувати механізм передбачений законом задля балансування національної безпеки й суспільного інтересу в одержанні інформації. Вимога застосовувати зазначений механізм передбачена як українським законодавством, так й міжнародними угодами, що ратифіковані нашою державою. В аспекті застосування трискладового тесту щодо оцінки суспільного інтересу в інформації, а також пошуку балансу відкритості інформації $\Leftrightarrow$ захисту національної безпеки розпорядники мають керуватися принципами пропорційності, легітимності й необхідності у демократичному суспільстві. Також, розпорядники інформації мають добросовісно, відповідально виконувати свої обов'язки із проактивного оприлюднення інформації, зокрема на офіційних веб-сайтах й іншими засобами в цифрових форматах [149, с.19].

Актуальним викликом щодо впровадження електронного врядування в Україні є ризики кібербезпеки. У зв'язку з збільшенням використання інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності уряду зростає відповідний ризик кібератак і витоку даних. Означене зумовлює необхідність в ефективній політиці кібербезпеки й запровадженні відповідних заходів безпеки стосовно гарантування захисту урядової інформації й її систем [207, с.1151].

У цьому контексті варто зауважити Про Стратегію кібербезпеки України від 26 серпня 2021 року № 447/2021 [201], в якій зазначається, що прагненням Української держави є створення максимально відкритого, вільного, стабільного та безпечного кіберпростору в інтересах гарантування прав, свобод людини, а також соціально-економічного та політичного розвитку держави.

Щодо подальшої розбудови вітчизняної системи кібербезпеки на основі стримування, кіберстійкості та взаємодії потрібним вбачається:

- посилення здатності національної системи кібербезпеки відносно унеможливлення збройної агресії проти Української держави в кіберпросторі чи із його застосуванням, мінімізації загроз кіберзлочинності (стримування);

- набуття спроможності оперативно адаптуватися до внутрішніх/зовнішніх загроз в кіберпросторі, здійснювати підтримку й відновлювати стале функціонування української інформаційної інфраструктури, першочергово об'єктів критичної інформаційної інфраструктури (кіберстійкість);

- гарантування розвитку координації, комунікації і партнерства між суб'єктами гарантування кібербезпеки на національному рівні, а також розвиток стратегічних відносин в сфері кібербезпеки з головними міжнародними партнерами, зокрема з ЄС, США й іншими країнами-членами НАТО, співпраця в означеній сфері з іншими країнами й міжнародними організаціями на засадах національних інтересів Української держави (взаємодія).

Україна, поміж ключових суб'єктів національної системи кібербезпеки, до розв'язання завдань у цій сфері долучає більш широке коло учасників, в тому числі громадські об'єднання, суб'єктів господарювання, а також окремих громадян України.

До пріоритетів забезпечення кібербезпеки України віднесено: по-перше, убезпечення кіберпростору щодо захисту суверенітету нашої держави й розвитку суспільства; по-друге, захист прав, свобод та законних інтересів громадян України в кіберпросторі; по-третє, європейська та євроатлантична інтеграція в цій сфері.

Слід відзначити, що ЄС в умовах війни допомагає забезпечити стабільність та розвиток вітчизняного Інтернет-сектору як в межах партнерства в сфері цифровізації, так й через розвиток військово-технічного співробітництва, а також реалізації цільових акцій та заходів відносно посилення кіберзахисту Української держави. Передусім Європейський Союз запровадив проєкт «Підтримка ЄС для зміцнення кібербезпеки в Україні» (10 млн. євро), також в грудні 2022 року в Києві було відкрито лабораторію кіберзахисту, що має на меті допомагати Збройним Силам України у захисті себе й український кіберпростір від атак зі сторони російського агресора. Одночасно в межах програми EU4DigitalUA відбувається обмін досвідом фахівців Євросоюзу та українських експертів відносно впровадження кращих практик захисту даних та побудови адаптивної системи кіберстійкості [цит. за: 245, с.179].

Зважаючи на актуальні виклики сьогодення та загроз виділено конкретні кроки відносно гарантування інформаційної безпеки як складової національної безпеки Української держави, зокрема застосування можливостей штучного інтелекту в процесі гарантування інформаційної безпеки; створення надійної економічної бази щодо розвитку інформаційних технологій; гарантування ресурсної й інфраструктурної засади інформаційної безпеки Української держави; розвиток інформаційної компетентності [222, с.472].

Встановлено, що потребують розв'язання ряд питань пов'язаних з запровадженням електронного документообігу, що є одним із елементів електронного врядування, який спрямований на гарантування електронної взаємодії між державою та суспільством (громадянами), зокрема першочергово це значний масив фінансових ресурсів відносно технічного (технологічного) устаткування органів публічної влади (першочергово місцевий рівень), а також підвищення рівня інформаційної культури, комп'ютерної грамотності суб'єктів владних повноважень. Також поміж важливих з питань постає врегулювання передавання до державних архівів і довготривалого збереження документів в електронному форматі.

Охарактеризуються правові відносини щодо сфери електронного документообігу динамічним розвитком, адже обґрунтовано їх швидкісні темпи змінюваності в бік розширення сфер регулювання даного явища. Обумовлені нагальною потребою відносно реформування системи публічного управління, а також невинними темпами технологічного прогресу в світі представляють перед правовою наукою і законодавцем низку нових викликів та потреб. Варто відмітити, що правовідносини вважаються ключовим інструментарієм, через який здійснюються дія положень права.

Для ефективнішої роботи слід мінімізувати кількість недоліків, що існують в системі електронного документообігу й можливих шляхів розв'язанні більшості з них, зокрема:

⊕ консерватизм персоналу → індивідуальний підхід щодо кожного працівника; перехід поступовий відносно впровадження нових технічних систем;

⊕ пошкодження документів → гарантування апаратних інструментів стабілізації напруги й джерел безперебійного живлення;

⊕ постійні структурні зміни → впровадження лише тих складників, що адекватні даному стану установи (організації);

⊕ формування електронного архіву → встановлення на місцях користувачів інтегрованих з клієнтською частиною систем електронного документообігу копій програм розпізнавання;

⊕ правильність ведення електронного документообігу → здійснення аналізу документообігу та розробка проєкту, що врахував особливості обліку установи;

⊕ загроза безпеки інформації → застосування засобів контролю доступу, а також регулювання кількості користувачів, що можуть створювати записи [112, с.77].

Отже, впорядкування електронних документів надає органам публічної влади значний економічний ефект у формі економічної вигоди, однак його

якісна оцінка вважається відносно складним процесом, адже зумовлює до зважання на значний масив детермінуючих аспектів.

Подальше становлення електронного документообігу в державі, цілковито в системі публічного управління забезпечать: а) кваліфікований кадровий склад публічних службовців, що володіють певними інформаційно-технічними, управлінськими й правовими навиками, знаннями та вміннями; б) забезпечення органів публічної влади високотехнологічними технічними й програмними інтелектуальними стандартизованими продуктами; в) створення Єдиної інформаційної системи держави через доступність задля відповідних органів публічної влади й взаємодії різноманітних автоматизованих інформаційних та довідкових систем, а також реєстрів/баз даних органів публічної влади, що утворені й функціонують в різноманітних суспільних сферах життя, що має сприятливий вплив щодо удосконалення комунікаційної складової держави з суспільством й тим самим зменшує термін розв'язання проблем, що є важливі та актуальні для людини. На даний час актуальним в умовах режиму воєнного стану постає доступ суб'єктів електронного документообігу стосовно послуг об'єктів електроенергетики й кабельної каналізації електрозв'язку задля створення, передавання, відправлення, отримання, а також зберігання, оброблення і застосування, знищення електронних документів [81, с.136].

Задля створення повнофункціональної системи надання електронних публічних послуг населенню в Україні, вбачається доцільним здійснити ряд якісних змін з приводу інформаційної інфраструктури й забезпечити: 1) широкосмуговий доступ до мережі Інтернет; 2) автоматичне надання публічних послуг громадянам без втручання в цей процес чиновника; 3) підвищення рівня відносно цифрової обізнаності громадян [26].

Щодо вибудовування упевненого знання про електронні публічні послуги, які надаються та формування стабільного попиту стосовно їх споживання потрібно забезпечити здійснення на регулярній основі кампаній інформаційного спрямування загальнодержавного рівня у засобах масової інформації та рекламних каналах: Інтернет, телебачення, друковані видання, зовнішня

реклама, радіо та ін. За цим обставин для гарантування максимального ефекту охоплення аудиторії користувачів інструментами маркетингових комунікацій, необхідно застосовувати всі доступні канали інформування відносно переваг, що користувач одержує коли застосовує технології електронного врядування, зокрема аналізувати у мережі Інтернет постійно пошукові запити громадян [18, с.122-123].

У підсумку ключовими цінностями електронного врядування для користувачів мають стати: по-перше, комфортне інформаційне середовище життєдіяльності громадян та організацій; по-друге, повноцінне задоволення відносно індивідуальних потреб (запитів) кожного користувача; по-третє, взаємодія без кордонів [18, с.122-123].

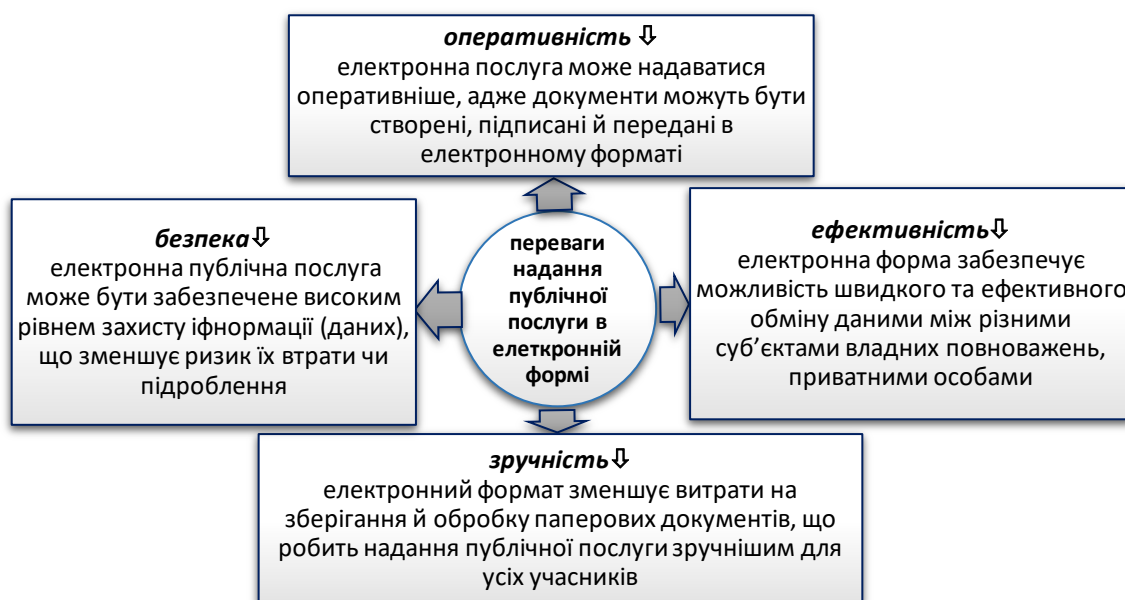

Рис. 3.5. Позитивні компоненти надання публічної електронної послуги

Джерело: авторська розробка

Нормативно-правовий фундамент системи електронних публічних послуг повинні становити й забезпечувати законодавчі документи, що потребують відповідного перегляду й коригувань у відповідності до сучасних викликів і потреб. Так, вимагає подальшого унормування і конкретизації процес, який направлений на розбудову електронного врядування шляхом подальшого розширення різновидів електронних адміністративних послуг «Дія».

Як підсумок, в Українській державі існують усі обставини щодо реалізації електронного врядування і переходу на більш вищий рівень технологічного спрямування і надання публічних послуг. За умов системного державницького підходу, який акомпанує формуванням гідної правової основи, інформаційно-комутативні технології посилюватимуть розбудову відкритого українського інформаційного суспільства як одного з надважливих детермінант розвитку демократії в нашій державі й підвищення рівня якості суспільного життя громадян.

Позитивним моментом для надання якісних публічних послуг для громадян слід відзначити ухвалений Закон України «Про адміністративну процедуру» від 17 лютого 2022 року № 2073-IX [152], який набув чинності з 15 грудня 2023 року та регулює відносини органів публічної влади, їхніх посадових осіб, а також інших суб'єктів, що згідно закону є уповноваженими виконувати функції публічної адміністрації, із фізичними/юридичними особами відносно розгляду та розв'язання адміністративних справ через ухвалення і виконання адміністративних актів.

До набуття чинності вищевказаного акту правове регулювання сфери публічних електронних послуг здійснювалося рамковим Законом України «Про адміністративні послуги» та значною кількістю спеціальних і підзаконних нормативно-правових актів відносно питань, що зачіпають окремі види публічних (адміністративних) послуг.

Актуальним і важливим відносно сфери правового забезпечення публічних послуг є нормативно-правові акти, які націлені на правове регулювання цифрової трансформації, а також сфери публічних сервісів. Так, сюди відносяться Закон України «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг» [195], постанова Уряду «Про затвердження Порядку надання електронних публічних послуг в автоматичному режимі» [180], які вже аналізувалися в попередньому розділі, а також деякі види електронних публічних послуг в допоміжному порядку врегульовуються на основі спеціальних актів підзаконного рівня.

Новелами законодавчого акту про адміністративну процедуру, що безпосередньо зачіпають питання розбудови електронного врядування в аспекті надання якісних публічних електронних послуг в Україні можна відзначити наступні: 1) прирівнює електронну форму адміністративного акта до письмової. Адміністративний акт приймається в письмовій (електронній чи паперовій) формі. Відповідно, в електронній формі адміністративний акт оформлюється згідно вимог законодавства про електронні документи, електронний документообіг. Положенням акту закріплено доведення до відома зацікавлених осіб про адміністративний акт із застосуванням електронної пошти або ж інших засобів телекомунікаційного зв'язку (ст. 70); 2) автоматичний режим прийняття адміністративного акта (ст. 69). Оскільки дані правила стосуються автоматичних адміністративних послуг, що стає усе більше.

Отже, рішення приймаються відповідно до результатів автоматичного опрацювання даних, без участі людини. Зокрема, прикладом цієї автоматичної електронної послуги можна зазначити «Реєстрація податкової накладної/розрахунку коригування у Єдиному реєстрі податкових накладних» у Електронному кабінеті платника. Таким чином, реєстрація здійснюється на засадах співставлення даних, що платник податків уносить до форми зі нормативно окресленими критеріями, які вважаються підставами щодо реєстрації. В такій і схожих автоматичних послугах вбачається потреба якісного й чіткого встановлення нормативних критеріїв, адже це напряму впливає на остаточне варіант рішення в момент здійснення автоматичної реєстрації [235].

Із огляду на швидкий розвиток цифрових технологій, а також рівень розвитку автоматичних електронних послуг в європейських державах, автоматичне прийняття рішень в сфері надання адміністративних послуг може використовуватися усе частіше теж й у нашій державі. Зважаючи на такий стан речей, при розробленні нових автоматичних публічних послуг слід ураховувати вимоги Закону України «Про адміністративну процедуру» стосовно відповідальності конкретного органу публічної влади за зміст актів, що прийняті

в автоматичному режимі. Проте, в окремо взятих випадках, означена правова вимога не є реалізованою належними чином [235].

Законом України «Про адміністративну процедуру» визначається ряд правових механізмів, що можуть сприяти зрушенням відносно розбудови додаткових перспектив в сфері публічних електронних послуг. Відповідно, законодавчий акт про адміністративну процедуру створює змогу розширити сферу сукупних адміністративних послуг. Норми закону встановлюють, що заявник має змогу звернутися до органу публічної влади із єдиною заявою з приводу розв'язання кількох справ, які приналежні до компетенції різних органів влади, коли підставою щодо звернення вважається настання однієї події у житті заявника (ст.41).

Положення Закону «Про адміністративну процедуру» визначають, орган публічної влади мусить установлювати обставини, які мають значення відносно розв'язання справи та за потреби збирати для цього документи й інші доки за власною ініціативою. У сфері електронних публічних послуг втілення даного положення може носити характер високої результативності, оскільки устаткування електронних взаємодій між державними реєстрами, застосування інформації, яка розташована в національних електронних інформаційних ресурсах (документах) надає спроможність органам публічної влади діяти більш ефективно.

Резюмуючи вищевикладене, застосування норм законодавчого акту про загальну адміністративну процедуру щодо сфери електронних публічних послуг може стати важливим засобом підвищення ефективності та результативності, оперативності, відкритості й доступності електронних публічних сервісів; буде спомагальною детермінантною розширенню комплексних публічних послуг, створенню інструментів участі особи у адміністративній справі, використанню автоматизованих режимів розгляду та вирішення адміністративного провадження.

Застосування норм Закону України «Про адміністративну процедуру», як слушно зазначає Н.Хлібороб [235], надає змогу не просто копіювати логіку

паперового світу в електронні (цифрові) сервіси, але розробляти інноваційні підходи. Приміром, ряд процедурних вимог може бути забезпечений шляхом налагодження електронних взаємодій між публічними реєстрами, використання інформації, яка розміщена у національних електронних інформаційних ресурсах, доступ до матеріалів адміністративної справи завдяки «особистим кабінетам», системи автоматичних оповіщень та ін. У цьому аспекті важливо дбати про базові стандарти адміністративної процедури, що є віддзеркаленням європейських цінностей.

Слід відзначити про відповідні кроки в напрямі електронного врядування соціальної сфери. Зокрема, мова йде про підтриманий українським парламентом в першому читанні законопроект № 11377 щодо Єдиної інформаційної системи соціальної сфери (ЄІССС), що було розроблено Міністерством соціальної політики України.

Мова йде про спрощення й об'єднання даних, що обумовлена єдиною базою даних до якої включено всі різновиди соціальної підтримки. Для громадян це передбачає зручність, оскільки підтримка буде оперативніше, як в онлайн режимі, так й за умов особистого звернення. Для фахівців ця система передбачає полегшення роботи, зокрема шляхом сучасних нових програм, що надасть змогу більш ефективніше обслуговувати всіх, хто потребує такої допомоги. Досить позитивним моментом слід відзначити те, що дана реформа сприятиме спрощенню доступу до підтримки, а особливо для внутрішньо переміщених осіб й, передусім, тих, хто найбільш швидко потребує даної допомоги, тим самим наближаючи нашу державу до сучасного зручного обслуговування [137].

Також варто наголосити, що цей законопроект передбачає багатоступеневий захист відносно персональних даних і їх збереження в «хмарному» середовищі. Прийняття законопроекту, передусім, надасть поштовх до розбудови Єдиної інформаційної системи соціальної сфери відповідно до принципів, які деталізовані на рисунку 3.6.

Рис. 3.6. Принципи розбудови Єдиної інформаційної системи соціальної сфери в Україні

Джерело: сформовано на основі [137]

Слушною вбачається позиція Р.Юсіфбейлі про те, що «необхідно відпрацювати основні організаційні, технічні й нормативно-правові аспекти упровадження єдиної системи електронного розповсюдження документів та технологій надання адміністративних послуг через Інтернет тощо» [252, с.54].

На регіональному рівні постає актуальним питання щодо підвищення якості надання послуг в електронній формі, яка досягається шляхом покращення технічного рівня каналів зв'язку, що гарантують взаємодію із населенням й органами влади між собою. Повинні бути цифрові технології не тільки механізмом оптимізації доступності й якості публічних послуг. За допомогою їх потрібно знижувати час одержання послуг, перейти від виключно технологічної траєкторії до клієнтоорієнтованого, персоналізованого підходу [115].

Публічні консультації сприймаються як детермінанта активізації громадської участі та легітимації діяльності органів публічної влади. Деякі опозиційні думки стосовно неефективності цього інституту мають місце в зв'язку з тим, що консультації сповільнюють нормотворчий процес й саме

електронні консультування можуть вирішити цю проблематику. Вони будуть сприяти, за умов скорочення часових рамок, ухвалювати нормативно-правові акти, що будуть віддзеркалювати намагання громадськості та захищати її інтереси й, у результаті чого будуть виконуватися суб'єктом, якому безпосередньо вони адресовані [209, с.146].

Також публічні консультації спрямовані на підвищення відкритості й прозорості законодавчого процесу, що обумовлює зміцнення до нього довіри громадськості. Вчасне інформування щодо запропонованих законодавчих змін, відчуття залученості зі сторони усіх учасників і довіра громадськості щодо законодавчого процесу, в свою чергу, зумовлює до підвищення рівня добровільного додержання нових законодавчих ініціатив [209, с.146].

Верховна Рада України 20 червня 2024 року в другому читанні прийняла Закон України «Про публічні консультації» [197] у органах державної влади й місцевого самоврядування.

В цьому контексті варто відзначити, що ухвалення даного законодавчого акту постає одним із пунктів Плану Ukraine Facility в рамках втілення програми: «Реформа 2. Посилення інструментів залучення громадян до процесів прийняття рішень на місцевому рівні». Впровадження реформи вважається важливою частиною розвитку в Українській державі демократії участі, що постає однією з системних характеристик держав розвинутої демократії – членів ЄС. Залучення широкої участі громадськості відносно планування місцевого розвитку й у процесах прийняття рішень підвищить рівень прозорості, відкритість органів місцевого самоврядування в Україні, яке водночас буде направлено на дієвіше й ефективніше застосування державних ресурсів, кращому задоволенню потреб жінок/чоловіків (чи їх груп), зокрема вразливих [208].

Закон України «Про публічні консультації» [197] на законодавчому рівні врегульовує процедуру здійснення поміж суб'єктами владних повноважень і заінтересованими сторонами публічних консультацій відносно формування й втілення державної/регіональної політики, а також підготовки проєктів

програмних і стратегічних документів (стратегій, концепцій, планів заходів і програм та ін.), нормативно-правових актів.

Таки чином, завдяки цьому Закону значно розширено буде форми участі українських громадян відносно управління державними справами та справами місцевого значення, що буде мати спомагальний ефект щодо підвищення відкритості й прозорості процесу прийняття на всіх рівнях публічної влади рішень.

Зокрема, Закон України «Про публічні консультації» визначає: 1) коло суб'єктів здійснення публічних консультацій і заінтересованих сторін; різноманітні форми консультацій (адресні, електронні консультації і публічні обговорення); одночасно електронна форма вважається обов'язковою щодо здійснення публічних консультацій відносно всіх проєктів актів; 2) створення і функціонування єдиної онлайн-платформи стосовно проведення консультацій; 3) звітність суб'єктів реалізації публічних консультацій, яка, передусім, окреслює неухильне надання інформації з приводу врахування чи ж відхилення пропозицій із аргументуванням прийнятого рішення; 4) наслідки порушення регламентації проведення публічних консультацій чи ж їхнє непроведення (зазначені порушення можуть стати мотивом задля скасування акта чи(або) його визнання нечинним судом) [72].

Варто відзначити про той момент, що реалізація положень прийнятого законодавчого акту відбудеться через 12 місяців після припинення або скасування режиму воєнного стану.

Доцільно навести позицію науковців [209, с.148-149], які акцентують увагу: політична активність громадян в країнах із досить розвиненою системою електронного врядування теж часто є незначною. Такі дані наочно засвідчують, що практична площина електронного уряду може суттєво різнитися від запропонованого в нормативно-правових актах. Означений напрям прослідковується у багатьох державах. До прикладу, щодо міжнародної оцінки Естонія одержала позитивне схвалення просто за існування спеціального порталу, що надає можливість висловлювати думку відносно нових законів, а

також інших правових актів. Проте практика засвідчує про те, що недостатнім є тільки забезпечити технологію і деякі ключові правила взаємодії, тоді навіть якщо органи публічної влади мають стремління до цієї взаємодії. Із усього масиву афішованих на обговорення законодавчих актів лише третина одержала хоча б якісь коментарі. Вмотивовані громадяни коментувати лише незначну кількість законодавчих актів, при цьому не проявляючи зацікавленості до переважного масиву актів, які розміщених задля консультацій.

Важливим вважається визнаний потенціал електронного врядування відносно протидії корупції в публічному управлінні. Даний потенціал можна аналізувати як результат загального підвищення прозорості й дистанційованості онлайн-взаємодій між громадянами й чиновниками, що забезпечуються інструментами електронного врядування. У даному форматі протидію корупції є можливим пояснити наступними аспектами:

→ збільшення обсягу відкритої інформації (електронне врядування надає змогу запобігти зловживанням владою і корупції, вдовольнити право людей знати й поліпшити довіру між владою та громадянами;

→ контроль дискреційної роботи (електронний уряд знижує можливість публічних службовців інтерпретувати закони на власний розсуд, акцентуючи увагу до розкриття інформації, а також громадського контролю);

→ зменшення можливостей відносно досягнення домовленостей віч-на-віч (зменшення можливості відносно несправедливого ставлення публічних службовців до громадян у межах прямих зустрічей, себто можливість корупції);

→ розширення конкуренції (технологічно електронний уряд реалізує середовище, згідно якого усі приватні оператори мають можливість брати участь щодо відкритої конкуренції за договорами) [цит. за: 93, с.8-9].

Дослідники С.Парк і К.Кім аналізуючи зв'язок між електронним врядуванням і корупцією виявили, що перше зменшує другу. Загалом, за результатами, країни з вищим рівнем розвитку електронного врядування, як правило, мають нижчий рівень корупція. А запровадження електронного врядування нівелює корупційні ризики ще більше, зокрема, через спеціальні

види ініціатив електронного врядування, в тому числі оприлюднення публічної інформації про закупівлі [276].

Підсумовуючи огляд ключових сегментів розвитку вітчизняного електронного врядування, Л.Кормич та А.Кормич визначають потужні тренди державної політики в сфері підвищення прозорості й сервісно-орієнтованого робочого процесу органів публічної влади й протидії корупції через процедури винятково в електронному форматі з відносно високим рівнем відкритості задля громадськості. На думку дослідників, ці функції електронного врядування увесь процес наближають до втілення електронної демократії [93, с.9].

Поміж тим можна виявити ряд недоліків, що мають негативний вплив на повномасштабні перетворення як публічного управління, так й участі суспільства, зокрема: 1) загроза щодо зведення електронної демократії до дискусії без реального впливу щодо ухвалення рішень (До прикладу, навіть найуспішніший національний проєкт електронного уряду ProZorro містить відповідні проблемні аспекти із перетворенням відкритості на реальні дії. Проте, черес відносно високий рівень прозорості закупівель через ProZorro, громадськості все ж удавалося зясовувати процедури, що можуть призвести до порушення законодавчих норм, як, зокрема, це визначено Законом України «Про публічні закупівлі» (ст. 9) (2015 р.). Однак, інколи не достатньо консолідованої інформації відносно того, як контролюючі/правоохоронні органи відкликаються на такого формату запити громади); 2) національна система електронного врядування на сьогодні скоріше зорієнтована на споживача, аніж на громадян, із позиції концепції нової державної служби, що вимагає аби адміністратори громадян розглядали як громадян, а не лише як клієнтів, виборців. Свідченням такого дефекту була фактична відсутність платформи відносно втілення реалізації громадянами своїх прав щодо оскарження адміністративних рішень або задля дійсно ефективної системи електронних петицій. Поміж тим, стосовно нових послуг досить часто інформувалося без належного рівня конфіденційності, а також захисту персональних даних; існують відповідні обмеження ефективності повномасштабного використання головних

інструментів електронного врядування й електронної демократії без досягнення гідного рівня «електронної готовності» задля держави й суспільства [93, с.10].

Розвиток електронного врядування є ключовою передумовою стосовно розбудови в Україні результативного цифрового ринку та цифрової економіки, а також подальшої інтеграції держави до єдиного цифрового ринку ЄС.

23 червня 2022 року було схвалено стратегічно важливе для нашої держави рішення – надання Україні статусу кандидата на членство в ЄС. Для нашої держави євроінтеграція обумовлює перетворення відносно всіх сфер суспільного життя, зокрема й сфери цифровізації, подальшої розбудови електронного врядування.

Так, Європейською Комісією було ухвалено перелік держав TC AdES LOTL, у якому міститься інформація щодо електронних підписів і печаток держав, що не є членами Європейського Союзу. Перевірка за допомогою інфраструктури ЄС електронних підписів спростить повсякденне життя і взаємодію із приймаючими державами для мільйонів наших українців у ЄС. Водночас український бізнес, що працює із ЄС, буде мати змогу застосовувати електронну форму документообігу й тим самим прискорити робочі процеси [243].

Задля успішного впровадження електронного врядування в Україні потрібно пройти складний тривалий шлях наближення діючої системи публічного управління до існуючих європейських стандартів. Водночас перехід від традиційного управління до електронного врядування повинен здійснюватися поступово й компонуватися відповідними змінами в розвитку суспільства, яке буде сприяти його стабілізації, а також подальшому розвитку [207, с.1156].

Виходячи з існуючих проблем розвитку електронного врядування і цифрового розвитку держави можна окреслити наступні тенденції вдосконалення механізмів електронного врядування в Україні в сфері:

а) телекомунікаційних мереж → розвиток широкопasmового абонентського доступу й система телекомунікаційних мереж, яка відповідає європейським

стандартам, а також розвиток, модернізація й оптимізація структурних елементів телекомунікаційної інфраструктури;

b) інфраструктури електронної комерції та онлайн-взаємодії суб'єктів бізнесу→ положення регламенту e-IDAS, електронна торгівля, система електронної взаємодії, дорожня карта розвитку;

c) цифрових навичок, електронного документообігу→ модернізація інфраструктурного оснащення;

d) цифрові освітні ресурси, єдині критерії оцінки щодо якості електронних документів, відмежування доступу до інформації різними засобами захисту;

e) розвитку e-медицини→ єдиний медичний інформаційний простір, реалізація електронних проєктів, національна дорожня карта [9, с.24].

Ключовим вектором долучення громадян в практичну площину електронного врядування вважається підвищення його якості суспільного життя. Для впровадження зазначеного необхідним є створення відносно нових напрямів поведінки, що скоординовані на окремих територіях, а також врахування соціально-економічних інтересів різних груп громадян. Ключовим має постати створення відповідних умов, які б сприяли формуванню нових знань підвищення рівня публічного управління, формування інформаційного середовища, що буде спрямоване на запити й потреби бізнесу та суспільства відносно одержання якісних та швидких публічних послуг, достовірних відомостей, а також розвиток соціально-економічної сфери та формування цифрової економіки.

У Стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки [171] визначено ряд заходів, які спрямовані на розбудову електронного врядування на регіональному рівні, зокрема:

- надання адміністративних послуг і послуг в сфері соціального захисту шляхом онлайн-сервісів громадянам України, що мешкають в населених пунктах, які розміщені на лінії розмежування;

- гарантування цифровізації системи надання послуг в сфері соціального захисту. Запровадження системи електронного одержання документів і

гарантування можливості звернення відносно послуг в сфері соціального захисту шляхом онлайн-сервісів;

- розвиток мереж доступу в усіх населених пунктах до високошвидкісного Інтернету;

- сприяння модернізації інфраструктури електронних комунікацій із ціллю мінімізації безпекових ризиків і гарантування роботи електронних комунікаційних мереж у незалежності від централізованого постачання електроенергії;

- забезпечення оприлюднення органами місцевого самоврядування, а також обласними державними/військовими адміністраціями публічної інформації в форматі відкритих даних на Єдиному державному веб-порталі відкритих даних (data.gov.ua);

- підвищення рівня цифрової грамотності населення, передусім через створення змоги щодо навчання на Єдиному державному веб-порталі цифрової освіти «Дія. Освіта»;

- сприяння запровадженню цифрових документів в усіх сферах діяльності, де потрібна перевірка дійсності документів чи одержання копій документів, які засвідчують особу; інтеграція кваліфікованого віддаленого електронного підпису (Дія. Підпис) на офіційних веб-ресурсах щодо авторизації й електронного підпису документів;

- забезпечення доступності відносно осіб із інвалідністю із порушенням зору, мовлення, слуху офіційних веб-сайтів, реєстрів та електронних послуг, доступ до яких через Інтернет забезпечується, органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування, а також заснованих ними установ, підприємств й організацій;

- здійснення реінжинірингу публічних послуг;

- сприяння розбудові мережі ЦНАП, а також забезпечення якісного надання послуг суб'єктам звернення;

- створення умов відносно підвищення рівня підзвітності й прозорості органів державної влади/органів місцевого самоврядування всіх рівнів,

залучення жителів, передусім ВПО, до ухвалення рішень, поширення кращих практик створення органів самоорганізації населення, а також запровадження механізмів електронних публічних консультацій.

Із метою забезпечення додержання окреслених Законом України «Про електронні довірчі послуги» (ст. 15) критеріїв рівнів довіри щодо засобів електронної ідентифікації було затверджено постановою КМУ від 28 квітня 2023 року № 417 [47] Порядок проведення оцінки відповідності засобів електронної ідентифікації у контексті схем електронної ідентифікації задля їхнього використання в сфері електронного врядування.

Іншою урядовою постановою від 2 червня 2023 року № 556 [55] затверджено Положення про веб-портал «Дія. Цифрова громада», в якому визначено мету, ключові завдання й функціональні можливості, а також суб'єктів цього веб-порталу, інші питання стосовно його функціонування.

Метою веб-порталу «Дія. Цифрова громада» є надання місцевим державним адміністраціям, органам місцевого самоврядування, іншим державним органам, приватним особам інформації, що необхідної задля планування і здійснення відповідних заходів, які направлені на цифровий розвиток, цифровізацію, цифрову трансформацію на регіональному й місцевому рівнях.

До ключових завдань вищевказаного веб-порталу віднесено:

✓ інформаційне й аналітичне забезпечення місцевих державних адміністрацій й органів місцевого самоврядування, фізичних/юридичних осіб, інших державних органів, відносно: а) актів законодавства в сферах цифрового розвитку, цифровізації, електронного врядування й електронної демократії, а також методичних рекомендацій та найкращого досвіду щодо сфери цифрового розвитку, цифровізації і цифрової трансформації; б) навчальних матеріалів, типових зразків (форм), які потрібні задля планування і виконання заходів, направлених на цифровізацію, цифровий розвиток і цифрову трансформацію;

✓ надання місцевим державним адміністраціям та органам місцевого самоврядування, юридичним і фізичним особам статистичної та аналітичної

довідникової інформації, стосовно: а) індексу цифрової трансформації регіонів, а також методології щодо його обчислення; б) рівня цифровізації, цифрового розвитку та цифрової трансформації територіальних громад, а також іншої аналітичної (статистичної) інформації; в) діяльності органів місцевого самоврядування і місцевих державних адміністрацій відносно питань цифрової трансформації, цифрового розвитку й цифровізації на регіональному/місцевому рівні;

✓ надання місцевим державним адміністраціям й іншим органам державної влади, а також органам місцевого самоврядування, приватним особам: а) функціональних можливостей задля взаємодії стосовно цифрового розвитку, цифровізації, цифрової трансформації залучення потрібних інвестицій, а також розвитку середнього й малого підприємництва; б) інструментів, які гарантують автоматизацію здійснення завдань із цифровізації, пришвидшення цифрового розвитку, збір та оброблення, візуалізацію інформації, гарантують до електронних послуг доступ; в) засобів щодо вимірювання рівня цифрового розвитку, а також оцінки стану цифрової трансформації та цифровізації громад.

Таким чином, проаналізовані законодавчі акти будуть сприяти подальшому поглибленню цифровізації та розбудові електронного врядування на місцевому рівні, будуть посилювати відкритість органів влади на місцях, слугуватимуть орієнтиром зближення та ефективної взаємодії між органами управління та громадянами, бізнес-структурами на місцях.

Важливе значення електронного врядування має свій прояв на регіональному рівні – шляхом підключення інформаційно-комунікаційних технологій – таких як Інтернет і мобільні комп'ютери – до органів місцевого самоврядування, зокрема місцевих органів влади, як муніципалітетів – із ціллю надання суспільним сферам онлайн-послуг згідно їх діяльності та предметів взаємовідносин, чим базується досягнення ефективності здійснення власних функцій відповідно виконання керівних дій органами державної влади, що щільно співпрацюють з органами місцевого самоврядування, що й забезпечує підвищену прозорість та відбувається активна громадянська участь [15, с.330].

Щодо впровадження і розвитку як на рівні держави так й у регіонах електронного врядування доречно застосовувати проєктну діяльність, що зокрема впроваджує принципи й технології інформаційного суспільства у буденне життя громадян, застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, електронних послуг органів публічної влади, й також розробки та впровадження новітніх технологій щодо долучення громадян до ухвалення рішень. Втілення мініпроєктів надасть підставу для оновлення і розширення ціннісних парадигм суспільства із ціллю зміцнення довіри до держави, її політики [252, с.54].

Поєднання інформаційних ресурсів та послуги органів публічної влади, надасть можливість одержати потужний національний інформаційний простір. Поміж тим, це дозволить урахувати готовність населення скористатися перспективами інформаційних технологій та оцінити їхні плюси, віднайти нові засоби використання безпосередньо щодо свого життя, громади, бізнесу, освіти, досліджень тощо [252, с.54].

Отже, сучасний період розбудови електронного врядування в Україні окреслюється такими тенденціями як створення можливостей для громадян брати активну участь відносно впровадження державної політики й отримувати публічні послуги шляхом інтернету, гарантування швидкого та безперервного обміну між органами публічної влади інформаційними ресурсами, розширенням кола учасників (споживачів інформації) щодо діяльності органів влади.

Відносно новим напрямом розвитку електронного врядування в Україні стало оприлюднення публічної інформації у формі відкритих даних. На сьогодні доступ до відкритих даних активно підтримується та розвивається міжнародними ініціативами та організаціями.

Відповідно до цих принципів країни-учасниці зобов'язуються підвищити доступність інформації щодо діяльності державних органів на кожному рівні влади, в свою чергу, інформація має ними надаватися своєчасно й мати високу цінність та розміщуватися таких форматах, які можуть легко й просто знайти громадяни, зрозуміти й у майбутньому неодноразово використовувати [226, с.73-

95]. Розглядається доступ до відкритих даних як необхідна частина інноваційного розвитку економіки, вважається важливим інструментом упровадження електронного врядування [34, с.64].

Таким чином, доступ до інформації в формі відкритих даних визначається наступними основними ознаками: 1) надає право кожному на доступ і наступне вільне використання відкритих даних, зокрема й як засіб контролю за органами публічної влади, й як дієвий спосіб щодо запобігання й виявлення корупції, а також участі громадськості стосовно ухвалення прийняті владних рішень; 2) інформація в формі відкритих даних зумовлює підвищення ефективності діяльності публічної адміністрації, покращує якість публічних послуг електронного врядування [34, с.64].

Розвиток відкритих даних в Україні містить п'ять ключових напрямів реалізації: (1) підвищення доступності й якості відкритих даних; (2) розвиток спроможності органів публічної влади відносно публікації відкритих даних; (3) посилення ролі відкритих даних щодо реалізації державної політики; (4) нормативно-правове забезпечення процесу розвитку відкритості даних; (5) розвиток попиту й спроможності цільових аудиторій з приводу використання даних [4, с.10].

Для пришвидшення процесів діджиталізації діяльності органів публічної влади і ціллю підвищення їхньої інформаційної відкритості слід використовувати різні моделі державно-приватного партнерства з залученням приватного капіталу й використанням аутсорсингової форми щодо практичного втілення концепції електронного врядування. В нинішніх обставинах органи публічної влади не в спроможі винятково власними зусиллями перекваліфікувати усю діючу модель надання публічних послуг й здійснювати діджиталізацію своїми власними силами, адже досить часто мають діють в умовах обмеженого бюджету. Залучення приватних капіталів надасть можливість вже у найкоротші строки збільшити інформаційну відкритість органів влади [4, с.9-10].

Має існувати двосторонній взаємозв'язок між органами публічної влади, із однієї сторони, й громадянами та бізнесом, із іншої. Зазначене може сприяти

низці позитивних зрушень в системі публічного управління певної держави, що в перспективі ведуть до підвищення довіри до влади й соціальної згоди [4, с.12].

Загалом розвиток в Україні сфери відкритих даних потребує комплексного підходу, що фокусує увагу як на якості наборів даних, їхній відповідності принципам та стандартам, так й меті збирання даних.

В цьому контексті доцільно навести ключові висновки аналізу нормативно-правових актів Європейського Союзу, що можуть стати актуальними задля національного дискурсу розвитку сфери відкритих даних й євроінтеграції:

вільний та відкритий доступ до даних→ інформація має бути доступною задля повторного використання безплатно чи ж за мінімальну оплату, що тільки відображає витрати на розповсюдження;

відкритий формат даних→ машиночитаний формат оприлюднених даних повинен бути справді відкритим та доступним, а країни-члени зобов'язані всі наявні документи зробити придатними задля багаторазового використання, якщо до них доступ не обмежений чи не виключений згідно до національних правил доступу до документів;

обмеження плати за повторне використання→ умови повторного використання мають окреслити обмеження відносно величини плати за доступ до інформації, а також її повторне застосування; плата має бути обґрунтована (ненадмірна), не має перешкоджати розвитку нових послуг/продуктів;

чітке визначення обмежень→ встановлення чітких обмежень щодо захисту прав/інтересів третіх сторін, зокрема таких як конфіденційність і безпека, а також право інтелектуальної власності;

заборона обмежень, які обмежують конкуренцію→ умови повторного використання не мають містити обмежень, що створюють перепони задля конкуренції або штучно обмежують вибір користувачів;

захист конфіденційної інформації→ умови мають забезпечувати відповідний захист особистих даних та комерційної інформації згідно законодавства ЄС із питань, які стосуються захисту даних [77, с.40].

В цьому аспекті варто сфокусувати увагу на створення Міністерством цифрової трансформації проєкту розпорядження КМУ «Про затвердження Стратегії розвитку сфери відкритих даних України на 2025-2027 роки» [145].

Метою Стратегії є гармонізація із європейськими стандартами й вимогами нормативно-правового регулювання, а також забезпечення підвищення ефективності владно-управлінських процесів шляхом прийняття рішень на основі відкритих даних та зміцнення інституційної спроможності формування і втілення державної політики відкритих даних в Україні. До основних завдань сфери, відповідно до пропонованої Стратегії, віднесено: по-перше, окреслення пріоритетних напрямів розвитку державної політики сфери відкритих даних; по-друге, адаптація національного законодавства до стандартів ЄС; по-третє, підвищенні якості/кількості наборів відкритих даних; по-четверте, поглиблення взаємодії всіх зацікавлених сторін.

Перспективами подальшого використання механізмів електронного врядування щодо підзвітності й прозорості публічної влади в Україні визначено [207, с.1157-1158]:

1) формування і впровадження кращих зразків діючих стандартів електронного врядування й інноваційних практик, яке буде сприяти подальшому покращенні якості послуг, а також доступу для громадян України до публічної інформації;

2) підвищення прозорості/підзвітності органів публічної влади шляхом використання ними нових інформаційно-комунікаційних технологій;

3) зміцнення ролі організацій громадянського суспільства щодо захисту прав, свобод, просуванні електронної демократії із ціллю гарантування активної участі громадян в процесі ухвалення рішень на місцевому й регіональному рівнях;

4) постійне вдосконалення механізмів електронного врядування й електронної демократії із врахуванням необхідних потреб регіонів України;

5) сприяння інклюзивному діалогу відносно формування політики електронного врядування й електронної демократії, що до уваги бере інтереси/потреби регіонів України;

6) підвищення рівня довіри громадян до інститутів влади, а також прозорість роботи уряду й зниження в Україні рівня корупції.

3.2 Напрями удосконалення організаційного та адміністративно-правового забезпечення електронного врядування в Україні

Глобалізаційні процеси та інформатизація, що нині відбуваються, знаходять свій прояв, зокрема, в нормативно-правових актах. Поміж тим, виробляючи відповідну тактику розвитку правового життя, потрібно не тільки необхідним чином застосовувати прийоми, правила юридичної техніки, проте й зважати та враховувати позитивний і негативний вплив як зовнішніх, так і внутрішніх детермінуючих факторів, які нададуть можливість сформувати ефективний і якісний правовий механізм.

Стрімкий розвиток електронного врядування потребує відповідного переосмислення, розробки нового інструментарію правового забезпечення відносин, які з'являються між громадянами, їх об'єднаннями та державою. Безперечно, запровадження інформаційних технологій в діяльність органів публічної влади відбувається посиленими темпами.

Однак, сучасний етап становлення України як правової держави є свідченням того, що система законодавства не відповідає критеріям «якості закону», а нормативно-правове регулювання досить часто є не чітким й послідовним, а також допускає різноманітне (неоднозначне) тлумачення норм права, існування між собою конфліктуючих, суперечливих положень. Зазначене обумовлює до виникнення негативних наслідків не лише відносно національної правової системи загалом, проте і реалізації суб'єктивних прав кожної людини [75, с.712].

Значний масив представників правової наукової спільноти переконані в тому, що законодавчі основи розбудови електронного врядування в Україні вимагають необхідного доопрацювання, як на доктринальному, так й на законодавчому рівнях. Безсумнівно, не виключенням є не тільки нормативно-правова база, але організаційно-управлінські засади діяльності органів публічної влади в розрізі їх ефективного забезпечення електронних публічних послуг громадянам. Враховуючи наукові доробки, вважаємо за доцільне запропонувати для вдосконалення адміністративного законодавства, яке регламентує забезпечення розбудови електронного врядування в Україні низку кроків.

Зокрема, формування чітких й актуальних концептуальних засад здійснення розбудови електронного врядування в Україні. Під концептуальними засадами в наукових доробках [57, с.37] пропонувано розуміти основоположне, фундаментальне розуміння кого/чого-небудь, зокрема сукупність поглядів на певний процес, явище, діяльність. Здійснюючи аналіз концептуальних засад діяльності органів виконавчої влади, О.Дніпров окреслю їх як систему поглядів, що в своїй цілісності формують основоположні уявлення щодо діяльності органів виконавчої влади в Україні, яке розкриваються через призму правової природи, поняття, сутності й ознак виконавчої влад. Концептуальні засади виконавчої влади розкриваються крізь призму фундаментальних складових елементів, які зокрема включають правову природу, сутність поняття й ознаки виконавчої влади. Аналіз і розгляд цих елементів надає можливість в повній мірі розкрити вище зазначенні концептуальні засади [57, с.37, 39].

Ураховуючи вище означене, на наше переконання, концептуальні засади забезпечення розбудови електронного врядування в Україні можна охарактеризувати як комплексну систему найбільш значимих, основоположних керівних ідей і принципів, позицій та переконань, які віддзеркалюють об'єднуючий підхід публічної влади та громадськості відносно того аспекту, яку візію переслідує впровадження інформаційно-комунікаційних систем та електронних ресурсів в досліджуваній сфері електронного врядування, які

тренди та перспективні шляхи щодо їх подолання, а також розбудови інструментарію досліджуваного забезпечення.

Зокрема, узагальнюючи результати оцінки підходів відносно окреслення змісту електронного врядування і категорій, які його описують, О.Скорик [215] сформулював два ключові концепти: 1) структурно-функціональний, що розглядає категорії електронного врядування в структурному взаємоузгодженні щодо позицій функціонального навантаження; 2) еволюційний, який розглядає категорії електронного врядування із позицій перетворення їхнього змісту в процесі розвитку інформаційно-комунікаційних технологій.

На сьогодні в Україні є кілька нормативно-правових актів, що визначають концептуальні й стратегічні основи відносно організації й впровадження електронного врядування в Україні, а також функціональних особливостей, розвитку даної сфери. Зокрема, до таких актів віднесено Концепцію розвитку електронного урядування в Україні (2017 р.) [1]. У документі зазначено, що реалізація даної Концепції визначена на період до 2020 року й покликана підтримати координацію, співпрацю органів публічної влади задля досягнення потрібного рівня ефективності/результативності розвитку електронного врядування, прогресування ідеї реформування державного управління і децентралізації на основі широкого застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у своїй державі, а також сприяти втіленню першорядних пріоритетів, які окреслені Стратегією сталого розвитку «Україна-2020».

У наукових дослідженнях [4, с.175] відзначається про наявність деяких проблемних питань розвитку електронного врядування через відсутність відповідної Стратегії розвитку електронного врядування, а також плану заходів стосовно її реалізації.

Слушним є твердження, що Концепція не може замінити Стратегію, адже попередня є документом короткострокового планування. Отже, впроваджуючи в усі без винятку сфери суспільного життя електронне врядування, органи публічної влади й їх посадові особи не бачать цілісної картини й не мають

чіткого бачення відносно довгострокової перспективи. Ми підтримуємо думку науковців [4, с.175; 78, с.144], що саме розробка Стратегії розвитку електронного врядування могла б комплексно розв'язати це проблемне питання.

Вважаємо, що в будь-якому випадку обумовлене потребує концептуального переосмислення, оскільки в результаті аналізу об'єктивних та суб'єктивних детермінант мають ухвалюватися відносно якісні зміни і ключові напрями концептуалізації розбудови електронного врядування. У документі стратегічного спрямування (наприклад, Національна стратегія розбудови електронного врядування в Україні (умовна назва)) щодо розбудови електронного врядування обов'язково повинні бути віддзеркалені наступні ключові аспекти:

- існуючий рівень адміністративно-правового розвитку й перспективні тренди вдосконалення правового механізму розбудови сфери електронного врядування;

- ключові напрями, що повинні бути зафіксовані в певних галузевих, різнорівневих, спеціальних концептуальних і програмних документах, які будуть ухвалюватися в рамках розбудови електронного врядування;

- система заходів відносно подолання негативних тенденцій, що мають місце в період впровадження державної політики щодо сфери розбудови електронного врядування;

- чинники, які здійснюють відповідний вплив на якісне втілення розбудови електронного врядування і подальші шляхи щодо підвищення ефективності та результативності цієї сфери.

Ключові вектори вдосконалення організаційної складової органів публічної влади мають чітко узгоджуватися із оновленими положеннями стратегічного документу, корелювати у відповідності до Стратегії сталого розвитку України до 2030 року (нині не ухвалено). Проте, є відповідний Указ Президента України [205], яким імплементовано в українське законодавство актуальність і необхідність досягнення проголошених резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 25 вересня 2015 року № 70/1 глобальних цілей сталого

розвитку на період до 2030 року, а також результати їх адаптації з урахуванням специфіки розвитку України, що викладені в Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна», гарантувати додержання Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року.

У новому нормативно-правовому документі мають бути передбачені такі аспекти як удосконалення заходів забезпечення високого рівня якості надання публічних електронних послуг громадянам. Поміж іншого варто посилити використання новітніх технологій із метою систематизації документообігу, поступової кроків щодо зменшення до максимуму паперового документообігу (інтеграція інформаційних електронних систем, запровадження в діяльність органів публічної влади, в інтегральну систему; розроблення і впровадження системи електронного управління адміністративним провадженням щодо надання публічної послуги; подальша автоматизація обміну даними з іншими системами й базами даних).

Реалізація передбачених стратегічним документом результатів передбачає досягнення, зокрема, таких результатів як: впровадження інструментів електронного врядування згідно вимог чинного законодавства; підвищення рівня забезпеченості органів влади сучасними інструментами інформатизації; оптимізація й уніфікація процесів діяльності органів публічної влади; гарантування ефективної інформаційної взаємодії органів публічної влади між собою, з громадянами, іншими установами, організаціями; економія бюджетних коштів та часу, що витрачаються на документи в паперовому форматі; прискорення процедур надання публічних послуг шляхом автоматизованої системи, запровадженню електронної комунікації між органами публічної влади та громадянами; підвищення прозорості, доступності, зручності для громадян, зростання довіри до органів публічної влади; мінімізація впливу людського фактору, що сприятиме зменшенню корупційних ризиків.

Зважаючи на зазначене, можемо зробити узагальнення, що нормативно-правові документи, хоча й окреслюють концептуальні (стратегічні) основні засади забезпечення електронного врядування, проте не формують єдиного

змістовно наповненого адміністративно-правового базису щодо гідного забезпечення суб'єктами владних повноважень у сфері електронного врядування, що зумовлює потребу й раціональність розроблення вищезначених концептуальних засад, які безпосередньо націлені на з'ясування проблемних аспектів, пріоритетних напрямів та подальших перспективних трендів забезпечення розбудови електронного врядування в Україні.

Розроблені на сьогодні чинні теоретичні концепції, підходи, принципи надають науковцям базис потрібних наукових знань, шляхом яких необхідно всеохоплююче здійснити аналіз та переосмислити різні теоретичні розробки (підходи) відносно розбудови електронного врядування та зокрема на їх засадах зважаючи та враховуючи позитивні надбання і прогалини, що існують нині, розробити новий та дієвий інструментарій адміністративно-правового забезпечення розбудови електронного врядування в Україні.

Сфера інформаційно-комунікаційних технологій є однією з найбільш динамічних щодо розвитку і органи публічної влади зобов'язані враховувати об'єктивні реалії, удосконалюючи нормативно-правову базу в галузі інформаційних технологій та інформатизації застосовуючи новітні технології у своїй профільній діяльності.

Дослідження адміністративно-правового статусу повноважень суб'єктів забезпечення діяльності електронного врядування дозволило дійти висновку, що наявні на цей час права та функціональні повноваження цих суб'єктів за умови їх ефективної реалізації є необхідними та достатніми щодо здійснення досконалої політики сфери електронного врядування у країні. Проте, у сфері електронного врядування постійно відбуваються відповідні перетворення, що зумовлені змінами в економіці держави, впливом світових тенденцій, а також розвитком інформаційно-комунікаційних технологій. Тому наявні правові засади розбудови електронного врядування вимагають удосконалення і змін із врахуванням умов сьогодення.

Оптимізація нормативно-правового забезпечення електронного врядування передбачає визначення недоліків і прогалин в сучасному

нормативно-правовому полі та розроблення пропозицій й шляхів вирішення цих проблем, в тому числі за допомогою використання позитивного закордонного досвіду в цій сфері.

На державному рівні цей напрям зв'язаний із удосконаленням чинного законодавства, приведенням його у відповідність до європейських стандартів, адаптацією сучасних нормативно-правових актів у сфері електронного врядування до сучасних соціально-економічних та суспільних умов у державі; на галузевому – з розробленням і вдосконаленням нормативно-правових актів, які пов'язаних з забезпеченням норм захисту інформації (інформаційної безпеки), кібербезпеки, впровадженням інформаційно-комунікаційних систем тощо. На місцевому рівні до таких заходів можна віднести визначення повноважень територіальних органів управління в цій сфері, прийняття відповідних програм, концепцій розбудови електронного врядування на місцях.

Забезпечення електронного врядування в Україні регулюється низкою нормативно-правових актів, за допомогою яких реалізується стратегічна мета – гарантоване й ефективне задоволення потреб громадян шляхом надання публічних послуг.

У загальному вигляді адміністративно-правове забезпечення розвитку електронного врядування відповідає ключовим критеріям ефективності, адже забезпечує належний рівень надання публічних послуг населенню. Поруч з цим чинне національне законодавство в даній сфері характеризується відсутністю уніфікації, що стає перешкодою ефективному застосуванню відповідних правових норм.

Для розбудови електронного врядування та задоволення потреб громадян на належному рівні, недостатньо розробити правову базу, що регулюватиме діяльність органів публічної влади в сфері електронного врядування. Необхідними видаються комплексні зміни в чинному законодавстві, спрямовані на створення сукупності нормативно-правових актів, які б охоплювали всі елементи системи надання публічних послуг та сприяли упорядкуванню взаємовідносин між її суб'єктами.

Значимість електронного врядування задля розвитку України як правової держави вказує на доцільність визначення його правових засад функціонування в єдиному нормативно-правовому акті.

У попередньому підрозділі нами було окреслено основні складові щодо належного забезпечення розбудови електронного врядування в Україні. Визначено нагальні проблеми й завдання, що постають перед державною в даній сфері, встановлено, що ефективним засобом розв'язання проблеми подальшої розбудови електронного врядування буде прийняття законодавчого акту в формі Закону (наприклад, Закон України «Про загальні засади електронного врядування»), який би комплексно врегулював дану сферу суспільних відносин, оскільки як ми можемо спостерігати на підставі аналізу, стратегії це все ж план дій, а не законодавчий акт.

В цьому Законі доцільно визначити: термінологію, зокрема надати юридичне визначення «електронне врядування» тощо; предмет та об'єкти електронного врядування; загальну систему органів, що здійснюють діяльність в сфері електронного врядування в Україні, принципи їх функціонування; форми і методи здійснення діяльності; порядок здійснення контролю та нагляду за додержанням установлених правил; загальні засади взаємодії органів публічної влади в сфері електронного врядування між собою тощо.

На законодавчому рівні також мають бути чітко зафіксовані: режими функціонування електронного врядування; обмеження на електронне врядування щодо кожного із його режимів; критерії переходу електронного врядування із одного на інший режим та ін. [78, с.144].

Загальною метою об'єднання у кодифікованому акті норм галузей адміністративного та інформаційного права є регулювання діяльності різних аспектів як єдиної цілісної системи держави.

Ухвалення комплексного законодавчого акта, що регулює діяльність всіх режимів електронного врядування сприяло б уніфікації термінології й покращенню адміністративної практики застосування відповідного

законодавства, усуненню внутрішніх протиріч і дублювання правових приписів, упорядкуванню чинних нормативно-правових актів у цій сфері тощо.

Однак першочерговим завданням є розроблення концептуальних засад законопроекту. Важливим є громадське обговорення нового законопроекту, включаючи залучення міжнародних і національних експертів у сфері публічного управління, електронного врядування, інформатизації та електронного діловодства. Основне місце у процесі підготовки даного законопроекту відводиться Міністерству цифрової трансформації України.

Із огляду на зазначене прийняття такого законодавчого акта має сприяти: розвитку та вдосконаленню нормативно-правової бази діяльності органів публічної влади; встановленню загальних засад стратегічного розвитку, системи управління, розбудови електронного врядування; визначенню пріоритетних трендів розвитку й шляхів оптимізації; прискоренню розвитку усієї сфери електронного врядування в Україні тощо.

Зазначені питання несуть значне юридичне навантаження і повинні обов'язково бути закріплені в спеціальному законодавчому акті. Для подальшої розбудови електронного врядування в Україні необхідним вбачається на постійній основі вдосконалення законодавчої бази.

Створення єдиного правового поля, що регулює сферу електронного врядування, передбачає розробку й прийняття органами місцевого самоврядування локальних нормативних актів згідно національного законодавства, а також гармонізацію раніше ухвалених правових актів.

Таким чином, адміністративно-правове забезпечення електронного врядування потребує удосконалення. Зміни в системі правового забезпечення мають здійснюватися із урахуванням поточної ситуації в країні й чітко спрямовані на клієнтоорієнтований (персоналізований) підхід. Використання позитивного зарубіжного досвіду в сфері електронного врядування повинно сприяти впровадженню в Україні європейських стандартів і підвищенню якості надання публічних послуг громадянам.

Вбачається доречним навести слушну позицію С.Петкова, що здійснення кроків стосовно приведення національного законодавства в відповідність до світових стандартів, а також створення міцної нормативно-правової бази, яка відповідає вимогам сучасності, повинна здійснюватися комплексно й скоординовано та не створювати додаткових колізій в правовій системі держави. Автор підкреслює, що відкритість даного процесу повинна забезпечуватися широким обговоренням із громадськістю і науковою спільнотою, а також популяризацією законотворчих дій публічної влади поміж населення [141, с.11].

Удосконалення адміністративно-правового забезпечення організації та діяльності органів публічної влади постає одним із головних завдань публічної адміністрації в Україні, адже система органів публічної влади постає центральним елементом на яку покладено виконання важливих функцій: забезпечення належного надання публічної послуги громадянам, задоволення їх суспільно значимих запитів та потреб, гарантування відкритості та прозорості діяльності органів влади, захист прав, інтересів осіб, забезпечення дотримання принципу верховенства права, що визначені законом.

У процесі реформування публічного управління особливе значення посідає удосконалення організації й діяльності органів публічної влади, що здійснюють які виконують координуючу роль та безпосередньо здійснюють функції прокуратури на рівні областей. До актуальних питань, які потребують вирішення варто відзначити все ще високий рівень бюрократизації діловодства в органах влади (особливо в органах місцевого самоврядування, регіональний рівень); значна кількість структурних підрозділів (департаментів, управлінь, відділів), переважанням дублюючих функцій, повноважень; низький рівень матеріально-технічного оснащення, що зумовлює зниження ефективності реалізації визначених законодавством повноважень органів публічної влади; інші проблемні питання реалізації електронного врядування на державному та регіональному рівні, що пов'язані з прогалинами у національному законодавстві.

Вирішення окреслених питань повинно здійснюватися за результатами ґрунтовних доктринальних досліджень адміністративно-правових засад

організації й діяльності органів публічної влади в сфері електронного врядування, які мають створити теоретико-методологічну основу задля удосконалення організації та діяльності органів влади, визначити основні складники цього реформування і сформуванню фундаментальну концептуальну парадигму нового бачення організації й діяльності органів публічної влади.

Також для покращення адміністративно-правової бази щодо захисту прав приватних (фізичних, юридичних) осіб в Україні досить важливим та актуальним постає впорядкувати систему суб'єктів, відповідальних за адміністрування та захист таких прав.

Нормативно-правове забезпечення поруч із іншими, не менш важливими, складниками, формує характер, способи й інструменти сфери електронного врядування, його розбудови та належного впровадження. Безсумнівно, адміністративно-правове забезпечення будь-якою сферою розпочинається з належного оформлення законодавчого якраз процедур забезпечення.

У достатній мірі складна й багатoelementна структура системи суб'єктів адміністративно-правового забезпечення електронного врядування в Україні узвичаює значимість ефективної координації щодо їх діяльності й тим самим аргументовано підвищує необхідність удосконалення міжгалузевого управління в цій сфері, загальна балансувальна роль в якому повинна здійснюватися Мінцифри як органу, на який покладено найбільш широкі надвідомчі функціональні повноваження. Зважаючи на це, доцільним є подальше розширення та конкретизація міжгалузевих повноважень Міністерства цифрової трансформації України щодо регулювання електронно значущої діяльності інших суб'єктів адміністративно-правового забезпечення електронного врядування.

Одним з головних адміністративних інструментів вважається створення спеціалізованих органів, що будуть відповідальні за координацію і реалізацію політики в сфері електронного врядування. Таким органом в Україні є Мінцифри, що займається розробкою і впровадженням державної політики в сфері цифровізації. Надзвичайно важливим й актуальним є також розробка й

ухвалення національних стратегій/програм розвитку електронного врядування, що окреслюють пріоритетні напрями діяльності, цілі й завдання та деталізовані заходи відносно їх досягнення. Наявність чітко окреслених планів, програм надає можливість здійснювати системний підхід щодо розвитку електронного врядування і забезпечує між різними органами публічної влади координацію дій [83, с.108].

У адміністративно-правовому механізмі забезпечення електронного врядування задіяне широке коло органів публічного управління. Дані суб'єкти здійснюють практичну реалізацію функції щодо забезпечення впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, розбудови електронного врядування в рамках вирішуваних ними завдань відповідно до встановленого адміністративно-правового статусу. Водночас цей напрямок діяльності не знаходить належної правової регламентації у національному законодавстві. Повноваження цих органів переважно зосереджені на наданні електронних послуг, тоді як забезпечення розбудови електронного врядування як самостійна функція відсутня у нормативних правових актах, що визначають правовий статус більшості з них.

Звісно ж, що ситуація повною мірою відповідає конституційним положенням, за якими держава зобов'язана забезпечувати право кожного на звернення до органів державної влади, й відбиває реально виконуваний обсяг значимих повноважень, реалізованих у діяльності даних суб'єктів. У цьому аспекті потрібно законодавче закріплення даної функції як самостійного напрямку діяльності органів публічної влади, які здійснюють публічне управління в сфері електронного врядування, із урахуванням їхньої компетенції та колом вирішуваних завдань. Для цього необхідно детально регламентувати повноваження кожного суб'єкта стосовно сфери його управління, співвіднести функцію щодо забезпечення електронного врядування з іншими напрямками діяльності, скоординувати дані повноваження органів влади в механізмі міжгалузевих і галузевих зв'язків усієї системи суб'єктів адміністративно-правового забезпечення електронного врядування та закріпити відповідні

положення у нормативно-правових актах, що встановлюють правовий статус розглянутих органів.

Практичне впровадження змін до організації і діяльності органів публічної влади вимагає внесення змін до чинного національного законодавства, а саме відомчих нормативно-правових актів, включаючи накази Мінцифри. Не менш важливою є і розробка перспективного законодавства, зокрема проєктів законів і підзаконних нормативно-правових актів, що направлені на вдосконалення організації, діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.

Світова практика щодо побудови моделі електронного врядування доводить, що у сучасних обставинах електронний формат управління вважається інструментом забезпечення прозорості, відкритості та ефективності публічно-управлінської діяльності органів публічної влади усіх рівнів, з огляду наявності потрібного задля ухвалення управлінського рішення об'єму й рівня якості інформаційного ресурсу. Основним елементом цієї моделі вважається система міжвідомчої електронної взаємодії, а кінцевою ціллю – інтеграція окремих електронних сервісів адміністративних інформаційних ресурсів в єдиний загальнонаціональний веб-портал відповідно до якого інтегровані веб-портали інформаційні ресурси регіональних/місцевих органів влади, що мають аналогічний інтерфейс. Вдосконалення діючого в Українській державі нормативно-правового забезпечення системи електронного врядування відповідно до європейських стандартів надасть змогу не лише вдосконалити систему надання послуг у електронній формі, але й значно підвищить ефективність публічно-управлінської діяльності, через реальні можливості громадянського суспільства упливати на процеси ухвалення публічно-управлінських рішень; понизить корупційні ризики; підвищить рівень довіри громадян до публічної влади й пришвидшить розвиток громадянського суспільства в Україні [31, с.208-209].

За цих обставин в Україні актуалізується питання відносно розвитку правових та організаційних механізмів регулювання процесів формування і застосування електронних інформаційних ресурсів в аспекті забезпечення

відповідного балансу між повним контролем зі сторони держави й законами ринку. Загалом зазначене зумовлює процеси приватизації і лібералізації ринку інформаційно-комунікаційних технологій із врахуванням особливостей організаційно-правового механізму функціонування публічних електронних інформаційних ресурсів (захист інтелектуальної власності, суспільної моралі, чинного порядку формування і ведення інформаційного ресурсу та до нього доступу). За таких умов, ключовими завданнями державного регулювання інформаційних ресурсів, із позицій ухвалення обміркованих управлінських рішень, є наступні: а) гарантування доступу щодо наборів даних із високою цінністю, знань; б) стимулювання розвитку економічної електронної активності; в) забезпечення прав та потреб суб'єктів інформаційних відносин; г) забезпечення інформаційно-аналітичної діяльності органів публічної влади; д) розвиток електронного врядування; е) забезпечення інформаційної безпеки в процесі застосування інформаційно-комунікаційних технологій та ін. [31, с.209].

Останнє зумовлює наявність системи заходів організаційного, правового й економічного спрямування, що сконцентровані на запобіганні виникненню загроз національній безпеці й їх усунення.

Фахівці розглядають мережевий принцип публічно-правової взаємодії як відповідну форму організації публічно-управлінської діяльності, яка дозволяє значно знизити видатки традиційної політико-правової регламентації суспільних процесів, гарантувати більш мобільну взаємодію із громадськими інститутами (структурами), підвищити за наслідки втілення управлінських рішень взаємну відповідальність. Зокрема, саме цей принцип й сприяє зміні парадигми державного управління в сторону публічного врядування, який зумовлює відхід від традиційної бюрократії та активне застосування в управлінській діяльності інноваційних технологій [31, с.210].

Формування системи інноваційних методів, технологій публічного управління зв'язано із професійними діями апарату управління відносно пошуку конкурентоспроможних технологій. Такі технології сприяють вивченню та аналізу ними факторів свого відставання і впровадженню адаптованих щодо

існуючих умов кращих практик управління із ціллю підвищення соціально-економічної ефективності публічного управління. У системі публічного управління практика мережевої взаємодії відноситься саме до таких технологій [31, с.210].

Електронне врядування потребує співпраці й координації між державними установами щодо забезпечення інтегрованого, безперебійного надання електронних публічних послуг. Вагомим є сприяти співпраці й координації між державними установами через створення міжвідомчих комітетів, а також сприяння обміну інформацією й передовим досвідом, заохочення розробки спільних стандартів (протоколів) [207, с.1159].

Нам імпонує позиція Г.Решетової, що вдосконалення в Україні електронного врядування вимагає комплексного підходу, що враховує потреби й очікування громадян та бізнесу, спроможність органів публічної влади, безпеку електронних послуг та участь громадян/бізнесу, й також координацію і співпрацю поміж державними установами. Запроваджуючи дані рекомендації, наша держава може поліпшити надання послуг громадянам та бізнесу, а також наблизитися до досягнення в сфері електронного врядування своїх цілей [207, с.1159].

Важливість взаємодії в аспекті досліджуваного питання складно заперечувати, оскільки задля ефективного й дієвого забезпечення електронного врядування усі елементи такого забезпечення мають працювати узгоджено (злагоджено), як цілісна єдина система. Це досягається шляхом різних умов, детермінант й інструментів, проте, першочергово, через налагодження систематизованої змістовно наповненої та ефективної взаємодії між всіма складниками адміністративно-правового забезпечення електронного врядування. Забезпечення високих якісних показників й ефективності такої взаємодії вимагає впровадження цілого комплексу заходів різноманітного спрямування, одну з головних ролей поміж яких здійснює нормативно-правове підґрунтя, значимість якого досить складно переоцінити, оскільки саме воно окреслює основні принципи й інші основоположні питання організації

співробітництва, регламентує тренди, форми й процедури відносно його втілення.

Наше суспільство, що перебуває нині в зоні системної кризи й найбільш масштабних загроз за роки новітньої історії свого існування, зумовлює нове публічне управління, побудоване на поєднанні творчому ресурсів стабільності, керованості та дозованого економічного ризику в сферах господарювання (електронного врядування, інформаційній, фінансовій, енергетичній, банківській, децентралізації публічного управління й локалізації тіньової економіки, а також жорсткої боротьби із корупцією). Окресленого можливо досягнути за рахунок одночасного упровадження інноваційних технологій і формування відповідно нових правил (інституційних змін) у публічному управлінні завдяки механізму прийняття відповідних рішень. У публічному управлінні стратегічними завданнями цифрової трансформації вважається подолання інформаційної нерівності та перебудова відносин із громадянами, удосконалення координації/реординації в управлінні щодо гарантування прозорості, зручності, доступності одержання публічних послуг громадянами, що обумовлює можливість їхньої реальної участі в прийнятті публічних управлінських рішень [113].

Отже, цифровий розвиток, впровадження електронних інструментів в діяльність органів публічної влади загалом є пріоритетним напрямом удосконалення адміністративно-правового забезпечення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування шляхом прийняття та практичного впровадження конкретизованих наказів Мінцифри України відносно здійснення електронного документообігу, забезпечення гідного рівня захисту інформації. Успішність даного результату обумовлена цілковитою відмовою від паперового документообігу за винятком окремих випадків відносно необхідності збереження контрольних копій документів, надання відповідей і звернення громадян.

Перспективним напрямом є створення відповідної аналітичної інформаційної системи органів публічної влади з застосуванням технології

штучного інтелекту, що зможе здійснювати моделювання проєктів адміністративних процедурних документів, створювати послідовність розв'язання основних ключових завдань в діяльності органів публічної влади, а також надавати усесторонні відповіді на інформаційні запити й звернення громадян. Ця аналітична система органів управління повинна включати об'єднані бази даних усіх органів публічної влади та самостійно формувати запити/відповіді на них.

Підвищення кваліфікаційного рівня посадових осіб суб'єктів владних повноважень та ресурсів сфери електронного врядування має включати технічне (технологічне) оснащення органів державної влади та місцевого самоврядування найсучаснішими інноваційними технологіями, які мають потенціал відносно підвищення якості та гарантування безпеки персональних даних; запровадження цілісної системи прогнозування задля усунення нестійкості в системі публічного управління відносно впровадження різних елементів електронного врядування; створення сприятливих умов для суб'єктів владних повноважень для впровадження започаткованими згідно стандартів технологій.

В умовах стрімкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій такий ресурс як інформація для нашої держави, як засвідчує сучасний стан не лише в умовах військового протистояння, проте й боротьбі в інформаційній сфері, є однією із найважливіших. Державні інформаційні ресурси є важливою та необхідною умовою ефективної діяльності у всіх сферах суспільного життя. На сьогодні якісний стан та потенціал розвитку державних інформаційних ресурсів постає одним із визначальних факторів розвитку держави в епоху інформаційного суспільства, а також її статусу в світовому співтоваристві. Інформація та інформаційні технології стають вирішальними факторами, які детермінують розвиток технологій та ресурсів загалом. Створення, а надалі використання на користь держави та суспільства інформаційно-телекомунікаційних систем різного призначення на основі інтеграції телекомунікаційних, інформаційних ресурсів, використання новітніх

інформаційних технологій – це складне, комплексне та багатопланове міжгалузеве завдання, що потребує глибокого вивчення.

Для вирішення основної проблеми – консолідації державних інформаційних ресурсів та переходу на новий інформаційно-технологічний рівень, а також інших проблем у сфері державних інформаційних ресурсів необхідно послідовно реалізовувати комплекс організаційних, техніко-економічних, наглядових та контрольних заходів. Серед першочергових, слід назвати такі:

1. Проведення єдиної цілеспрямованої політики технічного спрямування, зокрема вдосконалення технічного оснащення державних органів для перенесення інформаційних ресурсів в електронний вигляд, а також навчання публічних службовців застосування цих інформаційних ресурсів для найбільш ефективної взаємодії з громадянами та надання їм необхідної допомоги, підтримки. Необхідно на постійній основі впровадження у діяльність органів публічної влади нових технологій, що дозволяють надавати суспільно значущу інформацію в електронному форматі, переведення всього обладнання на новий технологічно-інноваційний рівень. Найважливішими заходами на цьому напрямі є: розвиток інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури інформаційного суспільства та послуг, що надаються на її засадах; створення автоматизованих довідників, каталогів, переклад усіх бібліотечних видань та документів архівних фондів у електронний формат. Ключовою метою є підвищення якості публічного управління та ефективного використання інформаційних ресурсів громадянами за рахунок створення та впровадження у органи публічної влади сучасних інформаційних технологій та обладнання.

2. Удосконалення правової бази, що регламентує використання державних інформаційних ресурсів, що в першу чергу, має бути спрямовано на підвищення ступеня відкритості та прозорості органів публічного управління для громадян. Нині важливим завданням є нормотворча робота з уже існуючими нормативно-правовими актами, що регулюють питання використання державних інформаційних ресурсів. Необхідно вжити заходів щодо покращення

міжвідомчої координації у сфері створення та використання державних інформаційних ресурсів, більш чітко визначити обов'язки та відповідальність органів публічної влади щодо надання громадянам різних відомостей (інформації), що становлять суспільний інтерес. При цьому нормативно-правові акти мають бути близькими і зрозуміли громадянам для того, щоб стимулювати їх використання вид послуг, склад інформації повинен дотримуватися законних прав та інтересів громадян та організацій, а також відповідати світовій практиці.

3. Створення необхідних адміністративних механізмів для здійснення організації нагляду, контролю та регулювання сфери державних інформаційних ресурсів. Виконання цих функцій можуть здійснювати функціональні групи організацій, які є операторами державних інформаційних ресурсів або спеціально організовані штатні структурні підрозділи цих організацій. Необхідно законодавчо розмежувати функції та визначити ступінь відповідальності у зазначеній сфері діяльності.

4. Розвиток національних інформаційних ресурсів. Зокрема прагнення нашої держави стати повноправним членом ЄС вимагає залучення до участі в інформаційному міжнародному обміні, а також перехід до нових інноваційних інформаційних технологій, які не будуть відставати від передових європейських країн.

Отже, всі заходи, які вживає держава в інформаційній сфері, у першу чергу, повинні бути спрямовані на підвищення ефективності та доступності у використанні державних інформаційних ресурсів громадянами та організаціями, а також удосконалення технологій їх надання, використання, обміну й передачі.

У контексті зазначеного, в наукових дослідженнях наголошується на реалізації наступних заходів:

– поширення електронної взаємодії в різних системах (держава-бізнес, держава-споживачі, держава-держава, бізнес-споживачі, бізнес-бізнес, споживачі-споживачі);

– модернізації публічного управління в цій сфері, зокрема через імплементацію досвіду передових держав відносно питань застосування електронних й ІТ-технологій в українській економіці;

– впровадження мотиваційних й інформаційних механізмів;

– розвиток різних сервісних електронних ресурсів [134, с.58-59].

Стосовно розв'язання таких проблем українським Урядом разом із залученими профільними фахівцями, представниками бізнесу розроблені відповідні напрями, що направлені на впровадження проєктів побудови відповідної інформаційно-комунікаційної інфраструктури в Україні. До цього переліку включено: 1) розбудова фіксованої інфраструктури ШСД доступу до мережі Інтернет; 2) розбудова інфраструктури мобільного Інтернету із застосуванням сучасних технологій 5G; 3) розбудова мережі IoT (Internet of Things) із певною радіо-інфраструктурою задля Інтернету речей; 4) розбудова розвинутої інфраструктури безкоштовної громадської мережі Wi-Fi; 5) розбудова національної віртуальної хмарної інфраструктури задля Big Data; 6) створення інфраструктури кібербезпеки [207, с.1149].

Впровадження вищевикладених проєктів направлено на створення інформаційно-комунікаційної національної інфраструктури, що буде спомагальним допоміжником задля впровадження інформаційно-комунікаційних технологій з надання публічних послуг.

Резюмуючи вищевикладене, та враховуючи зарубіжний досвід провідних країн світу, до перспективних напрямів удосконалення можна віднести наступні:

✓ вдосконалення державної політики у сфері електронного врядування;

✓ вдосконалення законодавства, що регулює діяльність органів публічної влади в сфері електронно врядування, а саме розробка Стратегії із розбудови електронного врядування в Україні обґрунтована сучасними викликами та потребами;

✓ здійснення діяльної нормотворчої діяльності, що буду вибудовуватися на переконливих концептуальних теоретичних розробках;

- ✓ посилення інтеграційних процесів взаємодії з ЄС щодо впровадження цифровізації, розбудови інформаційно-комунікаційних технологій;

- ✓ покращення ефективності функціонування суб'єктів владних повноважень шляхом підвищення кваліфікації в сфері інформаційно-комунікаційних ресурсів в Україні. В даному аспекті вбачається доцільним окрему увагу сконцентрувати на визначенню ключових особливостей, порядку роботи з управління кадровим потенціалом щодо ефективної розстановки кадрів у рамках кожного окремо взятого органу влади, так і в межах взаємодії останніх; використання обміну досвідом між різними органами, що буде посилювати їх діяльність в подальшому; на регулярній основі здійснювати підготовку кадрів шляхом різноманітних тренінгів, курсів тощо;

- ✓ перспективними трендами відносно вдосконалення інформаційного забезпечення координації і взаємодії суб'єктів владних повноважень в сфері електронного врядування відносимо створення ефективних та дієвих систем обміну інформацією між цими суб'єктами взаємодії; розширення інформаційної співпраці між органами публічної влади, що формують і впроваджують державну політику в сфері розбудови електронного врядування, а також інформаційної взаємодії із громадянами й громадськими об'єднаннями;

- ✓ підвищувати рівень фінансового, матеріально й технічного оснащення, особливо на регіональному та місцевому рівнях.

Для подальшого вдосконалення механізмів публічного управління розвитком електронного врядування в Україні доцільно забезпечити інтеграцію усіх електронних державних сервісів в єдину платформу, яка гарантує зручність доступу й використання. Поміж тим, важливим є підвищення рівня цифрової грамотності громадян, що надасть змогу більшій кількості населення ефективно користуватися електронними публічними послугами. Зазначене можливо досягнути шляхом освітніх програм, тренінгів й інформаційних кампаній. Іще одним напрямом відносно вдосконалення вважається розвиток механізмів зворотного зв'язку й моніторингу якості надання державних електронних послуг. Запровадження систем оцінки задоволеності користувачів і опитування

на регулярній основі, а також аналіз одержаних даних надасть змогу своєчасно виявляти проблеми й відповідно реагувати на них, при цьому підвищуючи якість обслуговування. Тому, задля розвитку в Україні клієнтоорієнтованого електронного врядування потрібно гарантувати чіткі адміністративні/правові рамки, активне долучення через цифрові платформи громадян, а також підвищення рівня цифрової грамотності й розвиток механізмів зворотного зв'язку [83, с.109].

Нам імпонує думка В.Іванченко [74, с.313], яка визначає заходи щодо вдосконалення адміністративно-правового регулювання економіки, поміж яких універсальним є: а) імплементація міжнародного досвіду в цій сфері, особливо європейського; б) децентралізація і лібералізації відповідних відносин; в) поширене впровадження диспозитивних рис методу правового регулювання; г) впровадження новацій розвитку науково-технічного прогресу, поміж яких інструменти ІТ-технологій; д) всебічна реалізація інвестиційних проєктів, першорядно на засадах інтелектуальних розробок, передусім із використанням таких елементів як штучний інтелект.

Реалізація вищезазначених напрямів удосконалення адміністративно-правового забезпечення електронного врядування надає можливість якісно поліпшити ефективність і результативність взаємодії й координації між владними суб'єктами забезпечення електронного врядування в Україні, що, загалом буде слугувати комплексному вдосконаленню цієї сфери суспільних відносин.

Таким чином, засвідчуючи вищевикладене, можемо констатувати, що сучасний стан адміністративно-правового забезпечення, що регламентує розбудову електронного врядування в Україні можна охарактеризувати як такий, що вимагає подальшого доопрацювання та вдосконалення, із ціллю відносно його забезпечення актуальності й відповідності невідкладним потребам здійснення подальшого розвитку. Зокрема пропоновані напрями не розв'язують усі існуючі проблеми та недоліки, які є в адміністративно-правовому базисі забезпечення розбудови електронного врядування, проте їх належне

впровадження має в значній мірі сприяти підвищенню якості й результативності означеного забезпечення.

Висновки до розділу 3

1. Аналіз досвіду розбудови електронного врядування зарубіжних держав свідчить про високий рівень з достатнім законодавчим забезпеченням і подальшою стратегією розвитку. Обґрунтовано, держави з високим рівнем розвитку мають налагоджену систему взаємодії органів публічної влади і установ, діють згідно вимог нормативно-правових актів і принципом верховенства права, тому позитивні аспекти електронного врядування є відчутні в більшій мірі.

Визначено основні компоненти розвитку електронного врядування в державах ЄС: а) телекомунікаційна інфраструктура й електронні навички (віддзеркалюють технічні можливості/доступність); б) онлайн-сервіси й контент, що вимірює кількість/якість публічних послуг, які представлені в електронному (цифровому) форматі; с) прозорість й участь громадян як оцінка можливостей відкритості (залучення) осіб до цього процесу; d) інституційні та правові рамки, які відтворюють стан нормативно-правового середовища, що врегульовує електронний уряд і зв'язані відносини з ним.

Визначено, впровадження електронного врядування зарубіжних країн має істотні відмінності в контексті лідируючих позицій (Данія, Фінляндія, Естонія, Мальта) так і характеризуються розривом (Румунія, Болгарія, Греція), що пов'язаний із технологічними аспектами, матеріальним і людським капіталом.

Встановлено, порівняльна характеристика виділених значних бюджетних коштів на сферу електронного врядування зарубіжними країнами (Фінляндія), тоді як Україна має відносну обмеженість в обсязі фінансування, проте пропонує широкий спектр електронних публічних послуг та винятковий ресурс (Дія).

З'ясовано, в європейських країнах на рівень застосування громадянами електронних публічних послуг має вплив якість національної пропозиції цих послуг, рівень довіри громадян до урядів, цифровий розрив, породжений доходом та рівнем освіти громадян.

Аналіз результативності різних моделей впровадження електронного врядування європейських країн підтверджує ключовим успішним важелем технічну інтегрованість систем, доступність публічних послуг усіх категорій громадян, забезпечення кібербезпеки, активна участь в процесі розробки й удосконалення послуг громадянам, що має бути адоптовано й в Україні.

Цінним в аспекті запозичення для України є досвід:

- естонського електронного врядування, де найважливішими компонентами є цифрова ідентифікація громадян (інституційні, правові та суспільні вимоги), рівень обміну цифровими даними та програм, що розроблені різними державними й приватними установами;
- Данії щодо співпраці між державними й приватними установами задля створення надійного середовища безпеки для забезпечення електронних публічних послуг, сконцентрованість на кінцевому користувачі; успіх Данії ґрунтується на її цілісному підході до управління, де цифрові ініціативи бездоганно інтегровані в різні сектори, такі як охорона здоров'я, державні послуги та освіта; зручність урядових порталів для користувачів; посиленні кібербезпеки та інформаційної безпеки;
- фінської моделі централізованого фінансування та перейняття фінського проєкту AugoraAI щодо розроблення власної стратегії розвитку штучного інтелекту, розширення цифровізації і запровадження у сфері інформаційних технологій освітньої компоненти;
- Норвегії та Швеції в частині застосування багаторівневої ефективної системи для надання якісних публічних послуг громадянам/бізнесу;

- Мальти в частині спроможності будь-якого органу влади підключити свої платформи до загальної структури, надаючи послуги; Мальтійська місія інвестування в онлайн-послуги для кінцевої вигоди громадян;
- Великої Британії щодо підвищення прозорості, підзвітності та участі громадськості в уряді; забезпечення кібербезпеки не тільки електронного уряду, але підвищення потенціалу всього населення (створення національного центру з спеціалізованою технологією);
- Німеччини та Польщі щодо системності нормативно-правових актів, що регулюють сферу функціонування електронного врядування; систематичний моніторинг розвитку електронного врядування, а також оновлення правових норм (положень) в цій сфері; підвищення рівня доступності системи й посилення цифрової освіченості громадськості;
- США в частині зобов'язання органів публічної влади інформувати громадськість щодо своєї щоденної діяльності, доступ громадськості до публічної інформації шляхом електронних інструментів.

Розроблені власні національні стратегії електронного врядування зарубіжних держав мають різні інструменти впровадження і свої особливості, й саме тому рівні успіху різняться.

2. Виявлено та запропоновано стратегічні вектори розбудови електронного врядування в Україні, що включають захист інформації (інформаційна безпека), електронний документообіг, електронні публічні послуги, публічні консультації, відкриті дані, зменшення корупційних ризиків.

Акцентовано на захисті інформації, що виступає гарантом ресурсної інфраструктурної інформаційної системи як складової національної безпеки та вважається своєрідним базисом довіри користувачів. Для усунення недоліків в чинному законодавчому полі щодо захисту інформації доцільним є розроблення законопроєкту про доступ до інформації забезпечуючи оперативну та ефективну процедуру перегляду рішень про обмеження доступу до інформації. Аргументовано застосовувати передбачений законом механізм для балансування національної безпеки та суспільного інтересу в отриманні інформації,

розпорядникам інформації керуватися принципами пропорційності, легітимності та необхідності, добросовісно і відповідально виконувати свої обов'язки із проактивного оприлюднення інформації (на офіційних веб-сайтах, іншими засобами у цифрових форматах).

Визначено пріоритетним напрямом посилення кібербезпеки, що обумовлена сприяти забезпеченню кіберпростору відносно захисту прав, інтересів громадян, розвитку суспільства, євроатлантичних і євроінтеграційних процесів у цій сфері.

Встановлено, що електронний документообіг, як одним з елементів електронного врядування, спрямований забезпечувати електронну взаємодію між державою та суспільством потребує кваліфікованого персоналу, що володіє відповідними інформаційно-технічними, управлінськими, правовими знаннями, навиками. Встановлено в цьому напрямі забезпечення органів публічної влади високотехнологічними програмами та стандартизованими продуктами; оптимізація взаємодії автоматизованих інформаційних систем, реєстрів, баз даних органів публічної влади, розроблення проекту з огляду на своєрідність обліку органів публічної влади, створення цілісної інформаційної системи шляхом відкритості та взаємодії.

Визначено низку позитивних складових впровадження електронних публічних послуг (оперативність, зручність, безпека, ефективність) та обґрунтовано унормування і деталізація процесу розбудови електронного врядування шляхом подальшого розширення різновидів електронних публічних послуг «Дія». Акцентовано застосування норм законодавчого акту про адміністративну процедуру, який створює умови відносно розширення спектру електронних адміністративних послуг, може стати важливим засобом підвищення ефективності та результативності, оперативності, відкритості й доступності електронних публічних сервісів; буде допоміжною детермінантною розширення комплексних публічних послуг, створення інструментів участі особи у адміністративній справі, використанню автоматизованих режимів розгляду та вирішення адміністративного

провадження (автоматичне прийняття рішень в сфері надання адміністративних послуг). За умов розроблення нових автоматичних публічних послуг слід урахувати вимоги Закону України «Про адміністративну процедуру» стосовно відповідальності конкретного органу публічної влади за зміст актів, що прийняті в автоматичному режимі.

Проаналізовано подальші тенденції спрощення та об'єднання даних у єдиній базі (Єдина інформаційна система соціальної сфери), що включає усі різновиди соціальної підтримки та акцентовано на розбудові даної системи згідно принципів стандартизації даних, прозорості та підзвітності, покращення якості соціальних послуг, адаптації до європейських стандартів, можливості моніторингу та оцінки, співпраці з міжнародними партнерами.

Обумовлено підвищення відкритості й прозорості законодавчого процесу, зміцнення до нього довіри громадськості прийняттям законодавчого акту (Закон України «Про публічні консультації»), що розширює форми участі громадян в управлінні справами та слугуватиме підтримуючим ефектом для підвищення відкритості/прозорості процесу прийняття рішень на всіх рівнях публічної влади. Встановлено, створення і функціонування єдиної онлайн-платформи стосовно проведення консультацій; електронна форма є обов'язковою відносно здійснення публічних консультацій щодо всіх проєктів актів.

Обґрунтовано позитивний ефект електронного врядування від проявів корупції шляхом винятковості процедурного аспекту в електронному форматі та високим рівнем відкритості.

Акцентовано на стратегічних векторах розбудови електронного врядування на регіональному (місцевому) рівні, зокрема надання адміністративних (в сфері соціального захисту) послуг шляхом онлайн-сервісів, сприяння розбудові мережі ЦНАП, модернізації інфраструктури електронних комунікацій, забезпечення оприлюднення органами інформації в форматі відкритих даних на Єдиному державному веб-порталі відкритих даних, функціонування веб-порталу «Дія. Цифрова громада».

Встановлено необхідність наближення діючої системи публічного управління до існуючих європейських стандартів. Перехід до електронного врядування повинен здійснюватися поступово й компонуватися відповідними змінами в розвитку суспільства, що буде сприяти подальшим напрямам розбудови.

3. Для вдосконалення адміністративного законодавства, що регламентує забезпечення розбудови електронного врядування в Україні запропоновано низку кроків: формування чітких концептуальних засад здійснення розбудови в цій сфері; підготовка та прийняття стратегічного нормативно-правового акту (Національна стратегія розбудови електронного врядування в Україні), що має включати наступні аспекти: існуючий рівень адміністративно-правового розвитку та перспективні тренди вдосконалення правового механізму розбудови електронного врядування; ключові тренди, які мають бути зафіксовані в відповідних галузевих, різнорівневих, спеціальних концептуальних і програмних документах, що будуть прийматися в аспекті подальшої розбудови електронного врядування; система заходів з подолання негативних тенденцій, що мають місце в сфері розбудови електронного врядування; детермінанти, що здійснюють вплив на якісне впровадження розвитку електронного врядування та подальші шляхи з підвищення ефективності й результативності даної сфери. Основні вектори вдосконалення організаційної складової органів публічної влади мають чітко узгоджуватися із оновленими положеннями стратегічного документу.

Встановлено, що ефективним інструментом подальшої розбудови електронного врядування повинно стати ухвалення законодавчого акту про електронне врядування (Закон України «Про загальні засади електронного врядування»), що сприяв би комплексному врегулюванню даної сфери суспільних відносин; визначив термінологічний апарат даної сфери; предмет й об'єкти електронного врядування; загальну систему органів, що здійснюють діяльність у сфері електронного врядування в Україні, а також принципи їх функціонування; форми та методи здійснення діяльності; порядок здійснення контролю та нагляду за додержанням установлених правил; загальні засади

взаємодії органів публічної влади в сфері електронного врядування між собою тощо.

Обґрунтовано подальше розширення і деталізація міжгалузевих повноважень Міністерства цифрової трансформації України відносно регулювання діяльності інших суб'єктів адміністративно-правового забезпечення електронного врядування. З'ясовано, повноваження цих суб'єктів переважно сконцентровані на наданні електронних послуг, тоді як забезпечення розбудови електронного врядування як самостійна функція в нормативно-правових актах відсутня. Пропонуємо законодавче закріплення цієї функції як самостійного напрямку діяльності органів публічної влади, які здійснюють публічне управління в сфері електронного врядування, враховуючи їх компетенції, спектр покладених завдань; необхідно детально регламентувати повноваження кожного суб'єкта щодо сфери його управління, співвіднести функцію забезпечення електронного врядування із іншими напрямками діяльності, скоординувати дані повноваження органів влади у механізмі міжгалузевих/галузевих зв'язків всієї системи суб'єктів адміністративно-правового забезпечення електронного врядування та закріпити відповідні положення у нормативно-правових актах, що встановлюють правовий статус цих органів.

Обумовлено взаємодію та координацію між органами публічної влади в сфері розбудови електронного врядування шляхом створення міжвідомчих комітетів, обміну досвідом та інформацією, розробкою спільних стандартів.

Встановлено, для зміцнення державних інформаційних ресурсів і переходу на новий інформаційно-технологічний рівень необхідність послідовної реалізації ряду організаційних, техніко-економічних, наглядових та контрольних заходів. Першочергового виокремлено:

- проведення єдиної цілеспрямованої політики технічного спрямування (вдосконалення технічного оснащення органів влади; розвиток інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури інформаційного суспільства та послуг;

впровадження у діяльність органів публічної влади нових технологій, переведення всього обладнання на новий технологічно-інноваційний рівень);

– удосконалення нормативно-правової бази, що регламентує використання державних інформаційних ресурсів (нормотворча робота з уже існуючими правовими актами, що регулюють питання використання державних інформаційних ресурсів; заходи з покращення міжвідомчої координації у сфері створення та використання державних інформаційних ресурсів, більш чіткого окреслення обов’язків і відповідальності органів публічної влади з надання громадянам різної довідкової інформації; нормативно-правові акти мають бути близькими і зрозуміли громадянам);

– створення необхідних адміністративних механізмів для здійснення організації нагляду, контролю та регулювання сфери державних інформаційних ресурсів (на законодавчому рівні необхідно розмежувати функції і визначити ступінь відповідальності в зазначеній сфері діяльності);

– розвиток національних інформаційних ресурсів (залучення до участі в міжнародному інформаційно-технологічному обміні, перехід до нових інноваційно-інформаційних технологій).

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення актуального науково-практичного завдання, що полягає в узагальненні теоретичних й практичних аспектів адміністративно-правового забезпечення розбудови електронного врядування в Україні, забезпеченні інформаційної безпеки у сфері електронного урядування у вітчизняній та міжнародній практиці, розробленні пропозицій та рекомендацій щодо вдосконалення законодавства в цій сфері. У результаті проведеного дослідження було сформовано низку висновків та пропозицій, основними з яких можна вважати такі:

1. Досліджено наукові підходи до поняття «електронне врядування» та аргументовано об'єднуючим складником цих визначень роль держави як ключового координатора впровадження електронного врядування. Узагальнено темпоральні аспекти функціонування електронного урядування в контексті розвитку інформаційного суспільства як об'єкта адміністративно-правового забезпечення. Встановлено, що в національному законодавстві категорія електронне врядування містить низку недоліків та потребує оновлення через розширення сфери впливу шляхом залученням усіх суб'єктів щодо участі в управлінні та сучасні інноваційні тенденції. Аргументовано, що електронне врядування постає ефективним інструментом щодо досягнення дієвого управління. Обґрунтовано, електронне врядування має дуальне значення як:

- а) форма та процес організації публічно-управлінської сфери, що обумовлено використанням інформаційно-комунікаційних технологій для забезпечення відкритості, прозорості й ефективності діяльності/функціонування органів публічної влади та належної взаємодії з приватними особами для оперативного та якісного вирішення їх суспільно значимих потреб (широкому розумінні);
- б) впровадження інноваційної системи міжвідомчої взаємодії шляхом імплементації цифрових технологій в діяльність органів публічної влади щодо забезпечення якісно нового рівня надання публічних послуг громадянам

(вузькому розумінні). Електронне врядування слід досліджувати як комплексне явище, що загалом стосується публічного управління та одночасно постає однією із його сфер, що реалізується у рамках державної інформаційної політики. Електронне врядування є реакцією на процеси інформатизації суспільних процесів. Проаналізовано ознаки, мета й завдання, змістовне наповнення та характерні особливості електронного врядування. Акцентовано на відмінностях цифрового та електронного врядування.

2. Запропоновано зміст поняття «адміністративно-правове забезпечення електронного врядування» визначити як регламентовану адміністративно-правовими нормами діяльність уповноважених суб'єктів, що спрямована на впорядкування і розвиток суспільних відносин, гарантування прав, інтересів всіх суб'єктів правовідносин щодо оптимального забезпечення функціонування й розбудови належного електронного врядування у сфері публічного управління в Україні. Встановлено, що структура адміністративно-правового забезпечення електронного врядування складається з таких елементів: 1) об'єкт адміністративно-правового забезпечення електронного врядування (суспільні відносини, які виникають у сфері електронного врядування і зачіпають фактично всі сфери суспільного буття); 2) суб'єкти адміністративно-правового забезпечення електронного врядування (органи публічної влади адміністративних відносин, які наділені правом і відповідними зобов'язаннями, що безпосередньо стосуються сфери електронного врядування); 3) адміністративно-правові норми права (різновид правових норм, що регулюють суспільні відносини в сфері електронного врядування); 4) адміністративно-правові відносини в сфері електронного врядування (за складом учасників, за сферою виникнення, за станом взаємної підпорядкованості суб'єктів) урегульовані адміністративно-правовими нормами правові зв'язки, які виникають, розвиваються, припиняються між суб'єктом забезпечення електронного врядування у процесі реалізації повноважень в сфері електронного врядування; відображають вплив адміністративно-правових норм на суб'єкти/об'єкти публічного управління у сфері електронного врядування,

виникають з настанням відповідних, передбачених адміністративно-правовими нормами юридичних фактів; 5) гарантії адміністративно-правового забезпечення електронного врядування (комплекс передбачених законодавством правових засобів, способів і форм, методів, через які забезпечується реалізація суспільних відносин у сфері електронного врядування).

3. Принципи адміністративно-правового забезпечення електронного врядування запропоновано розуміти як основоположні керівні ідеї, засади, що визначають особливості виникнення, функціонування, розвитку та розбудови інституту адміністративно-правового забезпечення електронного врядування та зорієнтовані на реалізацію прав, свобод та законних інтересів їх учасників. Запропоновано здійснити поділ принципів адміністративно-правового забезпечення на такі видові групи: 1) загальноправові принципи, на основі яких формуються і реалізуються адміністративно-правові норми, зокрема загальнообов'язкові вимоги, якими повинні керуватися усі суб'єкти управління незалежно від свого статусу (верховенства права, законності, гласності, рівності, недискримінації, оперативності та ін.); 2) організаційно-функціональні принципи, які зафіксовані в законодавстві у сфері електронного врядування (цифровий за замовчуванням, одноразове введення інформації, сумісність за замовчуванням, доступність й залучення громадян, відкритості та прозорості, довіри, орієнтованості на громадян, інклюзивності й ін.); 3) спеціальні (галузеві) принципи електронного врядування (підзвітності, співробітництва та партнерства, єдності системи електронного врядування, конфіденційності та інформаційної безпеки, відповідальності, ефективності та інші). Визначено, що принципи адміністративно-правового забезпечення електронного врядування не є сталими та постійно розвиваються; їх можна розглядати як такі, що характеризуються міжгалузевим характером, адже відносини в сфері електронного врядування є комплексними. Необхідним є перегляд національного законодавства в сфері електронного врядування та необхідність визначення та закріплення приведених груп принципів.

4. Аналіз сучасного стану нормативно-правової бази у сфері електронного врядування в Україні дозволив виявити характерні особливості: комплексний галузевий характер, адже до складу норм в даній сфері відносяться норми конституційного, адміністративного та інформаційного права; поєднує правові норми різної юридичної сили, що знайшли свій зовнішній вияв в актах інформаційного та адміністративного законодавства ілюструючи взаємовплив та взаємодію; велика кількість нормативно-правових актів, що регулює функціональну складову в досліджуваній сфері. До форм правового регулювання віднесено та охарактеризовано: 1) Конституцію України; 2) Закони України, що мають поділ на: а) правові акти загального спрямування (забезпечення державної інформаційної політики в сфері електронного врядування); б) правові акти спеціального спрямування (мають адміністративне забарвлення та стосуються питань електронної форми організації публічного управління, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в стадії адміністративного процесу); 3) підзаконні нормативно-правові акти. Акцентовано на підзаконному нормативно-правовому регулюванні досліджуваної сфери. Виявлено низку недоліків в нормативно-правових актах щодо функціонування та застосування державних електронних інформаційних ресурсів. Обґрунтовано, особливе місце наданню електронних публічних послуг та виявлено відсутність цілісного механізму нормативно-правового забезпечення впровадження електронних публічних послуг, недосконалий практичний аспект правозастосування, правовий нігілізм громадян та бізнесу, посадових осіб органів публічної влади. Виявлено, існуюче нормативно-правове забезпечення електронного врядування актуалізує необхідність прийняття кодифікованого акту у цій сфері; ієрархічної впорядкованості нормативно-правових актів; усунення дублюючих повноважень між органами публічної влади в даній сфері; необхідність правового регулювання захисту інформації в період взаємодії органів публічної влади; забезпечення діяльності органів публічної влади на відповідність не лише запитам прозорості та відкритості, але й безпеки.

5. Запропоновано адміністративно-правовий статус суб'єктів забезпечення розбудови електронного врядування визначити як комплекс зафіксованих нормами законодавства прав та зобов'язань, які відповідають завданням та функціям, а також повноважень й своєрідній організації діяльності органів публічної влади (органів державної влади та органів місцевого самоврядуванням, інших суб'єктів публічних відносин) шляхом яких забезпечується подальший розвиток та розбудова сфери електронного врядування.

Систематизація суб'єктів забезпечення розбудови електронного врядування включає суб'єкти загальної компетенції, які розробляють і визначають державну політику в сфері електронного врядування (Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, місцеві органи виконавчої влади); суб'єкти спеціальної компетенції, які впроваджують та забезпечують розбудову електронного врядування (Міністерство цифрової трансформації України, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України). Виявлено переважне значення суб'єктів загальної компетенції у здійсненні контрольної-наглядової функції та визначенні засад внутрішньої та зовнішньої політики даної сфери, а спеціальної компетенції – у організаційно-розпорядчій та інших функціях, що дозволяють забезпечити реалізацію політики в даній сфері.

Верховній Раді України відводиться важливе місце у здійсненні законодавчої функції; ВРУ справляє безпосередньо вплив через комітети і народних депутатів в процесі законопроектної роботи, підготовки, огляду питань, віднесених до відання парламенту, здійснення контрольних функцій стосовно цифрової трансформації врядування, створення ефективного діалоговим майданчика для якісного законотворення. Президент України виступає своєрідним гарантом конституційності прийнятих законодавчих актів парламентом й урядом, здійснює забезпечення контрольної функції. Кабінет Міністрів України здійснює нормотворчу діяльність підзаконного рівня в цій галузі на основі законодавчих актів Верховної Ради України та Президента

України, контроль за виконанням нормативно-правових актів, спрямовує діяльність на забезпечення потреб громадян, контролюючи функцію стосовно діяльності міністерств й інших відомств у сфері електронного врядування. Адміністративно-правовий статус Міністерства цифрової трансформації України характеризується як головний орган в системі ЦОВВ, що гарантує формування і впровадження державної політики в сфері електронного врядування, розвитку інформаційного суспільства, цифровізації та надання електронних публічних послуг тощо. Повноваження профільного міністерства найбільш спрямовані на впровадження загальнодержавних та адміністративних аспектів, що гранично визначені та деталізовані. Спільно з різними галузевими міністерствами та іншими органами влади міністерство обумовлює оптимізацію запровадження електронного врядування, має безпосередній вплив на покращення надання публічних послуг в електронному форматі. Встановлено, ефективність та якість виконання функцій міністерством напряму пов'язане з чітко встановленим законодавчим визначенням цілей, завдань і повноважень як головного компонента адміністративно-правового статусу органу влади. Акцентовано увагу на особливому статусі Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, що зумовлено її компетенцією формування та впровадження державної політики у сферах електронного документообігу в інформаційно-комунікаційних системах, гарантування функціонування системи активної протидії агресії у кіберпросторі тощо. На місцевому рівні адміністративно-правовими суб'єктами є структурні підрозділи (управління чи департаменти) державних адміністрацій, де їх завдання, повноваження зафіксовані на рівні відповідних положень ОДА, що дозволяє здійснювати впровадження й розбудову електронного врядування на регіональному (місцевому) рівні. Управлінські підрозділи характеризуються слабкою взаємодією між органами державної влади й місцевого самоврядування, дублюванням повноважень, функцій, що мінімізує ступінь відповідальності та знижує ефективність публічного управління і контролю. Актуальною

залишається проблематика належного кадрового й матеріального забезпечення, а також фінансування.

Обґрунтовано, що суб'єкти забезпечення електронного врядування є єдиною системою, місце та роль кожного з яких визначається характером компетенції, обумовлений його адміністративно-правовим статусом. Достатньо складна й багатoelementна структура системи суб'єктів адміністративно-правового забезпечення електронного врядування визначає значущість ефективної координації їх діяльності, що підвищує необхідність удосконалення міжгалузевого управління в цій сфері, загальна координуюча роль в якому має виконуватися Міністерством цифрової трансформації як органу, який має найбільш широкі надвідомчі повноваження.

6. До інструментів впровадження електронного врядування віднесено електронні реєстри, електронні публічні послуги, електронні платформи й інформаційні системи органів публічної влади. Вимоги воєнного стану зумовили утворення нових проєктів, сервісів, процедур, надання нових різновидів електронних послуг. Обумовлені найбільш значущі покращення з надання послуг та цифровізації запуском програми «Держава в смартфоні», системи електронної взаємодії «Трембіта», порталу державних послуг онлайн та мобільного застосунку «Дія». Акцентовано, що портал та мобільний застосунок «Дія» постають центром послуг громадян та бізнесу. Виявлено негативні тенденції через відсутність цілісної єдиної стратегії, недосконалість нормативно-правового забезпечення впровадження електронних публічних послуг, що обумовлено різними підходами публічної влади до реалізації цього питання (технічні, фінансові, правові); не достатньо визначені правові умови захисту персональних даних при отриманні послуг. Акцентовано на започаткуванні аналітичних порталів як інтелектуальних системах аналізу даних та підтримки прийняття управлінських рішень в містах. Виокремлено та проаналізовано динаміку використання системи електронної взаємодії «Трембіта»; державний вебпортал електронних публічних послуг в сфері національної безпеки й оборони «Армія+»; надання комплексної електронної публічної послуги

«єМалятко»; єдиної онлайн-системи з інформацією щодо стану довкілля для громадськості та цифровими послугами для бізнесу (платформа «ЕкоСистема»); запровадження першого етапу Єдиної державної електронної системи дозвільних документів (експериментальний проєкт); започаткування інформаційно-аналітичної системи моніторингу статистичних показників територіальних громад Тернопільської області; впровадження експериментального проєкту створення Реєстру адміністративно-територіального устрою, Єдиного державного реєстру адрес та Реєстру будівель й споруд (у комплексі Єдиної державної електронної системи в сфері будівництва) тощо.

7. Аналіз досвіду адміністративно-правового забезпечення розбудови електронного врядування зарубіжних держав свідчить про високий рівень з достатнім законодавчим забезпеченням і подальшою стратегією розвитку. Визначено основні компоненти розвитку електронного врядування в державах ЄС: а) телекомунікаційна інфраструктура та електронні навички; б) онлайн-сервіси й контент, що вимірює кількість, якість публічних послуг, які представлені в електронному форматі; с) прозорість та участь громадян як оцінка можливостей відкритості/залучення громадян до цього процесу; д) інституційні й правові рамки, що відтворюють стан нормативно-правового середовища, яке регулює електронний уряд та пов'язані з ним відносини. З'ясовано, що в зарубіжних країнах на рівень застосування громадянами електронних публічних послуг має вплив якість національної пропозиції цих послуг, рівень довіри громадян до урядів, цифровий розрив, породжений доходом та рівнем освіти громадян.

В аспекті запозичення цінним для України є досвід: цифрової ідентифікації громадян (інституційні, правові, суспільні вимоги), рівень обміну цифровими даними й програм, що розроблені різними державними та приватними установами (Естонія); співпраці між державними та приватними установами для створення надійного середовища безпеки щодо забезпечення електронних публічних послуг, сконцентрованість на кінцевому користувачі; цілісному

підході до управління, де цифрові ініціативи бездоганно інтегровані в різні сектори; зручність урядових порталів для користувачів; посиленні кібербезпеки та інформаційної безпеки (Данія); застосування багаторівневої ефективної системи щодо надання якісних публічних послуг громадянам, бізнесу (Норвегія та Швеція); спроможності будь-якого органу публічної влади підключити свої платформи до загальної структури, надаючи послуги (Мальта); централізованого фінансування і перейняття фінського проєкту AuroraAI щодо розроблення власної стратегії розвитку штучного інтелекту, розширення цифровізації та впровадження в сфері інформаційних технологій освітньої компоненти (Фінляндія); забезпечення кібербезпеки не тільки електронного уряду, але підвищення потенціалу всього населення (створення національного центру з спеціалізованою технологією) (Велика Британія).

Аналіз різних моделей впровадження електронного врядування європейських держав підтверджує ключовим успішним важелем технічну інтегрованість систем, доступність публічних послуг усіх категорій громадян, забезпечення кібербезпеки, активну участь в процесі розробки й удосконалення послуг громадянам, що має бути адаптовано й в Україні. Розроблені власні національні стратегії електронного врядування зарубіжних держав мають різні інструменти впровадження і свої особливості, й саме тому рівні успіху різняться.

8. Запропоновано пропозиції щодо визначення стратегічних векторів розбудови електронного врядування в Україні, що включають: 1) захист інформації (інформаційна безпека) та доцільності розроблення законопроекту про доступ до інформації забезпечуючи оперативну, ефективну процедуру перегляду рішень про обмеження доступу до інформації; обґрунтовано застосовувати передбачений законом механізм щодо балансування національної безпеки та суспільного інтересу в одержанні інформації, а розпорядникам інформації керуватися принципами пропорційності, легітимності, необхідності, відповідально виконувати свої обов'язки з проактивного оприлюднення інформації на офіційних веб-сайтах, іншими засобами в цифрових форматах; 2) посилення кібербезпеки, убезпечення кіберпростору щодо захисту прав,

інтересів громадян, розвитку суспільства, євроатлантичних і євроінтеграційних процесів в цій сфері; 3) забезпечення кваліфікованим персоналом в сфері електронному документообігу (інформаційно-технічні, управлінські, правові знання, навички); забезпечення органів влади високотехнологічними програмами/стандартизованими продуктами; оптимізація взаємодії автоматизованих інформаційних систем, реєстрів, баз даних органів публічної влади; 4) унормування та деталізація процесу розбудови електронного врядування шляхом подальшого розширення різновидів електронних публічних послуг «Дія» та застосування норм законодавчого акту про адміністративну процедуру; 5) спрощення та об'єднання даних у єдиній базі, що включає усі різновиди соціальної підтримки та розбудові цієї системи у відповідності до принципів (стандартизація даних, прозорість і підзвітність, покращення якості соціальних послуг, адаптації до європейських стандартів, можливості моніторингу та оцінки, співпраця із міжнародними партнерами); 6) підвищення відкритості та прозорості законодавчого процесу, зміцнення довіри громадськості шляхом прийняття законодавчого акту про публічні консультації, який розширює форми участі громадян в управлінні справами; створення та функціонування єдиної онлайн-платформи щодо проведення консультацій; обов'язковість електронної форми щодо здійснення публічних консультацій усіх проєктів актів; 7) на регіональному (місцевому) рівні надання адміністративних (в сфері соціального захисту) послуг шляхом онлайн-сервісів, модернізації інфраструктури електронних комунікацій, забезпечення оприлюднення органами інформації в форматі відкритих даних на Єдиному державному веб-порталі відкритих даних, функціонування веб-порталу «Дія. Цифрова громада» тощо.

Запропоновано для впровадження наступні рекомендації:

– на рівні Верховної Ради України ухвалення законодавчого акту про електронне врядування (Закон України «Про загальні засади електронного врядування»), що сприятиме комплексному врегулюванню цієї сфери суспільних відносин, визначенню термінологічного апарату, предмету та об'єкти

електронного врядування, загальної систему органів, що здійснюють діяльність в сфері електронного врядування в Україні, принципів їх функціонування, порядок здійснення контролю і нагляду за дотриманням установлених правил, загальні засади взаємодії органів публічної влади в сфері електронного врядування між собою тощо;

– на рівні Кабінету Міністрів України прийняття розпорядження (Національна стратегія розбудови електронного врядування в Україні), що включатиме існуючий рівень адміністративно-правового розвитку й перспективні напрями вдосконалення правового механізму розбудови електронного врядування; ключові напрями, що повинні бути зафіксовані в відповідних галузевих, різнорівневих і спеціальних концептуальних та програмних документах, які ухвалюватимуться в аспекті подальшої розбудови електронного врядування; систему заходів з подолання негативних тенденцій, що мають місце в сфері розбудови електронного врядування; чинники, що здійснюють вплив на якісне впровадження розвитку електронного врядування і подальші шляхи з підвищення ефективності даної сфери.

Акцентовано подальше розширення і деталізація міжгалузевих повноважень Міністерства цифрової трансформації України щодо регулювання діяльності інших суб'єктів адміністративно-правового забезпечення електронного врядування. Обумовлено потребу взаємодії та координації між органами публічної влади щодо розбудови електронного врядування шляхом створення міжвідомчих комітетів, обміну досвідом й інформацією, розробкою спільних стандартів.

Встановлено, для зміцнення державних інформаційних ресурсів та переходу на новий інформаційно-технологічний рівень необхідність послідовної реалізації низки організаційних, техніко-економічних, наглядових і контрольних заходів. Першочергового виокремлено: проведення єдиної цілеспрямованої політики технічного спрямування; удосконалення нормативно-правової бази, що регламентує використання державних інформаційних ресурсів; створення необхідних адміністративних механізмів для здійснення організації нагляду,

контролю та регулювання сфери державних інформаційних ресурсів; розвиток національних інформаційних ресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 89% батьків вибирають послугу «Малюток» при реєстрації народження дитини: Уряд ухвалив постійний порядок надання послуги. Міністерство цифрової трансформації України. 11 серпня 2023 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/89-batkiv-vybyraiut-posluhu-iemaliatko-pry-reiestratsii-narodzhennia-dytyny-uriad-ukhvalyv-postiinyi-poriadok-nadannia-posluhy>
2. Авер'янов В. Б. Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч.: У двох томах: Том 1. Загальна частина / Ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). Київ. 2004. 584 с.
3. Александрова М. В. Адміністративно-правове забезпечення інформаційної безпеки у сфері електронного урядування : доктора філософії за спеціальністю 081 Право. ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом». Київ, 2024. 236 с.
4. Алексеєва К. А., Грищенко І. М. Удосконалення процесу інформаційної відкритості органів публічної влади шляхом практичної реалізації концепції електронного урядування. Науковий вісник: Державне управління. № 3(5). 2020. С. 1- 13. DOI: [https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-3\(5\)-9-21](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-3(5)-9-21)
5. Аналітичний портал Львівщини доповнили дашбордом ««Відновлення». Офіц. вебсайт : Львівська обласна військова адміністрація. URL: <https://loda.gov.ua/news/109822>
6. Аналітичний портал Львівщини. Офіц. вебсайт : Львівська обласна військова адміністрація. URL: <https://apl.loda.gov.ua/portal/apps/sites/#/site>
7. Аналітичний портал Полтавщини. Офіц. вебсайт : Полтавська обласна військова адміністрація. URL: <https://gis.coliro.com/#about>
8. Аністратенко Ю. І., Бодунова О. М., Грицюк І. В. Адміністративно-правові засади регулювання електронного урядування: світовий досвід. Юридичний науковий електронний журнал. № 8. 2021. С.400-404. URL: http://lsey.org.ua/8_2021/96.pdf DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-8/94>

9. Антонова Л. В., Мохова Ю. Л. Удосконалення механізмів електронного урядування в Україні в умовах цифрових перетворень. «Public Administration and Regional Development». № 1. 2022. С. 10-29. DOI: 10.34132/pard2022.15.01
10. Бабенко А. М., Борисова О. О., Шаповалова І. О. Принципи права: поняття та класифікація. Прикарпатський юридичний вісник. Вип. 3(44). 2022. С. 3-7. DOI: <https://doi.org/10.32782/pyuv.v3.2022.1>
11. Барегамян С. Х., Карпі Ю. В. Електронне урядування на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях: сучасний стан та перспективи впровадження в Україні. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2019. № 11. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1522> (дата звернення: 23.09.2024). DOI: 10.32702/2307-2156-2019.11.3019.19
12. Бевз С. Адміністративно-правове регулювання електронного урядування у сфері господарської діяльності. Актуальні проблеми правознавства. № 3(19). 2019. С. 23-28.
13. Біла В. Р. Види правових форм публічного адміністрування. Вчені записки Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського. Серія: Юридичні науки. № 4. 2019. С. 94-99.
14. Біла В. Р. Правові форми публічного адміністрування в Україні: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Національний авіаційний університет, Київ, 2020. 44 с.
15. Білик О. О. Освітня галузь в Україні як пріоритет е-урядування і його удосконалення. Вісник ХНТУ. № 4(87). 2023. С. 326-333. DOI: <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2023.4.40>
16. Блінова Г. О. Правові засади використання електронних інформаційних ресурсів в концепції цифрової держави. Проблеми сучасних трансформацій. № 2. 2021. С. 53-60. DOI: <https://doi.org/10.54929/pmtl-issue2-2021-10>
17. Бойко В. Поняття та зміст адміністративно-правового забезпечення ефективності функціонування судової влади України. Адміністративне право і процес. № 1. 2020. С. 96-100.

18. Болдуєв М. В., Болдуєва О. В., Ісіков С. М. Стан та перспективи розвитку електронного урядування в публічному управлінні України. Економічний вісник. № 3. 2020. С. 118-125. DOI: <https://doi.org/10.33271/ebdut/71.118>
19. Бондаренко В. А. Призначення та особливості структури адміністративно-правових норм. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. № 4. 2011. С. 145-154.
20. Бондаренко К. В. Особливості повноважень Президента України в державному управлінні адміністративно-політичною сферою. Науковий вісник Херсонського державного університету. Т. 3. Вип. 2. 2014. С. 22-26.
21. Борисенко В. Д. Електронне урядування в публічному адмініструванні. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право. Вип. 76. Ч. 2. 2023. С. 36-40. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.76.2.5>
22. Бортник Н. П. Адміністративно-правове регулювання електронного врядування в Україні. Академічні візії. Вип. 20. 2023. URL: <file:///D:/Users/User/Downloads/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%82%D1%8F.pdf> DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10012372>
23. Бурик З. М., Черняхівська В. В. Питання владно-громадської взаємодії в умовах євроінтеграції. Публічне управління та митне адміністрування. Спецвипуск. 2022. С. 18-26. DOI <https://doi.org/10.32782/2310-9653-2022-спес.3>
24. Бурило Т. О. Іваницька О. П. Основні стратегії розвитку електронного урядування в державному управлінні Норвегії і Швеції. Матер. II Міжн. наук.-практ. конф. : Прикладні аспекти сучасних міждисциплінарних досліджень. 2024. С. 69-71.
25. Буханевич О. М. Проблеми впровадження електронних адміністративних послуг в Україні. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Юридичні науки. Вип. 3. Т. 2. 2015. С. 57-60.

26. Бучковська О. Ю., Веремчук О. В. Електронне урядування як основа взаємодії держави та суспільства в Україні. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2020. № 3. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1600> (дата звернення: 05.11.2024). DOI: 10.32702/2307-2156-2020.3.34

27. В обласній адміністрації презентували Аналітичний портал Полтавщини. Полтавська обласна військова адміністрація. URL: <https://poda.gov.ua/news/161097> (дата звернення: 18.10.2024)

28. В Україні працює єдиний екологічний вебпортал. 21 лютого 2024 року. URL: <https://www.rv.gov.ua/news/v-ukraini-pratsiuie-iedynyi-ekolohichnyi-vebportal> (дата звернення: 18.10.2024)

29. Вадовська Х-К. П., Артемович М. І. Основні принципи впровадження електронного урядування в Україні. II Міжнародна студентська науково-технічна конференція «Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання». С. 338-339. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/211065664.pdf> (дата звернення: 27.09.2024)

30. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.

31. Гайдученко С. О. Прийняття відповідальних і своєчасних управлінських рішень органами публічної влади як виклик сучасності. Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління. № 1(13). 2021. С.202-213. [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-1\(13\)-202-213](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-1(13)-202-213)

32. Гбур З. В., Галушкіна Л. В., Акімов О. О. Кабінет Міністрів України: функції, повноваження та відповідальність. Державне управління: удосконалення і розвиток. 2022. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/5_2022/5.pdf DOI: 10.32702/2307-2156-2022.5.3

33. Герич А. В. Поняття «адміністративно-правове регулювання проектів економічного розвитку об'єднаних територіальних громад». Юридичний науковий електронний журнал. № 5. 2020. С. 263-265. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-5/63>

34. Гетьман О. О., Кисла Ю. М. Аналіз удосконалення електронного урядування в контексті реформування державного управління. *Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Conference «Scientific Progressive Methods and Tools»*. (November 6-8, 2022). Riga, Latvia. № 131. С. 61-64.

35. Глагович М. В., Діденко Н. Г. Повноваження Кабінету Міністрів України, функції та відповідальність. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 7. С. 91–95.

36. Гнатовська А. І. Сучасні реалії та принципи реалізації електронного урядування. *Juris Europensis Scientia*. Вип. 3. 2021. С. 73-78. DOI: <https://doi.org/10.32837/chern.v0i3.233>

37. Гресько В. І. Поняття та елементи адміністративно-правового забезпечення охорони здоров'я в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 6. 2021. С. 123-127. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-6/33>

38. Гриценко І. С., Мельник Р. С., Пухтецька А. А. Адміністративне право України : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2015. 568 с.

39. Гумін О. М., Пряхін Є. В. Адміністративно-правове забезпечення: поняття та структура. *Наше право*. № 4. 2014. С. 46-50.

40. Гуржій Т. О., Бодров Ю. В. Поняття та сутність принципів адміністративно-правового регулювання. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право*. Вип. 79: частина 2. 2023. С. 41-48. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.79.2.6>

41. Декалюк О. В. Концепція електронного урядування в практиці зарубіжних країн. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2020. № 4 (115). С. 43-47.

42. Департамент цифрової трансформації та суспільних комунікацій. Офіц. вебсайт : Рівненська обласна держава адміністрація. URL: <https://www.rv.gov.ua/departament-cifrovoyi-transformaciyi-ta-suspilnih-komunikacij?v=60c72fac117ea> (дата звернення: 23.10.2024)

43. Державне управління в Україні. Оцінювання на відповідність Принципам державного управління. Моніторингові звіти Програми SIGMA. Грудень 2023 року. 219 с.

44. Деякі питання Державного вебпорталу електронних публічних послуг у сфері національної безпеки і оборони «Армія+» : постанова Кабінету Міністрів України від 30 липня 2024 р. № 879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/879-2024-%D0%BF#Text>

45. Деякі питання електронної взаємодії електронних інформаційних ресурсів : постанова Кабінет Міністрів України від 8 вересня 2016 р. № 606. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/606-2016-п#Text>

46. Деякі питання забезпечення функціонування інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних систем, публічних електронних реєстрів в умовах воєнного стану : постанова Кабінету Міністрів України від 12 березня 2022 р. № 263. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/263-2022-%D0%BF#Text>

47. Деякі питання затвердження схем електронної ідентифікації : постанова Кабінет Міністрів України від 28 квітня 2023 р. № 417. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/417-2023-%D0%BF#Text>

48. Деякі питання надання комплексної електронної публічної послуги «єМалятко» : постанова Кабінету Міністрів України від 11 серпня 2023 р. № 853. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/853-2023-%D0%BF#Text>

49. Деякі питання оприлюднення публічної інформації у формі відкритих даних : постанова Кабінет Міністрів України від 30 листопада 2016 р. № 867. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/867-2016-%D0%BF#Text>

50. Деякі питання організації електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів: постанова Кабінет Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 357. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/357-2018-п#Text>

51. Деякі питання приєднання до Міжнародної хартії відкритих даних : розпорядження Кабінет Міністрів України від 22 вересня 2016 р. № 686-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/249350048>

52. Деякі питання реалізації експериментального проекту щодо створення Єдиного державного реєстру адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад, Єдиного державного реєстру адрес, Реєстру будівель та споруд у складі Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва : постанова Кабінету Міністрів України від 5 березня 2024 р. № 254. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254-2024-%D0%BF#Text>

53. Деякі питання реалізації Закону України «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг» : постанова Кабінету Міністрів України від 13 січня 2023 р. № 111. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/111-2023-%D0%BF#Text>

54. Деякі питання реформування державного управління України : розпорядження Кабінет Міністрів України від 21 липня 2021 р. № 831-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2021-%D1%80#Text>

55. Деякі питання функціонування веб-порталу «Дія. Цифрова громада» : постанова Кабінет Міністрів України від 2 червня 2023 р. № 556. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/556-2023-%D0%BF#Text>

56. Деякі питання цифрового розвитку : постанова Кабінет Міністрів України від 30 січня 2019 р. № 56. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56-2019-%D0%BF#Text>

57. Дніпров О. Концептуальні засади діяльності виконавчої влади в Україні. Вісник АПСВТ. № 3-4. 2020. С. 35-40. DOI: 10.33287/11212

58. Дніпров О. С. Електронне урядування на місцевому рівні: поняття, принципи та передумови. Науковий вісник Харківського державного університету. Серія Юридичні науки. Вип. Т. 1. 2018. С. 149-153.

59. Дніпров О. С. Нормативно-правове забезпечення електронного урядування в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. № 5. 2018. С. 71-75.

60. Дніпров О. С. Поняття, суть та передумови впровадження електронного урядування в Україні. Право і суспільство. № 5. 2018. С. 144-150.

61. Довідник з питань електронного державного управління 2022: Україна. Європейська комісія. 2022. URL: <https://joinup.ec.europa.eu/collection/nifo-national-interoperability-framework-observatory/digital-publicadministration-factsheets-2022>

62. Дрозд О. Ю., Сорока Л. В., Миськів Л. І. Загальнотеоретичні основи концепту «адміністративно-правовий статус державної служби» з оглядом його особливостей на прикладі органів державної виконавчої служби. № 5. 2023 С. 506-508. URL: http://lsej.org.ua/5_2023/126.pdf DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-5/126>

63. Дурман М. О, Дурман О. Л., Лінецька Я. М. Законодавче та нормативно-правове забезпечення розвитку інформаційного суспільства в Україні. Наукові перспективи. № 1(19). 2022. С. 104-115.

64. ЕкоСистема. Єдина онлайн-платформа у сфері захисту довкілля. Надає державні послуги в сфері екології для бізнесу. Kitsoft. URL: <https://kitsoft.ua/ua/projects/ekosistema> (дата звернення: 18.10.2024)

65. Електронна петиція як спосіб комунікації з органами влади. Безоплатна правнича допомога. 27.09.2017. URL: <https://legalaid.gov.ua/novyny/elektronna-petytsiya-yak-sposib-komunikatsiyi-z-organamy-vlady/> (дата звернення: 24.10.2024)

66. Е-петиції до ВРУ: підсумки 2017 року. Громадський простір. 02.04.2018. URL: <https://www.prostir.ua/?news=e-petytsiji-do-vru-pidsumky-2017-roku> (дата звернення: 24.10.2024)

67. Єдиний державний реєстр адрес: громади вже почали вносити перші дані. Децентралізація. 27.08.2024. URL: <https://decentralization.ua/news/18529>

68. Жекало Г. І., Заяць М. Я., Вакун О. В. Сутність та зміст електронного урядування: концептуальний вимір. Державне управління: удосконалення і розвиток. № 8. 2020. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/8_2020/54.pdf DOI: 10.32702/2307-2156-2020.8.52

69. Завада Р. С. Правова природа електронного урядування: аспект адміністративно-правового характеру. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична. Вип. 35. 2022. С. 251-255. <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7884240>

70. Загальна теорія держави і права : підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів / [М. В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко та ін.] ; за ред. д.ю.н., проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, д.ю.н., проф., акад. АПрН України О. В. Петришина. Харків : Право, 2009. 584 с.

71. Загрійчук М. Ю. Адміністративно-правовий статус суб'єктів здійснення цифрової трансформації регіону. Юридична наука. Т. 2. № 4(106). 2020. С. 98-105. DOI: 10.32844/2222-5374-2020-106-4-2.12

72. Закон України «Про публічні консультації» підписано Президентом України. Прес-служба Апарату Верховної Ради України 17 жовтня 2024. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/254705.html

73. Законопроектна діяльність Комітету з питань цифрової трансформації протягом 2023 року. Апарат Верховної Ради України 26 грудня 2023 року. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/245233.html

74. Іванченко В. В. Напрями удосконалення адміністративно-правового регулювання економічної сфери в Україні. Право та державне управління. № 3. 2022. С. 308-315. DOI: <https://doi.org/10.32782/pdu.2022.3.47>

75. Іванчук В. Є. Правовий моніторинг: стан та шляхи вдосконалення. Юридичний науковий електронний журнал. № 9. 2022. С. 712-716. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-9/176>

76. Ільницький М. П. Адміністративно-правове регулювання електронного урядування у сфері публічного управління в Україні : дис... канд.

ю. наук : 12.00.07 / ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Ужгород, 2017. 215 с.

77. Кабанов О., Олексіюк Т. Аналітичний звіт щодо дослідження кращих практик і законодавства ЄС щодо стандартизації наборів даних високої цінності. 2024. 41 с.

78. Калішенко Є. Правове забезпечення розвитку електронного урядування в Україні. Підприємництво, господарство і право. № 7. 2019. С. 140-146. DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313.2019.7.25>

79. Канцер Г. О. Засоби адміністративно-правового забезпечення впровадження електронного урядування в Україні. Держава та регіони. Серія: Право. № 4 (70). 2020. С. 211-215. DOI: <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2020.4.34>

80. Канцер Г. О. Характеристика засобів адміністративно-правового забезпечення впровадження електронного урядування в Україні. Правова позиція. № 1(30). 2021. С. 145-148. DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-6473.2021-1.27>

81. Капітаненко Н. П. Правове забезпечення електронного документообігу. Серія Право. Вип. 84: Ч. 3. 2024. С.130-138. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.84.3.20>

82. Касич А. О., Пономаренко І. В., Бреус С. В., Десятник Б. В. Імплементація принципів електронного врядування як основа реформування системи публічного управління. Державне управління: удосконалення та розвиток. № 2. 2021. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1974> (дата звернення: 23.09.2024). DOI: 10.32702/2307-2156-2021.2.8

83. Києнко-Романюк Є. Механізми публічного управління розвитком електронного врядування на засадах клієнтоорієнтованості: досвід європейських країн. Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Екологія. Публічне управління та адміністрування». Вип. 2. 2024. С. 105-110. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-5681-2024-2.13>

84. Кількість користувачів «Дії» вже перевищила 20,5 мільйона. Укрінформ. 29.06.2024. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3880141-kilkist-koristuvaciv-dii-vze-perevisila-205-miljona.html> (дата звернення: 21.10.2024)

85. Клімушкін П., Серенок А. Електронне урядування в інформаційному суспільстві: монографія. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2010. 312 с.

86. Кобзев І. В., Мельников О. Ф., Орлов О. В. Зарубіжний досвід створення електронного урядування на прикладі Великобританії. Scientific journal «Economics and Finance». 2018. С. 185-191.

87. Ковтун М. С., Моїсєєва С. О., Маркосян В. Г. Проблеми надання електронних послуг в Україні. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». 2022. С.163-167. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.02.31>

88. Коліушко І. Електронне урядування – шлях до ефективності та прозорості державного управління. Центр політико-правових реформ. 10.12.2003. URL: <https://pravo.org.ua/elektronne-uryaduvannya-shlyah-do-efektyvnosti-ta-prozorosti-derzhavnogo-upravlinnya/> (дата звернення: 23.09.2024)

89. Комітет Верховної Ради України з питань цифрової трансформації. Офіц. вебсайт Верховної Ради України. URL: https://komit.rada.gov.ua/news/pro_komitet/73147.html

90. Комітет впроваджує електронну Платформу консультацій з органами місцевого самоврядування. Комітет Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування. 10 вересня 2024. URL: https://komsamovr.rada.gov.ua/news/main_news/84811.html

91. Кононенко І. А. Сутність, співвідношення, взаємозв'язок ключових категорій публічного управління. № 4. 2019. С. 299-305. DOI: <https://doi.org/10.32840/pdu.2019.4.46>

92. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96- ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
93. Кормич Л. І., Кормич А. І. Вдосконалення публічного управління в Україні в контексті діджиталізації: теоретичний аспект. Актуальні проблеми політики. 2022. Вип. 69. С.5-12. DOI: <https://doi.org/10.32837/app.v0i69.1295>
94. Коротун О., Світличний О. Поняття та структура адміністративно-правового забезпечення охорони прав суб'єктів інтелектуальної власності. Адміністративне право і процес. № 8. 2019. С. 91-95.
95. Костенко І. В. Принципи електронного урядування. Часопис Київського університету права. № 4. 2019. С. 117-121. DOI: 10.36695/2219-5521.4.2019.19
96. Коцюба К. Взаємодія органів публічної влади та інформаційних систем органів публічної влади в контексті надання адміністративних послуг населенню. Науковий вісник: Державне управління. № 2(14). 2023. С. 279-309.
97. Кравець І., Микулець М., Матійчук Н. Електронне урядування як інструмент забезпечення балансу інтересів громадян і держави. Вісник Хмельницького національного університету. № 3. 2024. С. 54-58. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-330-7>
98. Лавренюк Ю. Ф. Принципи адміністративно-правового забезпечення економічних інтересів України: сутність та ознаки. The scientific heritage. № 60. 2021. С. 60-65.
99. Лазаренко М. О. Адміністративно-правове забезпечення електронного урядування в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. № 2. 2019. С. 144-147. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2019/40.pdf702/2307-2156-2019.11.30
100. Ластович Д. М. Місце та значення поліцейських послуг в діяльності національної поліції. Форум права. № 1. 2016. С. 141-146.

101. Легеза Ю. Адміністративно-правові методи публічного управління у сфері використання природних ресурсів. Адміністративне право і процес. № 5. 2017. С. 111-114.

102. Лук'янова Г. Ю., Венглінська А. С. Особливості впровадження електронного урядування в органах виконавчої влади України. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». № 4. 2021. С. 175-179. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/255113/252218> DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2021.04.30>

103. Лунін Д. С. Адміністративно-правовий статус Міністерства цифрової трансформації України. Юридична наука. № 2(104). 2020. С. 225-236. DOI: 10.32844/2222-5374-2020-104-2.26

104. Лунін Д. С. Зарубіжний досвід адміністративно-правового забезпечення електронного урядування та його впровадження в Україні. Юридична наука. № 1(103). 2020. С. 178-192. DOI: 10.32844/2222-5374-2020-103-1.22

105. Лунін Д. Теоретико-правова характеристика адміністративно-правового забезпечення електронного урядування в Україні. Knowledge, Education, Law, Management. № 5 (33). Вип. 3. 2020. С. 125-132. DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.5.3.20>

106. Лялюк О. Ю., Гриненко Є. В. Деякі проблеми здійснення електронного урядування в системі місцевого самоврядування в Україні. Юридичний науковий електронний журна. № 4. 2023. С. 101-105. URL: http://lsej.org.ua/4_2023/22.pdf DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-4/22>

107. Лялюк О. Ю., Степанюк К. І. Проблеми правового регулювання електронного урядування в діяльності органів місцевого самоврядування. Юридичний науковий електронний журнал. № 3. 2024. С. 82-86. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-3/17>

108. Ляпін К. Е. Правові основи та особливості впровадження електронного урядування в діяльності органів місцевого самоврядування. Вісник

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, серія «Право». 2023. Вип. 35. С. 172-177. <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2023-35-19>

109. Мазур О. Г. Нормативно-правові засади електронного урядування для модернізації адміністративних процесів в органах публічного управління України. Державне управління та місцеве самоврядування. Вип. 2(45). 2020. С. 45-56. doi 10.33287/102018

110. Макаровець А. М. Поняття адміністративно-правового статусу апарату суду. Forum Prava. № 5. 2017. С.241-246. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1203342>

111. Максименко О. В. Особливості суб'єктів адміністративних правовідносин в теорії адміністративного права. 2020. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/67-2.pdf> (дата звернення: 26.09.2024)

112. Маланчук Л. О., Жакун Ю. В. Аналіз системи електронного документообігу в державних установах та шляхи її вдосконалення. Вісник НУВГП. Серія «Економічні науки». Вип. 3(95). 2021. С. 73-81. DOI: <https://doi.org/10.31713/ve320217>

113. Малий І. Й., Цедік М. Г. Інституційний вимір цифровізації державного управління в Україні. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2022. № 2. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=2618>

114. Мамульчик А. М. Принцип найкращого забезпечення прав дитини як основний принцип адміністративно-правового забезпечення статусу дитини, розлученої з сім'єю. Адміністративне право і процес. № 2(104). 2020. С. 248-257. DOI: 10.32844/2222-5374-2020-104-2.28

115. Мареніченко В. В. Ефективне врядування та цифрова трансформація в публічному управлінні: механізми реалізації для євроінтеграційного розвитку. Державне управління: удосконалення та розвиток. № 10. 2023. URL: <https://nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/2243/2272> DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.10.8>

116. Марченко В. Адміністративно-правові засади електронного урядування в органах виконавчої влади : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.07 ; МВС України, Харківський національний університет внутрішніх справ, 2016. 44 с.

117. Маслов О. І. Принципи адміністративної діяльності Національної поліції України : монографія / Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 184 с.

118. Медяник В. А. Поняття адміністративно-правового забезпечення державної соціальної політики. Юридичний науковий електронний журнал. № 8. 2020. С. 579-581. URL: http://www.lsej.org.ua/8_2020/147.pdf

119. Мельниченко Б. Б. Зміст та структура адміністративно-правового забезпечення публічного управління. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. № 24. 2019. С. 122-133.

120. Мельничук Н. Ю. Адміністративно-правове регулювання публічних електронних послуг в контексті цифрової трансформації. Академічні візії. Вип. 21. 2023. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/683/613> DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10076399>

121. Мерзляк А. В., Боклаг В. А., Віхорт Ю. В. Зарубіжний досвід розвитку системи електронних публічних послуг в умовах розбудови інформаційного суспільства. Держава та регіони. Серія: Державне управління. 2021. № 1 (71). С. 136-142. DOI: <https://doi.org/10.32840/1813-3401.2021.1.21>

122. Міжнародна хартія відкритих даних. Дія. Відкриті дані. URL: <https://diia.data.gov.ua/info-center/charter>

123. Мінько О. Нормативно-правове регулювання забезпечення безпеки публічних інформаційних сервісів в Україні. Law. State. Technology. № 2. 2024. С. 30-34. doi: 10.32782/LST/2024-2-6

124. Міхровська М. Електронне урядування – важливий крок до забезпечення прав людини. Розділ 2. Сучасні дослідження актуальних проблем адміністративного права та процесу. 2022. С. 567-608. URL: <file:///D:/Users/User/Downloads/256-Chapter%20Manuscript-14932-1-10->

20221014.pdf DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-233-3-20> (дата звернення: 27.09.2024)

125. Міхровська М. С. Принципи впровадження цифрового урядування. Юридичний науковий електронний журнал. № 7. 2021. С. 182-184. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-7/45>

126. Міхровська М. С. Цифрова термінологія в публічному управлінні: від оцифровування до цифрового урядування. Юридичний науковий електронний журнал. № 6. 2021. С. 142-144. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2021/40.pdf DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-6/38>

127. Моргунов О. А. Адміністративно-правові методи публічного адміністрування у сфері фізичної культури і спорту. Приватне та публічне право. № 4. 2021. С. 72-76. DOI: <https://doi.org/10.32845/2663-5666.2021.4.12>

128. Моргунов О. А. Методи публічного адміністрування сфер фізичної культури та спорту: сучасність та перспективи розвитку. Юридичний бюлетень. № 11. 2019. С. 178-183.

129. Мосій О. Б., Струтинська І. В. Дослідження ролі е-урядування у розвитку місцевого самоврядування. Актуальні проблеми публічного управління та адміністрування : Колективна монографія. Т. : ФОП Паляниця В. А. 2020. С. 128-143.

130. Музичук О. М. Адміністративно-правове забезпечення правоохоронної діяльності Державного бюро розслідувань. Право.ua. № 2. 2023. С. 142-148. DOI: [10.32782/LAW.UA.2023.2.22](https://doi.org/10.32782/LAW.UA.2023.2.22)

131. Небеська М. С. Сутність адміністративно-правового статусу працівників національної поліції в Україні. Держава та регіони. Серія: Право. № 2(72). 2021. С. 72-75. DOI: <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2021.2.12>

132. Нижній Т. В. Теоретичні засади електронного урядування. Інвестиції: практика та досвід. № 20. 2017. С. 112-116.

133. Нікітін В. Поняття адміністративно-правового забезпечення державної реєстрації в Україні. Адміністративне право і процес. № 11. 2018. С. 125-129.

134. Окссьом І. Адміністративно-правові основи регулювання соціальної сфери за умов розвитку інформаційного суспільства. Публічне право. 2019. № 2 (34). С. 52-60. ня: 12.11.2024). DOI: 10.32702/2307-2156-2022.2.3

135. Олійник В. Почути не всіх. Чому президент Зеленський не реагує на інструмент петицій? Чесно. 23.01.2024. URL: <https://www.chesno.org/post/5850/> (дата звернення: 24.10.2024)

136. Основні функції і завдання департаменту цифрової трансформації та суспільних комунікацій. Офіц. вебсайт : Рівненська обласна держава адміністрація. URL: <https://www.rv.gov.ua/osnovni-funktsii-i-zavdannia-departamentu-tsyfrovoi-transformatsii-ta-suspilnykh-komunikatsii?v=633559a0acdfa> (дата звернення: 23.10.2024)

137. Парламент підтримав цифровізацію соціальної сфери: за основу прийнято законопроект про Єдину інформаційну систему соціальної сфери : офіц. вебпортал : Урядовий портал. Міністерство соціальної політики України. 30 жовтня 2024 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/parlament-pidtrymav-tsyfrovizatsiiu-sotsialnoi-sfery-za-osnovu-pryiniato-zakonoproekt-pro-iedynu-informatsiinu-systemu-sotsialnoi-sfery>

138. Пашинський В. С. Поняття та структура адміністративно-правового забезпечення оборони держави. Адміністративне право і процес. № 1(20). 2018. С. 20-29.

139. Пашинський О. С. Елементи адміністративно-правового забезпечення громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування в Україні. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2021. № 54 Т. 1. С. 85-88. DOI: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2021.54.1.20>

140. Пашинський О. С. Поняття та зміст адміністративно-правового забезпечення громадського контролю. Науковий вісник Ужгородського

Національного Університету. Вип. 68. 2021. С. 186-189. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.68.31>

141. Петков С. В. Систематизація та кодифікація законодавства: концептуальний вимір. Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «ПРАВО». 2020. № 1 (1). С. 6-11. DOI: 10.32342/2709-6408-2020-1-1-1

142. Питання Єдиного державного вебпорталу електронних послуг та Реєстру адміністративних послуг : постанова Кабінет Міністрів України від 4 грудня 2019 р. № 1137. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1137-2019-%D0%BF#Text>

143. Питання Міністерства цифрової трансформації : постанова Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2019 р. № 856. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-%D0%BF#Text>

144. Повидиш В. В. Форми адміністративно-правового забезпечення державного оборонного замовлення в Україні. Юридична наука. № 5(107). 2020. С. 256-261. DOI: 10.32844/2222-5374-2020-107-5-1.31

145. Повідомлення про початок громадського обговорення проєкту розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження Стратегії розвитку сфери відкритих даних України на 2025–2027 роки». Міністерство цифрової трансформації України. 14 серпня 2024 року. URL: <https://thedigital.gov.ua/regulations/povidomlennya-pro-pochatok-gromadskogo-obgovorennya-proyektu-rozporyadzhennya-kabinetu-ministriv-ukrayini-pro-zatverdzhennya-strategiyi-rozvitku-sferi-vidkritih-danih-ukrayini-na-20252027-roki>

146. Погребняк І. Є. Електронний уряд (e-government) і електронне урядування (e-governance): поняття та принципи функціонування. Право та інновації. № 3 (7). 2014. С. 26-35.

147. Положення про управління цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації Івано-Франківської обласної державної адміністрації : розпорядження облдержадміністрації від 8 липня 2021 р. № 275. URL: <https://www.if.gov.ua/storage/app/sites/24/uploaded->

files/%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf (дата звернення: 23.10.2024)

148. Портал електронних сервісів міста Харкова. Портал електронних сервісів. URL: <https://e-kharkiv.khmr.gov.ua/> (дата звернення: 18.10.2024)

149. Право на інформацію: міжнародні стандарти, практика ЄСПЛ та національне регулювання у воєнний час. Огляд правових підходів. Серія: Свобода слова і національна безпека. Київ: УНЦПД, 2022. 21 с.

150. Приходько А. А. Адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації у сфері запобігання й протидії корупції: теоретична та практична сутність. Наукові праці НУ ОЮА. 2019. С. 88-95. DOI: <https://doi.org/10.32837/npuola.v24i0.639>

151. Про адміністративні послуги : Закон України від 6 вересня 2012 року № 5203-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text>

152. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17 лютого 2022 року № 2073-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>

153. Про використання доменних імен в спеціальному публічному домені .gov.ua : Закон України від 28 липня 2023 р. № 3284-IX. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T233284?an=1>

154. Про внесення змін до деяких законів України у сфері електронних комунікацій щодо визначення періоду дії норм та положень, пов'язаних з правовим режимом воєнного стану : Закон України від 13 липня 2023 р. № 3245-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3245-20#Text>

155. Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу до публічної інформації у формі відкритих даних : Закон України від 9 квітня 2015 року № 319-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/319-19#n27>

156. Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення державного управління і регулювання при наданні хмарних послуг : Закон України від 23 серпня 2023 року № 3343-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3343-20#Text>

157. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації мережі та функціонування центрів надання адміністративних послуг та удосконалення доступу до адміністративних послуг, які надаються в електронній формі : Закон України від 3 листопада 2020 року № 943-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/943-20#n12>

158. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг : Закон України від 10 грудня 2015 року № 888-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/888-19#n274>

159. Про внесення змін до Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» : Закон України від 30 березня 2021 року № 1368-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1368-20#Text>

160. Про внесення змін до Закону України «Про звернення громадян» щодо електронного звернення та електронної петиції : Закон України від 2 липня 2015 року № 577-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/577-19#Text>

161. Про внесення змін до Критеріїв, за якими здійснюється визначення підприємств, установ та організацій, які мають важливе значення для галузі національної економіки в сфері цифровізації : наказ Міністерства цифрової трансформації України від 22 серпня 2023 р. № 100. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1591-23#Text>

162. Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 р. № 835 і від 30 листопада 2016 р. № 867 : постанова Кабінет Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 407. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/407-2021-%D0%BF#n1143>

163. Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України : Закон України від 23 лютого 2006 року № 3475-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3475-15#Text>

164. Про деякі заходи із забезпечення надання якісних публічних послуг : Указ Президента України від 4 вересня 2019 р. № 647/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/647/2019#Text>

165. Про деякі заходи щодо поліпшення доступу фізичних та юридичних осіб до електронних послуг : Указ Президента України від 29 липня 2019 р. № 558/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/558/2019#Text>

166. Про деякі питання діяльності та розвитку у сферах електронної ідентифікації та електронних довірчих послуг: наказ Міністерства цифрової трансформації України від 18 січня 2024 р. № 11. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0180-24#Text>

167. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>

168. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22 травня 2003 р. № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>

169. Про електронні комунікації : Закон України від 16 грудня 2020 року № 1089-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#n2246>

170. Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги : Закон України від 5 жовтня 2017 року № 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>

171. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки : постанова Кабінет Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>

172. Про затвердження Особливостей надання кваліфікованої електронної довірчої послуги формування, перевірки та підтвердження чинності кваліфікованого сертифіката шифрування : наказ Міністерства цифрової трансформації України від 18 січня 2024 р. № 12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0176-24#Text>

173. Про затвердження плану дій з реалізації принципів Міжнародної хартії відкритих даних : розпорядження Кабінет Міністрів України від 21

листопада 2018 р. № 900-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/900-2018-%D1%80#Text>

174. Про затвердження Положення про Департамент цифрового розвитку, інформаційної політики та кіберзахисту Одеської обласної державної адміністрації : розпорядження голови обласної державної адміністрації, начальника обласної військової адміністрації від 9 серпня 2023 року № 571/А-2023. URL: <https://oda.od.gov.ua/wp-content/uploads/2023/10/0571-a23.pdf>

175. Про затвердження Положення про інформаційно-комунікаційну систему «Програмна платформа для надання електронних послуг, у тому числі адміністративних» : рішення II сесії IX скликання Київської міської ради від 14 грудня 2023 року № 7569/7610. URL: <https://kmr.gov.ua/sites/default/files/7569-7610.pdf>

176. Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних : постанова Кабінет Міністрів України від 21 жовтня 2015 р. № 835. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-2015-%D0%BF#Text>

177. Про затвердження Положення про порядок подання та розгляду електронних петицій, адресованих Луцькій міській раді : рішення міської ради від 27.03.2024 №57/124 м. Луцьк. URL: <https://www.lutskrada.gov.ua/documents/17116345273306084-pro-zatverdzhennya-polozhennya-pro-poryadok-podannya-ta-rozglyadu-elektronnikh-petitsiy-adresovanikh-lutskiy-miskiy-radi> (дата звернення: 24.10.2024)

178. Про затвердження Положення про управління цифрового розвитку, цифрових трансформацій та технічного захисту інформації апарату Чернівецької обласної державної адміністрація : розпорядження обласної державної адміністрації (обласної військової адміністрації) від 20 грудня 2022 р. № 1514-р. URL: <https://bukoda.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-polozhennia-pro-upravlinnia-tsyfrovoho-rozvytku-tsyfrovykh-transformatsii-ta-tekhnichnoho-zakhystu-informatsii-aparatu-chernivetskoi-oblasnoi-derzhavnoi-administratsii> (дата звернення: 23.10.2024)

179. Про затвердження Порядку використання електронних довірчих послуг в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, підприємствах, установах та організаціях державної форми власності : постанова Кабінет Міністрів України від 1 серпня 2023 р. № 798. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/798-2023-%D0%BF#Text>

180. Про затвердження Порядку надання електронних публічних послуг у сфері державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців у автоматичному режимі : наказ Міністерства юстиції України, Міністерства цифрової трансформації України від 14 липня 2022 р. № 2933/5/66. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0780-22#Text>

181. Про затвердження Порядку створення та адміністрування інформаційної системи управління відходами : постанова Кабінету Міністрів України від 5 грудня 2023 р. № 1279. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1279-2023-%D0%BF#Text>

182. Про затвердження Правил забезпечення захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах : постанова Кабінету Міністрів України від 29 березня 2006 р. № 373. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/373-2006-%D0%BF#Text>

183. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах : Закон України від 5 липня 1994 року № 80/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#Text>

184. Про захист персональних даних : Закон України від 1 червня 2010 року № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>

185. Про заходи щодо створення електронної інформаційної системи «Електронний Уряд» : постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2003 р. № 208. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/208-2003-%D0%BF#Text>

186. Про звернення громадян : Закон України від 2 жовтня 1996 року № 393/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>

187. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>

188. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27 лютого 2014 р. № 794-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text>

189. Про медіа : Закон України від 13 грудня 2022 року № 2849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text>

190. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 9 квітня 1999 року № 586-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>

191. Про науково-технічну інформацію : Закон України від 25 червня 1993 року № 3322-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3322-12#Text>

192. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

193. Про Національну програму інформатизації : Закон України від 1 грудня 2022 року № 2807-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#Text>

194. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки : Закон України від 9 січня 2007 року № 537-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16>

195. Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг : Закон України від 15 липня 2021 року № 1689-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1689-20#Text>

196. Про правовий режим воєнного стану : Закон України 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

197. Про публічні консультації : Закон України від 20 червня 2024 року № 3841-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3841-20#Text>

198. Про ратифікацію Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних та Додаткового протоколу до Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних стосовно органів нагляду та транскордонних потоків даних : Закон

України від 6 липня 2010 року. № 2438-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2438-17#Text>

199. Про реалізацію першого етапу експериментального проекту щодо запровадження Єдиної державної електронної системи дозвільних документів : постанова Кабінету Міністрів України від 5 липня 2024 р. № 795. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/795-2024-%D0%BF#Text>

200. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>

201. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року «Про Стратегію кібербезпеки України» : Указ Президента України від 26 серпня 2021 року № 447/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447/2021#Text>

202. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки» : Указ Президента України від 28 грудня 2021 року № 685/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#Text>

203. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні : розпорядження Кабінет Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 649-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80#Text>

204. Про центральні органи виконавчої влади : Закон України від 17 березня 2011 року № 3166-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text>

205. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України 30 вересня 2019 року № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

206. Пустовіт Ю. Ю. Основоположні ідеї (принципи) адміністративно-правового забезпечення продовольчої безпеки. Нове українське право. Вип. 3. 2024. С. 143-153. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2024.3.18>

207. Решетова Г. І. Електронне урядування як складова інформаційно-комунікаційної системи забезпечення сталого розвитку. «Public Administration and Regional Development». № 18. 2022. С. 1141-1162. DOI: 10.34132/pard2022.18.08

208. Розвиток в Україні демократії участі: Верховна Рада ухвалила Закон «Про публічні консультації». НІСД. 10.07.2024. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/rozvytok-v-ukrayini-demokratiyi-uchasti-verkhovna-rada-ukhvalyla-zakon-pro> (дата звернення: 05.11.2024)

209. Романчук О. З., Бисага Ю. М., Берч В. В., Нечипорук Г. Ю., Чечерський В. І. Електронне урядування: конституційно-правове дослідження: Монографія. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2021. 196 с.

210. Савинець О. Ю. Теоретико-правові засади адміністративно-правового забезпечення мобілізації Збройних Сил України. Право і суспільство. № 3. 2018. С. 202-209.

211. Самодай В. П., Машина Ю. П. Білаш С. О. Проблеми та перспективи розвитку інновацій в умовах діджиталізації (на прикладі додатку «Дія»). Економіка та суспільство. 2024. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3339/3266> DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-5>

212. Сидорова Е. О. Форми адміністративно-правового забезпечення реалізації державної політики в гуманітарній сфері. Юридична наука. № 8(110). 2020. С. 329-335. DOI:10.32844/2222-5374-2020-110-8.42

213. Сірко В. С. Адміністративно-правове забезпечення волонтерської діяльності в Україні : дис... канд. ю. наук / 12.00.07. Одеський державний університет внутрішніх справ, Одеса, 2018. 246 с.

214. Сірко В. С. Поняття адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні. Правова просвіта. 2018. № 8. URL: http://www.pravo.nayka.com.ua/pdf/8_2018/102.pdf

215. Скорик О. О. Концептуальні основи електронного врядування. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2021. № 3. URL:

<http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=2035> (дата звернення: 23.09.2024). DOI: 10.32702/2307-2156-2021.3.35

216. Скороход І. В. Адміністративно-правове регулювання податкової діяльності в Україні : дис. ...докт. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2019. 383 с.

217. Сливка М., Гінда А. Правове регулювання надання електронних адміністративних послуг. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: «Юридичні науки». № 3(31). 2021. С. 195-202. <http://doi.org/10.23939/law2021.31.195>

218. Соболю Є. Ю., Звенигородська О. В. Основні складові елементи адміністративно-правового забезпечення прав і свобод людини. Наукові записки. Серія: право. Вип. 13. 2022. С. 70-74. DOI: 10.36550/2522-9230-2022-13-70-74

219. Сокіран М. В. Система принципів адміністративно-правового забезпечення стійкості критичної інформаційної інфраструктури України. Наукові записки. Серія: право. 2020. Вип. 8. Спецвипуск. С. 73-77.

220. Сокурєнко В. Поняття адміністративно-правового статусу органів публічного управління в сфері оборони. *Evropský politický a právní diskurz*. 2015. Sv. 2, Vyd. 4. С. 297-301.

221. Стане основою стратегії розвитку Тернопільської області і громад: в регіоні працюють над ІА системою для моніторингу статпоказників громад. Децентралізація. 23.09.2024. URL: <https://decentralization.ua/news/18658>

222. Старостін О. Ю. Забезпечення інформаційної безпеки як складової національної безпеки України. Вісник кримінологічної асоціації України. № 1(31). 2024. С.466-474. DOI: <https://doi.org/10.32631/vca.2024.1.40>

223. Статистика. Електронні петиції. Офіц. вебсайт : Київська міська рада. URL: <https://petition.kyivcity.gov.ua/statistic> (дата звернення: 24.10.2024)

224. Структура Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України. Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України. URL: <https://cip.gov.ua/ua/statics/struktura-derzhavnoyi-sluzhbi-specialnogo-zv-yazku-ta-zakhistu-informaciyi-ukrayini-2024>

225. Структура. Управління цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації. Офіц. вебсайт : Івано-Франківська обласна державна адміністрація. URL: <https://www.if.gov.ua/struktura/upravlinnya-cifrovogo-rozvitku-cifrovih-transformacij-i-cifrovizaciyi/struktura-tsufrovizatsiya> (дата звернення: 23.10.2024)

226. Терещенко Д. А., Гетьман О. О. Стейкхолдерський підхід у регіональному управлінні стійким розвитком територій. Вплив стейкхолдерів на розвиток територій: колективна монографія / за заг. ред. В. П. Третяк. Харків: Точка, 2020. С. 73-95.

227. Тертичка В. Врядкування в умовах післявоєнної відбудови: як досягти стійкості різноманіття у взаємодії. Public policy, governance and communications in the EU member states and candidate countries. С. 20-27. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f3f23279-2ea0-4463-8eea-2bb1bfff6e9f3/content> (дата звернення: 26.09.2024)

228. Токарева К. С. Адміністративно-правовий статус правоохоронних органів: поняття і структура. Часопис Київського університету права. № 2. 2023. С.80-84.

229. Туркіна І. Є. Інформаційні технології в судовій системі. Публічне управління: теорія та практика: збірник наукових праць Асоціації докторів наук з державного управління. Х.: Вид-во «ДокНаукДержУпр». № 3(7). 2011. С. 199-202.

230. У Києві презентували Аналітичний портал, розроблений за підтримки Проєкту USAID «ГОВЕРЛА. Децентралізація. 18.02.2024. URL: <https://decentralization.ua/news/17592>

231. Управління цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації. Івано-Франківська обласна державна адміністрація. URL: <https://www.if.gov.ua/struktura/upravlinnya-cifrovogo-rozvitku-cifrovih-transformacij-i-cifrovizaciyi> (дата звернення: 23.10.2024)

232. Управління цифрового розвитку, цифрових трансформацій та технічного захисту інформації. Офіц. вебсайт : Чернівецька обласна держава

адміністрація. URL: <https://bukoda.gov.ua/chernivecka-oda/structure/aparat/viddil-cifrovogo-rozvitku> (дата звернення: 23.10.2024)

233. Фурашев В. М. Сутність та визначення поняття «електронне урядування». Правова інформатика. № 3(35). 2012. С. 46-49.

234. Харенко В. В., Толстанов О. К. Основні засади електронного врядування. Інвестиції: практика та досвід. 2022. № 5-6. С. 51-56. DOI: 10.32702/2306-6814.2022.5—6.51

235. Хлібороб Н. Чи діють правила адміністративної процедури у сфері електронних публічних послуг? 24.06.2024 URL: <https://uplan.org.ua/analytics/chy-diiut-pravyyla-administratyvnoi-protsedury-u-sferi-elektronnykh-publichnykh-posluh/>

236. Хозлу І. К. Адміністративно-правовий статус підрозділів поліції на воді. Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика. № 2(4). 2022. С. 17-21. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2705-3968>

237. Холод Р. В. Аналіз електронного управління документами, провадження є-суду та інших технологічних інновацій. Наукові інновації та передові технології. № 8 (36). 2024. С. 317-327.

238. Хребтова А. А. Модернізація публічного управління в Україні. С. 294-323. 2024. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/431/11498/24059-1?inline=1> DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-400-9-13>

239. Царенко І. О., Красножон Н. С. Електронне урядування як інструмент посилення конкурентоспроможності країни. Ефективна економіка. 2020. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8123> (дата звернення: 25.09.2024). DOI: 10.32702/2307-2105-2020.8.74

240. Цвігун Д. П. До питання використання електронного урядування в публічному адмініструванні. Юридичний науковий електронний журнал. № 9. 2023. С. 284-286. URL: http://lsej.org.ua/9_2023/70.pdf DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-9/70>

241. Целенко В. Л. Методи адміністративно-правового механізму контрольної діяльності в Національній поліції України. № 12. 2022. С. 562-564. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-12/134>

242. Цибульник Н. Ю. Сучасний погляд на проблеми адміністративно-правового регулювання сектору безпеки України. Юридичний науковий електронний журнал. № 11. 2023 С. 424-428. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-11/103>

243. Цифрова євроінтеграція ще ближче: українські електронні підписи зможуть використовувати в Європейському Союзі. 03.04.2023. URL: <https://eu4digitalua.eu/uk/news/cyfrova-yevrointegracziya-shhe-blyzhche-ukrayinski-elektronni-pidpysy-zmozhut-vykorystovuvaty-v-yevropejskomu-soyuzi/>

244. Цифрова трансформація економіки України в умовах війни. Травень 2023 року. НІСД. 02.06.2023 р. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/tsyfrova-transformatsiya-ekonomiky-ukrayiny-v-umovakh-viyny-traven-2023> (дата звернення: 21.10.2024)

245. Чечель А., Ангелін М. Стратегічні цифрові технології у публічному секторі України. Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення Вип. 9. 2024. С. 176-185. DOI: <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2024-9-176-185>

246. Шарая А. А. Сучасні підходи до визначення принципів адміністративного права. Юридичний науковий електронний журнал. № 6. 2015. С. 170-172. URL: http://lsey.org.ua/6_2015/49.pdf

247. Шовкун Ю. І. Поняття та система адміністративно-правового забезпечення дотримання обмежень під час проходження публічної служби. Форум Права. № 75(2). 2023. С. 112–120. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.7699537>

248. Шопіна І. М. Адміністративно-правове забезпечення та адміністративно-правове регулювання: співвідношення понять. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». № 6. 2023. С.550-554. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.06.96>

249. Шпак Ю. С. Принципи адміністративно-правового забезпечення охорони земель сільськогосподарського призначення в Україні. Науковий вісник публічного та приватного права. Вип. 1. 2023. С. 206-210. DOI: <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2023.1.36>

250. Юровська В. В. Класифікація методів адміністративного права: критерії та види. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. № 29. Т.1. 2017. С. 59-63.

251. Юсіфбейлі Р. Електронне урядування в публічному управлінні та адмініструванні сучасної України. Публічне управління і адміністрування в Україні. Вип. 20. 2020. С. 99-102.

252. Юсіфбейлі Р. Стратегічні напрями розвитку електронного урядування в Україні. Публічне управління та митне адміністрування. № 2 (29). 2021. С. 49-55. DOI: <https://doi.org/10.32836/2310-9653-2021-2.8>

253. Яковлев С. Ю. Інструменти електронного урядування в Україні: стан та перспективи розвитку. Вісник НУЦЗ України. Серія: Державне управління. Вип. 2(19). 2023. С. 198-206. DOI: 10.52363/2414-5866-2023-2-23

254. Яра О. С. Принципи адміністративно-правового забезпечення вищої юридичної освіти в Україні. Юридична наука. № 5(107). Т. 2. 2020. С. 120-126. DOI: 10.32844/2222-5374-2020-107-5-2.15

255. 71 communities from Lviv Region, Ukraine adopt the international Open Data Charter en masse. 1,928 settlements jointly commit to the 6 principles of openness. Jul 29, 2024. Open Data Charter. URL: <https://medium.com/opendatacharter/71-communities-from-lviv-region-ukraine-adopt-the-international-open-data-charter-en-masse-a0cab0aae9b8>

256. Al-Sadiq A. How e-Government Services Can Pay Dividends. February 11, 2021. URL: <https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2021/02/11/how-e-government-services-can-pay-dividends>

257. Androniceanu A., & Georgescu I. E-government in European countries, a comparative approach using the Principal Components Analysis. NISPAcee Journal of

Public Administration and Policy. № 14(2). 2021. P. 65-86. doi: 10.2478/nispa-2021-0015

258. Danmarks digitaliseringsstrategi. Sammen om den digitale udvikling. Finansministeriet. Maj 2022. 72 p.

259. Dias G. P. Global e-government development: Besides the relative wealth of countries, do policies matter? Transforming Government: People, Process and Policy. № 14(3). 2020. P. 381-400. doi: 10.1108/TG-12-2019-0125.

260. Digital Government Strategy. U.S.Department of State. URL: <https://www.state.gov/digital-government-strategy/>

261. Digital Government. United Nations. <https://web.archive.org/web/20210420032050/https://publicadministration.un.org/en/i-ct4d>

262. Draft OECD Principles on Digital Government Strategies: Bringing Governments Closer to Citizens and Businesses/GOV/PGC/EGOV(2013)1. URL: [https://prodstoragehoeringspo.blob.core.windows.net/44ae30ce-bca0-4f4d-87db-4ad733d9c2e1/BILAG%20-%20GOV-PGC-EGOV\(2013\)1_draft%20OECD%20Principles%20on%20Digital%20Government%20Strategi.pdf](https://prodstoragehoeringspo.blob.core.windows.net/44ae30ce-bca0-4f4d-87db-4ad733d9c2e1/BILAG%20-%20GOV-PGC-EGOV(2013)1_draft%20OECD%20Principles%20on%20Digital%20Government%20Strategi.pdf)

263. E-Governance in Malta. Bringing Growth and Success through e-Governance. CHAPTER 4. C. 31-44. URL: <https://www.thecommonwealth-library.org/index.php/comsec/catalog/download/785/785/6176?inline=1>

264. e-Governance. e-Estonia. URL: <https://e-estonia.com/solutions/e-governance/e-services-registries/>

265. eGovernment Benchmark 2020: eGovernment that works for the people/ Shaping Europe's digital future. European Commission. 23 September 2020. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/egovernment-benchmark-2020-egovernment-works-people>

266. eGovernment Benchmark 2022. Shaping Europe's digital future. European Commission. 28 July 2022. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/egovernment-benchmark-2022>

267. European Commission: Directorate-General for Communications Networks, Content and Technology, EGovernment benchmark 2023 – Connecting digital governments – Executive summary, Publications Office of the European Union. 2023. <https://data.europa.eu/doi/10.2759/069703>

268. Executive Order 13571 - Streamlining Service Delivery and Improving Customer Service. April 27, 2011. URL: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2011/04/27/executive-order-13571-streamlining-service-delivery-and-improving-custom>

269. Executive Order 13576 - Delivering an Efficient, Effective, and Accountable Government. June 13, 2011. URL: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2011/06/13/executive-order-13576-delivering-efficient-effective-and-accountable-gov>

270. Gorbata L. P. Foreign experience of information openness in the activities of public authorities, Austrian Journal of Humanities and Social Sciences. 2020. № 1-2. P. 51-57. DOI: <https://doi.org/10.29013/AJH-20-1/2-51-574>.

271. Hall I. European e-government analysis: digital growth ‘remarkable’ in four nations. Global Government Fintech November 1, 2023. URL: <https://www.globalgovernmentfintech.com/european-egovernment-benchmark-2023/>

272. Kristjan V. Estonian e-Government Ecosystem: Foundation, Applications, Outcomes. Institute of Government and Politics University of Tartu. June 2015. 30 p.

273. Mål för digitaliseringspolitik. Regeringskansliet. URL: <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/digitaliseringspolitik/mal-for-digitaliseringspolitik/>

274. Mallia Milanes M. E-Government as a service/ by MITA. Jul 9, 2020. URL: <https://mita.gov.mt/2020/07/09/e-government-as-a-service/>

275. Motsi-Omoiade I., Smith P., Devaux A., Hofman J., Yiangou D., Flanagan I. Madeline Nightingale Evidence review: Digitalising welfare services. Research and analysis. 7 October 2024. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/review-of-international-and-private->

sector-evidence-on-the-effectiveness-of-digitising-services/evidence-review-digitalising-welfare-services

276. Park C. H., Kim K. E-government as an anti-corruption tool: Panel data analysis across countries. *International Review of Administrative Sciences*. № 86(4). 2020. p. 691-707. doi: 10.1177/0020852318822055

277. Pérez-Morotea R., Pontones-Rosaa C., Núñez-Chicharro M. The effects of e-government evaluation, trust and the digital divide in the levels of e-government use in European countries. *Technological Forecasting & Social Change*. № 154. 2020. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0040162519313150>
<https://doi.org/10.1016/j.techfore.2020.119973>

278. Spytyska L. E-government in Ukraine and the world: A comparative legal analysis. *Social & Legal Studies*, № 7(2). 2024. P. 36-43. doi: 10.32518/sals2.2024.36.

279. Transforming for a digital future: 2022 to 2025 roadmap for digital and data – Original. Roadmap for digital and data, 2022 to 2025. 29 November 2023. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/roadmap-for-digital-and-data-2022-to-2025/transforming-for-a-digital-future-2022-to-2025-roadmap-for-digital-and-data-original>

280. UK National Action Plan for Open Government 2024-2025. Policy paper. 18 December 2023. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/uk-national-action-plan-for-open-government-2024-2025/uk-national-action-plan-for-open-government-2024-2025>

281. UK rises, and Denmark leads, in 2024 UN e-government rankings. Sep 20, 2024. URL: <https://www.government-transformation.com/en/citizen-experience/uk-rises-and-denmark-leads-in-2024-un-e-government-rankings>

282. UN E-Government Knowledgebase. United Nations. Ukraine. 2022. URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Data/Country-Information/id/180-Ukraine/dataYear/2022>

283. United nations e-government survey 2018. Gearing e-government to support transformation towards sustainable and resilient societies. Department of Economic and Social Affairs. URL:

https://publicadministration.un.org/egovkb/Portals/egovkb/Documents/un/2018-Survey/E-Government%20Survey%202018_FINAL%20for%20web.pdf (дата звернення: 23.09.2024)

284. Yera A., Arbelaitz O., Jauregui O., & Muguerza J. Characterization of E-government adoption in Europe. PLoS ONE. № 15(4). 2020. doi: 10.1371/journal.pone.0231585.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА ЯКОСТІ ОСВІТИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА ОСВІТНЯ УСТАНОВА
«НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР З ПИТАНЬ ЯКОСТІ ОСВІТИ»

вул. Михайла Брайчевського, 5-А, м. Київ, 03057, тел. (044) 290-45-77, e-mail: info@jak.gov.ua, www.jak.gov.ua

«09» листопада 2024 № 01-012/12

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертації
 Міляєвої Марії Володимирівни на тему:
**«Адміністративно-правове забезпечення розбудови електронного
 врядування в Україні»,**
 поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії
 зі спеціальності 081 – «Право»

Міляєва Марія Володимирівна, аспірантка кафедри національної безпеки Міжрегіональної Академії управління персоналом, провела дослідження на тему: **«Адміністративно-правове забезпечення розбудови електронного врядування в Україні».**

Авторка запропонувала структурований підхід до характеристики адміністративно-правового забезпечення електронного врядування, вибудований на основі поєднання комплексу інформаційно-технологічних, організаційних та адміністративно-правових компонентів.

Наукова новизна представленого дослідження полягає у сформульованих низці положень, що будуть корисними у правотворчій та правозастосовній діяльності. Методологічно цінними є окреслені у роботі підходи до нормативно-правового регулювання сфери електронного врядування шляхом визначення механізмів і термінів формування системи електронного врядування в Україні, забезпечення захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах, порядків оприлюднення публічної інформації у форматі відкритих даних, створення та функціонування державних інформаційних електронних ресурсів, переліку та впровадження електронної взаємодії цих ресурсів, особливостей надання публічних електронних послуг (їх переліках), які надаються в автоматичному режимі.

Для вдосконалення адміністративної практики у організації були використані запропоновані здобувачкою підходи для забезпечення захисту даних та гарантування належного рівня інформаційної безпеки.

Директор

Марія АЛЕКСАНДРОВА

049800
Приватне акціонерне товариство
«Вищий навчальний заклад
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ
ПЕРСОНАЛОМ»

The Private Joint-Stock Company
«Higher Education Institution
«Interregional
Academy
of Personnel Management»

Україна, 03039, Київ-39, вул. Фрометівська, 2,
Тел. +38 (044) 490-95-00, maup.com.ua
e-mail: iapm@iapm.edu.ua

2, Frometivs'ka Str., 03039 Kyiv, Ukraine,
Tel. +38 (044) 490-95-00, maup.com.ua
e-mail: iapm@iapm.edu.ua

« 14 » червня 2024 № 4720/1

ДОВІДКА

про участь у науково-дослідній роботі
аспірантки Навчально-наукового інституту права імені князя
Володимира Великого
Міляєвої Марії Володимирівни

Дослідження на тему «Адміністративно-правове забезпечення розбудови електронного врядування в Україні» виконане відповідно до наукової роботи НДР Міжрегіональної Академії управління персоналом на тему «Дослідження теоретико-методологічних основ розвитку української державності в контексті світових модернізаційних процесів формування національних громадянських суспільств: політичний, юридичний, економічний, соціальний, психологічний та управлінський аспекти» (номер державної реєстрації 0119U100492).

У рамках даної наукової теми було визначено низку недоліків в нормативно-правових актах щодо функціональної спроможності державних електронних інформаційних ресурсів.

Авторка дисертаційного дослідження удосконалила підходи до аналізу адміністративно-правового статусу суб'єктів електронного врядування за критеріями: функції, завдання, повноваження, особливості функціонування. У дослідженні проведено системний аналіз компетенції суб'єктів загальної компетенції, які розробляють і визначають державну політику в сфері електронного врядування (контроль, нагляд, визначення засад внутрішньої та зовнішньої політики), суб'єктів спеціальної компетенції (організаційно-розпорядчі функції, що дозволяють забезпечити реалізацію публічної політики). На відміну від попередніх підходів, запропонований методологічний інструментарій включає моніторинг та оцінку, що дозволяє своєчасно виявляти та коригувати недоліки в процесі розбудови електронного врядування в Україні.

Науковий керівник теми НДР,
доктор політичних наук,
професор

Микола ГОЛОВАТИЙ

МАУП

Додаток Б

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

А. В яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

Статті у фахових виданнях:

1. Міляєва М.В. Адміністративно-правове забезпечення електронного врядування: Поняття, структура. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 8. С. 567-573. http://lsej.org.ua/8_2024/137.pdf, <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-8/135>,

2. Міляєва М.В., Сліпчук Ю.В. Сучасний стан нормативно-правового забезпечення розбудови електронного врядування в Україні. *Право та державне управління*. 2024. №2. С. 257-268, http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2024/35.pdf, 77) DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.2.33>.

Авторський внесок: здійснено аналіз нормативного забезпечення щодо функціонування інформаційно-комунікаційних систем в органах публічної влади, виокремлені проблеми здійснення адміністративних дій в електронній формі з використанням відповідних систем, запропоновано шляхи вирішення проблеми забезпеченні захисту інформації в межах державних інформаційних електронних ресурсів.

3. Міляєва М.В. Розбудова електронного врядування в Україні: Стратегічні напрями. *Право і суспільство*. 2024. № 4. С. 405-417. http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2024/4_2024/59.pdf, <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.4.57>.

4. Міляєва М.В. Адміністративно-правове забезпечення розбудови електронного врядування. Експерт: парадигми юридичних наук та державного

<https://journals.maup.com.ua/index.php/expert/article/view/4413>.

Стаття у виданні у наукометричній базі Scopus:

5. Shandryk, V., Turetskov, T., Liakh, Yu., Drobotov, I., Udovenko, I. & Miliaieva, M. State Policy and Public Management of Economic Activity in the Context of the Military-Political Crisis (Analysis of the Construction and Other Spheres). [ref]: *Review of Economics and Finance*, vol.21.2023. available at: <https://refpress.org/ref-vol21-a107>, <https://doi.org/10.55365/1923.x2023.21.107>.

Б. Які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

Тези конференцій:

6. Міляєва М.В. Окремі аспекти поняття “електронне врядування”. II Міжнародна науково-практична конференція “Інноваційні методи управління економікою в умовах цифровізації бізнесу”: Зб. матеріалів конференції (м. Київ, 10 жовтня 2024 р.), С. 349-353, <https://research.maup.com.ua/assets/files/conferency/innovacijni-metodi-upravlinnya-2.pdf>.

7. Міляєва М.В. До питання впровадження інструментів електронного врядування в країні. Актуальні питання державотворення та захисту прав людини в Україні: зб. наук. пр. / гол. ред. Л. Г. Білий. Хмельницький: Вид-во Хмельниц. ін-ту МАУП, 2025. Вип. 14, С. 126-129, <https://km.maup.com.ua/institut/naukova-robota/naukovi-vidannya/>.

8. Міляєва М.В. Адміністративно-правові засади розбудови електронного врядування: зарубіжний досвід. Актуальні питання державотворення та захисту прав людини в Україні: зб. наук. пр. / гол. ред. Л. Г. Білий. Хмельницький : Вид-во Хмельниц. ін-ту МАУП, 2025. Вип. 14, С. 121-125, <https://km.maup.com.ua/institut/naukova-robota/naukovi-vidannya/>.